

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Інститут соціальної та економічної освіти
Економічний факультет
Кафедра економіки підприємства, фінансів та фінансово-економічної безпеки

ЕКОНОМІЧНИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць

Випуск 9

Умань, 2015

ББК 65 (4УКР)
УДК 33 (477)
Е 45

**Рекомендовано до друку вченою радою економічного факультету УДПУ
імені Павла Тичини (протокол № 8 від 6 квітня 2015 року)**

Редакційна колегія:

- Міщук О. В.** – к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства, фінансів та фінансово-економічної безпеки УДПУ імені Павла Тичини;
Понедільчук Т. В. – к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства, фінансів та фінансово-економічної безпеки УДПУ імені Павла Тичини;
Чвертко Л. А. – к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства, фінансів та фінансово-економічної безпеки УДПУ імені Павла Тичини.

Рецензенти:

- Беседін В. Ф.** – д. е. н., професор, головний науковий співробітник відділу економічної стратегії, прогнозування, регулювання економіки та держаних цільових програм Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України;
Курмаєв П. Ю. – д. е. н., професор кафедри економіки підприємства, фінансів та фінансово-економічної безпеки УДПУ імені Павла Тичини.

Науковий редактор – **Музиченко А. С.**, д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства, фінансів та фінансово-економічної безпеки УДПУ імені Павла Тичини.

Економічний вісник: збірник наукових праць. Вип. 9. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. – 195с.

В економічному віснику представлені матеріали доповідей учасників II Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених та студентів «Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки» (м. Умань, УДПУ імені Павла Тичини, 26 березня 2015 р.), що відображають наукові, методичні та прикладні результати досліджень.

ББК 65 (4УКР)
УДК 33 (477)

ISBN 978 – 966 – 304 – 007 – 3

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ЗМІСТ

Глухенька М. В. Аналіз розрахунку вартості проїзду в міському автомобільному транспорті м. Києва	8
Денисов О. М. Тенденції розвитку сучасних міграційних процесів	11
Еней Я. І. Визначення проблемних напрямів політики імпортозаміщення в Україні	18
Замулянець К. В. Особливості державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в контексті забезпечення конкурентоспроможності держави	21
Кістол А. А., Чвертко Л. А. Теоретичні аспекти формування та розвитку соціальної політики	24
Колодич О. В. Аспекти державного регулювання життєвого рівня населення в Україні	28
Кочерган В. В., Шологон М. В. Особливості справляння ПДВ: проблеми та зарубіжний досвід	31
Літовкіна Т. В. Основні тенденції розвитку фінансового ринку в Україні	35
Маковійчук О. В. Актуальні питання вдосконалення спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва	39
Нижник С. М. Особливості управління державним боргом та методи його удосконалення	43
Подзігун С. М. Фінансова безпека вищих навчальних закладів в умовах євроінтеграції вищої освіти України	46
Резнік Н. П. Кластерно-функціональна система управління конкурентоспроможністю підприємств	50
Слатвінський М. А. Інституційні імперативи інвестиційної політики як основа економічної безпеки	57
Ткачук І. В. Оцінка та аналіз дебіторської заборгованості сільськогосподарських підприємств	62
Федорчук І. В. Сучасний стан та тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України	66
Удод Г. С. Методичні основи побудови системи управління персоналом підприємства	70
Хлистун О. А. Управління фінансовою складовою економічної безпеки агропродовольчої сфери	74
Швець Т. Г. Розроблення методології оцінювання процесів систем управління в умовах харчових підприємств з урахуванням вимог міжнародних стандартів	78
Яремчук І. Л. Проблеми державного регулювання інновацій у підприємництві	82

Андрусь М. І. Зарубіжний досвід забезпечення життя	85
Баранець С. О., Гарник О. А. Особливості управління персоналом підприємства в умовах інноваційного розвитку економіки	87
Білошкурський М. В. Монетарна політика НБУ та її вплив на інфляційні процеси в Україні	89
Бондаренко М. О. Особливості діяльності аутсорсингових компаній	91
Венжега Д. І. Динаміка виробництва та реалізації продукції промисловості України у посткризовий період	93
Власюк В. В., Крячковська Ю. А. Види страхових медичних послуг для туристів	94
Вовк І. О., Назаренко І. В. Державне регулювання промислового виробництва в Україні	96
Гаврилюк Н. П. Напрями розвитку страхової системи України в умовах фінансової глобалізації	97
Гринда В. С., Гринда О. С. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг	98
Гринда О. С., Жукова А. А. Страховий ринок як невід’ємна складова фінансового ринку України	100
Диновський Д. О. Стан та перспективи розвитку вітчизняної системи соціального страхування	102
Еней Я. І., Вовк І. О. Державне регулювання розвитку промислового виробництва	103
Еней Я. І., Омельчук В. С. Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку підприємств в Україні	105
Жукова А. А. Сучасний стан експортно-імпортової політики в Україні	106
Зоїров Ж. Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України	108
Зубіцька Я. О. Проблеми та перспективи вітчизняного туристичного страхування	110
Капустей І. М., Сторожук С. С. Особливості зовнішньоекономічної діяльності	111
Килимниченко І. А. Основні аспекти підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств	112
Кіян М. М. Проблеми фінансування місцевого економічного розвитку	114
Когут М. І. Теоретичні аспекти оцінки фінансового стану підприємства	116
Копайгородська Ж. С., Артеменко Я. О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та пріоритети розвитку	118
Кошман В. М. Методологічні підходи до управління ресурсним потенціалом молокопереробних підприємств	120

Кульбіда О. В. Дослідження сутності податку на додану вартість та його вплив на діяльність підприємств	121
Курмаєв П. Ю., Байрамов Е. Аналіз нормативно-правової бази функціонування інноваційного підприємництва	123
Литвин Р. О. Податок на прибуток підприємств та його роль у формуванні доходів державного бюджету	124
Літовкіна Т. В., Рибчак А. Л. Державний кредит та його роль у формуванні фінансових ресурсів держави	126
Літовкіна Т. В., Поліщук О. А. Роль податку на додану вартість у формуванні доходів державного бюджету України	128
Ліхачова Н. В. Особливості формування і розвитку ринку цінних паперів в Україні	129
Мазур Б. А. Взаємодії страхових компаній з банківськими установами на інноваційному ринку	131
Мартинов Є. Ю., Яровий Д. С. Страховання кредитних ризиків в Україні	132
Мацук З. А. Розбудова інституційної інфраструктури фондового ринку	134
Мельник Д. В. Методичні аспекти SPACE-аналізу в стратегічному управлінні конкурентоспроможністю підприємств	135
Метельська А. В., Морозова О. С. Причини та наслідки трудової міграції в Україні в умовах глобалізації	137
Міщук О. В., Кадієвська О. С. Особливості діяльності кредитних спілок в Україні та напрями її вдосконалення	139
Можина Н. М. Формування системи банківського нагляду в Україні та перспективи її розвитку	140
Морозова О. С., Метельська А. В. Фінансова безпека держави у системі економічної безпеки	142
Осадчук Н. В. Особливості транспортного податку в Україні	144
Охріменко Н. В. Особливості, переваги та недоліки трудової міграції в Україні	145
Пастух І. В., Міщук О. В. Перспективи розвитку інвестиційної діяльності комерційних банків в Україні	147
Пастушенко М. В. Управління фінансово-економічною безпекою переробних підприємств	149
Письменюк О. О. Формування системи фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні	150
Плець І. І., Щур Р. І. Особливості проектного фінансування в Україні	152
Полич І. Б. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання	154

Поліщук О. А. Динаміка процесів міжнародної економічної інтеграції	156
Попова А. М., Процишен С. І. Сутність і призначення фінансів домашніх господарств у сучасній фінансовій системі держави	157
Потапова К. В. Особливості автострахування в туризмі	159
Процишен С. І., Попова А. М. Пріоритети розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні в умовах глобалізації	160
Река Ю. Ю., Ляш Д. О. Бюджетний дефіцит і його вплив на державний борг України	162
Рибчак А. Л., Река Ю. Ю. Сутність фінансової політики	163
Сергєєва Т. В., Гордєєв М. В. Вплив міжнародних інвестицій на розвиток економіки України	165
Сидоренко С. С., Маковецька І. С. Страхування ризиків у сфері туризму	166
Сірак С. О. Актуальні проблеми у сфері оплати праці найманих працівників	168
Соловійов Ю. Ю., Кернос О. С. Страхування ризиків у міжнародній туристичній діяльності	169
Сторожук С. С., Капустей І. М. Основні джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні	171
Ткаченко Я. О. Проблеми економічної політики України на сучасному етапі	172
Томша В. І. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції	174
Трохимець І. Л. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегія розвитку	175
Трусов М. М. Криптографічні методи захисту інформації	177
Форос Є. Р. Факторингові компанії на фінансовому ринку	179
Форос Є. Р., Гордєєв М. В. Економічна безпека підприємств АПК	180
Хрипта В. С., Бабій О. Г. Страхові технології в індустрії туризму	181
Хрищенюк В. Т. Моніторинг економічної діяльності підприємств аграрної сфери	183
Чвертко Л. А., Петрів П. П. Система управління персоналом у системі управління підприємством та шляхи її удосконалення	185
Чернов С. С. Удосконалення процесу кредитування фінансово-господарської діяльності підприємства	186
Швець О. А. Державна підтримка підприємств аграрного виробництва	188
Шерстка І. М. Сутність фінансової безпеки як складового елементу економічної безпеки держави	189

Щербенко О. В., Флора А. В.	
Проблеми страхування у галузі туризму	191
Юрченко О. С., Рубнікович Р. Ю.	
Страхування життя в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення	192
Яценко І. В., Шевела А. О.	
Необхідність страхування ризиків у міжнародному туризмі	194

АНАЛІЗ РОЗРАХУНКУ ВАРТОСТІ ПРОЇЗДУ В МІСЬКОМУ АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ м. КИЄВА

Постановка проблеми. 2015-й рік, як ми вже це відчуваємо, став роком нестримного зростання цін на товари та послуги. Дорожчають продукти харчування, товари першої необхідності, ліки, комунальні послуги, пальне. Через підняття цін на бензин з лютого місяця в місті значно зросла оплата за проїзд в маршрутках. Найбільше від цієї проблеми потерпають пасажирів, для яких подорожчання вартості проїзду не лише відчутний «удар» по гаманцю, а й своєрідний психологічний стрес. Особливо обурює те, що плата за проїзд на деяких маршрутах підвищилася у два рази! На якій же підставі перевізники підняли ціну? Чи є правомірними їх дії? Чи співвідноситься відсоток зростання ціни на бензин з відсотком дорожчання вартості проїзду?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підвищення вартості тарифу на проїзд в більшості торкається самих же об'єктів перевезення, тобто пасажирів. Достатньої уваги цій проблемі не було наділено. Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що цим питанням займаються лише виключно журналісти, які намагаються «достукатись» до органів влади та приватних підприємців з метою економічно обґрунтувати ціну на проїзд.

Невирішена раніше частина загальної проблематики. Питання економічного обґрунтування та оцінки вартості проїзду здебільшого цікавить населення, яке ж і користується цими послугами, а також журналістів, органів місцевого самоврядування, які постійно намагаються то знизити, то збільшити вартість квитка. Тому і постає питання реального, економічного обґрунтованого аналізу складових тарифу на послуги автомобільного перевезення, з врахуванням конкретних витрат на конкретному маршруті, а саме № 401 «Залізний вокзал «Південний»- Поліклініка №3».

Виклад основного матеріалу. Через зростання цін на бензин, а особливо на дизпаливо (подорожчало через збільшення акцизу з 46 до 128 євро/т - ред.), маршрутники почали піднімати вартість проїзду, приблизно на 15-40% залежно від регіону. У грошах це від 50 коп. до 2-3 гривень. Зокрема, в Дарницькому районі до чотирьох гривень зросла вартість проїзду на маршруті № 445, № 513, № 526 та № 577.

Раніше приватні перевізники звернулися до влади Києва з вимогою негайного підвищення тарифів на проїзд. У своєму листі до КМДА перевізники (ТОВ «Союз-Авто», ТОВ «Кийтранс», ТОВ «Транс Груп», ТОВ Гусака, ФОП Овчинникова, ТОВ «Універсал Транс») зазначили, що межа банкрутства настає не тільки у КП Київпастранс, але й у найбільших авто перевізників, що мають понад 1000 автобусів. Таким чином, на думку перевізників, єдиним шляхом і економічно обґрунтованим вирішенням фінансового колапсу всієї галузі є підвищення тарифів на проїзд.

Такими чином, розберемось в цьому питанні поетапно. Які є способи досягнення поставленої цілі (табл.1)

На мою думку, найбільш альтернативним способом і найбільш обґрунтованим є перегляд тарифу. А саме аналіз його складових, з яких і складається вартість проїзду. Отже, перейдемо безпосередньо до ретельного розрахунку вартості тарифів на послуги пасажирського автомобільного транспорту Богдан А092 ІПІ «Поспішіленко» на київському маршруті №401 «Залізничний вокзал «Південний - Поліклініка №3»» станом на 01.02.2015 року.

Способи досягнення поставленої цілі

Можливі способи досягнення	Переваги та недоліки обраного способу
Збереження діючого тарифу	Переваги: - незмінні витрати громадян на проїзд; Недоліки: - погіршення технічного стану автобусів та якості обслуговування; - погіршення технічного стану рухомого складу; - відтік кваліфікованих водіїв з підприємств.
Зниження цін на паливно-мастильні матеріали	Даний спосіб не залежить від органів місцевого самоврядування чи підприємств-перевізників, оскільки вартість палива, мастил, запчастин залежить від вартості нафтопродуктів на світовому рівні, закупівельних цін, розмірів податків тощо. Реалізація обраного способу не можлива.
Перегляд тарифу	Переваги: - покриття розрахункових витрат підприємств-перевізників; - покращення технічного стану та можливість оновлення парку автотранспорту; - підвищення якості надання послуг; Недоліки: - збільшення витрат громадян за проїзд; - ймовірність виникнення соціальної напруги серед мешканців

Розрахунок включає в себе наступні статті витрат:

- Заробітна плата за місяць;
- витрати на паливо для роботи автомобільного транспортного засобу (ТЗ);
- витрати на мастильні матеріали для роботи автобуса Богдан А 092;
- витрати на шини;
- витрати на технічне обслуговування та ремонт ТЗ;
- адміністративні витрати;
- податки;

Розберемо кожну статтю витрат окремо. Почнемо з заробітної плати водія за 1 місяць:

- заробітна плата водія становить 1218 гривень (мінімальна заробітна плата станом на лютий 2015 року в Україні встановлена Законом «Про держбюджет на 2015 рік» за поданням Кабінету Міністрів України (Мінфіну) не враховуючи рівень інфляції;
- нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на заробітну плату:

$$1218\text{грн} \times 37,66\% : 100 = 459 \text{ грн.} \quad (1)$$

Наступною складовою є розрахунок витрат на паливо для роботи автомобільного транспортного засобу:

- базова лінійна норма витрат палива (газу) для автобуса Богдан А 092 – 21 л/100 км;
- сумарний коригуючий коефіцієнт базової лінійної норми - згідно наказу Міністерства транспорту України від 10.02.1998 р. № 43 (із змінами та доповненнями, останні які було внесено наказом Міністерства інфраструктури України від 20.01.2012 р. №

36) та наказом по підприємству, робота, яка потребує частих зупинок (в середньому більше ніж одна зупинка на 1 км пробігу), у т.ч. технологічних зупинок, пов'язаних з посадкою та висадкою пасажирів, в зв'язку з роботою в холодну пору року, здійснення перевезень на короткі відстані з тривалими перервами між поїздками з вимкненим двигуном, відсутністю доріг з належним покриттям - витрати пального збільшуються на 10%.

Загальний пробіг автобуса на маршруті за 1 місяць становить 8784 км.

Протяжність маршруту 18,3 км, тривалість 0,54 години, робочий день 16 годин

Витрата палива за один місяць:

$$0,21 \text{ л} \times 110\% \times 25,0 \text{ грн./за літр} \times 8784 \text{ км} = 50727,6 \text{ гривень.}$$

Розрахунок витрат на мастильні матеріали для роботи автобуса Богдан А 092:

Норми витрат мастильних матеріалів згідно «Норм витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті», затверджених наказом Міністерства транспорту України від 10.02.1998 р № 43 (із змінами) становить 10% від вартості палива :

$$50727,6 \times 0,1 = 5072,8 \text{ грн.} \quad (2)$$

Наступною статтею витрат є автомобільні шини.

Кількість шин встановлено на автобусі Богдан А 092 - 4 шт.;

Експлуатаційна норма середнього ресурсу шин, км, згідно наказу Міністерства транспорту та зв'язку України від 20.05.2006 р.№ 488 – 55,0 тис. км.

Ціна однієї шини – 1500 грн.;

Вартість 4 шин – 6000 грн.;

Реновація шин за один місяць – 958,3 грн.

$$6000 \text{ грн.} \times 8,784 \text{ тис. км пробігу} : 55,0 \text{ т. км} = 958,3 \text{ грн.} \quad (3)$$

Далі невід'ємною частиною усієї формули є технічне обслуговування і ремонт автомобільного транспорту:

Згідно даних бухгалтерського обліку витрати на експлуатацію та ремонт автобуса Богдан А 092 складають 1275 гривень.

Адміністративні витрати:

Заробітна плата адмінперсоналу за місяць – 1960 грн.

Нарахування на заробітну плату адмінперсоналу (37,66%) – 738,2 грн.

Орендна плата за зберігання техніки – 580 грн.;

Канцелярські витрати та витрати на електронну звітність - 92 грн.;

Всього витрат - 3370,2 гривень.

Пасажиrowмісність: кількість місць для сидіння 21, всього місць (+ місце водія) 45 +1.

Таким чином , середня кількість пасажирів, яка перевозиться за одну поїздку = 23 особи.

Враховуючи, що за день водій робить 16 маршрутів, то за день автобус перевозить $23 \times 16 = 368$ осіб, а за місяць це $368 \times 30 \text{ днів} = 11040$ осіб.

Систематизуємо всі розрахунки в таблицю 2.

Враховуючи проведений вище аналіз, вартість проїзду на маршруті №401 «Залізничний вокзал «Південний»» складатиме:

$$76 \, 597,2 \text{ грн.} : 11040 \text{ пас.} = 6 \text{ гривні } 93 \text{ копійок} \quad (4)$$

Розрахунок тарифу на послуги пасажирських перевезень на маршруті № 401 пасажирським транспортом ПП «Поспішіленко» станом на 01.02.2015 року.

Статті затрат	Сума, за місяць
Заробітна плата	1218
Нарахування на з/плату, 37.66%	738,2
Пальне 0,21л x 110% x 16.3 x 8784 км	50727,6
Мастильні матеріали, 10% (пального)	5072,8
Реновація шин	958,3
Ремонт	1275
Адмін витрати	3370,2
Кількість перевезених пасажирів	11040
Рентабельність 5%	2197,1
Всього	76 597,2

Висновок. Вартість проїзду зросла у зв'язку із подорожчанням паливно-мастильних матеріалів, а також запчастин, які доводиться купувати за курсом долара і євро. Судить самі, попередні тарифи на проїзд формувалися при вартості дизельного пального 8 гривень за літр. А яка ціна на нього на заправках сьогодні? Втричі вища. Тому підняття ціни на проїзд - це не забаганка перевізників, а об'єктивна необхідність. Адже ніхто з підприємців не буде працювати собі у збиток. Питання лише в тому, на скільки саме мали підвищити тарифи на проїзд? Але саме в цьому ми і розібрались - провели ретельний аналіз вартості проїзду на маршруті № 401. Результатом роботи було встановлено, що враховуючи усі витрати, які здійснює перевізник, оптимальний тариф на проїзд складає 6 грн. 93 коп.

Список використаних джерел:

1. Наказ міністерства транспорту та зв'язку «Про затвердження методики розрахунку тарифів на послуги пасажирського автомобільного транспорту».
2. Інтернет - ресурс <http://www.volynnews.com/news/economics/tsiny-na-benzyn-v-oblastiakh-ukrayiny-porivnyalna-statystyka>.
3. Інтернет - ресурс <http://ua.comments.ua/money/195356-u-kiievi-podorozhchav-proizd-u-marshrutkah.html>.
4. Інтернет - ресурс <http://kp.ua>

Денисов О. М.,
студент Київського міжнародного університету, м. Київ
Науковий керівник – д. е. н., професор Резнік Н. П.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

В сучасних умовах ведення відкритої політики у більшості країн світу, великого розвитку набуло таке явище як міграція населення. Це явище є значним фактором для соціального, політичного, психологічного стану в країні, а також значний вплив вона чинить на економіку. Її результатом може бути як і негативні так і позитивні наслідки. Той факт що деякі країни-лідери світу були засновані колоніями з різних країн, а їх економіка залежить від використання дешевої робочої сили мігрантів, доводить значущість цього процесу.

Не менш важливу роль міграція відіграє і в Україні, особливо сьогоднішні часи кризи. Через військово-політичний конфлікт з Росією, втратою Криму та певних територій на Сході, збільшився наплив внутрішньої міграції зі сходу на захід. Як результат, виникли витрати на соціальне та військове забезпечення, що негативно вплинуло на економіку

країни і разом з іншими, не менш значними факторами, започаткувало поступове створення несприятливого клімату для життя в країні. Це все спричиняє збільшення зовнішніх міграційних потоків, що може призвести до значних витрат в країні, через зменшення кваліфікованої робочої сили. Отже дослідження тенденцій розвитку сучасних міграційних процесів є досить актуальною темою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням з проблем розвитку та впливу міграційних процесів було присвячено праці: Макарчук А.В. «Особливості міграційних процесів за умов глобалізації», Бурбело О.Р. «Сучасні міграційні процеси як виклик сьогодення», Тіхонова А.С. «Міграційні процеси в Україні», Прибиткова І. М. «Сучасні міграційні процеси».

Мета роботи. Дослідження міграційних процесів в країнах світу, вивчення причин та наслідків міграції, діагностика впливу зовнішньої та внутрішньої міграції на економіку країн.

Викладення основного матеріалу. Міграція населення – переміщення людей через кордони тих чи інших територій зі зміною місця проживання назавжди або на більш-менш тривалий час.

Міграція робочої сили – це переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу з метою пошуку роботи, нових сфер використання своїх здібностей і кращих умов життя.

Люди, які вчиняють міграцію, називаються мігрантами. Розрізняються зовнішні міграції (міжконтинентальні, міждержавні переміщення) і внутрішні (переміщення всередині країни – між регіонами, містами, сільською місцевістю тощо) [2].

Міграція може бути двох видів:

- еміграція – вимушена чи добровільна зміна місця проживання людей (емігрантів, переселенців), переселення зі своєї батьківщини, країни, де вони народилися і виросли в інші країни глобального суспільства з економічних, політичних або релігійних причин;
- імміграція – в'їзд громадян інших держав у країну на довгострокове перебування або постійне проживання. Як правило, зумовлена економічними або політичними причинами, рідше релігійними чи родинними міркуваннями.

Реєміграція – повернення емігрантів на батьківщину на постійне місце проживання.

Різниця між чисельністю емігрантів та іммігрантів – міграційне сальдо, безпосередньо впливає на чисельність населення країни. Якщо показник міграційного сальдо позитивний, тоді переважає імміграція, якщо негативний – еміграція.

Основними типами міграційних процесів є:

- сезонна міграція туристів і сільськогосподарських робітників – часові міграційні процеси на деякий проміжок часу, як правило тимчасовий відхід селян на сільськогосподарські роботи в інші райони країни, а також на інші заробітки, головним чином до міст і до промислово-гірничих центрів;
- міграція з сільської місцевості в міста, що відбувається в країнах, що розвиваються в процесі індустріалізації (урбанізація);
- міграція з міст у сільську місцевість, поширенішу в розвинених країнах (дерезалізація);
- кочівництво і паломництво;
- тимчасова і довгострокова міграції;
- маятникова міграція – переміщення працездатного населення з одних населених пунктів в інші, пов'язане зі зміною місця проживання й праці. До міграції робочої сили відносяться як переміщення на постійне чи довготривале проживання, так і переїзди на відносно короткі терміни. Міграція робочої сили включає також сезонну міграцію, яка покликана необхідністю додаткового залучення робочої сили в деякі сфери господарства в період сезонних робіт. Особливий характер має маятникова міграція, тобто регулярні переміщення робочої сили з одного населеного пункту в інший на роботу і з роботи;
- прикордонна або транзитна.

Міграційні процеси мають наступні форми:

- суспільно організована (керована міграція) – міграція фізичних осіб здійснюється за допомогою та за участю державних органів і громадських організацій;
- неорганізована – силами й коштом самих мігрантів без матеріальної та організаційної підтримки з боку будь-яких установ і організацій;
- примусова – вимушена міграція [1].

Причинами виникнення міграційних процесів як внутрішніх так і зовнішніх можуть бути:

- 1) економічні фактори, що впливають на стан населення в країні, наприклад: витрати пов'язанні з девальвацією національної валюти, ринковими цінами на товар, рівня заробітної плати, соціального забезпечення, рівнем цін за комунальні платежі, тощо;
- 2) соціальне напруження у країні через безробіття, перенаселення, низький рівень життя, рівень охорони здоров'я та зайнятості в країні тощо;
- 3) культурні – релігія, звичаї, історія, рівень освіти;
- 4) військово-політичний стан в країні – війна, незадоволення діями влади, революції тощо;
- 5) природний фактор – екологічні катастрофи, рівень забруднення довкілля в країні, катаклізмів тощо.

Міграція може спричиняє негативні і позитивні наслідки.

Серед позитивних наслідків є:

- а) для країн еміграції: підвищення кваліфікації робітників за кордоном; поліпшення їх матеріального становища; послаблення безробіття, через звільнення робочих місць, на національному ринку праці; зниження соціального напруження; грошові перекази емігрантів можуть нести за собою валютні надходження у країну;
- б) для країн імміграції – забезпечення конкуренції на національному ринку праці, спонукання до продуктивнішої діяльності, забезпечення робочої сили та покриття дефіциту рідкісних професій та кваліфікацій, праця іноземних працівників дає змогу знизити загальний рівень витрат на заробітну плату.

Серед негативних наслідків є:

- в) для країн еміграції: зменшення населення країнах, втрата висококваліфікованої робочої сили, збільшення витрат пов'язаних з вкладанням державою коштів на підготовку фахівців, відтік грошей зароблених в країні в країні імміграції;
- г) для країн імміграції є збільшення тиску на національному ринку праці, зростання соціальної напруженості у суспільстві, збільшення рівню злочинності, виникають культурні, правові та інші проблеми, тощо.

На сучасному етапі розвитку міграційних процесів у світі можна виділити 6 основних напрямів міграції робочої сили:

- 1) З країн, що розвиваються та країн з перехідною економікою до розвинутих країн світу (переважно через економічні причини);
- 2) В межах розвинутих країн світу (за неекономічними причинами або «відтік мізків» з Європи до США);
- 3) В межах країн, що розвиваються (як економічні так і неекономічні причини, наприклад: в межах нових індустріальних країн, країни ОПЕК);
- 4) В межах країн з перехідною економікою та колишніх соціалістичних республік (через економічні причини);
- 5) Із розвинутих країн та країн з перехідною економікою до країн, що розвиваються (причинами є ведення бізнесу, найм на роботу, навчання, пізнання себе) [3].

Традиційними центрами тяжіння мігрантів залишаються:

- Західна Європа

Впродовж 2012 року, приблизно 1,7 мільйонів іммігрантів відвідало країни ЄС. До того ж, там залишились приблизно 1,6 мільйонів іммігрантів що постійно мігрують з однієї країни ЄС до іншої.

Отже, за 2012р. приблизно 3,4 мільйони чоловік нерезидентів перебувало у країнах-членів ЄС, в той час як кількість емігрантів становило 2,7 мільйони, що вказує на позитивне міграційне сальдо.

За даними у таблиці 1 серед країн ЄС найбільшим центром тяжіння мігрантів є Німеччина. Це пояснюється сприятливим кліматом для проживання в країні, стабільною економікою, рівнем безпеки та охорони здоров'я, соціальним забезпеченням громадян, тощо.

Таблиця 1

Список найбільших показників імміграції за 2013 р. в країнах-членах ЄС за статистикою Eurostat

Країни	Імміграція
Німеччина	59,2200
Великобританія	49,8000
Італія	35,0800
Франція	32,7400
Іспанія	30,4100

Таблиця 2

Список найбільші показників еміграції за 2013 р. в країнах-членах ЄС за статистикою Eurostat

Іспанія	44,6600
Великобританія	32,1200
Франція	28,8300
Польща	275 600

У 2013р. кількість мігрантів, що проживають у країнах ЄС склала 4,1% від усього населення ЄС, це приблизно 33.5 мільйони чоловік. Країнами з найбільшою кількістю нерезидентів за 2013 рік є Німеччина – 7,7 млн., Іспанія – 5,1 млн., Великобританія – 4,9 млн., Італія – 4,4 млн., Франція – 4,1 млн.

- Північна Америка (США та Канада)

У 2013 році кількість легальних мігрантів в США склала 990,553 тис. чоловік. Найбільші міграційні потоки походили від Мексики 14%, Китаю 7,2%, Індії 6,9%, Філіппін 5,5%, Домініканської республіки 4,2%.

Найбільша кількість мігрантів припала на такі штати Каліфорнія 19,4%, Нью-Джерсі 5,4%, Нью-Йорк 13,5%, Флорида 10,4%, Техас 9,4%. Серед них 779,929 іммігрантів отримали громадянство.

Значну частину людей приваблюють нові центри, такі як країни Перської затоки, Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Південної Америки.

За статистичним дослідженням United nations population division внутрішньої міграції в Україні за 2013р. чисельність населення в країні складало 45 239 000 чоловік, серед них приблизно 5 151 000 іммігрантів, це 11,4% від усього населення. Однак, кількість емігрантів склала 5 555 000, отже міграційне сальдо є негативним та складає 404 000 чоловік, через що відбувається спад працездатного населення в Україні.

Також до основних світових центрів тяжіння можна віднести Росію та Австралію. Значну частину людей приваблюють нові центри, такі як країни Перської затоки, Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Південної Америки.

За статистичним дослідженням United nations population division внутрішньої міграції в Україні за 2013р. чисельність населення в країні складало 45 239 000 чоловік, серед них приблизно 5 151 000 іммігрантів, це 11,4% від усього населення. Однак, кількість емігрантів склала 5 555 000, отже міграційне сальдо є негативним та складає 404 000 чоловік, через що відбувається спад працездатного населення в Україні.

Кількість імміграції в основних міграційних центрах США за статистичним дослідженням CNN

Штати	2011		2012		2013	
	Кількість	Відсотки	Кількість	Відсотки	Кількість	Відсотки
Каліфорнія	151,183	21,8	158,850	21,0	164,792	21,1
Нью-Йорк	76,603	11,0	93,584	12,4	107,330	13,8
Флорида	87,309	12,6	100,890	13,3	101,773	13,0
Техас	52,927	7,6	57,762	7,6	57,947	7,4
Нью-Джерсі	33,826	4,9	42,622	5,6	41,173	5,3
Іллінойс	29,133	4,2	28,376	3,7	27,706	3,6
Вірджинія	13,782	2,0	24,224	3,2	22,279	2,9
Массачусетс	22,812	3,3	22,753	3,0	21,404	2,7
Джорджія	17,761	2,6	17,093	2,3	19,534	2,5
Пенсільванія	16,162	2,3	16,470	2,2	17,813	2,3
Інші	192,659	27,8	194,810	25,7	198,178	25,4
Всього	694,193	100,0	757,434	100,0	779,929	100,0

Основною причиною відтоку населення є несприятливий клімат для життя в Україні, що проявляється у економічних та соціальних факторах

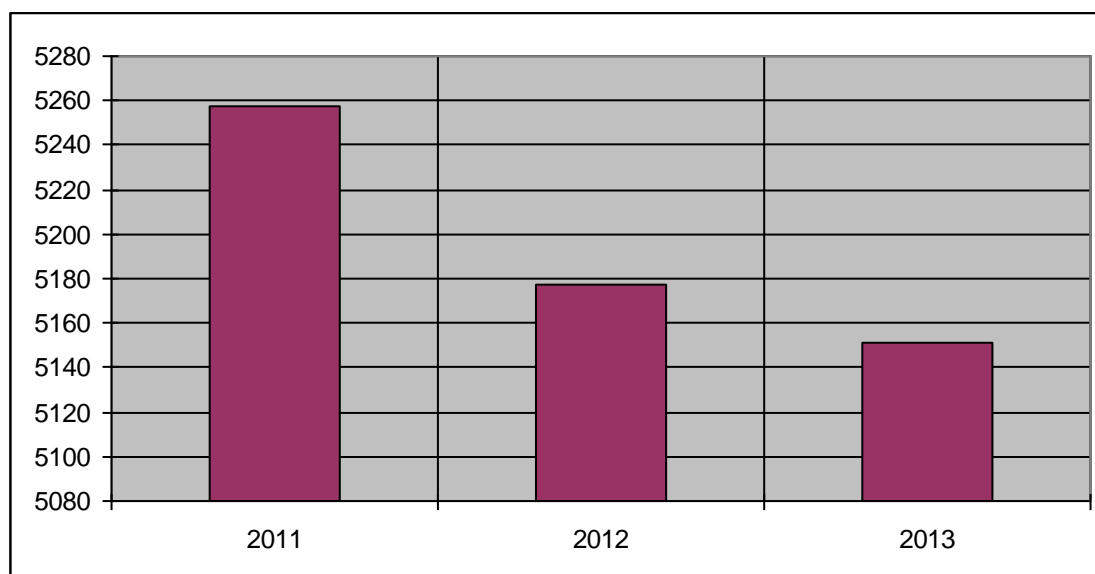

Рис. 1. Графік зміни кількості мігрантів за 2011, 2012, 2013 роки, складений за показниками migrant policy institute

Отже згідно з рис. 1., в Україні відбувається регресія мігрантів. За три роки кількість нерезидентів в країні знизилася на 106,1 млн. чоловік. Аналізуючи дані за останні роки, що вказані на графіку рис 1., знаходимо коефіцієнт спаду мігрантів в країні, що дорівнює приблизно 1 – 0,5% кожного року.

Також значних змін зазнала внутрішня міграція в Україні за останні три роки, через різку зміну економічного та політичного становища в країні.

Отже, згідно з даними у таблиці 4. переміщення населення в межах України зменшилося, це зумовлено мінусовим міграційним приростом у Східних регіонах.

Таблиця 4

Загальні показники внутрішньої міграції в Україні за останні три роки

Роки	Імміграція	Еміграція	Міграційний приріст, скорочення (-)
2012	649,865	649,865	–
2013	621,842	621,842	–
2014	542,506	519,914	22592

Таблиця 5

Внутрішня міграція в Україні за 2014 р. за областями

Вінницька область	25802	25471	331
Волинська область	14299	13604	695
Дніпропетровська область	39234	38803	431
Донецька область	28925	39602	-10677
Житомирська область	18034	18510	-467
Закарпатська область	6592	7441	-849
Запорізька область	19012	19859	-847
Івано-Франківська область	15054	13813	1241
Київська область	33389	22269	11120
Кіровоградська область	14464	15310	-846
Луганська область	11478	19598	-8120
Львівська область	28130	26587	1543
Миколаївська область	14545	13901	644
Одеська область	31709	27070	4639
Полтавська область	22961	21911	1050
Рівненська область	18897	19052	-155
Сумська область	17175	17576	-401
Тернопільська область	13156	13084	72
Харківська область	44136	35875	8261
Херсонська область	13401	14259	-858
Хмельницька область	20550	20523	27
Черкаська область	17660	17352	308
Чернівецька область	10949	9552	1397
Чернігівська область	13602	13983	-381
Київ	49352	34909	1443

Отже, згідно з даними у таблиці 5, більшість східних областей отримали мінусовий міграційний приріст за 2014р., а це означає що відбувся спад населення на сході України. Ці міграційні потоки спричинив військово-політичний конфлікт між Росією та Україною, що почався у 2013р.. Впродовж цього терміну кількість емігрантів з України збільшилось, що вплинуло на загальну кількість населення, відбувся відтік мізків. Також збільшився потік біженців зі сходу, що викликало ряд нових витрат на соціальне забезпечення, соціальне напруження, рівень безробіття та погіршення умов життя.

Висновки. Згідно з дослідженням міграційних процесів у світі, було встановлено що основними міграційними центрами тяжіння є країни з розвинутою економікою, високим рівнем життя, сприятливими природними, соціальними, політичними, культурними

умовами. Основними центрами тяжіння міграції в світі є країни-члени ЄС та США. Міграційне сальдо в цих країнах є позитивним, а це свідчить про збільшення кількості загального населення країн за рахунок мігрантів, що несе за собою як вигоди так і негативні наслідки.

З позитивних, по-перше те що, ці країни є привабливими для кваліфікованої, дешевої робочої сили, а це зменшує витрати на виробництво товарів підприємствами, а отже і на собівартість продукції, що приносить додаткові вигоди у вигляді зміцнення конкурентоспроможності на світовому ринку. По-друге зменшуються витрати на підготовку кваліфікованих робітників. По-третє в країні відсутня нестача робочої сили, та відбуваються грошові потоки з батьківщини мігрантів, що також приносить прибуток країні.

З негативних є те що через велику кількість мігрантів збільшується рівень конкуренції на ринку праці країн, а це породжує соціальне невдоволення, напруження в країні, збільшується безробіття, збільшуються витрати країни на соціальні заходи по забезпеченню мігрантів. В країнах з розвинутою економікою є великий рівень нелегальної міграції, а це є основною проблемою, тому що нелегальна міграція є неконтрольованою і не піддається плануванню, вона викликає витрати на створення різних департаментів по боротьбі з нелегальними мігрантами, ведення анти міграційної політики. Разом із нелегальною міграцією відбувається незаконний ввіз товарів (контрабанда), що викликає додаткові витрати. В США основними нелегальними міграційними потоками є потоки з Південної Америки та країн Азії (Кореї, Індії та Китаю).

В Україні, за останні три роки через постійне погіршення соціального становища, економічних показників, отримання статусу гарячої точки, зменшився вплив зовнішньої міграції і збільшився відтік з країни кваліфікованої робочої сили. Також, згідно з дослідженням внутрішньої міграції, збільшилися витрати на забезпечення переселенців та біженців з тимчасово окупованої республіки Крим та східних областей, через військові дії. Збільшилися витрати на підготовку більшої кількості кваліфікованих робітників, на створення програм заохочення повернення емігрантів на батьківщину.

Список використаних джерел:

1. Пуригіна О.Г. Міжнародна міграція: Навч. посібник / О. Г. Пуригіна, С.Е. Сардак . – К. : Академія, 2007. – 311 с.
2. Ажнюк М.О. Основи економічної теорії : Навч. посібник / М.О. Ажнюк, О.С. Передрій. – К. : Знання, 2008. – 368 с.
3. Управління трудовим потенціалом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buklib.net/>
4. Статистична організація Європейської комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>
5. «Статистика імміграції, факти» Офіційна сторінка Cable News Network (CNN) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cnn.com>
6. «Міжнародні міграційні світові рейтинги» Департамент з економічних та соціальних питань ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/>
7. «Міграційний рух населення» Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ НАПРЯМІВ ПОЛІТИКИ ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Сучасний стан ринкових відносин на території України супроводжується певними проблемами у формуванні конкурентоспроможних позицій підприємств. Один із найголовніших факторів виживання та розвитку підприємницької діяльності – стратегічне планування.

Формування і теоретичне осмислення сутності такої економічної категорії, як імпортозаміщення, почалося ще наприкінці ХХ ст.

Сучасний стан імпортозаміщення вітчизняної економіки та можливості використання позитивного потенціалу імпортозаміщення. Тому дослідження розвитку імпортозаміщення в Україні стає дедалі актуальнішим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану проблему та розробки напрямків економічного зростання проводить в своїх роботах В.М. Тарасевич, Я.Л. Жаліло, В.М. Гацько, Т.Г. Остапенко. При умові, що перші роботи, по даній проблематиці з'явилися досить давно, і що працюють такі відомі і визнані науковці, проблема імпортозаміщення досліджена в економічній літературі недостатньо. В.М. Тарасевич у своїй роботі дає таку класифікацію видів економічного зростання як «імпортоване зростання, експортрозширюючий, імпортозаміщуючий та постіндустріальний вид зростання» [2, С. 15]. При формуванні економічної політики країни за роки незалежності України, використовується та чи інша модель або вид економічного зростання.

Постановка завдання. У розвитку імпортозаміщення в Україні особливого значення набуває реалізація ефективної промислової політики. Мобілізація ресурсних, а також інституційних чинників економічного зростання в промисловості стає передумовою економічного зростання.

Національна економіка, що активізує імпортозаміщуючі виробництва, характеризується як така, що здійснює імпортозаміщуюче зростання.

Імпортозаміщення у промисловості потребує інноваційного розвитку економіки України. Стратегічним завданням промислової політики має стати створення високорозвиненого та конкурентоспроможного промислового комплексу.

Виклад основного матеріалу. В економічній енциклопедії, яка було випущена у 2000 році, ми бачимо таке визначення як «Імпорт заміщення – зменшення або припинення імпорту товару внаслідок організації його виробництва в середині країни» [1].

Національна економіка, що активізує імпортозаміщуюче виробництво, характеризується, як така, що здійснює імпортозаміщуюче зростання (import – biased – growth) воно визначається збільшенням виробництва в межах країни, товарів, що конкурують з імпортом. Не можна припускати вже раніше допущених помилок, і покладатися тільки на механізми ринкового саморегулювання, і не використовувати державні програми, та інструменти по стимулюванню імпортозаміщення.

Потреба в імпортозаміщенні окремих груп товарів пов'язана також із тим, що в часи економічної нестабільності, коли товари, які до цього широко імпортувалися в країну, перестають надходити на національний ринок через подорожчання, викликаного зміною курсу національної валюти, зростанням імпортного мита тощо. В такі періоди проблема заміщення імпортних товарів дешевшими вітчизняними стає не просто актуальною, а нагальною, особливо якщо це стосується товарів першої необхідності.

Імпортозаміщення слід розглядати як важливу складову процесів структурної перебудови національного виробництва, складову структурної модернізації національної економіки України, що, у кінцевому підсумку, підвищить конкурентоспроможність

національного виробництва, сприятиме зростанню зайнятості та соціальної стабілізації у суспільстві.

Розвиток імпортозаміщуючих галузей передбачає такі етапи:

- одержання закордонних чи національних інвестицій для вкладення у розвиток підприємств, що виготовляють продукцію-замінник імпорту;
- запозичення іноземних технологій із виготовлення замінника, або використання вітчизняної технології;
- експорт імпортозамінників за межі країни.

На думку Я.Жаліло – імпортозаміщення розглядається як політика, спрямована на зменшення потреби національної економіки країни в імпорті певних видів товарів завдяки збільшенню частки реалізації на внутрішньому ринку таких товарів, вироблених на її території [4].

Найбільшою перешкодою на шляху до імпортозаміщення в Україні залишається високий рівень фізичного та морального зношення основних виробничих фондів (за оцінками експертів у базових галузях української економіки він перевищує 60 %). На сьогодні, низькі темпи оновлення виробництва та відсутність державного стимулювання цих процесів не дозволяють швидко змінити ситуацію на краще. Це призводить до збільшення технологічного розриву між Україною і розвинутими країнами світу, «консервує» проблему залежності України від імпорту готової продукції (у т.ч. станків, машин, обладнання) та енергоносіїв.

Уряд проблему імпортозаміщення передбачається розв'язати шляхом:

- визначення пріоритетних напрямів та відповідної державної підтримки розвитку галузей національного господарства й видів виробництва, що забезпечуватимуть потреби внутрішнього ринку у високоякісних товарах, аналогічних імпортованим в Україну;
- розвитку імпортозамінних виробництв із подальшою їх орієнтацією на експорт за умови повного забезпечення потреби внутрішнього ринку в цих товарах; структурних перетворень підприємств та їх технологічних процесів з метою зниження імпортової залежності галузей народного господарства;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринку за рахунок упровадження новітніх технологій і використання прогресивного устаткування;
- поєднання прямого та непрямого імпортозаміщення, упровадження сучасних матеріало- та енергозбережних технологій, що підвищуватиме ефективність використання імпортованих ресурсів;
- залучення інвестиційних ресурсів для розвитку перспективних напрямів імпортозаміщення; орієнтації на розширення використання місцевих ресурсів та інших конкурентних переваг України;
- першочергової реалізації проектів, спрямованих на імпортозаміщення, у регіонах, які мають незадіяні виробничі потужності й відповідні трудові ресурси, що дозволить використовувати теперішню соціальну та виробничу інфраструктуру і дасть можливість вирішити інших завдання соціально-економічної політики - скорочення безробіття, створення нових робочих місць, збільшення доходів населення [5].

Проте потребує вдосконалення й законодавча база, спрямована на стимулювання імпортозаміщуючого виробництва. Зокрема, до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» необхідно внести такі зміни й доповнення [3]:

- 1) законодавчо визначити категорії «імпортозаміщуючі галузі»;
- 2) стимулювати зниження податків у виробництвах, що забезпечують імпортозаміщення;
- 3) забезпечити пільговий режим експорту продукції галузей, які здійснюють виробництво імпортозамінників.

Основним ресурсом реалізації державної політики імпортозаміщення є створення сприятливих умов для залучення інвестицій (національного та іноземного походження) до

системи внутрішнього виробництва; податкове стимулювання реалізації структурно-інноваційних зрушень у реальному секторі національної економіки.

Імпортозаміщення — це шанс для України позбавитись від принизливого статусу сировинної країни та увійти до складу розвинутих країн (у т. ч. до ЄС) на засадах рівноправного партнерства.

Таким чином, розвиток імпортозаміщення в Україні створить умови для переходу до сталого економічного зростання, забезпечить просування економіки до високих показників конкурентоспроможності.

Висновки. Практичне впровадження намірів щодо імпортозаміщення потребує розробки державних програм імпортозаміщення.

Програма імпортозаміщення має бути спрямована на підтримку вітчизняного товаровиробника, на розширення внутрішнього споживання товарів національного виробництва, на стимулювання розвитку внутрішньої виробничої кооперації з метою виготовлення імпортозамінної продукції і на цій основі — створення нових робочих місць та зростання добробуту українських громадян.

Для впровадження політики імпортозаміщення в Україні слід виокремити наступні галузі:

- галузі, імпорт за якими може бути замінений українським виробництвом вже у короткостроковому періоді (наприклад: виробництво меблів замість експорту деревини, виробництво дитячого харчування, виробництво паперу тощо);

- галузі, розвиток яких у майбутньому можливий з частковим замінням імпорту за рахунок системного впровадження структурних зрушень, відстоювання та дотримання національних інтересів, цільової фінансово-податкової підтримки імпортозаміщення (наприклад: стимулювання розвитку в Україні альтернативної енергетики з метою зменшення енергетичної залежності від імпорту нафти та газу);

- галузі, де імпортозаміщення можливо реалізувати за рахунок створення на території України аналогічних імпорту виробництв (у тому числі, із залученням іноземних інвестицій та компаній, налагодження на цій основі спільного виробництва; наприклад – зборки автомобілів);

- галузі, де заміння імпорту потребує довгострокової цільової державної підтримки та уваги.

Реалізація політики імпортозаміщення — важлива умова підвищення конкурентоспроможності національної (та регіональної) економіки.

Список використаних джерел:

1. Економічна енциклопедія : У трьох томах. Т.1. / Ред. кол. С.В. Мочерний (відп. редактор) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 629 с.

2. Тарасевич В. До проблем економічного зростання в Україні / В.Тарасевич // Економіка України – 1999. – № 8. – С.11– 18.

3. Остапенко Т.Г. Вплив експортоорієнтованих та імпортозаміщуючих галузей на зростання економіки України [Електронний ресурс] / Т.Г.Остапенко // – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal_VSoc-Gum/Efp/2009_10/Ostapenko.pdf.

4. Жаліло Я.Л., Гацько В.М. Проблеми формування сучасних засад політики імпортозаміщення в Україні [Електронний ресурс] /Я.Л. Жаліло, В.М. Гацько // Режим доступу: <http://www.niisp.org/vydanna/panorama/issue.php?s=epo12&cissue=>

5. Кабмін посилить політику імпортозаміщення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/kabmin-v-ocherednoy-raz-usilit-importozameshcheni-17082011114100>.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. У перехідний період в Україні відбувається багатоступінчаста переорієнтація зовнішньоекономічних зв'язків держави стосовно нових умов економічної діяльності, формування нових пріоритетів і форм, а також пошук нових партнерів зовнішньоекономічних зв'язків. Різде обмеження участі держави в економічних процесах, чого свого часу вимагали реформатори, не дало позитивних результатів для України, а навпаки, призвело до ускладнень і кризових явищ, хоч розвиток вільної економіки для країн з перехідною економікою і є перспективним з огляду на їх поступову інтеграцію у світове економічне середовище. Така інтеграція економік має ґрунтуватися на зовнішньоекономічній діяльності країни з метою забезпечення дальшої трансформації економіки на основі активної взаємодії зі світовим господарством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження державної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності країни та її окремих складових в контексті забезпечення конкурентоспроможності держави висвітлюються в наукових працях І. Бланка, Б. Губського, М. Дудченка, К. Зулласа, В. Лагутіна, Д. Лук'яненко, Ю. Макогона, О. Кисельова, В. Левківського, А. Мороза, Л. Омелянович, А. Пересади, А. Поручника, М. Савлука, В. Савченка та ін. У них відображено сутність зовнішньоекономічної діяльності та проблеми, причини їх виникнення, вплив на економіку країни. Увага надається пошуку напрямів реалізації можливостей країни на зовнішньому ринку та удосконаленню управління економікою. Проте, враховуючи велику кількість запропонованих методів, неоднозначність їх трактування та відсутність єдиного підходу до вирішення питання, існує реальна потреба в оцінці ефективності державної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності України та напрямів її вдосконалення.

Постановка завдання. Завданням дослідження є здійснення аналізу ефективності, виявлення проблем та напрямків вдосконалення державної політики у сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності в контексті забезпечення конкурентоспроможності держави.

Виклад основного матеріалу. Найвищим органом, що здійснює державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, є Верховна Рада України. Компетенція Верховної Ради України в галузі державного регулювання зовнішньоекономічною діяльністю визначається Конституцією України, Законами України «Про зовнішньоекономічну діяльність», іншими законами України. Перш за все це прийняття, зміна та скасування законів, що стосуються зовнішньоекономічної діяльності; затвердження головних напрямів зовнішньоекономічної політики України; встановлення спеціальних режимів зовнішньоекономічної діяльності на території України і т. ін. [1, с. 54].

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється за допомогою: 1) законів України; 2) передбачених у законах України актів тарифного і нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їх компетенції; 3) економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного та іншого) в межах законів України; 4) рішень недержавних органів управління економікою, які приймаються за їх статутними документами в межах законів України; 5) угод, що укладаються між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та які не суперечать законам України [2, с. 184].

У цілому зовнішньоекономічна політика держави – це комплекс заходів, що мають на меті досягнення економікою країни певних переваг на світовому ринку і водночас – захист внутрішнього ринку від конкуренції з іноземними товарами. Можна сказати, що вона спрямована на стимулювання (обмеження) експорту (імпорту) товарів та послуг. Інструментами такої політики є методи тарифного і нетарифного регулювання міжнародної торгівлі, а основними формами – протекціонізм і політика «вільної торгівлі».

Тарифні інструменти (митний тариф, тарифна квота) регулювання зовнішньої торгівлі посідають одне з провідних місць у системі державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності. Митний тариф – центральний інструмент митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Разом із внутрішньою податковою системою він регулює економічний клімат у країні і спрямований на захист вітчизняного виробництва від конкуренції з іноземними товаровиробниками і підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Тарифна квота являє собою різновид перемінних митних податків, ставки яких залежать від обсягу імпорту товару. При імпорті в межах визначених кількостей товар обкладається за базовою внутрішньо квотою ставкою тарифу, а при перевищенні визначеного обсягу імпорту – за більш високою понад квотою ставкою тарифу.

Тарифні методи регулювання міжнародної торгівлі є найважливішим інструментом зовнішньоторгівельної політики. Проте, на сьогодні залишається ряд суттєвих проблем, які впливають на стан митно-тарифного регулювання і потребують вирішення, зокрема:

- надмірна деталізація та значна диференціація у розмірах ставок ввізного мита на однорідні товари;
- встановлення специфічних та комбінованих ставок ввізного мита без урахування специфіки поставок товару (при визначенні бази оподаткування за такими ставками мита застосовується вага-брутто товару з урахуванням первинної тари);
- наявність значної кількості пільг зі сплати ввізного мита для окремих галузей та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- ігнорування галузевими міністерствами та відомствами основних принципів і підходів щодо підготовки законодавчих актів з питань митно-тарифного регулювання, зокрема підготовка ними пропозицій щодо деталізації товарів за комерційними назвами, маркою та призначенням для споживання в окремій галузі [3, с. 120].

Необхідність запровадження режиму квотування і ліцензування до окремих груп товарів пов'язана з порушенням рівноваги між обсягами імпорту і власним виробництвом аналогічної продукції, а також значною часткою бартерних операцій, ефективність яких в основному низька. При бартерній формі взаєморозрахунків створюються сприятливі умови для всіляких зловживань. У міру зростання власного виробництва імпортозамінюючих видів продукції імпорتنі квоти повинні звужуватись, а при досягненні збалансованості між власним виробництвом продукції і внутрішніми потребами в ній – скасовуватись. На імпорتنі товари, що ввозяться в Україну в межах квот, слід встановлювати мінімальні або нульові ставки ввізного мита, а при ввезенні зазначених видів продукції понад визначені квоти вводити підвищені ставки – до 50%, а при бартерних операціях – до 100%. Специфічними економічними інструментами регулювання імпорту, що виконують протекціоністську функцію, можуть стати компенсаційні збори (для обмеження ввозу сільськогосподарської продукції), антидемпінгове мито, сертифікація якості продукції тощо [2, с. 185].

Суттєво зростає роль нетарифних торгових бар'єрів, метою яких є запровадження певних заборон і обмежень при регулюванні зовнішньоекономічної діяльності є захист вітчизняного товаровиробника й виконання певних міжнародних зобов'язань країни. У теорії міжнародної економіки їх поділяють на методи прихованого протекціонізму (державні закупівлі; вимоги щодо вмісту місцевих компонентів; технічні бар'єри; податки та збори), а також кількісні (квотування; ліцензування; «добровільні обмеження експорту») та фінансові методи (субсидії; кредитування; демпінг). Більшість з них, на відміну від

митних тарифів, важко піддається кількісній оцінці і тому їх складно відобразити у статистиці. Саме ця особливість нетарифних методів дає можливість урядам використовувати окремі з них або їх комбінації для досягнення певних цілей у сфері торгово-економічної політики.

Нетарифні обмеження, зазвичай, є менш очевидними, ніж митні податки, а тому надають урядові більше свободи при здійсненні економічної політики та створюють певну невизначеність у міжнародній торгівлі.

Крім захисту внутрішнього ринку від імпорту з-за кордону за допомогою кількісних і прихованих нетарифних методів торгово-економічної політики у практиці міжнародної торгівлі активно використовують методи стимулювання експорту, значна частина яких ґрунтується на прямому або непрямому гарантуванні і субсидуванні урядом національних експортерів. Набуваючи різноманітних форм і здійснюючись через дуже складні схеми, фінансування спрямовано на зниження вартості експортних товарів і підвищення таким чином його конкурентоспроможності на світовому ринку. Фінансування експорту може здійснюватися як з урядових джерел за рахунок державного бюджету, так і за рахунок різних близьких до уряду установ (банків, фондів тощо), а також за рахунок приватного сектора – самих експортерів та обслуговуючих їх банків. Фінансування експорту як метод торгово-економічної політики треба відрізняти від поточного рутинного фінансування і кредитування експортно-імпортних операцій, що є простим наданням банками оборотного капіталу для проведення конкретних комерційних операцій. Цей метод торгово-економічної політики передбачає дискримінацію іноземних компаній на користь національних виробників і експортерів. Найпоширенішими фінансовими методами торгово-економічної політики є субсидії, кредитування та демпінг [3, с. 123].

Слід зазначити, що протекціоністські заходи повинні носити тимчасовий характер і застосовуватись лише в поєднанні з іншими заходами, спрямованими на підвищення конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Висновки. Гострота і невідкладність вирішення вимагають вдосконалення законодавчої бази регулювання зовнішньоторговельних зв'язків України, зокрема, таких її аспектів як: митно-тарифне та нетарифне регулювання, використання інструментів і засобів валютно-фінансової, податкової, структурної, інвестиційної та зовнішньоекономічної політики. Нинішня надмірно громіздка система зовнішньоторговельного регулювання відзначається внутрішньою суперечливістю, колізійністю у врегулюванні деяких аспектів зовнішньоторговельних відносин та невідповідністю їх міжнародно визнаним принципам і нормам [4, с. 69].

Державне регулювання у сфері ЗЕД на національному рівні, регулювання зовнішньої торгівлі та фінансових потоків на міжнародному рівні набувають усе більшого значення в процесі інтернаціоналізації господарського життя і зростання економічної взаємозалежності країн.

Пошук шляхів інтеграції пов'язаний з урахуванням зовнішньоекономічних причин структурної кризи української економіки, періодичною фіксацією її місця і ролі у світовому зовнішньоекономічному просторі та розробкою системи національних економічних механізмів для нейтралізації деструктивного впливу екзогенних чинників на стан та розвиток зовнішньоекономічних процесів. Крім орієнтації на поетапне вирішення перспективних завдань щодо інтеграції в міжнародний економічний простір, пов'язаних з досягненням довгострокових стратегічних цілей, механізм інтеграції у систему світових господарських зв'язків повинен передбачати вирішення актуальних поточних та середньострокових завдань, які забезпечать конкурентоспроможність України на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Юшина С.І. Сучасний стан та деякі колізії правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / С.І. Юшина // Вісник господарського судочинства. – 2012. – № 1. – С. 54-58.

2. Омельченко А. Шляхи вдосконалення та розвитку законодавства України про зовнішньоекономічну діяльність / А. Омельченко // Право України. – 2011. – № 7. – С. 182-187.

3. Крупка І. Порівняльний аналіз основних інструментів зовнішньоторговельної політики в умовах глобалізації/ І.Крупка //Формування ринкової економіки в Україні. – 2011. – №19 – С. 118-126.

4. Єжунікова А. Теоретико-методологічні засади функціонування механізмів державного управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності / А. Єжунікова// Національна академія державного управління при Президентові України – Дніпропетровський регіональний інститут державного управління. – 2013. – №9– С. 66-74.

Кістол А. А.,
магістрантка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;
Чвертко Л. А.,
к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. Внутрішня і зовнішня політика України базується на конституційному визначенні загальнонаціональної мети – побудові суверенної, демократичної, соціальної та правової держави. Основою такої держави є підвищення її відповідальності за добробут і безпеку громадян. Вказаний підхід до організації державного та суспільного життя базується на принципах підтримки певної рівноваги між демократичними інститутами й сильною державною владою, плануванням і ринком, приватною й державною власністю, економічною ефективністю й соціальною справедливістю.

Своєрідним індикатором розвитку суспільства, важливою складовою внутрішньої політики держави є ефективна соціальна політика, яка сприяє зниженню соціального напруження, зростанню добробуту населення, досягненню рівноваги та стабільності в суспільстві.

Головною метою державної соціальної політики є досягнення високого рівня життя кожного громадянина незалежно від місця його проживання. Але зазначене є неможливим без розуміння теоретичних аспектів формування та реалізації соціальної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані із розумінням взаємовідносин держави та суспільства, були та залишаються предметом уваги мислителів та науковців різних часів. Проблемі формування та розвитку соціальної політики присвячено чимало наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Розробкою теоретичних засад впливу держави на соціальні процеси займалися такі дослідники, як: Р. Баркер, І. Бондар, Т. Ганслі, М. Долішний, С. Кадомцева, В. Капіцин, В. Колков, А. Колот, А. Крупнік, Е. Лібанова, О. Макарова, О. Новікова, О. Палій, В. Скуратівський, Н. Соколенко Р. Тітмус, М. Туленков та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних аспектів формування та розвитку соціальної політики.

Виклад основного матеріалу. Зміст поняття «соціальної політика», як і будь-якої іншої наукової категорії, багатоаспектний. У зарубіжних наукових публікаціях виокремлюють певні моделі соціальної політики, описують їхні характеристики та риси. Оскільки різні автори для класифікації застосовують різні підходи, в науковій літературі

представлена низка типологій соціальної політики – економічні, політичні, правові, історичні, плюралістичні тощо [4].

Одна з перших спроб класифікації соціальної політики країн належить Р. Тітмусу. Дослідник виділив три моделі такої політики залежно від її сутності, об'єктів і механізмів, які характеризують еволюцію теорій соціальної політики. З точки зору Р. Тітмуса, на початковому етапі соціальна політика являла собою підтримку окремих верств населення, на наступному етапі вона переходить до соціального страхування і лише на заключному етапі соціальна політика - це цілісна система захисту населення у цілому, де державі відводиться вирішальна роль [8].

Соціальну політику як функцію суспільства, розглядає Р. Баркер. У словнику соціальної роботи він дає наступне визначення: «Соціальна політика – це діяльність та принцип суспільства, які формують спосіб, за допомогою якого воно втручається та регулює відносини між індивідами, групами, громадами, соціальними закладами» [1].

Український вчений Туленков М. В. визначає соціальну політику як діяльність держави і організацій громадського суспільства, яка спрямована на відпрацювання системи заходів, що забезпечують діяльність соціальних інститутів зі створення у суспільстві умов для реалізації громадянами своїх соціальних прав. При цьому акцентується увага на правовому регулюванню соціальних відносин і діяльності соціальних закладів і служб, їх економічному та кадровому забезпеченні, визначенні понять, що сприятимуть прийняттю управлінських рішень, спрямованих на розвиток соціальної сфери суспільства та регулювання соціальних відносин [7, с. 7].

Український дослідник А. Крупник запропонував свою класифікацію визначень соціальної політики держави. На думку вченого, до першої групи належать найбільш поширений піхід тлумачення соціальної політики, що базується на ототожненні соціального та суспільного. Тобто соціальна політика розглядається як «суспільні дії з рішення проблем, які стосуються всього суспільства». Мета соціальної політики – сприяти досягненню цілей суспільства.

Друга група враховує соціально-трудові відносини та орієнтована на їхню стабілізацію, регламентування відносин праці та капіталу, виключаючи екстремістські або радикальні варіанти розв'язання протиріч.

Третя група концепцій розглядає соціальну політику як вид суспільної діяльності, яка орієнтована на потенційно соціально небезпечні верстви населення – непрацездатних, маргіналів, декласованих елементів, щоб через систему державної допомоги та суспільної благодійності забезпечити цим верствам мінімально прийнятний рівень задоволення їхніх потреб, добробуту і таким чином захистити заможні верстви від «можливої неконтрольованої люті».

Четверта група концепцій розглядає соціальну політику як інструмент, який пом'якшує негативні наслідки індивідуальної та соціальної нерівності через систему перерозподільних заходів. Як правило, дії у рамках такого підходу мають на меті втримати диференціацію доходів різних верств населення у безпечних межах, а засобом виступає податкова політика.

П'ята група виходить із принципів соціальної справедливості та соціального партнерства як базових цінностей сучасного громадянського суспільства та соціальної держави [5].

Аналізуючи сутність та зміст соціальної політики в суспільно-політичному вимірі можна зробити висновок, що соціальна політика сучасної держави розглядається науковцями, як комплекс заходів, що здійснюється державними інститутами та недержавними суб'єктами з виявлення, задоволення, узгодження потреб інтересів громадян, соціальних груп та територіальних громад.

Гарантом здійснення соціальної політики, та її головним суб'єктом є держава. Саме держава та її установи й відомства гарантують можливість взаємодії соціальних груп й

інших елементів соціальної структури як суспільно впорядкованого і суспільно захищеного процесу, тобто соціальної політики в масштабах країни.

Соціальна політика держави може дати реальні позитивні результати лише тоді, коли вона здійснюється разом із ринковими реформами і, спираючись на економічні досягнення, спрямовується на забезпечення раціонального функціонування суспільного життя, зокрема соціальних відносин, умов для їх самовідтворення та самодостатності.

Світова практика свідчить, що на сьогодні дієвими є два способи забезпечити соціальну захищеність громадян: по-перше, держава сама здійснює перерозподіл національного багатства шляхом фінансування соціальних програм; по-друге, держава надає громадянам можливість забезпечити себе пенсією, коштами на випадок хвороби тощо, а також надає право вибору тієї чи іншої соціальної послуги на ринку.

Вітчизняні і російські дослідники більшою мірою узагальнюють і подають у структурованому вигляді порівняльні характеристики моделей соціальної політики. Так, А. Колот характеризує відмінності соціальної політики різних держав за такими ознаками: масштаби участі держави в розробленні та реалізації соціальних програм, джерела фінансування і структура соціальних витрат; структура категорій населення, які підпадають під дію соціальних програм; форми соціального захисту; характер управління соціальним розвитком тощо [3].

Соціальна політика держави має здійснюватися на основі певного плану дій, що становить послідовність тих чи інших заходів та механізм їх реалізації. Таким механізмом може стати державне програмування економічного та соціального розвитку.

Ми поділяємо думку О. Макарової, що державне економічне програмування розглядають як одну з форм державного регулювання економіки. Його завдання полягає у комплексному використанні всіх елементів соціальної та економічної політики держави для досягнення поставленої мети. Програмування передбачає формулювання цілей, а також визначення матеріальних і фінансових засобів їх реалізації.

Об'єктами таких програм можуть бути регіони або території, галузі соціальної сфери, окремі групи населення тощо. Програма, на думку О. Макарової, є найбільш придатною формою реалізації політики у разі виникнення або загострення певної соціальної проблеми, необхідності розв'язання проблем «цільових» категорій населення (дітей-сиріт, осіб з інвалідністю, багатодітних сімей тощо) або конкретних територій, наприклад, монофункціональних міст [6, с. 68].

Проте варто відзначити, що в Україні на сьогодні не визначено єдиної моделі соціального розвитку. На нашу думку, основна проблема соціальної політики в країні полягає в її хибному сприйнятті як засобу пом'якшення негативних соціальних наслідків розвитку ринкової економіки та орієнтація соціальної політики на здобуття прихильності електорату.

Головним атрибутом соціальної держави є реальна відсутність бідних, а не декларативне проголошення допомоги соціально вразливим верствам. При цьому добробут забезпечується не тільки і не стільки перерозподілом власності одних на користь інших, а головним чином стимулюванням і забезпеченням активної та ініціативної діяльності всіх громадян.

Соціальна політика України як одна з найважливіших складових політики держави офіційно завжди належала до її пріоритетів. Про це свідчить суттєве посилення уваги до неї як в офіційних державних документах, так і в програмних документах, а також практичні дії державної влади та підвищення активності практично всіх політичних сил.

Основною метою соціальної політики України, на сучасному етапі її розвитку, є максимальне збереження фізичного, інтелектуального, духовно-етичного потенціалу країни; формування трудової мотивації, яка відповідає вимогам легального ринку, що є орієнтованою на розширене відтворення «людського капіталу» країни; створення інституціональних та соціально-економічних умов для реалізації громадянами, різними

суспільними верствами та групами населення своїх потреб й інтересів, прояву активності та розкриття особистості.

На нашу думку, для успішної реалізації вищезазначених цілей вважаємо за доцільне використання здобутків зарубіжних держав щодо шляхів та напрямів реалізації соціальної політики, а саме:

- реформувати систему надання соціальних пільг;
- посилити вплив держави на розподіл доходів та згладжування їх надмірної диференціації через фінансові механізми;
- поступово підвищувати частки заробітної плати в структурі собівартості продукції;
- впроваджувати запропоновану МОП модель розрахунку соціального бюджету, що дозволить розраховувати та прогнозувати соціальні витрати на основі макроекономічних показників, демографічних прогнозів і соціальних нормативів на відповідний рік, збалансовувати їх з джерелами фінансування та ін.

Висновки. Соціальна політика держави – це багаторівнева і багатофункціональна система, яка забезпечує соціальний і економічний розвиток країни активізуючи людський капітал з максимальною реалізацією його інноваційного потенціалу. Головною метою соціальної політики є: забезпечення гідної зайнятості, збалансовану політику доходів, модернізацію професійної освіти, забезпечення основних соціальних стандартів та соціальної захищеності вразливих верств населення.

Головним завданням соціальної політики держави є підтримання відносин, як між соціальними групами, так і всередині них, забезпечуючи умови для підвищення добробуту, рівня життя членів суспільства, створення соціальних гарантій у формуванні економічних стимулів для участі в суспільному виробництві.

Соціальна політика держави, яка виступає як складова частина заходів, що проводяться державою з метою регулювання умов суспільного виробництва в цілому, тісно пов'язана з загальноекономічною ситуацією в країні. Реалізація соціальної політики може бути забезпечена шляхом запровадження відповідних механізмів. Таким механізмом може стати державне програмування економічного та соціального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Баркер Р. Словарь социальной работы : сокр. пер. с англ / Р. Баркер. – М. : Ин-т соц. работы, 1994. – 134 с.
2. Колков В. Социальная безопасность. Ч. 1. / В. Колков. – М. : Союз, 1998. — 118 с.
3. Колот А. Генезис соціальної політики від впливом глобалізації та лібералізації економічних відносин / А. Колот // Україна: аспекти праці. – 2008. – №1. – С. 3-11.
4. Крентовська О. Дослідження моделі соціальної політики держави як складної функціональної системи / О. Крентовська // Вісн. Нац. Акад. держ. управління при Президенті України. – 2010. – № 2. – С. 198–207.
5. Крупнік А. Соціально-захисна спрямованість державної соціальної політики в умовах трансформації українського суспільства : дис. ... канд. політ. наук. – Одеса, 2002. – 169 с.
6. Макарова О. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. — 244 с.
7. Туленков М. Соціальний захист у соціологічному вимірі : монографія. – К. : ПК ДЗСУ, 2010. – 178 с.
8. Titmuss R. Social Policy: An Introduction / R. M. Titmuss. – London : Unwin Hyman, 1974. – 147 p.

АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЖИТТЄВОГО РІВНЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Завдання підвищення життєвих стандартів у країні, забезпечення сприятливих позицій на світовому ринку передбачають врахування завдань послідовного та науково обгрунтованого формування попиту на інновації з боку вітчизняного виробництва та соціуму в цілому, фінансування випереджального розвитку фундаментальної науки, найважливіших прикладних досліджень і розробок, вдосконалення рамкових засад господарської діяльності, доопрацювання відповідної нормативно-правової бази.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розміри різноманітних видів допомоги в Україні є невисокими, у більшості випадків вони не сягають розміру прожиткового мінімуму, а сім'я, яка належить до найбіднішого населення, одержує менше допомоги, ніж середньостатистична сім'я. Останні дані підтверджують той факт, що Україна перебуває серед країн з високим рівнем бідності. На сьогодні низка питань відносно подолання бідності залишаються невирішеними. Все це свідчить про гостроту проблеми бідності українського населення, офіційним визнанням чого слугує Указ Президента України «Про невідкладні заходи з подолання бідності» № 274/2010 від 26 лютого 2010 р. [1]. На виконання Плану організації реалізації зазначеного нормативного акта розроблено проект Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми подолання та запобігання бідності в Україні на 2010-2015 роки» [2; 3].

Постановка завдання. Завданням статті є дослідження соціально-правових аспектів державного регулювання життєвого рівня населення.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення стратегічних цілей необхідно поліпшити життєвий рівень населення завдяки економічному зростанню, забезпеченню прав і свобод людини, наданню рівного якісного доступу до інформації, освіти, послуг закладів охорони здоров'я та адміністративних послуг органів державної влади та органів місцевого самоврядування, створенню нових робочих місць і розширенню можливостей щодо працевлаштування населення, забезпеченню соціального захисту вразливих верств населення, зокрема людей, що потребують соціальної допомоги та реабілітації [4].

Нині Україна опинилася за межами економічного та соціального прогресу. Відсутня збалансованість між економічним зростанням та соціальними видатками і неспроможність національної економіки повністю забезпечити всі зобов'язання держави, що дуже перешкоджає ефективному соціальному розвитку. Більшість нормативних актів у сфері соціального захисту та соціального забезпечення прийняті у різний час і нерідко є суперечливими. Крім того, чинне законодавство України встановлює набагато більше різноманітних видів пільг, виплат та послуг у соціальній сфері, ніж це передбачено Конституцією або міжнародно-правовими зобов'язаннями нашої держави. Доволі часто держава бере на себе додаткові зобов'язання у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, які часто не дають жодного соціального чи економічного ефекту, окрім встановлення привілеїв для представників певних професій або окремих соціальних груп, тому що для цього недостатньо або немає в країні необхідних ресурсів [5].

Рівень життя населення регулюється рядом нормативно-правових актів, які мають гарантувати:

- встановлення прожиткового мінімуму, який постійно повинен переглядатися відповідно до існуючих реалій;
- виокремлення різних верств населення з метою визначення їх матеріального становища та рівня задоволення соціальних потреб;

- реалізацію прав і свобод, що гарантовані Конституцією України;
- державні гарантії щодо визначення мінімального розміру оплати праці;
- надання різних форм допомоги соціально незахищеним та малозабезпеченим верствам населення;
- індексування депозитних вкладів населення у разі інфляційних змін.

Прожитковий мінімум застосовується для загальної оцінки рівня життя в Україні, що є основою для реалізації соціальної політики та розроблення окремих державних соціальних програм. Для оцінки рівня життя в регіоні, розроблення та реалізації регіональних соціальних програм, визначення права на призначення соціальної допомоги, що фінансується за рахунок місцевих бюджетів, органами місцевого самоврядування може затверджуватися регіональний прожитковий мінімум, не нижчий від установленого згідно із Законом України «Про прожитковий мінімум» [6].

Для спостереження за динамікою рівня життя в Україні на основі статистичних даних про рівень споживчих цін центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, розраховує щомісяця фактичний розмір прожиткового мінімуму на одну особу, а також окремо для тих, хто відноситься до основних соціальних і демографічних груп населення [6].

Аналіз показників прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати свідчить про те, що система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні не відповідає європейським стандартам. Незважаючи на зростання цих показників, їх співвідношення залишається далеким від стандартів Європейської соціальної хартії (переглянутої), відповідно до вимог якої мінімальна заробітна плата повинна становити не менше ніж 2,5 прожиткового мінімуму [7, с. 91].

Співвідношення між соціальним захистом, соціальним забезпеченням та соціальною допомогою відображено на рис. 1. Існує єдність трьох головних складових соціальної політики:

- 1) соціальна допомога, що гарантує громадянам, які опинилися за межами бідності і неспроможні через різні причини забезпечити собі життєвий мінімум, можливість психофізичного виживання в кризових соціально-економічних умовах;
- 2) соціальне забезпечення, що гарантує нормальний рівень існування людини і відшкодування втрат регулярного прибутку, компенсація додаткових втрат у зв'язку з інфляційними процесами, упередження причин, що призводять до втрати регулярного прибутку внаслідок припинення виробництва тощо;
- 3) соціальні послуги, що забезпечують високий рівень трудової активності, участі в громадянському житті (програми професійної перекваліфікації, створення додаткових робочих місць та ін.) [8].

Державні органи влади, з однієї сторони, повинні забезпечити такі умови, коли населення має самостійно вирішувати більшість власних соціальних негараздів. З іншої сторони, окремі категорії населення не можуть реалізувати дане право в результаті отриманих каліцтв, хвороби, інших причин неподоланної сили, щоб підтримувати необхідний мінімальний життєвий рівень.

Для забезпечення необхідного життєвого рівня держава має реалізовувати основні напрямки соціального захисту населення, адаптувавши їх до різних умов окремих регіонів країни. Також передбачено, що у відомстві місцевих органів самоврядування знаходяться організації, які відповідають за соціальний захист та надання соціальних послуг окремим верствам населення, зокрема, малозабезпеченим і соціально незахищеним (інвалідам, багатодітним сім'ям, особам похилого віку тощо). На регіональному рівні такі організації виконують функції соціальної підтримки визначених категорій населення та сприяння їх повній або частковій зайнятості, враховуючи умови зовнішнього середовища і економічний розвиток конкретного регіону та країни в цілому. Органами місцевого самоврядування здійснюється додаткова підтримка виконання

програм соціального захисту населення, у тому числі, надання одноразової допомоги у грошовій та матеріальній формах особам, які потребують, і створення та утримання центрів соціальної допомоги.

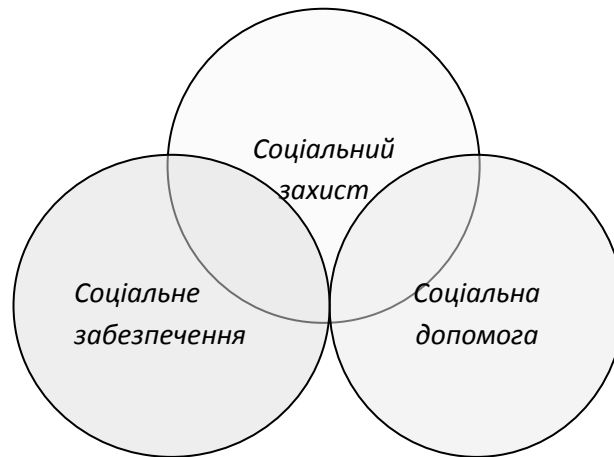

Рис. 1. Соціальний захист, соціальне забезпечення та соціальна допомога*

* Джерело : складено автором

Висновок. Сучасний стан розвитку правового забезпечення необхідного життєвого рівня населення потребує посилення уваги в напрямку пошуку шляхів оптимізації надання соціальної допомоги і соціальних послуг на місцевому та регіональному рівнях. Запровадження нових форм представлення послуг та удосконалення діючих соціальних програм надають можливість забезпечити систему раціонального управління системою соціального захисту населення на місцевому рівні, забезпечити високу якість та оперативність надання послуг соціально незахищеним та малозабезпеченим верствам населення.

Список використаних джерел:

1. Центр перспективних соціальних досліджень [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://cpsr.org.ua/index.php>.
2. Указ Президента України «Про невідкладні заходи з подолання бідності» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Україна. Подолання бідності. United Nations Development Programme [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.undp.org.ua/files/ua_24267mdgp.pdf.
4. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Актуальний стан та проблеми діючої системи соціального захисту в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://gurt.org.ua/news/recent/3803/>.
6. Закон України «Про прожитковий мінімум» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. – К. : Центр громадської експертизи, 2009. – 104 с.
8. Бичков С. І. Теоретичні аспекти формування системи соціального захисту населення [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

ОСОБЛИВОСТІ СПРАВЛЯННЯ ПДВ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми. Податок на додану вартість займає особливе місце серед усіх податків. Він є головним джерелом наповнення дохідної частини бюджету України. Після проведення податкової реформи у 2010 році було вдосконалено порядок адміністрування ПДВ, але все ж залишилися певні недоліки (наприклад, проблема відшкодування ПДВ), які потребують подальшого вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема реформування та вдосконалення ПДВ в Україні займалися такі провідні науковці, як: Т. Єфименко, О.Д. Данілов, Ю. Іванов, А. Крисоватий, В.В. Лисенко, Ф.О. Ярошенко, М.А. Науменко, А. Соколовська, М.О. Петренко, І.О. Луніна, В. Вишневський, Н.Б. Фролова, В.М. Мельник, та ін. На основі їхніх праць було реформовано основи справляння податку на додану вартість. Проте деякі питання ще й досі залишились невирішеними.

Мета статті. Метою роботи є дослідження механізму справляння ПДВ, основних проблем його функціонування та шляхів їх вирішення на основі зарубіжного досвіду.

Актуальність статті. Актуальність теми даної статті полягає в тому, що сучасні глобалізаційні та інтеграційні процеси зумовлюють необхідність реформування податкової системи таким чином, щоб в її складі існувало надійне та стабільне джерело доходів до бюджету, яким на сьогодні є податок на додану вартість. Тому досить важливо дослідити можливі шляхи реформування та вдосконалення механізмів адміністрування цього податку в контексті зарубіжного досвіду та гармонізації українського законодавства із правовою базою ЄС.

Виклад основного матеріалу. Податок на додану вартість (ПДВ) – це загальнодержавний, непрямий податок, який є часткою новоствореної вартості, входить до ціни реалізації товарів і сплачується споживачем до державного бюджету на кожному етапі виробництва товарів [1].

ПДВ існує в 137 країнах світу. Щодо розвинених країн, то даний податок не справляється в США та Японії, а замість нього використовують податок із продажів за ставкою 3% - 15%.

У країнах з перехідною економікою податок на додану вартість використовується як додаткове джерело наповнення бюджету. Деякі країни впровадили ПДВ з метою отримання доступу до ЄС, оскільки його наявність в податковій системі країни є однією з вимог членства в ЄС [5].

В Україні порядок нарахування та сплати ПДВ регулюється розділом V Податкового кодексу України від 02.12.2010р. У ньому зазначено платників податку, об'єкти, базу та ставки оподаткування, порядок визначення податкового кредиту та податкових зобов'язань, перелічено звільнені від оподаткування та неоподатковувані експортні та імпорتنі операції.

Суми ПДВ, що належать до сплати в бюджет чи відшкодуванню з бюджету, визначаються як різниця між загальною сумою податкових зобов'язань, які виникли в зв'язку з продажем товарів, робіт, послуг на протязі звітного періоду, та сумою податкового кредиту звітного періоду [1].

Застосування ПДВ характеризується позитивними й негативними аспектами. Серед негативних аспектів можна виділити:

- 1) високі ставки ПДВ, які разом з високими темпами інфляції зумовлюють уповільнення розвитку виробництва;
- 2) велика кількість ухилень від сплати;
- 3) проблема відшкодування податку на додану вартість;

4) необґрунтовані пільги тощо.

На даний час проблема відшкодування ПДВ в Україні займає чи не перше місце.

Процес відшкодування ПДВ з бюджету регулюється Податковим кодексом, який визначає, що бюджетне відшкодування – це відшкодування від'ємного значення податку на додану вартість на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість за результатами перевірки платника, у тому числі автоматичне бюджетне відшкодування [1].

Руйнівною для економіки держави є відсутність зростання коштів у державному бюджеті. Різниця між сумою ПДВ, що надійшла до бюджету, та сумою відшкодування з бюджету постійно зменшується.

Оскільки ПДВ є найвагомішим джерелом наповнення бюджету, то ця ситуація веде до серйозного зменшення дохідної бази бюджету. Хоча податкові надходження і зростають з кожним роком, проте фіскальна віддача від ПДВ має стійку схильність до зниження. Так як держава не виконує свої зобов'язання у цій сфері, то зростає заборгованість уряду перед платниками податків. Внаслідок цього ПДВ фактично стає додатковим податком з експортерів, через що зменшуються їхні ресурси. Найголовнішою проблемою відшкодування ПДВ експортерам є неповне виконання урядом своїх зобов'язань. Через те, що в країні зростає експорт, підвищуються і зобов'язання з відшкодування ПДВ. Проблема поглиблюється наявністю великої простроченої заборгованості з відшкодування ПДВ. Внаслідок цього підприємства уникають сплати ПДВ, а це негативно впливає на бюджетні надходження і призводить до зменшення можливостей держави повертати підприємствам сплачені суми ПДВ [7].

Існують наступні причини проблеми невідшкодування ПДВ:

1) наявність структурних диспропорцій в економіці країни. Найбільші експортери мають енерго- та матеріаломістке виробництво, а тому можуть мати великі податкові кредити;

2) наявність диспропорцій в системі оподаткування:

- найбільша заборгованість зі сплати податку належить енергетичним підприємствам, а отже, до бюджету не надходить той обсяг ПДВ, який відповідав би сумі податкового кредиту експортерів;

- у зв'язку із звільненням від сплати ПДВ деяких операцій у галузі сільського господарства зменшуються надходження податку до бюджету [6];

3) наявність тіньової економіки, яка призводить до збільшення кількості фіктивних експортних операцій;

4) неефективність механізму відшкодування податку:

- відшкодування здійснюється тільки за рахунок надходжень ПДВ;
- не розроблено таких механізмів, які дали б можливість відшкодувати ПДВ в певній області завдяки його надходженням в іншій.

Тому з найбільшою гостротою проблема постає в тих областях, де сконцентровано підприємства експортерів. У цих областях виникають досить сприятливі умови для незаконного відшкодування ПДВ. Внаслідок цього виник особливий різновид кримінального бізнесу. Він полягає в тому, що фіктивні фірми формують значну частину податку на додану вартість, яка ніколи не зможе надійти в бюджет. Ця проблема ускладнюється непередбачуваними діями суб'єктів тіньової економіки, які шукають різноманітні шляхи для штучного підвищення реалізаційних цін і здійснення подвійного експорту. З кожним роком підприємствам дедалі важче отримати відшкодування ПДВ, а межа його повернення податковими органами зростає. Протистояння між підприємцями і податківцями продовжується. Підприємці використовують двозначності в українському законодавстві і формують значні суми ПДВ до відшкодування [4].

Основним заходом, здатним покращити цю ситуацію, є впровадження механізму автоматичного відшкодування ПДВ сумлінним платникам. Це дає змогу податковим органам вести електронний облік платників податків, а також впровадити електронне

інформування платника про автоматичне бюджетне відшкодування чи помилки при складанні декларації.

Автоматичний порядок відшкодування ПДВ значно спрощує порядок і скорочує терміни відшкодування. Система відбору заявок для автоматичного відшкодування ПДВ працює з 1 березня 2011 року. Такий відбір здійснюється комп'ютером за критеріями, затвердженими новим Податковим кодексом [3].

Згідно ПКУ, право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування ПДВ мають платники податку, які одночасно відповідають таким критеріям [1]:

- 1) не перебувають у судових процедурах банкрутства відповідно до ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом;
- 2) здійснюють операції, до яких застосовується нульова ставка;
- 3) не мають податкового боргу;
- 4) у яких середня заробітна плата на одного працівника за попередні чотири звітних періоди (кварталів) встановлений законодавством рівень у кожну з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів);
- 5) мають основні фонди для ведення задекларованої діяльності, залишкова балансова вартість яких на дату заданих податкового обліку перевищує суму податку, заявлену до відшкодування за попередні 12 календарних місяців;
- 6) рівень податкового навантаження з податку на прибуток є вищим від середнього по галузі в кожному з останніх чотирьох звітних періодів (кварталів) з податку на прибуток, тощо.

Одним із найвагоміших чинників втрати доходів у процесі адміністрування ПДВ є недотримання правил оподаткування, тобто зловживання та ухилення від сплати податків. Основними причинами цього є:

- а) заниження виручки;
- б) не реєстрація фізичної чи юридичної особи платником ПДВ;
- в) віднесення до податкового кредиту сум податку, сплаченого за товари (послуги), що входять до загальних витрат, проте використовуються при виробництві товарів, продаж яких звільнено від ПДВ;
- г) подання заявок на відшкодування ПДВ, сплаченого за ті товари, на які не поширюється податковий кредит;
- д) продаж експортної продукції з нульовою ставкою ПДВ на внутрішньому ринку [2].

Щоб уникнути всіх вище зазначених недоліків, вважаємо, що слід використати зарубіжний досвід. Наприклад, досвід Чилі: якщо сума відшкодування ПДВ перевищує податкові зобов'язання платника ПДВ, то цей надлишок за заявою платника може бути перенесений на майбутні податкові періоди та зменшувати майбутні податкові зобов'язання, чи досвід Канади: якщо операції продажу підприємства звільнені від оподаткування ПДВ, сума податкового кредиту може бути віднесено на витрати виробництва або включено у вартість основних фондів.

Для вдосконалення системи ПДВ в цілому доцільно буде використати досвід зарубіжних країн і запровадити диференціацію ставок, тобто застосовувати декілька ставок. Наприклад у Франції, існує чотири види ставок ПДВ: 19,6% — нормальна ставка на всі види товарів і послуг; 33,33% — гранична ставка на предмети розкоші, автомобілі, алкоголь, тютюн; 7% — пільгова ставка на товари культурного повсякденного вжитку (книги); 5,5% — на товари і послуги першої необхідності (продукти харчування, за винятком алкоголю і шоколаду, медикаменти, житло, транспорт). У Великобританії — три види: нормальна ставка — 20%, 5% — для опалення та ремонту житла та 0% — для предметів першої необхідності — харчові продукти, вода, ліки, дитячий одяг, громадський транспорт, книжки і періодика.

Досить ефективною буде і нова система електронного адміністрування ПДВ. Так, вже з 1 січня 2015 року всім платникам ПДВ відкриють електронні рахунки в банку, який буде підконтрольний НБУ. Запровадження такої системи унеможливить формування

фіктивного кредиту та отримання неправомірного відшкодування ПДВ з бюджету, а це, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня надходжень податку до бюджету. Крім того, буде скорочено обсяг тіньової економіки в країні та витрати держави на адміністрування ПДВ[9].

Висновки. Отже, дослідивши механізм справляння ПДВ, ми визначили, що процес адміністрування цього податку є досить проблемним. Найбільшої уваги потребує проблема відшкодування ПДВ. Для вирішення цієї проблеми новим Податковим кодексом введено автоматичне відшкодування ПДВ. Але, на нашу думку, цього не достатньо. Українськими науковцями запропоновано такі варіанти розв'язання даної проблеми:

- 1) підвищення контролю за повнотою декларування і своєчасністю сплати податків, посилення роботи з підприємствами групи ризику, транзитними та фіктивними підприємствами, ліквідації «податкових ям»;
- 2) покращення адміністрування податків, впровадження нових підходів до аналізу фінансово-господарської діяльності платників, моніторингу їх діяльності та визначення підприємств, що відносяться до груп ризику;
- 3) унеможливлення реєстрації фіктивних підприємств;
- 4) уникнення корупційних ризиків за рахунок передбачення чіткого визначення підстав для проведення податковими органами позапланової виїзної перевірки платника податків для визначення достовірності нарахування бюджетного відшкодування;
- 5) підвищення рівня податкової культури, розвитку партнерських відносин, спрямування діяльності податкової служби на потреби платника податків;
- 6) запровадження особливого контролю за діяльністю новостворених підприємств у початковий період;
- 7) виплата заборгованості бюджету платникам податків за рахунок коштів бюджету.

Також ефективним було б скасування пільг або їх зменшення.

Ще одним напрямом вдосконалення ПДВ може бути використання позитивного досвіду введення країнами ЄС оберненого податку на додану вартість, а зокрема впровадження цього механізму в деяких галузях економіки (операціях постачання окремих товарів) [8].

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755–VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
2. Бетлій О., Джуччі Р., Кірхнер Р. ПДВ в Україні: чи спрацює інший податок краще? / О. Бетлій, Р. Джуччі, Р. Кірхнер // Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Німецька консультативна група. Серія консультативних робіт [PP/02/2013]. – 2013.
3. Бродський М. Право на автоматичне відшкодування ПДВ з першого разу отримали 23 підприємства із 2 тисяч / М. Бродський // Газета «Тиждень». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/>
4. Воробець Л.Р. Проблеми відшкодування ПДВ в Україні / Л.Р. Воробець // Податкова система 2012. Стратегічні орієнтири. – 2012. – 41ст.
5. Литвиненко Я.В. Податкові системи зарубіжних країн / Я.В. Литвиненко (ред.). – К. – 2011. – 206с.
6. Метелиця В. Актуальні питання обліку ПДВ / В. Метелиця // Газета «Агробізнес сьогодні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/2011-05-11-22-05-40/551-2011-07-07-13-55-54.html>
7. Сайт «Закон і Бізнес». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/95568-z_1_sichnya_platnikam_pdv_vidkriyut_elektronni_rahunki_v_ban.html
8. Соколовська А. М. Дискусійні питання реформування ПДВ/ А. М. Соколовська, В. О.Твардієвич // Фінанси України – 2011. – №8. – 35 – 50 с.

9. Як розв'язати проблему відшкодування ПДВ в Україні: вісник центру // Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.icps.com.ua

Літовкіна Т. В.,
викладач кафедри економіки підприємства, фінансів
та фінансово-економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день однією з основних проблем в економіці України є незадовільний фінансовий стан, що проявляється в неефективному розміщенні фінансових ресурсів, недостатнім фінансовим забезпеченням подальшого розвитку на фінансовому ринку, неспроможністю утримати конкурентні позиції. В Україні існує нагальна потреба забезпечення фінансової стабільності, що зумовлює необхідність розробки національної стратегії розвитку фінансового сектору, яка є необхідною передумовою подальшої успішної розбудови держави та її інтеграції до світового економічного простору і вступу до Європейського Союзу. Подальший розвиток економіки є неможливим без розвиненого, стабільного, надійного та ефективного фінансового ринку держави, що потребує проведення реформ у фінансовому секторі для забезпечення додаткових джерел фінансування економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні питання, які пов'язані з розвитком фінансового ринку України, проблемами та перспективами його функціонування, широко висвітлені в науковій літературі. Зокрема в працях українських та зарубіжних економістів, як: Боді З., Бланк І., Кузнецова А., Лепак Р., Токмакова І., Міщенко В., Онишко С., Ходаківська В., Опарін В., Стоян В., Федосов В., Базилевич В., Юрій С., Василик О., Лютий І., Галенко Т., Рубцева Б.

Проте не вирішеними залишаються питання щодо напрямів та механізмів функціонування національного фінансового ринку, діяльності розвитку фінансового сектору, який забезпечує накопичення і розподіл інвестиційних ресурсів та фінансових послуг в умовах фінансової нестабільності.

Постановка завдання. Відсутність в Україні обґрунтованої та виваженої фінансової стратегії, що забезпечує цілеспрямований фінансовий вплив на зростання темпів соціально-економічного розвитку, не сприяє швидкому відновленню економіки України. Питання щодо напрямів та механізмів функціонування національного фінансового ринку, діяльності розвитку ресурсів та фінансових послуг фінансового сектору, який забезпечує накопичення і розподіл інвестиційних залишаються невирішеними. Тому саме розглядання цієї низки питань й, зокрема, основних особливостей функціонування українського фінансового ринку та тих факторів, що характеризують стратегію розвитку як систему, обумовлює важливість дослідження.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах у розвинених країнах світу економіка має ринковий характер. Саме розвиток фінансових ринків є важливим для економічного зростання та сприяння розвитку різних секторів економіки країни. Фінансова система відіграє ключову роль в економіці, стимулюючи економічне зростання, впливаючи на економічні показники, добробут населення. Залучення грошових коштів різного роду фінансовими установами сприяє залученню інвестицій в економіку України.

Фінансовий ринок є життєво важливим фундаментом для зростання, розвитку і стабільності національної ринкової економіки. Становлення і розвиток фінансового ринку стали ключовим елементом сильного економічного середовища, який підтримує корпоративні ініціативи, забезпечує фінансування реального сектора економіки через

залучення інвестицій, здійснення платежів та перерозподілу капіталів. Як каталізатор економічного зростання – фінансовий ринок істотно впливає на забезпечення суверенітету держави та реалізацію її національних інтересів в умовах глобалізаційних процесів.

В.П. Ходаківська трактує поняття «фінансовий ринок» як відношення між населенням, виробниками і державою щодо перерозподілу вільних грошових засобів на основі повної економічної самостійності, механізму саморегуляції ринкової економіки, внутрішньогалузевого і міжгалузевого переливу фінансових ресурсів [9, с.19].

В.І. Стоян визначає фінансовий ринок як сукупність соціально-економічних відносин у сфері трансформації вільних грошових засобів у позичковий капітал через фінансово-кредитні інститути на основі попиту і пропозиції [7, с. 68].

Досить вдале визначення фінансового ринку дали І.В. Токмакова та В.Г. Краснов, розкриваючи його з функціонального та організаційного поглядів. З функціонального погляду фінансовий ринок – це сфера ринкових відносин, що є механізмом, який акумулює та перерозподіляє грошові засоби суспільства між різними секторами і галузями, створює умови ефективного їх використання, сприяє капіталізації економічних відносин. З організаційного погляду фінансовий ринок – це сукупність різноманітних структурних елементів фінансових відносин, що взаємопов'язані й утворюють певні підсистеми, які можна розглядати як самостійні системи [8, с. 113].

Фінансові ринки забезпечують можливість появи внутрішніх активів і зобов'язань. На фінансовому ринку відбувається мобілізація капіталу, надання кредиту, здійснення обмінних грошових операцій та розміщення фінансових коштів у виробництві. На цих ринках здійснюється вільний обмін одних об'єктів торгівлі на інші, а також їх обмін на зовнішні фінансові активи. На них звертаються і зафіксовані на папері контракти і вимоги.

Основною функцією фінансового ринку є накопичення і перерозподіл грошових капіталів за допомогою таких інститутів, як банки, валютні фонди, пенсійні та страхові фонди і т.д. Основним регулюючим органом національного фінансового ринку є Національний банк країни. Структура фінансового ринку передбачає включення наступних сегментів: кредитного ринку, валютний ринок, ринок цінних паперів, ринок інвестицій і страховий ринок. На полі кредитно-фінансових ринків насамперед визначається напрям перерозподілу активів і найбільш ефективні сфери прикладання фінансових ресурсів.

Реалізація на практиці позитивного потенціалу впливу фінансового ринку на економічний розвиток представляється однією з головних цілей економічної політики України. Потрібно направити вільні грошові ресурси на цілі всередині країни, і особливо в інноваційні галузі. Необхідна більш ефективна мобілізація коштів для інвестування в національну економіку. В умовах обмежених пропозиції дешевих позикових коштів має бути сформована інша модель економіки, заснована на несировинному експорті або на внутрішньому попиті, з великим відповідністю продуктивності праці та рівня заробітної плати.

Правильне і стабільне функціонування фінансового ринку здатне забезпечити економічне зростання, яке, в свою чергу, в сучасних умовах гармонізує систему суспільних відносин. Оскільки однією зі складових фінансового ринку є система пенсійного фонду та соціального страхування, то ситуація на фінансовому ринку безпосередньо впливає на систему соціального захисту. Прагнення поліпшити роботу цього механізму повинно призводити не тільки до матеріального благополуччю населення і підвищенню економічної ефективності, але й до впровадження новітніх інформаційних і комунікаційних технологій.

На фінансовому ринку об'єктами купівлі-продажу є: «фінансові ресурси, які являють собою сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів підприємництва і є джерелом їх розвитку». Такі ресурси передаються у користування учасникам фінансового ринку за допомогою фінансового інструменту, що діє на певному ринку.

У сучасній функціонуванням фінансового ринку спрямований на формування і стабілізацію його рівноваги, яка досягається шляхом взаємодії окремих його елементів.

Вітчизняний фінансовий сектор за роки свого становлення досяг певного рівня розвитку. На початку 2015 року в Україні налічувалося 163 банків, 400 страхових компаній, 627 кредитних спілок, 85 інших кредитних компаній, 479 ломбарди, 324 компанії з управління активами, 101 недержавні пенсійні фонди та близько 900 інвестиційних фондів різного типу [5].

Кожному виду фінансових ринків властиві свої особливості формування механізму забезпечення взаємозв'язку окремих елементів ринку, проте принципові засади механізму функціонування цих ринків мають загальний характер.

Провідну роль у мобілізації та розміщенні фінансових ресурсів відіграє банківська система. Так, протягом I кварталу 2014 року чисті активи банківської системи України збільшились на 2,96% (37 814 млн. грн.) та становили 1 315,91 млрд. грн. Втім, слід зазначити, що збільшення сукупного обсягу активів відбувалось, в першу чергу за рахунок значної девальвації національної валюти, що, в свою чергу, спричинило зростання балансової вартості валютних активів в гривневому еквіваленті. Із статистичних даних видно, що ресурсний потенціал банківської системи України хоча і зростає, але все ще залишається обмеженим.

У структурі українського фінансового ринку невинновдано малою є частка небанківського сегменту, на яку припадає менше 7 % загального обсягу активів фінансових установ. Показник обсягу залучених інвестицій в економіку України через інструменти фондового ринку протягом січня - квітня 2014 року становив 31,76 млрд. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2013 року обсяг залучених інвестицій в економіку України через інструменти фондового ринку зменшився на 7,35 млрд. грн. Торговельно-розрахункова інфраструктура фондового ринку є незручною, витратною і до кінця не сформованою. Як наслідок більше 90 % усього обсягу цінних паперів, емітованих в Україні, обертаються на неорганізованому позабіржовому ринку. Фінансові установи України надають клієнтам досить вузький спектр фінансових послуг, значна частка яких має незадовільний рівень якості, а законні права та інтереси споживачів цих послуг недостатньо захищені [1].

На ринку фінансових послуг України сьогодні найактивнішими інституційними учасниками є страхові компанії та кредитні спілки, оскільки вони справляють прямий вплив на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат та добробут населення. Так, сукупний обсяг активів страхових компаній за період I квартал 2013 року – I квартал 2014 року зріс на 2 679,4 млн. грн. (+4,3%) до 64 771,2 млн. грн. , загальний обсяг активів кредитних спілок станом на 01.04.2014 р. становив 2 716,1 млн. грн. збільшився на 0,6%, порівняно з його обсягом станом на кінець I кварталу 2013 року.

Основні форми діяльності небанківських фінансово-кредитних установ на ринку фінансових послуг зводяться до акумуляції заощаджень населення, надання кредитів через облігаційні позики корпораціям та державі, мобілізації капіталу через усі види акцій, наданню іпотечних і споживчих кредитів, а також кредитної взаємодопомоги.

Фінансові компанії протягом I кварталу 2014 року уклали 3 773 договорів факторингу загальним обсягом 1 826,2 млн. грн., активи ломбардних установ складали 1 452,6 млн. грн., що на 39,2 млн. грн. (або на 2,8%) більше, ніж станом на 01.04.2013 р. Загальний обсяг активів, сформованих пенсійними фондами, станом на 01.04.2014 р. складав 2 262,9 млн. грн., що на 23,3% більше, ніж на кінець I кварталу 2013 року, а основні показники НПФ протягом останніх років показують стабільну позитивну динаміку. З огляду на це, система НПЗ має потенціал для подальшого розвитку пенсійного забезпечення населення України [4].

Фінансовий сектор у цілому розвивається досить динамічно. Разом з тим зазначимо, що його рівень не відповідає зростаючим потребам національної економіки та суттєво відстає від середньоєвропейських параметрів.

Якщо говорити про тенденції та перспективи розвитку українського валютного ринку, то варто зазначити, що його кон'юнктура залежить, на наш погляд, головним чином від двох факторів від валютної політики Національного банку України та динаміки цін на

основні товари експорту. Вплив зовнішньоекономічної кон'юнктури на стан вітчизняного валютного ринку в першу чергу оцінюють в залежності від рівня світових цін на нафту.

Справедливо вказати на ризики інтеграції українського фінансового ринку у світову фінансову систему, як переважання короткострокової інвестиційної орієнтації в діяльності фінансового сектора. Ця обставина пояснюється наступними причинами:

- відсутністю державної програми виходу фінансового сектора із затяжної економічної кризи, включаючи поточну боргову європейську кризу;
- відсутністю практичного досвіду формування інвестиційної політики у фінансовій сфері з урахуванням зарубіжного інструментарію і передових підходів інвестиційного менеджменту.

Проблема українського ринку фінансових послуг полягає у відсутності в нього фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційного попиту з боку реального сектору економіки. Відповідно вирішення цієї проблеми передбачає створення умов, які б дозволили додатково залучити внутрішні фінансові ресурси, зокрема, заощадження населення та «тіньовий капітал», до інвестиційної діяльності, а також створити привабливі умови для іноземних інвесторів [3, с. 79].

Інтеграція українського та світового фінансових ринків необхідна нашій країні для вирішення важливих завдань:

- збільшення конкурентоспроможності фінансового сектора країни на світовому рівні;
- залучення в країну фінансових ресурсів;
- зниження бар'єрів доступу українських компаній до світового фінансового ринку;
- зниження витрат доступу до фінансових ресурсів;
- підвищення ефективності інвестування коштів приватних інвесторів;
- збільшення спектра фінансових послуг та розробки нових фінансових продуктів, що застосовуються на зарубіжних ринках.

Ефективне функціонування фінансового ринку в умовах ринкової економіки повинно базуватись на чітко розроблених засадах державного регулювання відносин, що складаються в межах даного ринку серед його учасників [2, с. 5]. Роль фінансового ринку у фінансово-економічній ситуації країни досить важливе і тому постійно є в центрі уваги головних гілок влади.

Висновки. Розвиток реального сектору економіки прямо залежить від стану фінансового ринку. Сучасний фінансовий ринок являє собою складну у функціональному та інституціональному аспектах систему, яка, з одного боку, має дієві ринкові механізми саморозвитку і само функціонування, а з другого — є об'єктом досить активного державного регулювання. Це обумовлено тим, що в режимі свого нормального функціонування фінансовий ринок позитивно впливає на економіку будь-якої країни, а в періоди відхилень від такого режиму відбувається його негативний вплив не тільки на економічні, але й на суспільні процеси в цілому. Подолання кризових явищ в економіці та на фінансовому ринку може бути досягнуто лише поєднанням економічних реформ і незалежним регулюванням фінансового ринку. В Україні потрібно встановити прозоре та незалежне регулювання фінансового ринку, яке характеризуватиметься однаковим ставленням до всіх учасників і ґрунтуватиметься на законах.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах / В. Базилевич // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 5–12.
2. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: підручник/ В.Д. Базилевич. – К. : КНЕУ, 2007. – 719 с
3. Деревко О.Шляхи підвищення рівня капіталізації банківського сектору / О.Деревко. - Банківська справа. - 2009. - №1. - С. 76-83.
4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
7. Стоян В.І. Фінансовий ринок України: проблеми і перспективи розвитку / В.І. Стоян // Фінанси України. – 2009. – №9. – С.67–77.
8. Токмакова І.В. Сутність і структура фінансового ринку / І.В. Токмакова, В.Г. Краснов // Фінансовий ринок. – 2001. – №12. – С.112–120.
9. Ходаківська В.П. Ринок фінансових послуг: навч. посібн. / В.П. Ходаківська, О.Д. Данілов. – Ірпінь: Академія ДПС України. 2001. – 501 с.

Маковійчук О. В.,
студентка обліково-економічного факультету
Буковинського державного фінансово-економічного університету

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, за умов становлення ринкової економіки значна роль відводиться малому бізнесу. Саме малий бізнес в умовах кризи може створювати нові робочі місця, збільшувати само зайнятість населення, створювати середній клас, залучати кошти, які знаходяться поза банківською сферою. Для розвитку малого бізнесу, одним із основних критеріїв формування сприятливого середовища є оподаткування. Особливо актуальними є питання удосконалення спрощеної системи оподаткування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організації спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва досліджували такі науковці: М.П. Войнаренко, Л.К. Воронова, П.І. Гайдуцький, П.М. Герасим, С.І. Дем'яненко, Л.В. Ємчук, Ю.Б. Іванов, О.Р. Квасовський, В.Г. Линник, Ю.Я. Литвин, В.І. Ляшенко, О.М. Онищенко, О.В. Покатаєва, С.В. Приймак Ю.Ю. Ярмоленко та інші.

Постановка завдання. Основним завданням статті є дослідження особливостей застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктами малого підприємництва, визначення основних недоліків та шляхів їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Одним із важливих завдань податкової політики держави є сприяння розвитку малому підприємству через економічні важелі, зокрема податковий механізм.

Мале підприємство – це самостійна, систематична, ініціативна господарська діяльність малих підприємств та громадян – підприємців, яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку [4].

В Україні питання оподаткування малого бізнесу належить до найактуальніших і, починаючи з 1999 року, реалізується через спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Її суть полягає в тому, що існує механізм нарахування та сплати одного податку, який замінює ряд інших податків і зборів [4].

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 цього Кодексу, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених цією главою, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [1].

Юридична особа чи фізична особа - підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам, встановленим цією главою, та реєструється платником єдиного податку в порядку, визначеному цією главою [1].

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва може застосовуватися поряд з діючою системою оподаткування, обліку та звітності, передбаченою законодавством, на вибір суб'єкта малого підприємництва.

Серед особливостей застосування спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності є розмежування суб'єктів господарювання на групи за розміром доходів. Так, обсяг доходу по кожній групі платників єдиного податку обмежено і виражено у грошовому фіксованому розмірі. При цьому враховується сума отриманого доходу без врахування витрат. Відповідно, для фізичних осіб-підприємців дозволяється вести облік доходів, що нібито є позитивним вирішенням багатьох питань пов'язаних з відсутністю документів про придбання товарів, переважно імпортного виробництва. Але, облік доходів без врахування витрат ніяк не зменшує відповідальності щодо необхідності сплати податку навіть у випадку перевищення витрат над доходами.

Отримати статус платника єдиного податку, можливо за умови подання зареєстрованим суб'єктом заяви до відповідних органів протягом 10 календарних днів з дня реєстрації. Діючі підприємства можуть прийняти рішення про перехід на спрощену систему оподаткування один раз протягом календарного року із поданням заяви, не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу. Витяг реєстрації платника єдиного податку видається протягом 10 календарних днів з дня подання заяви.

Вивчення існуючих проблем підприємництва показало, що більшість фізичних осіб – підприємців не розуміють ризикованості застосування спрощеної системи оподаткування. Багато підприємств і фізичних осіб-підприємців прагнуть перейти на спрощену систему оподаткування, яка має певні переваги при веденні бухгалтерського і податкового обліку, а також подання звітності. Але одного прагнення мало, необхідно володіти знаннями, які допоможуть розібратися в тому, які види діяльності для суб'єктів господарювання заборонені і кому не можна бути платником єдиного податку [5].

На спрощену систему оподаткування суб'єктів малого підприємництва не можуть бути переведені:

- фізичні особи - підприємці, які здійснюють діяльність з організації, проведення азартних ігор;
- фізичні особи - підприємці, які здійснюють діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності у сфері страхування, яка здійснюється страховими агентами, визначеними Законом України «Про страхування», сюрвейерами, аварійними комісарами та аджастерами;
- фізичні особи - підприємці, які здійснюють діяльність з управління підприємствами;
- фізичні особи - підприємці, які здійснюють діяльність з надання послуг пошти (крім кур'єрської діяльності) та зв'язку (крім діяльності, що не підлягає ліцензуванню);
- фізичні особи - підприємці, які здійснюють діяльність з продажу предметів мистецтва та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;
- фізичні особи - підприємці, які здійснюють діяльність з організації, проведення гастрольних заходів;
- фізичні особи, які займаються видобутком, виробництвом, реалізацією дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у тому числі організованого утворення (крім виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння організованого утворення та напівдорогоцінного каміння);
- фізичні особи, які здійснюють видобуток, реалізацію корисних копалин, крім реалізації корисних копалин місцевого значення;
- фізичні особи, які займаються виробництвом, експортом, імпортом, продажем підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів та діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива та столових вин);

- фізичні особи, які займаються обміном іноземної валюти [1].

Новостворені та зареєстровані в установленому порядку суб'єкти малого підприємництва, які подали заяву на право застосування спрощеної системи оподаткування, стають суб'єктами вказаної системи оподаткування з того кварталу, в якому здійснено їхню державну реєстрацію.

Спрощену систему оподаткування, обліку і звітності для суб'єктів малого підприємництва можна застосовувати замість загальної системи оподаткування, обліку і звітності на вибір суб'єкта малого підприємництва.

Суб'єкт малого підприємництва, що сплачує єдиний податок, не сплачує такі види податків і зборів (обов'язкових платежів):

- податок на додану вартість, якщо суб'єкт малого підприємництва не зареєстрований як платник ПДВ ;
- податок на прибуток підприємств;
- плата за землю;
- збір за розвиток виноградарства, садівництва, хмелярства;
- плата за провадження деяких видів підприємницької діяльності [1].

Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на такі групи платників єдиного податку:

1) перша група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 150000 гривень;

2) друга група - фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб;
- обсяг доходу не перевищує 10000000 гривень.

Дія цього підпункту не поширюється на фізичних осіб - підприємців, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна (група 70.31 КВЕД ДК 009:2005), а також здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння. Такі фізичні особи - підприємці належать виключно до третьої або п'ятої групи платників єдиного податку, якщо відповідають вимогам, встановленим для таких груп;

3) третя група - фізичні особи - підприємці, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 20 осіб;
- обсяг доходу не перевищує 30000000 гривень;

4) четверта група - юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

- середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб;
- обсяг доходу не перевищує 50000000 гривень;

5) п'ята група - фізичні особи - підприємці, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена;
- обсяг доходу не перевищує 200000000 гривень;

б) шоста група - юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 20000000 гривень [2].

Групу платника єдиного податку можна змінити добровільно, але зміна групи не завжди буває добровільною. У деяких випадках за порушення умов перебування на єдиному податку підприємства змушені змінити групу або перейти на загальну систему оподаткування.

Суб'єкт малого підприємництва може відмовитися від застосування спрощеної системи і повернутися до загальної системи оподаткування з початку наступного звітного (податкового) періоду (кварталу). Для цього необхідно подати заяву до відповідного органу державної податкової служби за 15 днів до закінчення звітного податкового періоду.

Ставки єдиного податку встановлені у відсотках до мінімальної заробітної плати для першої та другої групи платників, та у відсотках до обсягу доходу для інших груп. Для платників першої та другої групи ставка податку буде із року в рік збільшуватись оскільки розмір мінімальної заробітної плати постійно зростає. Тому, доцільним є перегляд граничного розміру річного доходу та вираження його у відносних величинах, або з врахуванням річного індексу інфляції. Наприклад, для платників першої та другої групи ставка податку розрахована у відсотках від розміру мінімальної оплати праці, відповідно і обсяг доходу можна було б виразити в певній кількості мінімальних заробітних плат. Для платників 4-6 груп граничний розмір доходу доцільно було б щорічно переглядати з врахуванням індексу інфляції [5].

Єдиний податок фізичні особи-підприємці сплачують авансом за звітний період. Але не враховується, чи буде фактично отримано дохід від здійснення діяльності за звітний період. Для суб'єктів малого бізнесу авансова сплата податку іноді може бути перешкодою на шляху розвитку бізнесу, особливо на початку становлення підприємницької діяльності [3].

Застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності дає підприємцям такі переваги:

- 1) спрощення процедури і порядку реєстрації платника податку;
- 2) значне спрощення процедури обчислення для визначення сум єдиного податку;
- 3) звільнення від сплати низки податків і зборів, що у свою чергу дає змогу суб'єктам господарювання заповнювати та подавати лише один раз на квартал податкову декларацію замість різноманітних форм податкової звітності;
- 4) спрощене ведення бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, а також надається право вибору щодо сплати ПДВ [4].

Спрощена система оподаткування має такі недоліки:

- 1) обмеження по отриманому доходу;
- 2) обмеження по видах діяльності;
- 3) розмір податку для платників першої та другої групи не залежать від результатів діяльності;
- 4) обов'язкова реєстрація платником ПДВ при перевищенні обороту в 300 000 грн. за 12 місяців [3].

Для виправлення недоліків цієї системи, необхідно здійснити:

- удосконалення законодавчої бази, а саме: для всіх груп збільшити максимально допустиму кількість працівників удвічі, що сприятиме детінізації доходів, підвищення рівня зайнятості;
- зменшити кількість груп платників єдиного податку;
- для 4 групи збільшити річні обсяги доходу та зменшити ставку податку;
- запровадити застосування реєстраторів розрахункових операцій для усіх груп платників єдиного податку.

Висновки. Переваги та недоліки спрощеної системи оподаткування очевидні. При цьому слід зазначити, що в Україні вже не один рік ведуться дискусії щодо шляхів

реформування системи оподаткування малого підприємництва. Одні фахівці пропонують взагалі скасувати спрощену систему, а інші рекомендують зберегти і значно розширити перелік суб'єктів на яких поширюється його дія. Актуальним залишається питання: для кого саме створені спрощені режими оподаткування і в якому вигляді вони повинні існувати далі? Поряд з позитивним впливом спрощеної системи оподаткування на формування дохідної частини бюджету і розвиток підприємництва, відзначаються і негативні тенденції, деякі з них навіть дискредитують розглянуту систему.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Білова Н. Спрощена система оподаткування, за групами розрахуйсь [Текст] / Н. Білова // Податки і бухгалтерський облік – 2013.–№ 4.–С. 5–13.
3. Лютий І. О., Романюк М.В. Проблеми та перспективи спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні [Текст] /І. О. Лютий, М. В. Романюк// Фінанси України.–2013.–№ 6.–С. 31-38
4. Маліщук М., Шутак І., Круглянюк А. В. Малий бізнес та його значення в економіці України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/category/arhiv>.
5. Єдиний податок: в 2014 році по новому [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.podatki.in.ua/accent_ediniy.

Нижник С. М.,
магістрантка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ ТА МЕТОДИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. Трансформаційні перетворення в економіці України вимагають здійснення ефективних економічних реформ, які потребують великих капіталовкладень. У країнах з перехідною економікою, де потреба у грошових ресурсах відчувається особливо гостро, мобілізація таких коштів може бути здійснена лише за рахунок державних запозичень, що веде до утворення державного боргу. На сучасному етапі накопичення обсягів державного боргу пов'язане з низкою таких чинників, як хронічний бюджетний дефіцит, структурна деформація економіки, залежність від імпорту енергоносіїв, значні потреби у капіталі для технологічного оновлення галузей національної економіки, низький рівень інвестиційної та інноваційної активності, необхідність збільшення валютних резервів для забезпечення стабільності національної грошової одиниці, нееластичність видатків бюджету тощо [1].

Державні органи управління повинні враховувати те, що існування державного боргу веде до позитивних і негативних наслідків. А саме: збільшення навантаження на Державний бюджет, що може призвести до зниження рівня боргової безпеки держави, погіршення її фінансової стійкості, блокування зарубіжними інвесторами і навіть банкрутство. Проблема управління державним боргом полягає у забезпеченні співвідношення між інвестиціями, економічним зростанням та внутрішніми і зовнішніми запозиченнями, забезпеченні платоспроможності держави та пошуку реальних джерел фінансування [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу проблемі дослідження державного боргу та наслідкам його існування приділяють як вітчизняні, так і зарубіжні науковці-економісти: О.А. Кириченко, О. Барановський, В. Кучер, Т.П. Вахнаненко, Н.В. Приказюк, Т.П. Матюшко, В.Л. Пластун, С.І. Юрій, С. Львовичкіна, Р. Рарро, М. Фрідмен, Р. Масгрейв, Дж. Бюкенен, О.Й. Вівчар, та ін.

Постановка завдання. У межах цієї роботи здійснюється аналіз реального стану державного боргу України, розглянуті причини змін, які спостерігаються на сучасному етапі і подані окремі рекомендації щодо ефективного механізму управління державним боргом.

Виклад основного матеріалу. Державний борг в цілому є достатньо складним механізмом, функціонування якого залежить від дій багатьох суб'єктів ринкових відносин. Тому управління державним боргом вимагає використання цілої системи методів по його регулюванню. Ці методи є актуальними за умови виявлення проблем, які існують в цій сфері. Тому спочатку необхідно проаналізувати загальний стан державного боргу України і визначитись, наскільки взагалі є ефективною поточна політика по його управлінню.

Державний борг – це загальна сума емітованих, але не погашених позик з нарахованими процентами, а також прийнятих державою на себе у відповідний спосіб зобов'язань [3].

Державний борг поділяється на внутрішній і зовнішній. Відповідно до рекомендацій Міжнародного валютного фонду як внутрішній борг розглядаються зобов'язання органів державного управління виражені як в національній, так і в іноземній валюті, власниками яких є резиденти. Зовнішнім боргом вважається державна заборгованість перед нерезидентами. Державний борг можна класифікувати як по типу кредитора (борг перед міжнародними організаціями, банками, органами управління інших держав, іноземним компаніям, фізичним особам тощо), так і за типом боргового зобов'язання (облігації, векселі, позики тощо).

Державний борг може бути корисним у період стійкого економічного зросту, політика запозичень направлена на інвестиційні цілі. І, навпаки, у фазі економічного спаду, дефіцит бюджету істотно погіршує стан державних фінансів, підвищує ризик боргової кризи, що веде до погіршення загального стану економіки, ціллю запозичень є вирішення короткострокових економічних проблем.

Зазначимо фактори, які можуть мати позитивний вплив на економіку країни внаслідок зростання державного боргу:

- прискорення темпів економічного зростання;
- можливість здійснення масштабних капіталовкладень і реалізації довгострокових програм розвитку;
- кошти залучаються під значно менший відсоток і строки їх залучення носять довгостроковий характер у порівнянні з можливостями вітчизняної системи;
- позики, залучені суб'єктами господарювання, як правило, мають інвестиційне спрямування;
- реалізація програм довгострокового кредитування банками фізичних і юридичних осіб тощо.

Серед негативних явищ, пов'язаних із збільшенням державного боргу, слід відзначити наступні:

- вразливість вітчизняної фінансової системи від кон'юнктури світової фінансової системи;
- нестабільність валютних курсів, яка може вплинути на можливості виконання зобов'язань у визначені строки;
- невідповідність валюти запозичень основної частини активів суб'єкта господарювання;
- розриви у строках між залученими коштами на зовнішніх ринках і строками надходжень коштів від реалізації інвестиційних проектів, кредитування банками суб'єктів господарювання;
- неможливість виконати зобов'язання при ускладненнях з доступом до джерел іноземної валюти;
- низька ліквідність світових фінансових ринків може знизити можливості щодо реструктуризації заборгованості.

Питання управління боргом повинно виноситись на державний рівень, тому що досягнення боргом певних критичних меж є реальною загрозою фінансовій безпеці держави, яка може проявлятися в обмеженні державного суверенітету [4].

Управління являє собою напрям економічної політики держави, пов'язаний з її діяльністю як позичальника, безпосередньо залежить від органів державної влади і управління, є прерогативою законодавчих органів, включає в себе такі елементи:

- формування грошово-кредитної політики по відношенню до внутрішнього і зовнішнього боргу;
- встановлення загальної межі державної заборгованості, зокрема у визначенні обсягу бюджетного дефіциту і відповідного обсягу позик, необхідних для його фінансування;
- визначення напрямів впливу на мікро- і макроекономічні показники;
- визначення доцільності фінансування різноманітних програм за рахунок державного боргу тощо.

Управління державним боргом являє собою сукупність заходів, пов'язаних з підготовкою до випуску і розміщенням довгострокових боргових зобов'язань держави, операцій з обслуговування і рефінансування державного боргу, а також з регулювання ринку державних цінних паперів, надання кредитів і гарантій.

В Україні несуть відповідальність за розроблення та реалізацію ефективної боргової стратегії держави різні міністерства та відомства, які тісно між собою пов'язані. Зокрема, функції з управління державним боргом покладені на Кабінет Міністрів України; Міністерство фінансів, в особі якого діє Департамент Міністерства державного боргу та Департамент співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями; Національний банк України; Державне Казначейство України; Державна контрольно-ревізійна служба України; Рахункова палата України.

Державний зовнішній борг використовується як інструмент проведення стабілізаційної, перерозподільної політики, стимулювання або стримування темпів економічного зростання. Використання державної заборгованості у механізмі державного регулювання економіки вимагає від уряду відповідної стратегії для управління зовнішнім державним боргом. Слід відзначити, що у зарубіжній економічній літературі таке регулювання має назву «debt management». Вважається, що debt management є одним з найважливіших сфер управління державним боргом і являє собою менеджмент складу і структури державного боргу за незмінного сукупного обсягу заборгованості [5].

Завдяки виваженій державній політиці з регулювання структури заборгованості, правильному вибору боргових зобов'язань, держава зможе уникнути багатьох негативних наслідків, що спричиняються державним боргом.

Цілі управління заборгованістю, тобто debt management полягають у наступному:

Коли держава намагається залучити позики на найвигідніших цінових умовах, відбувається мінімізація витрат для обслуговування державного боргу, так званий «фіскально орієнтований debt management».

Через можливість орієнтуватися на нейтральну поведінку держава-позичальник повинна відмовитись від проведення дискреційної політики.

Антициклічна концепція «debt management», тобто «debt management» виступає як інструмент стабілізаційної політики держави. Перевага цього варіанта полягає у досягненні і збереженні економічної стабільності. У цьому випадку зменшення витрат під час управління зовнішнім державним боргом нівелюється або взагалі відхиляється.

Залежно від поставлених цілей існує багато механізмів регулювання складу і структури державного боргу.

Механізм регулювання структури державного боргу у разі фіскально-орієнтованого управління заборгованістю є простим і торкається тільки процентних боргових зобов'язань: у фазі високої кон'юнктури держава намагається не брати довгострокові кредити і не обмінювати короткострокові зобов'язання на довгострокові, щоб не зв'язувати себе з майбутніми зобов'язаннями, з високою номінальною процентною ставкою.

У період економічного спаду, реструктуризуючи свою заборгованість, уряд намагається діяти у напрямі підвищення терміну обігових зобов'язань.

Управління структурою боргу, оформленого у вигляді процентних цінних паперів, орієнтується переважно на макроекономічні, а не фіскальні цілі. Витрати, пов'язані з процентними виплатами з заборгованості, мінімізуються до такого ступеня, поки сприятимуть досягненню економічної стабілізації [5].

Висновок. Аналізуючи стан державної заборгованості, ми зробили висновок, що якщо влада не змінить темпи зростання державного боргу, економічна криза загострюватиметься і тоді вона не зможе в майбутньому виплачувати відсотки і повертати кредити, які неможливо буде пролонгувати. Влада повинна обрати таку боргову стратегію, яка була б направлена на стабільне економічне зростання, забезпечення необхідних темпів приросту ВВП та повної зайнятості, стримування інфляційних процесів, забезпечення фінансування соціальних програм, формування достатніх обсягів кредитних ресурсів для розвитку підприємницької діяльності, залучення необхідних обсягів іноземних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук С.В., Форкун І.В. Фінанси: навч. посіб. – Львів, 2006.
2. Прутська О.О., Сьомченков О.А., Гарбар Ж.В., Губанова Л.І., Руденко В.В. Управління державним боргом: навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2010.
3. Кудряшов В.П. Курс фінансів: навч. посіб. – К.: Знання, 2008.
4. Юрій С. І. Управління зростанням на основі боргу і Україна [Текст] / С. І. Юрій // Журнал європейської економіки. – 2007. – № 1. – С. 6–28.
5. Козакова М.В. Управление государственным долгом как инструмент регулирования экономики. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [new. hse. ru/sites /international].

Подзігун С. М.,
к.е. н., доцент кафедри економіки підприємства, фінансів
та фінансово- економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економічних відносин в освіті пов'язаний із системними змінами, спрямованими на створення і підвищення ефективності функціонування ринку освітніх послуг. Освіта і наука є галузями, які розвиваючись у взаємозв'язку з євро інтеграційними та глобалізаційними процесами, формують базис для розвитку нації на інноваційних засадах із врахуванням потреб як країни в цілому, так і кожної особистості.

Бурхливий розвиток інформаційних технологій та засобів телекомунікації, інтеграція освіти, науки і виробництва, залежність країни від процесів, що відбуваються у світі та необхідність їх дослідження і адаптації, з одного боку, і жорстка конкуренція між ВНЗ, з іншого, – потребують зміни пріоритетів розвитку наукової та освітньої сфер. Реформування системи освіти, яка є одним з основоположних факторів становлення України як сучасної демократичної європейської держави, її адаптація до умов сьогодення є актуальним завданням у реалізації стратегічних цілей держави в напрямі забезпечення високого рівня конкурентоспроможності економіки України, економічного зростання та сталого розвитку[1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні дослідженням теоретичних і практичних аспектів цієї проблеми займалися такі автори: О.Ю. Белаш, І.М. Гараєв, Л. Іщук, Н. Колісніченко, В.А. Лазарев, І.Р. Лошенко, С.А. Мохначев, Н.І. Пашенко, А. Павленко, Л. Плахотнікова, С. Стрельник, Х.А. Фасхiev.

Постановка завдання. Рівень розвитку освітньої системи країни є одним з ключових індикаторів, за яким визначається індекс глобальної конкурентоспроможності, а фінансові вкладення в освіту є найважливішими інвестиціями в людський капітал.

Процес забезпечення фінансово-економічної безпеки ВНЗ у динаміці – це виконання дій за необхідними параметрами й методикою, скерованих на створення умов забезпечення його стійкості. Таке подання процесу фінансово-економічної безпеки засвідчує, що кожна її складова повинна досліджуватись на всіх етапах, це забезпечить комплексний підхід до фінансово-економічної безпеки. Доцільно виокремити таку складову фінансово-економічної безпеки ВНЗ як фінансова – вважається провідною й вирішальною, оскільки в ринкових умовах господарювання фінанси є основою будь-якої економічної системи. Фінансова складова – це взаємовідносини в галузі фінансів, які виникають під час здійснення фінансово-економічної діяльності ВНЗ.

Основними напрямками диверсифікації джерел фінансування освіти є: встановлення плати за навчання або зборів на відшкодування витрат на проживання та харчування (Швеція, Норвегія, Фінляндія, Данія; у більшості країн із перехідною економікою); довгострокове залучення фінансових пожертвувань від випускників, індивідуальних і корпоративних донорів з метою створення ендаументів – фондів цільового капіталу, що використовуються ВНЗ на суспільно значущі цілі; випуск облігацій (Кембридж, Гарвардський і Принстонський університети); формування підприємницьких університетів, які не просто взаємодіють із промисловістю, а здатні комерціалізувати результати своєї наукової діяльності (інтелектуальну власність), тобто заробити прибуток і залучити додаткові фінансові ресурси; корпоратизація і приватизація державних університетів; розвиток непрофільної діяльності; запровадження нових інструментів державного управління бюджетами університетів із використанням грантів, позик, що повертаються умовно, гарантій та страхування, механізмів пайової участі.

В Україні фінансування державних ВНЗ здійснюється відповідно до статті 61 Закону України «Про освіту» від 23.05.1991 р. № 1060 за рахунок коштів відповідних бюджетів, коштів галузей народного господарства, державних підприємств і організацій, а також додаткових джерел фінансування. Утім, є кілька проблем розвитку освітньої галузі, які вказують на загрози її фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах важливе значення повинно відводитися фінансово-економічній складовій, зважаючи на низку факторів, основними з яких є: трансформаційні процеси, які відбуваються в системі сучасної освіти; скорочення бюджетного фінансування вищої освіти, що вимагає від ВНЗ постійного пошуку інших джерел залучення фінансових ресурсів для свого стабільного розвитку і є визначальною умовою високого рівня конкурентоспроможності.

Зазначимо, що якість та конкурентоспроможність освітніх послуг, забезпечення ефективності реформ у вищій школі вимагає достатності обсягів фінансування, а також залежить від оптимальності складу і структури джерел фінансування, форм та методів, які при цьому використовуються. Проте, домінуючим джерелом сьогодні залишаються кошти державного і місцевих бюджетів, оскільки саме державі належить пріоритет у формуванні, реалізації та модернізації освітньої політики відповідно до вимог сучасності.

До факторів, які визначають особливості фінансування національних ВНЗ, слід віднести такі: організаційно-правова форма управління та форма власності, рівень ВВП, розміри доходів населення, податкове законодавство, спосіб формування державного бюджету, обсяги державного замовлення на підготовку фахівців, тип і рівень акредитації ВНЗ, попит на освітні послуги, обсяги прийому студентів-контрактників, спонсорської допомоги, рівень конкурентоспроможності ВНЗ [4].

Загалом всі джерела фінансування системи освіти поділено на два основні фонди: державний бюджет та спеціальний фонд (позабюджетні джерела). Згідно Закону України «Про вищу освіту» для фінансування вищих навчальних закладів можуть залучатися додаткові джерела фінансування, не заборонені законодавством. Залучені кошти, які

формують спеціальний фонд, спрямовуються на здійснення статутної діяльності вищого навчального закладу у порядку і на умовах, визначених законодавством.

Обмеженість обсягів бюджетного фінансування зумовлює необхідність формування спеціального фонду, в якому акумулюються кошти за надані вищим навчальним закладом послуги. Джерелами формування спеціального фонду фінансування системи освіти в Україні є: а) кошти, отримані від надання додаткових освітніх послуг; б) спонсорські кошти; в) кошти благодійних фондів; г) кошти, отримані від надання комерційних послуг; д) плата за навчання; е) залучені кошти: кошти банківського та небанківського кредитування; державне кредитування (стипендії) на навчання у провідних вітчизняних та зарубіжних ВНЗ; є) кошти (гранти), отримані від участі у міжнародній кооперації ВНЗ (міжнародних проектах); ж) міжнародна допомога [8].

В той же час, як показує аналіз, за часів незалежності України у жодному бюджеті зазначена стаття не виконувалась. Для порівняння: обсяг видатків на освіту до ВВП в окремих країнах з ринковою економікою становить від 3,6 до 5,8 %, зокрема, в Японії – 3,6, Німеччині – 4,8, США – 5,6, Франції – 5,8, у Бельгії та Фінляндії відповідно по 6,3; понад 7 в Ісландії, Норвегії та Швеції. Співвідношення між бюджетним і не бюджетним фінансуванням освіти залежить від дії великої кількості чинників, а саме: темпів економічного розвитку, наявності бюджетних ресурсів за адекватної державної політики у сфері освіти, форми власності вищого навчального закладу та ефективності керівництва ним [3].

Необхідно зазначити, що будь-які зміни в системі освіти неможливі без належного фінансового забезпечення, а вивчений досвід як командно-адміністративної, так і ринкової систем господарювання показує, що саме бюджет є домінуючим джерелом фінансування діяльності та розвитку державного ВНЗ.

Обсяги видатків на освіту, незважаючи на стійку тенденцію до зростання, суттєво відстають від аналогічних показників розвинутих країн. Це пояснюється тим, що нормативний метод визначення обсягів фінансування, який використовується як спосіб розподілу бюджетних коштів, припускає їх коригування в сторону зменшення у зв'язку з нестачею. Отже, потребується удосконалення або розробка підходу до визначення обсягів фінансування із врахуванням мінімальних соціальних стандартів, які дозволяють встановити нижню межу обов'язкового фінансового забезпечення розвитку освіти.

Слід відзначити, що брак фінансування системи освіти викликає безліч не лише економічних, а й соціальних проблем. До таких проблем можна віднести: заборгованість по соціальних виплатах та комунальних послугах, ослабленість системи державного кредитування студентів, припинення фінансування програм покращення житлових умов науково-педагогічних працівників, недостатній обсяг фінансування наукової сфери, гальмування інноваційних програм розвитку освітньої системи. Крім того, необхідність збереження та розвитку матеріальної та навчально-методичної бази зумовлює залежність навчальних закладів від коштів, які надходять як плата за навчання студентів-контрактників, що негативно позначається на якості підготовки фахівців та, як наслідок, конкурентоспроможності ВНЗ [1].

З огляду на зазначене, диверсифікація джерел фінансування освіти (залучення коштів студентів, запровадження освітнього кредитування, відкриття програм платної додаткової професійної освіти, проведення наукових досліджень на замовлення та ін.) є одним із способів зменшення ресурсної залежності ВНЗ від держави. Ця проблема особливо загострилася внаслідок фінансово-економічної кризи, створюючи загрозу розвитку вищої освіти в Україні: з одного боку скоротилися можливості бюджетного фінансування ВНЗ та, як наслідок, зменшення рівня заробітної плати професорсько-викладацького складу, зменшення видатків на наукові дослідження, призупинення бюджетного фінансування пільгових кредитів на будівництво житла для науково-педагогічного та педагогічного персоналу; з іншого боку – зросла частка коштів спеціального фонду, зароблених власне державними вищими навчальними закладами [1].

Іншим важливим індикатором розвитку освітньої системи та забезпечення її конкурентоспроможності є динаміка показника інвестицій в освітню сферу, особливо зважаючи на те, що Україна обрала модель розвитку економіки, заснованої на знаннях. Частка інвестицій в освіту стабільно тримається на рівні 1% від загального їх обсягу, що, враховуючи загальний стан освітньої сфери в Україні, не можна вважати достатнім показником.

Результатом співпраці вітчизняних ВНЗ з потенційними роботодавцями та іноземними вищими навчальними закладами є значне підвищення якості освітніх послуг та залучення додаткових фінансових ресурсів, що робить вітчизняні ВНЗ більш конкурентоспроможними не тільки на внутрішньому ринку освітніх послуг, але й на зовнішньому, підвищує їх потенціал.

Міжнародний досвід свідчить, що в умовах, коли за рахунок бюджетних коштів забезпечується право на освіту обмеженої категорії громадян (визнаних такими, що потребують державної підтримки), фізичні особи як основні споживачі освітніх послуг, не маючи достатніх доходів і заощаджень, залучають довгострокові кредитні ресурси [4]. Тим самим освітнє кредитування сприяє підтримці платоспроможного попиту на освітні послуги та забезпеченню доступності освіти.

Дослідивши стан фінансування вищої освіти та джерел формування фінансових ресурсів до пріоритетних напрямів удосконалення фінансової безпеки вищої освіти необхідно віднести:

1) забезпечення ефективного розподілу фінансових ресурсів на видатки освітніх послуг з державного та місцевих бюджетів у розмірах, достатніх для розвитку вищих навчальних закладів, враховуючи стан матеріально-технічної та лабораторної бази, можливості відтворення потенціалу науково-педагогічних кадрів та розвитку науки;

2) посилення контролю та здійснення систематичного аналізу цільового використання коштів на освіту, забезпечення у вищій школі дієвих механізмів громадського контролю за їх витрачанням;

3) удосконалення методів визначення обсягів фінансування освіти та розробка нормативів фінансування із врахуванням мінімальних соціальних стандартів, які дозволять встановити нижню межу обов'язкового фінансового забезпечення розвитку освіти;

4) удосконалення механізму фінансування освіти в Україні із врахуванням міжнародного досвіду, перехід на багатоканальне фінансування, прийняття рішучих заходів щодо збільшення та диверсифікації джерел фінансування вищої освіти та оптимізації їхньої структури;

5) створення умов для використання інтелектуальної праці, підвищення її престижності та попиту на неї, приведення обсягів підготовки фахівців з вищою освітою до потреб сучасного ринку праці;

6) удосконалення науково-методичного та інформаційного забезпечення освітнього процесу, створення умов для проведення фундаментальних та прикладних досліджень у ВНЗ, які виступатимуть додатковим джерелом фінансування вищої освіти та сприятимуть підвищенню рівня конкурентоспроможності національних ВНЗ;

7) розвиток системи освітнього кредитування, що сприятиме: підвищенню зацікавленості громадян у використанні кредитних ресурсів для оплати освітніх послуг; забезпеченню доступності

8) освітнього кредиту для широких верств населення; стимулюванню платоспроможного попиту на ринку освітніх послуг; збільшенню обсягу фінансових ресурсів у закладах вищої освіти; залученню фінансових ресурсів у сферу довгострокового освітнього кредитування;

9) створення нової моделі економічної діяльності вищих навчальних закладів, яка базується на солідарній участі держави, бізнесових кіл і громадян.

Висновки. В сучасних умовах, коли Україна, як і більшість країн світу, визнала пріоритетом формування нового постіндустріального типу суспільства, характерною рисою

якого є створення нової моделі економіки – економіки знань, освіта стає одним із ключових факторів економічного зростання та сталого розвитку держави. Для вирішення завдань, які сьогодні ставить перед системою вищої освіти, потребується суттєве зростання обсягу фінансування освіти. Це дозволить забезпечити динамічний розвиток освітньої галузі, стимулюватиме процеси комерціалізації знань, сприятиме посиленню ринкових позицій державних ВНЗ, зростанню їх конкурентоспроможності, оскільки лише за наявності надійних та стабільних джерел фінансування освіта виконуватиме свою місію щодо розвитку людського потенціалу країни.

Список використаних джерел:

1. Лошенко І. Інструменти формування конкурентоспроможності ВНЗ // І.Р. Лошенко, А.Іванченко // І. Лошенко / Матеріали наук. конф. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://intkonf.org/ktn-loshenyuk-ir-ivanchenko-a-instrumenti-formuvannya-konkurentospromozhnosti-vnz/>
2. Лазарев В.А. Конкурентоспособность вуза как объект управления: [монографія] / В.А.Лазарев, С.А. Мохначев. – М.: Пригородные вести, 2003. – 374 с.
3. Андреева О. Отличительные черты, определяющие конкурентоспособность ВУЗов // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.megaport-nn.ru/content/articles/19157/>
4. Іванов Ю. Конкурентоспроможність закладів вищої освіти споживчої кооперації на ринку освітніх послуг України / Ю. Іванов. – Українська кооперація. – №4. – 2011. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrcoop-journal.com.ua/num/ivanov.htm>

Резнік Н. П.,
д.е.н., професор
Київський міжнародний університет

КЛАСТЕРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Світова та вітчизняна економіка формують нову парадигму розвитку, складовими якої є зростаючий взаємозв'язок між ринками капіталу і новими технологіями, розвиток економіки знань, посилення соціальної спрямованості нових технологій, глобальний характер створення та використання результатів наукових досліджень та розробок. Наукові дослідження в цьому напрямі призвели до необхідності створення або оновлення організаційних структур, зайнятих виробництвом і подальшою реалізацією наукових знань і технологій, малих, середніх і великих компаній, університетів, лабораторій, технопарків, технополісів тощо. Як свідчить практика розвитку найбільш успішних підприємств й економічних систем, сучасною формою економічного росту є така організаційна форма, як кластер [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основоположником теорії кластерного розвитку є М. Портер, який вивчав дану проблему на основі дослідження конкурентних позицій понад 100 галузей різних країн. М. Портер вважає, що жодна національна галузь не може досягти конкурентоспроможності ні на зовнішньому, ні на внутрішньому ринку без виникнення та зміцнення низки підтримуючих та супутніх галузей, які утворюють систему, визначену в його теорії як *кластер* [2, с.221].

Вітчизняні вчені за останнє десятиліття активно продовжили розвиток основних ідей кластерного підходу, серед яких можна виділити наукові праці З. Варналія, В. Геєця, М. Долішнього, П. Лайка, Б. Пасхавера, В. Хомякова, та багато інших.

Однак, незважаючи на велику кількість робіт присвячених кластерному підходу, залишається невирішеною значна кількість питань, пов'язаних із його застосовністю як складової механізму регіонального управління конкурентоспроможністю підприємств.

Мета роботи полягає в дослідженні актуальних питань створення кластера – одна із форм управління конкурентоспроможністю підприємств направленої на стабільний економічний розвиток господарюючих суб'єктів.

Сучасний кластер – це добровільне об'єднання підприємств, необов'язково однієї галузі, але пов'язаних між собою технологічно і економічно для вироблення конкурентоспроможної продукції [4, с.10].

У нашому розумінні кластер, як соціально-економічний феномен, є мережею сконцентрованих у регіоні і взаємозв'язаних підприємств, постачальників устаткування, комплектуючих, послуг, інфраструктур, наукових і інших організацій, доповнюючи один одного і підсилюючи конкурентні переваги окремих підприємств і кластера в цілому.

В основі формування моделей розвитку кластерів у регіоні покладені принципи об'єднання на добровільній основі взаємозв'язаних підприємств (сільськогосподарських і переробних), спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, науково-дослідних і навчальних установ, фінансових структур, державних органів управління і т. д., зв'язаних технологічним ланцюжком [6; 7].

Передумовами виникнення аграрно-промислового кластера в економіці є:

- структура підприємництва, що історично склалася в регіоні;
- наявність досить тісних коопераційних зв'язків між господарюючими суб'єктами у сфері виробництва, переробки, кредитування, збуту сільськогосподарської продукції;
- індустріально-аграрний профіль регіону, самодостатня забезпеченість земельними і трудовими ресурсами;
- схильність населення до заняття сільськогосподарським виробництвом, що знаходить своє віддзеркалення в досить поширеному і ефективному функціонуванні господарств населення;
- мінімальні витрати на впровадження сучасних технологій при формуванні і розвитку кластера даного типу в регіоні;
- інфраструктура, що склалася, яка вимагає модернізації, але не штучне формування її на «порожньому» місці;
- регіональний проект стійкого розвитку сільських територій областей, але при цьому кластер передбачає комплексний і системний підхід, робить упор не на адміністративний ресурс (як у проекті у вигляді компанії, що управляє), а на ініціативу, зацікавленість підприємницьких структур, їх об'єднань, асоціацій.

Рекомендації щодо створення аграрно-промислового кластеру в області засновані на:

- сприятливих природно-кліматичних умовах;
- забезпеченості земельними і трудовими ресурсами;
- наявності міцних зв'язків між господарюючими суб'єктами у сфері виробництва, переробки, збуту сільськогосподарської продукції;
- ефективності функціонування фермерських і особистих господарств населення.

Слід зазначити, що кожна ланка аграрно-промислового кластеру передбачає побудову своїх кластерів.

Перспективність розвитку кластерних форм ведення бізнесу в регіонах очевидна. Сподіваємося, що цей шлях буде продуктивним не лише на заході, але і в майбутній Україні. Вітчизняний системний бізнес раніше інших зрозумів це. У результаті цього стало більше оптових і роздрібних підприємств, сервісних центрів, автозаправних станцій, об'єднаних під єдиним логотипом і ін. Створені необхідні передумови для формування такого підходу і в регіонах.

Механізм створення кластеру включає:

- 1) аналіз і оцінку стану економіки України з метою виявлення територій (районів) регіону, які могли б стати потенційними точками (центрами) зростання;
- 2) розкриття спонукальних мотивів розвитку регіональної економіки через створення кластера;

3) визначення цілей інтеграції господарюючих суб'єктів у кластер і обґрунтування поточних завдань;

4) розробку організаційного проекту кластера, що включає визначення форми спеціалізації, визначення складу учасників; розробку структури управління кластером; формування механізму взаємодії кластера з адміністрацією області і відповідних районів;

5) формування організаційно-правової бази (основи) створення кластера;

6) формування системи фінансово-кредитних стосунків з потенційними інвесторами;

7) техніко-економічне обґрунтування організаційного проекту кластера;

8) визначення ефективності функціонування створюваного кластеру.

Дії адміністрації областей з підтримки розвитку кластерів: субсидування процентної ставки; податкові пільги; ініціація розвитку агрохолдингів (для сільськогосподарського кластера); відбудова технологічних ланцюжків; стимулювання модернізації виробництва; цільові освітні програми, у тому числі у сфері початкової, середньої і вищої професійної освіти.

Реалізація кластерної політики регіону дозволить збільшити обсяг виробництва, зайняти лідируюче положення у виробництві продукції, створити додаткові робочі місця, збільшити середньомісячну заробітну плату, збільшити вступ податкових платежів; збільшити прибуток.

Умови розвитку сучасної економіки України передбачають перехід регіональних економік на формування нових організаційних структур [3].

Основними напрямками кластерної політики країни є:

1) Створення сприятливого середовища для формування і розвитку кластерів, що вимагає при визначенні вибору побудови кластерної моделі регіону необхідно визначити весь спектр складових чинників. До негативних чинників слід відносити низьку якість бізнес-клімату і рівень розвитку інфраструктури, неадекватність освітніх і науково-дослідних програм потребам економіки, слабкі зв'язки між освітніми, науковими організаціями і промисловістю, низька ефективність галузевих і професійних організацій; широко використовуваний короткостроковий горизонт планування, тоді як в разі кластерного управління реальні вигоди від розвитку кластера з'являються не раніше чим через 5-7 років.

2) Розробка стратегій розвитку кластерів, де розвивати кластер у відриві від розвитку регіону неефективно. Саме тому у ряді країн в останні десятиліття придбали таке значення ефективні «кластерні стратегії», які будуються на центрах ділової активності, що довели свою силу і конкурентоспроможність.

3) Створення організації, що управляє кластером. Останнім часом набула поширення думка, що вертикально інтегровані бізнес-групи є найбільш природною і перспективною формою організації і розвитку бізнесу в Україні, оскільки в результаті подібного об'єднання знижуються трансакційні витрати господарської діяльності учасників об'єднання. Проте не всі підприємства, зацікавлені в створенні кластерів, будуть готові об'єднатися у вертикально інтегровані структури. У зв'язку з цим вважаємо, що завдання регіональних органів влади полягає в розробці таких механізмів взаємодії між підприємствами кластеру і місцевими органами влади, які дозволили б їм об'єднувати зусилля і засоби при проходженні неминучих процедур щодо здобуття сертифікатів, ліцензій, дозволів і тому подібне.

4) Гарантії з боку органів влади. Створення кластерів вимагає від своїх учасників довіри по відношенню один до одного. Проте у ряді випадків сторони можуть побоюватися невиконання іншими учасниками кластера своїх зобов'язань. У цьому випадку регіональні органи влади можуть узяти на себе функції гарантів виконання зобов'язань усіма учасниками кластера.

5) Інформаційна і організаційна підтримка підприємств кластера. Найважливішим інструментом розвитку кластерів є інформаційна підтримка, забезпеченню якої повинні сприяти органи виконавчої влади.

б) Забезпечення взаємодії з органами влади і іншими регіонами. Концепція галузевих кластерів використовується як ключовий елемент при розробці стратегій стимулювання економічного розвитку на різних політико-географічних рівнях, а саме: державному – для підвищення конкурентоспроможності, регіональному – для стимулювання регіонального розвитку, на рівні міста, а також для економічно і соціально депресивних районів.

Для України характерна потреба в повсюдному формуванні ефективних «точок зростання», що в більшості випадків вимагає участі багатьох регіонів.

У зв'язку з чим одним із завдань органів влади є розробка механізмів взаємодії з питань створення кластерів не лише маж бізнесом і владою, але також маж органами влади різних рівнів за наступними напрямками: узгодження позицій по питаннях виявлення перспективних кластерів; формування (з врахуванням пріоритетів усіх зацікавлених сторін) погоджених напрямів робіт; відбір і реалізація значимих для держави і регіонів комплексних проєктів розвитку кластерів; нормативне правове забезпечення взаємодії; інформаційно-аналітичне забезпечення взаємодії.

Заходи такого роду створюють базис конкурентоспроможності економіки країни і регіону. Вони включають, перш за все, інституційні рамки ведення господарської діяльності, що відносяться до формування умов підприємницької діяльності безвідносно очікуваних вигащів конкретних груп господарюючих суб'єктів.

Головна проблема, з якою стикатимуться українські регіони при створенні кластерів - це фрагментарність і несистемність наявних у регіонах систем інфраструктурної підтримки. Тому для регіонів поважно мати державну підтримку в питанні кластерної політики.

Відмінною рисою створюваних регіональних кластерів повинна стати їх орієнтованість на забезпечення конкурентоспроможності регіону.

Регіони з високим конкурентним потенціалом володіють наступними якісними характеристиками:

- наявністю підприємств з сучасною високотехнологічною, гнучкою виробничою системою. Вона має бути здатна з мінімальними витратами, в найкоротші терміни ефективно переробляти, перетворювати ресурси у високоякісні вироби і швидко переналагоджуватися на новий вид продукції;
- високоефективною, орієнтованою на маркетинг системою менеджменту якості;
- інноваційно-орієнтованою політикою регіону, заснованої на сучасних методах розробки конкурентоздатних товарів, і організаційно-технологічною підготовкою виробництва, здатною провести повний цикл НДДКР з високою якістю в найкоротші терміни;
- висококваліфікованим і таким, що позитивно розвивається персоналом;
- високими показниками фінансово-господарської діяльності, наявністю власних фінансових ресурсів для розвитку;
- можливістю і здатністю їх залучення з боку (підприємництво);
- високопрофесійним менеджментом, що володіє сучасними інструментами управління.

Таким чином, кластер – це новий ефективний спосіб і система взаємодії, постійного ділового спілкування територіально і економічно родинних учасників виробничого процесу ради здобуття кожним із них сумарного синергетичного комерційного результату.

Відмітною особливістю кластера є виникнення в його рамках ряду позитивних ефектів, у першу чергу, ефекту масштабу виробництва. Його основою служить наявність в особі однієї з фірм ядра кластеру для виробництва певного вигляду продукції і послуги.

Актуальність створення кластеру можна розглянути на рис. 1.

Рис. 1. Схема методичного підходу до створення кластера

Відмітною особливістю кластера є виникнення в його рамках ряду позитивних ефектів, у першу чергу, ефекту масштабу виробництва. Його основою служить наявність в особі однієї з фірм ядра кластеру для виробництва певного вигляду продукції і послуги.

Другим позитивним ефектом, характерним для кластерів, є ефект обхвату. У загальному випадку ефект обхвату виникає при існуванні чинника виробництва, який може бути використаний одночасно для виробництва декількох видів продукції. Цей чинник характеризується багатофункціональною природою. При угрупованні фірм у кластери ефект обхвату значно посилюється, оскільки виникає можливість використовувати багатофункціональний чинник на найрізноманітніших підприємствах при мінімізації трансакційних витрат, пов'язаних з його передачею.

Третім позитивним ефектом кластера є ефект синергії, який виникає в разі загальної стандартизації продукції. При дії цих трьох ефектів (масштабу, обхвату і синергії) неприбуткові підприємства кластера можуть здолати нижній кордон рентабельності за допомогою спеціалізації, що забезпечує підвищення продуктивності праці і зниження собівартості вироблюваних благ. Таким чином, підприємства кластеру отримують додаткові конкурентні переваги.

Основою для розвитку кластерної системи взаємозв'язків є структура бізнесу, що історично склалася в регіоні. Економічна база для існування малих і середніх фірм сформувалася вже давно. Великі компанії, що виникли пізніше, як правило, встановлювали з невеликими фірмами стосунки постачань (так звана «сходжена мережа»), що дозволяло досить швидко упроваджувати у виробництво технічні і технологічні новини, які потрібні крупному бізнесу і сприяють загальному економічному зростанню. Така структура мереж і сьогодні дозволяє успішно поширювати нові технології, вона застосовна не для всіх галузей.

Регіональні особливості в проведенні кластерної політики включають три основні напрями: перетворення потенційного кластеру на конкурентоздатну перевагу регіону, базисом якого виступає одна або декілька провідних галузей аграрного сектору; потенційні

стратегічні союзи, що забезпечують ланцюжок взаємозалежності провідних галузей; ідентифікація найбільш відповідних галузей в цілях активізації процесів кластерізації.

Дослідження процесів необхідно починати з уточнення місця розташування підприємства в системі регіонального виробництва і у взаємозв'язку з іншими господарюючими структурами регіону. У основі дослідження на мікро-рівні лежить оцінка людського капіталу, фінансового капіталу, технологій в рамках однієї галузі. Недолік аналізу, заснованого на дослідженні мікро-рівня регіональної економічної системи, полягає в тому, що провідна галузь може встановлювати певний стандарт поведінки в регіоні. У цьому випадку виникає ситуація, коли стає неможливо визначити потенціал інших галузей як потенційних напрямів розвитку регіональної економіки.

У число основних методів оцінки ефективності функціонування кластеру на мезо-рівні можна включити експертні оцінки, чинники місцезорозташування, фінансовий аналіз, заснований на даних витрати-випуск на базі оцінки торгівельних стосунків, аналіз, заснований на даних витрати-випуск на базі оцінки економічного потенціалу і так далі.

Найбільш поширеним підходом для ідентифікації регіональних кластерів є використання інтерв'ю, фокус-груп і інших засобів збору ключової інформації в аудиторії, що інформується. Регіональні експерти – представники органів влади і інші компетентні представники, що впливають на ухвалення рішень в області кластерної політики, є важливими джерелами інформації про економічний потенціал регіону.

Такий підхід повинен мати безперервний, циклічний, цілеспрямований характер, в результаті інакше складно отримати достатню інформацію для ухвалення рішень. У той же час, так само складно також оцінити об'єктивність отриманої інформації, оскільки кожен експерт має свою особисту систему переваг і упереджень, що накладає досить великий відбиток суб'єктивізму на кінцеві оцінки.

Порівняно новий спосіб дослідження кластерів – це мережеві методи оцінки зв'язків підприємств або секторів. Джерелом здобуття даних виступає метод таблиці витрат-результатів (входу-виходу) на основі торгівельно-комерційної або інноваційної діяльності. Хоча можна також використовувати і дослід регіональних експертів або інші джерела даних про зв'язки між кластерами, виражені в якісній формі. Якісний аналіз регіональних кластерів мережевими методами представляється нам перспективним. Але до теперішнього часу він практично не застосовувався.

Визначальними чинниками регіональної конкурентоспроможності є: кластери; людські ресурси; середовище роботи підприємств, мережі підприємств; інновації/регіональні інноваційні системи; управлінські і інституційні можливості; галузева структура; види підприємств; інфраструктура (у широкому розумінні); типологія регіонів і рівень інтеграції підприємств; інтернаціоналізація прямих іноземних інвестицій і їх природа; географічне положення; привабливість для вкладення інвестицій.

Створення кластерів в Україні є одним із ефективних механізмів підвищення конкурентоспроможності регіонів, забезпечення стійких темпів економічного розвитку, які сприяють: підвищенню рівня і якості життя населення; підвищенню рівня національної безпеки; забезпеченню стійкого економічного розвитку; формуванню економічного потенціалу розвитку.

Основними умовами для розвитку кластерів є:

- наявність у регіонах сукупності підприємств, що взаємодіють у рамках єдиного бізнес-процесу і використовують конкурентні переваги регіону на сегментах ринку, що динамічно розвиваються;
- наявність у регіонах значного числа малих і середніх підприємств, що використовують близькі технології і професійну спеціалізацію, направлені на випуск одного або декількох видів виробів;
- існування в областях України крупних наукових організацій з високою підприємницькою культурою в науковому середовищі; кваліфікованих фахівців; вільних виробничих приміщень і інфраструктури, необхідної для організації бізнесу;

- наявність у регіонах структур щодо підтримки промислового розвитку а саме: технопарки, промислові зони, інноваційно-промислові комплекси, агентства із розвитку субконтрактних стосунків і партнерства.

Висновки. Передумовами розвитку кластерно-функціональної системи управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств є:

- структура підприємництва, що історично склалася в регіоні;
- наявність досить тісних коопераційних зв'язків між господарюючими суб'єктами у сфері виробництва, переробки, кредитування, збуту і так далі сільськогосподарській продукції;
- індустріально-аграрний профіль регіону, самодостатня забезпеченість земельними і трудовими ресурсами;
- схильність населення до заняття сільськогосподарським виробництвом, що знаходить своє віддзеркалення в досить поширеному і ефективному функціонуванні особисто-підсобних господарств;
- мінімальні витрати на впровадження сучасних технологій при формуванні і розвитку кластера даного типу в регіоні;
- інфраструктура, що склалася, яка вимагає модернізації, але не штучне формування її на «порожньому» місці;
- регіональний проект стійкого розвитку сільських територій Запорізької області, але при цьому кластер передбачає комплексний і системний підхід, робить упор не на адміністративний ресурс (як в проекті у вигляді компанії, що управляє), а на ініціативу, зацікавленість підприємницьких структур, їх об'єднань, асоціацій.

Список використаних джерел:

1. Нестеренко С. А. Кластери як ефективний механізм реалізації інноваційного розвитку підприємств/ С. А. Нестеренко // Розвиток економіки України на інноваційній основі: матеріали міжнар. наук.- практ. конф., присвяченої 50-річчю кафедри Економічної теорії /ТДАТУ. – Мелітополь, 2012. – С. 69.
2. Портер М. Стратегія конкуренції: методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / М. Портер. – К. : Основи, 1997. – 390 с.
3. Олейник И. С. Конкурентоспособное предприятие / И. С. Олейник. – Обнинск.: Изд-во «БИ», 1995. – 25 с.
4. Дементьева А. Г. Конкурентоспособность международных компаний / А. Г. Дементьева // Маркетинг в России и за рубежом. – 2000. – № 3. – С.64 – 66.
5. Збарський В. К. Конкурентоспроможність високотоварних сільсько-господарських підприємств / В. К. Збарський, М. А. Місевич [монографія]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 310 с..
6. Войнаренко М. П. Механізми адаптації кластерних моделей до політико-економічних реалій України // Світовий та вітчизняний досвід запровадження нових виробничих систем (кластерів) для забезпечення економічного розвитку територій / Матеріали конференції 1-2 лист. 2001р. – Київ: Спілка економістів України, 2001.–С.25–33.
7. Павлюк А. П. Кластерна модель регіональної економіки: теоретико-методологічні засади /А. П. Павлюк // Продуктивні сили України. – 2009. – № 1. – С. 105–114.

ІНСТИТУЦІЙНІ ІМПЕРАТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Стратегічним завданням економічної політики держави в умовах зростання зовнішніх та внутрішніх загроз виступає забезпечення реалізації національних економічних інтересів та мінімізація соціально-економічних втрат. В цих умовах вирішення економічних проблем та сприяння стійкому економічному розвитку держави можуть бути досягнуті за ретельно сформованої системи економічної безпеки.

Економічна система держави повністю охоплена інвестиційними процесами, що розглядаються як сукупність економічних відносин з відтворення та примноження засобів суспільного виробництва, з огляду на що безпека інвестиційних процесів має розглядатися виключно як окремий вид економічної безпеки, а інвестиційна політика держави як один із напрямів регулювання економічної безпеки. В цьому контексті особливого значення набуває використання методології інституційного аналізу інвестиційних процесів, яка виходить за межі суто економічних проблем та дозволяє, зокрема, виділити особливе значення місця і ролі інституційних імперативів інвестиційної політики у забезпеченні економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стратегічних завдань держави в інвестиційній сфері, інвестиційної політики та державного регулювання інвестиційної діяльності, активізації інвестиційної діяльності тощо широко відображені у вітчизняній науковій літературі, зокрема працях Б. Губського, А. Гальчинського, В. Геєця, Ю. Гончарова, М. Денисенка, Я. Жаліла, Т. Майорової, А. Музиченка, А. Пересади, В. Федоренка та інших.

Проблемами економічної безпеки держави займаються такі вчені, як О. Барановський, З. Варналій, В. Венгер, В. Волошин, Б. Гунський, В. Геєць, Я. Жаліло, С. Кирєєв, В. Кириленко, П. Мельник, В. Точілін та інші.

Незважаючи на вагомі наукові здобутки названих вчених з досліджуваних ними питань, вирішення потребують проблеми формування інвестиційної політики держави в контексті забезпечення економічної безпеки, зокрема її інституційних основ відповідно до сучасних реалій політичного та економічного життя України.

Постановка завдання. Розробка стратегії інвестиційної політики держави в умовах викликів сьогодення вимагає визначення заходів, спрямованих на вирішення питань економічної безпеки держави. Особливий інтерес в даному контексті викликає можливість використання методології інституційного аналізу інвестиційних процесів. З огляду на зазначене, метою даного дослідження є вивчення проблем застосування заходів інституційного регулювання інвестиційного ринку, зокрема інституційних імперативів, що сприяють підвищенню рівня економічної безпеки країни

Виклад основного матеріалу. Інституційними імперативами формування інвестиційної політики як основи економічної безпеки виступають вияв внутрішніх та зовнішніх загроз безпеці, інструментарію та механізмів їх усунення, на основі таких компонентів: інвестицій як засобу економічного розвитку, інвестиційного клімату як сприятливого середовища для залучення інвестицій, взаємодії держави через її інститути та інвесторів, що передбачає взаємовигідну реалізацію їх довгострокових цілей (відповідно, благоустрою держави та її громадян і отримання прибутку).

Інвестиції є одним із важливих інструментів забезпечення економічного розвитку країни на будь-якому етапі формування та розвитку ринкової економіки. Таким чином, економічна безпека інвестиційних процесів виступає як якісний визначник динаміки

інвестиційних потоків, що є запорукою ефективної економічної політики держави. В свою чергу, динаміка інвестиційних потоків та інвестиційна безпека напряму залежать від інвестиційного клімату країни, оскільки, чим він кращий, тим вищий притік інвестицій. Вирішення проблем інвестиційної політики країни як засобу забезпечення економічної безпеки в значній мірі належить до вирішення проблем формування сприятливого інвестиційного клімату.

Поточна ситуація з інвестиційною діяльністю в Україні є негативною, що відповідним чином відображається на рівні економічної безпеки. Незважаючи на певне поживлення в 2011-2012 рр. інвестиційної діяльності з 2013 р. спостерігається її погіршення. Так, в 2013 р. темп приросту інвестицій становив -6%, що загалом відповідало динаміці економічного зростання (в цей же період відбувалося падіння ВВП та індексу промислового виробництва), при цьому й надалі катастрофічно погіршуються передумови для економічного розвитку. Вже тільки за січень-вересень 2014 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року темп приросту інвестицій становив -18,8%.

Відповідно, високий рівень економічної безпеки інвестиційних процесів, як вже зазначалося вище, формується за високих темпів зростання капітальних інвестицій, тоді як в сучасних економічних реаліях спостерігається діаметрально протилежна ситуація.

За результатами досліджень інвестиційного клімату в Україні, його рівень залишається відносно стабільним з кінця 2011 р., хоча й відносно низьким. Згідно досліджень, проведених Європейською бізнес-асоціацією (ЄБА), індекс інвестиційної привабливості України протягом 2014 р. мав незначне піднесення – 2,5-2,72 бали з п'яти можливих [1]. При цьому 60% опитаних експертів вважають, що жодних позитивних не сталося за останні 3 місяці 2014 року не сталося. Єдина позитивна зміна останнього кварталу 2014 р. – парламентські вибори та Кабінет Міністрів, який почав діяти (на думку лише 25% опитаних).

Отже, інвестиційний клімат в Україні також є відносно несприятливим, що зумовлюється, якщо розглядати економічні чинники, економічною нестабільністю в країні та її фінансовій сфері, девальвацією гривні, невирішеністю питань валютного регулювання, проблемами в розвитку зовнішньої торгівлі тощо, а в інституційному середовищі – ефективністю функціонування державних інституцій, правового забезпечення інвестиційної діяльності та функціонування грошово-кредитної систем, що, в кінцевому підсумку, негативно впливає на вирішення проблем інвестиційної політики та забезпечення економічної безпеки країни.

Згідно з інституційною точкою зору на економічну безпеку неефективне функціонування державних інституцій та правове забезпечення інвестиційної діяльності становлять для неї найбільшу загрозу, що може бути усунута реорганізацією діяльності інститутів влади та прийняття адекватних ринковим відносинам законів, в тому числі в інвестиційній сфері.

Формування системи інституційного забезпечення інвестиційної політики відповідно концепції економічної безпеки в Україні складний і тривалий процес, що зумовлюється геополітичними обставинами, внутрішньополітичним станом та складністю самої проблеми.

Як можна побачити з підготовлених оглядів інституційно-правового забезпечення інвестиційної діяльності [2; 3] в Україні вже сформована нормативно-правова основа розвитку інвестиційної діяльності, яка включає значну кількість правових документів України та міжнародних договорів. Тільки за останні роки вона поповнилась законами «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна», спрямованим на створення чітких механізмів організаційного супроводу підготовки і реалізації інвестиційних проектів, «Про державно-приватне партнерство», направлено на правове забезпечення реалізації державно-приватного партнерства, «Про інститути спільного інвестування», який встановлює правові та організаційні засади створення та діяльності суб'єктів спільного інвестування, «Про індустриальні парки», який визначає

правові та організаційні основи створення та діяльності індустріальних парків. Приведені на вимогу часу та удосконалені окремі положення Закону України «Про інвестиційну діяльність» щодо державної підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності.

Однак, існуюча система інвестиційного законодавства є ще не узгодженою, складною та забюрократизованою, що створює умови для зловживань. Це законодавство постійно зазнає змін, є нестабільним, також ряд аспектів інвестиційної діяльності регулюються нормами інших видів господарського права, а також цивільного й земельного законодавства.

Нормативно-правова основа забезпечення національної безпеки, в свою чергу, є відповідною до вимог Закону України «Про основи національної безпеки України» (розроблені і затверджені Воєнна доктрина України та Стратегія національної безпеки України), однак не відповідає вимогам до формування відповідної системи економічної безпеки: забезпечені лише законність функціонування сфери національної безпеки та визначена її стратегія, що потребує доопрацювання відповідно викликів часу, тоді як відсутні доктрина, і концепція національної безпеки, які б охоплювали економічну безпеку (табл. 1).

Таблиця 1

Відповідність вимогам нормативно-правового забезпечення економічної безпеки України

Вимоги до нормативно-правового забезпечення економічної безпеки	Фактичний стан виконання вимог
Законодавче забезпечення	Існує лише Закон України «Про основи національної безпеки України»
Визначення стратегії і тактики забезпечення економічної безпеки	Існує лише Стратегія національної безпеки України
Наявність доктрини економічної безпеки	Необхідна доктрина відсутня
Наявність концепції забезпечення економічної безпеки	Необхідна концепція відсутня

В Україні сформована широка система інститутів влади в інвестиційній сфері, що можуть бути класифіковані за рівнями (рис. 1).

Однак ефективність роботи всіх структурних рівнів розгалуженої системи інститутів влади в інвестиційній сфері є невисокою, про що свідчать тенденції інвестиційного розвитку України.

Ефективна система інвестиційної політики передбачає розробку державної стратегії в інвестиційній сфері, що має бути перетворена в скоординовану діяльність відповідних інституційних структур. Інституційному прогресу повинно сприяти формування відповідних імперативів забезпечення економічної безпеки засобами інвестиційної політики, що супроводжується побудовою ієрархічно структурованої та збалансованої системи органів державної влади, кожен з яких має власне місце і роль в регулюванні інвестиційної діяльності.

На базі інститутів президента та парламенту формується нормативно-правова база регулювання інвестиційної діяльності, визначаються пріоритети і напрями інвестиційної політики на основі затвердження відповідних державних програм з обґрунтуванням можливостей їх реалізації, забезпечується їх відповідність стратегічним та поточним викликам економічної безпеки, формується інституційне середовище інвестицій.

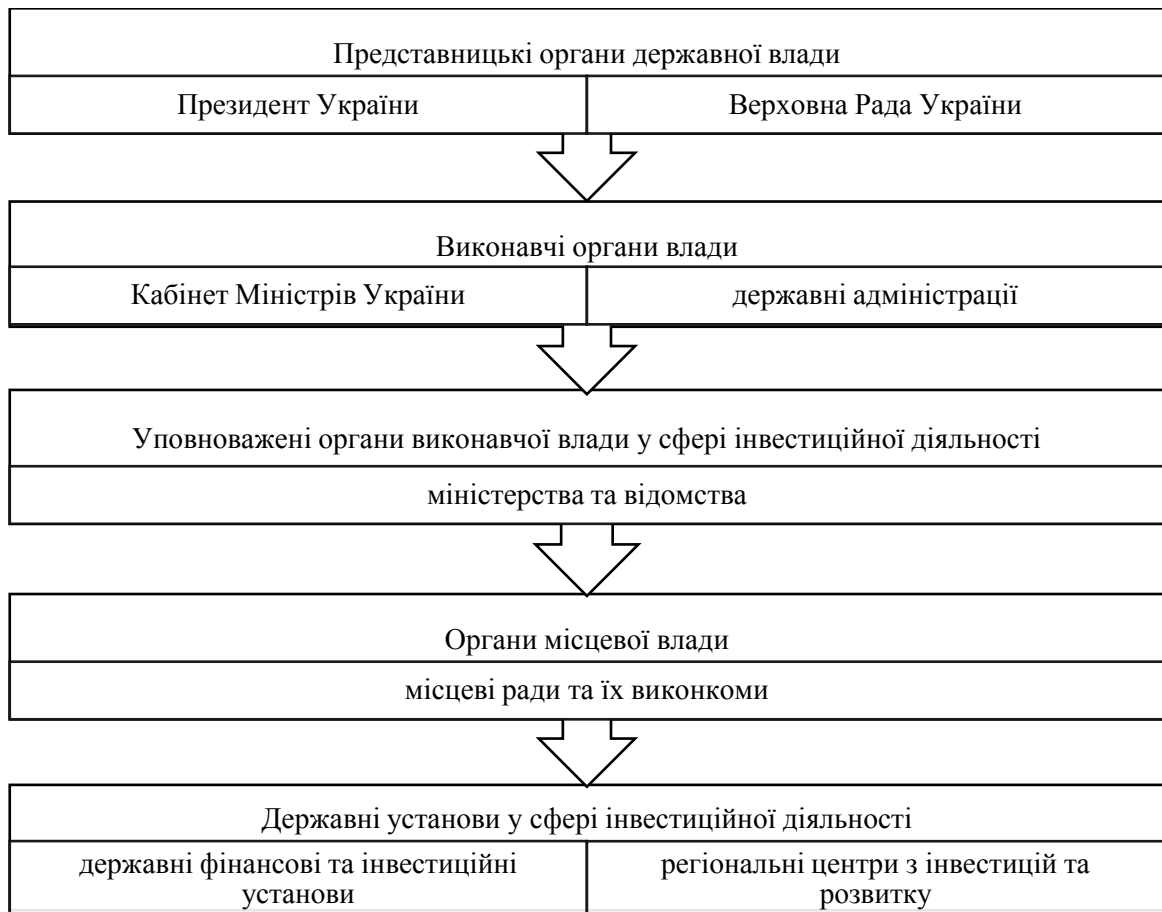

Рис. 1. Система інститутів влади в інвестиційній сфері

На базі інституту виконавчої влади, представленого Кабінетом Міністрів та міністерствами і відомствами, диференціюють структури і функції інвестиційної діяльності, що є інтегрованими системами, з використанням спеціальних інструментів та методів управління. Функціями інститутів влади виступають: інформаційна (забезпечення учасників інвестиційного ринку необхідною інформацією для підвищення рівня їх компетентності), координації (погодження інтересів всіх учасників інвестиційного ринку), субординації і реординації (перехід зміни функцій одним інститутам від інших без їх дублювання), розвитку (встановлення єдиних норм і правил поведінки). За основу тут можна взяти підхід [4, с. 30, 36], що запропонований відомим системологом В. І. Свідерським, вибравши з усього спектру відносин відносини взаємозалежності, субординації і координації, які забезпечують взаємоузгодженість елементів системи і дозволяють домогтися отримання позитивного результату.

Таким чином, імперативи інвестиційної політики доповнюються організаційним механізмом взаємодії інституційних учасників інвестиційної діяльності, ефективна дія якого можлива за умови дотримання правил ринку, що передбачає за їх порушення перегляд домовленостей та формування інших моделей поведінки, що може призводити до виникнення нових інститутів.

Системне відображення інституційних імперативів інвестиційної політики показано на рис. 2.

Важливою складовою імперативів інвестиційної політики є система зовнішньоекономічного співробітництва, оскільки інвестування закордон і отримання іноземних інвестицій є взаємовигідним елементом співпраці з іншими країнами, в тому числі із позицій забезпечення економічної безпеки. Існує цілий ряд досліджень, які підтверджують, що закордонні інвестиції можуть сприяти підвищенню рівня економічної

безпеки країни шляхом привнесення нових технологій, фінансування економіки та формування залежності країни інвестора [5; 6].

Рис. 2. Інституційні імперативи інвестиційної політики як основи економічної безпеки

Висновки. Виходячи із вище зазначеного, можна зробити висновок, що державна інвестиційна політика включає заходи інституційного регулювання інвестиційного ринку, що сприяють підвищенню рівня економічної безпеки країни на основі підвищення рівня інвестиційного клімату, регулювання умов інвестиційної діяльності через забезпечення взаємодії між учасниками ринку, визначення інститутами місця і ролі суб'єктів інвестиційної діяльності як суб'єктів права, власності та учасників ринку. Основними інституційними імперативами інвестиційної політики як засобу забезпечення економічної безпеки є: політико-правові інститути, що визначають права і обов'язки учасників інвестиційного ринку, і відображені представницькими та виконавчими органами влади, а також різноманітними державними установами; економічні інститути, що визначають умови інвестиційної діяльності, на які, впливає, в першу чергу економічне законодавство та окремі види економічної політики.

Список використаних джерел:

1. Індекс інвестиційної привабливості [Електронний ресурс] / Офіційний сайт European Business Association. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/investment-attractiveness-index>

2. Почерніна Н. В. Інституційне забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні / Н. В. Почерніна // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1 (3). – С. 192-199.
3. Пріоритети інвестиційної політики в контексті модернізації економіки України / А. П. Павлюк, Д. С. Покришка, О. О. Молдован, Д. В. Ляпін [та ін.] ; [за ред. Я. А. Жаліла]. – К. : НІСД, 2013. – 80 с.
4. Свидерский В. И. О диалектике отношений / В. И. Свидерский. – Л.: Издательство Ленинградского ун-та, 1983. – 135 с.
5. Martin, P., Mayer, T. and Thoenig, M. (2008) "Make trade not war?", *Rev. Econ. Stud.*, vol. 75, pp. 865–900
6. Polachek, S. W. (1980) "Conflict and trade", *J. Conflict Resolut.* vol. 24(1), pp. 55–78.

Ткачук І. В.,
к. е. н., ст. викладач кафедри економіки
підприємства, фінансів та фінансово-економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. У системі управління грошовими потоками виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств оцінка дебіторської заборгованості є однією із важливих складових інформаційного забезпечення. Основною метою її проведення є визначення тривалості погашення даних зобов'язань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно із П(С)БО 10 [4], дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Управління дебіторською заборгованістю – складова системи менеджменту підприємства, що характеризується сукупністю методів, принципів, процедур взаємодії з покупцями відносно реалізації активів чи послуг з відстрочкою платежу, інкасації заборгованості та організацією фінансового забезпечення боргової активності; системою інструментів з урахуванням факторів макро- та мікросередовища, метою якої є регулювання та узгодження інтересів підприємства та контрагентів і забезпечення фінансової стійкості підприємства у довгостроковій перспективі [1].

Сама по собі дебіторська заборгованість має не тільки негативні сторони, але і позитивні. Її наявність говорить про привабливість та конкурентоспроможність продукції, дозволяє залучити покупців, у тому числі тих, які зазнають фінансових труднощів. Однак дефіцит коштів, відволікання фінансових ресурсів компанії і ризики виникнення безнадійної дебіторської заборгованості є значно вагомішими [2].

Постановка завдання. Завданням статті є дослідження структури та проведення оцінки дебіторської заборгованості сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. У процесі функціонування підприємство взаємодіє з різними учасниками ринку – постачальниками, підрядниками, покупцями, замовниками, іншими фізичними і юридичними особами. При реалізації продукції чи наданні послуг суб'єктом господарювання іншою стороною виступають покупці або замовники, невиконання зобов'язань якими призводить до виникнення дебіторської заборгованості.

Сукупність досліджуваних сільськогосподарських підприємств становить 65 одиниць (Черкаської області), що розраховано методом випадкового без повторного відбору, при генерації випадкових чисел вибірка об'єктів є репрезентативною. Для визначення основних тенденцій зміни показників оцінки дебіторської заборгованості проведемо групування підприємств за обсягом чистого грошового потоку від операційної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

**Вплив чистого грошового потоку від операційної діяльності на рівень розвитку
сільськогосподарських підприємств Черкаської області
(в середньому за 2006 – 2011 рр.)***

Показник	Група I	Група II	Група III	Група IV
	Чистий грошовий потік від операційної діяльності, тис. грн.			
	більше - 1000	від -999 до 0	від 1 до 1000	більше 1001
Кількість підприємств у групі	8	11	24	22
Чистий прибуток на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	157	170	134	238
Товарна продукція на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	598	616	529	666
Питома вага тваринництва у структурі товарної продукції, %	44	30	11	26
Вартість валової продукції на 100 га с.-г. угідь (у постійних цінах), тис. грн.	453	636	776	867
Капіталозабезпеченість, тис. грн.	32	21	58	60
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	4239	3498	1819	2088
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	1544	4989	634	2718

* Джерело: розраховано автором за даними досліджуваних сільськогосподарських підприємств; в середньому на одне підприємство

Сільськогосподарські підприємства з обсягом чистого грошового потоку від операційної діяльності понад 1,0 млн. грн. (IV група), характеризуються найвищими значеннями показників: чистий прибуток на 100 га с.-г. угідь становить 238,0 тис. грн., що більше у 1,5, 1,4 і 1,8 рази, відповідно, порівняно із підприємствами I, II та III груп; товарна продукція на 100 га с.-г. угідь – 665,9 тис. грн.; вартість валової продукції на 100 га с.-г. угідь – 867,1 тис. грн. У підприємств II групи спостерігається найбільший обсяг дебіторської заборгованості, внаслідок чого отримано від'ємне значення чистого грошового потоку від операційної діяльності, оскільки розрахунки за реалізовану продукцію здійснені частково. Недоотримання оплати від покупців, перевищення розмірів виплат коштів постачальникам над надходженнями від реалізації зумовлює формування більшого обсягу вихідного грошового потоку від даного виду діяльності, порівняно з вхідним.

Показниками, за допомогою яких оцінюється стан дебіторської заборгованості підприємства, є наступні (табл. 2).

Таблиця 2

Показники оцінки дебіторської заборгованості*

Показник	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{одз} = \frac{B_{рп}}{ДЗ_с}$	$B_{рп}$ – дохід (виручка) від реалізації продукції; $ДЗ_с$ – середньорічна вартість дебіторської заборгованості;
Тривалість погашення дебіторської заборгованості	$T_{пдз} = \frac{n}{K_{одз}}$	n – кількість днів у звітному періоді.

* Джерело: складено автором за даними [3]

Рекомендованою тенденцією зміни коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості є збільшення його значення, тобто зростання швидкості погашення зобов'язань покупців за продукцію. Тривалість погашення дебіторської заборгованості відображає період часу, за який вона перетворюється на гроші, бажаною тенденцією зміни є зменшення.

Дебіторська заборгованість сільськогосподарських підприємств поділяється на дебіторську заборгованість за товари (роботи, послуги) та іншу дебіторську заборгованість з градацією за строками непогашення – до 12 місяців, від 12 до 18 місяців, від 18 до 36 місяців (табл. 3).

Таблиця 3

Структура дебіторської заборгованості за групами сільськогосподарських підприємств Черкаської області(в середньому за 2006 – 2011 рр.)*

Група	Дебіторська заборгованість							
	всього		у т.ч. за строками непогашення (місяці):					
			до 12		від 12 до 18		від 18 до 36	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
за товари, роботи, послуги								
I	1605,8	100,0	1596,3	99,4	1,1	0,1	8,4	0,5
II	4989,1	100,0	1850,9	37,1	14,7	0,3	3123,5	62,6
III	634,0	100,0	497,2	78,4	64,3	10,1	72,5	11,4
IV	2880,6	100,0	2558,0	88,8	215,6	7,5	107,0	3,7
інша дебіторська заборгованість								
I	2099,6	100,0	2081,5	99,1	0,0	0,0	18,1	0,9
II	132,2	100,0	126,0	95,3	5,1	3,9	1,1	0,8
III	328,9	100,0	218,9	66,6	105,8	32,2	4,2	1,3
IV	3450,9	100,0	3144,4	91,1	44,6	1,3	261,9	7,6

* Джерело: розраховано автором за даними досліджуваних сільськогосподарських підприємств, в середньому на одне підприємство

За досліджуваний період найбільше дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги припадає в середньому на одне сільськогосподарське підприємство II групи – майже 5,0 млн. грн., що більше, ніж у III групі на 4,4 млн. грн. У загальному обсязі найбільша частка у дебіторської заборгованості строком до 12 місяців – до 99,4 %. Також значна частка заборгованості за строком непогашення від 18 до 36 місяців у підприємств II групи – від 62,6 %, що підвищує ризик включення її до складу безнадійної.

Результати оцінки дебіторської заборгованості сільськогосподарських підприємств розглянемо на рис. 1. За досліджуваний період у II, III та IV групах сільськогосподарських підприємств спостерігається збільшення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості – майже в 1,3 рази, а I групи – у 8,3 рази, тобто зростає швидкість сплати покупцями зобов'язань за реалізовану їм продукцію, надані роботи та послуги. Позитивною тенденцією є суттєве зменшення тривалості погашення дебіторської заборгованості за 2006 – 2011 рр.: у підприємствах I групи – майже на 945 днів, II – на 2, III – на 10, IV – на 18 днів.

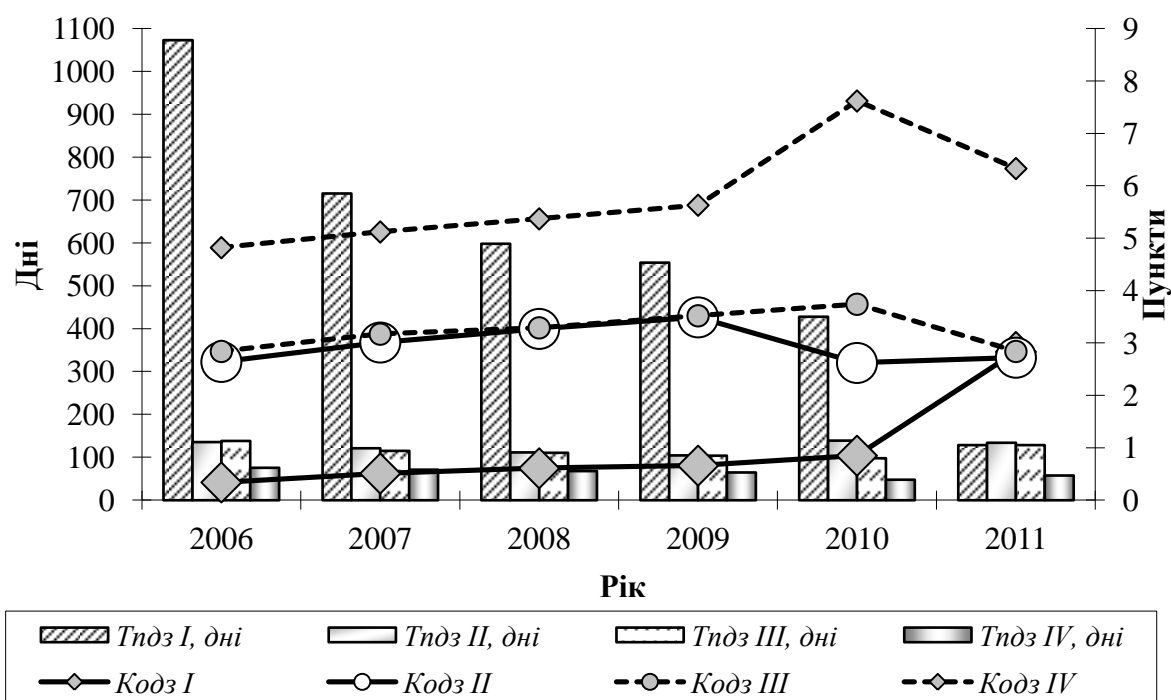

Рис. 1. Оцінка дебіторської заборгованості за групами сільськогосподарських підприємств Черкаської області*

* Джерело: розраховано автором за даними досліджуваних сільськогосподарських підприємств; в середньому на одне підприємство

Висновок. Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. В її загальному обсязі найбільша частка у дебіторській заборгованості строком до 12 місяців – до 99,4 %. За досліджуваний період зростає швидкість сплати покупцями зобов'язань за реалізовану їм продукцію, надані роботи та послуги. Позитивною тенденцією також є суттєве зменшення тривалості погашення дебіторської заборгованості.

Список використаних джерел:

1. Белозерцев В. С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств оптової торгівлі / В. С. Белозерцев // Ефективна економіка. – 2012. – № 10 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1839>.
2. Кожевнікова О. Дебіторська заборгованість і кредитна політика компанії [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/119.htm.
3. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.1998 р. № 22 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/psbu10/>.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. В умовах глобалізації прямі іноземні інвестиції є одним з найбільш ефективних способів включення національної економіки у світове господарство. За умови гострої нестачі власних економічних ресурсів, насамперед фінансових, необхідних для відновлення національного виробництва, стабільного економічного розвитку країни, проведення структурної перебудови та розв'язання проблем інтеграції України в світові економічні системи, важливого значення набувають питання залучення зовнішніх джерел фінансування.

Залучення прямих іноземних інвестицій сприяє активізації інвестиційного процесу, впровадженню нових технологій, використанню прогресивного зарубіжного досвіду, розвитку малого і середнього бізнесу та зростанню інвестиційного потенціалу території України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі питанням залучення прямих іноземних інвестицій, їх значенням для розвитку національної економіки приділяється значна увага у працях окремих вчених: Горшкова А., Малютіна О., Підлісної О., Стельмашука А., Феняк Л., Пересади А., Балануци О., Гаврилюка О., Рум'янцева А., Саблука П., Філіпенка А. та інших. Незважаючи на значну кількість досліджень, низка питань, зокрема вплив прямих іноземних інвестицій на економіку України, потребують детальнішого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення основних тенденцій залучення іноземних інвестицій в економіку України в умовах сьогодення, висвітлення проблем надходження іноземних інвестицій та запропонування дієвих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій протягом багатьох років є пріоритетним напрямом розвитку економіки України. Проте за останні роки економіка нашої держави так і не подолала глибоких структурних деформацій і суттєво відстає від країн з розвинутою економікою як за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва, так і за рівнем добробуту населення. Більшість українських підприємств залишилися технологічно відсталими, енергоємними, зі слабкою диверсифікацією продуктів і ринків збуту. Це пов'язано з економічною та політичною нестабільністю в країні, несприятливим інвестиційним кліматом, високим рівнем оподаткування підприємств, недоліками в інвестиційному законодавстві [6].

Реальна економічна ситуація в Україні значно ускладнює інвестиційну діяльність. Будь-який інвестор постійно діє, виходячи із співвідношення між можливим розміром отриманого прибутку та ризиком. На відміну від учасників процесу прямої купівлі-продажу товару, інвестор має намір вкласти свій капітал з розрахунком на майбутній результат і повинен бути впевнений у надійності операцій, які планує здійснити [5].

Таким чином, іноземний капітал спрямовується у діяльність, що частіше за все не потребує значних початкових інвестицій, має швидку оборотність коштів і розрахована на існуючий великий попит на внутрішньому ринку. Через це він майже істотно і не впливає на стан національної економіки України, ефективність її функціонування, структурну перебудову та технічне переозброєння виробництва, впровадження прогресивних новітніх технологій.

З 2009 р. по 2013 р. ми спостерігаємо покращення ситуації із залученням іноземних інвестицій в економіку України, проте обсяги залучених інвестицій не відповідали і не

відповідають тому рівню, якого реально потребує українська економіка. За даними Державної служби статистики України, на 31 грудня 2014 р. обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку України, становив 45,916 млрд. дол. США, що на 12,3 млрд. дол. США менше, порівняно з обсягами інвестицій у 2013 р. і з розрахунку на одного українця становить 1070 дол. США (рис. 1.) [3].

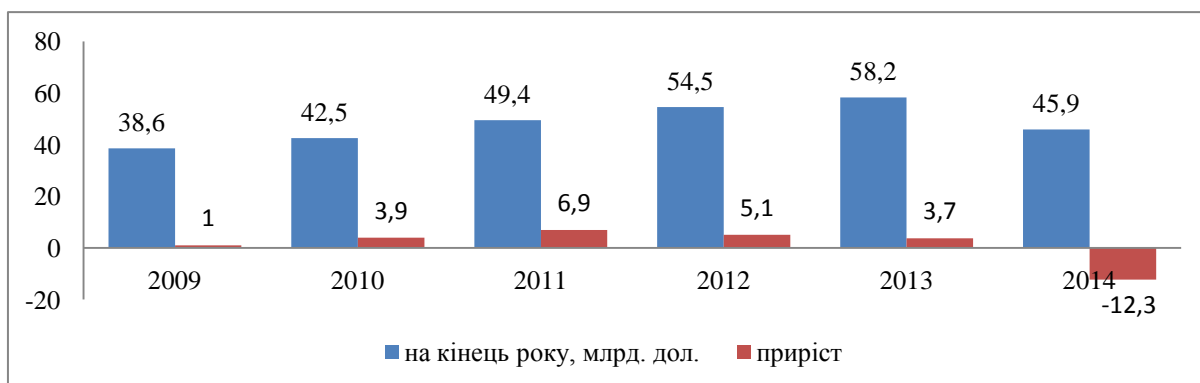

Рис.1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну, млрд. дол. США

На кінець 2014 р. основними інвесторами України є такі країни, як Кіпр – 13711 млн. дол., Німеччина – 5721 млн. дол., Нідерланди – 5112 млн. дол., Російська Федерація – 2724 млн. дол., Австрія – 2526 млн. дол., Велика Британія – 2146 млн. дол., Британські Віргінські Острови – 1998 млн. дол., Франція – 1615 млн. дол., Швейцарія – 1391 млн. дол., Італія – 999 млн. дол., США – 862 млн. дол., Польща – 831 млн. дол., Беліз – 642 млн. дол., інші країни – 5639 млн. дол. (рис. 2.) [3].

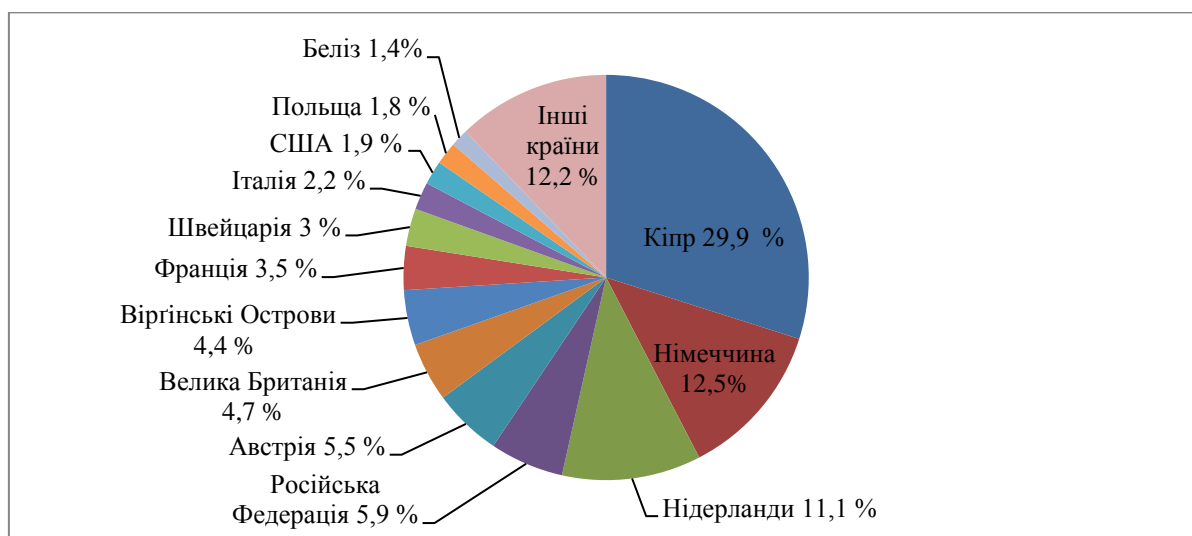

Рис.2. Розподіл прямих іноземних інвестицій в Україну за країнами-інвесторами, %

Основні потоки іноземних інвестицій в економіку України у 2013 р. були направлені з країн ЄС – 38,8 млрд. дол. США, що становить 84,5 % загального обсягу акціонерного капіталу; із країн СНД – 1,477 млрд. дол. США (3,3 %); з інших країн світу – 5,639 млрд. дол. США (12,2 %).

Досліджуючи прямі іноземні інвестиції в Україну, варто зазначити, що інвестиції спрямовуються лише в розвинені сфери економічної діяльності (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності (млн. грн.)

	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Сільське господарство	11567,5	17039,0	19411,0	19059,0	17137,3
Добувна промисловість	15727,8	24252,6	31528,2	22863,2	18287,8
Переробна промисловість	30578,8	42741,6	43031,4	46240,0	41040,5
Виробництво та розподіл електроенергії, газу, води	9680,7	21136,0	27134,0	34490,2	22580,0
Будівництво	32790,3	34855,0	44894,9	46317,8	33869,5
Торгівля та ремонт автотранспортних засобів	18867,5	24389,8	24800,7	22379,5	19623,8
Діяльність транспорту та зв'язку	19591,7	25976,6	32807,9	18833,3	13956,0
Фінансова діяльність	5883,0	6033,2	7369,4	6683,1	6274,8
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг, надання послуг	10263,9	15265,4	12773,6	14024,8	8432,9
Державне управління	8323,8	12297,7	12698,9	8217,0	4413,1
Освіта	1935,1	2223,9	1502,7	1053,9	627,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2295,0	2424,7	3111,1	2156,7	849,9
Інші види економічної діяльності	669,0	1196,2	459,9	230,5	158,2

Серед видів економічної діяльності України максимально інвестиції зросли на підприємствах промисловості, де зосереджено 81908,3 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що становить 43,4 % їх загального обсягу, зокрема переробної – 41040,5 млн. дол. США (50,1 % іноземних інвестицій, вкладених у промисловість), добувної – 18287,8 млн. дол. США (22,3 %), у виробництво та розподіл електроенергії, газу та води – 22580 млн. дол. США (27, 6 %). У підприємства металургійного виробництва залучено 11832,7 млн. дол. США прямих інвестицій, у підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 13313,6 млн. дол. США, у підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості – 2019,8 млн. дол. США, у підприємства машинобудування – 2438,4 млн. дол. США, у підприємства з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції – 3424 млн. дол. США.

Однак необхідно зазначити, що частка прямих іноземних інвестицій у промисловість у загальній структурі останніми роками має тенденцію до зниження. Водночас, для іноземних інвесторів привабливішими є види діяльності з більш високим рівнем рентабельності. Так, за 2014 р. у будівництво акумульовано 33869,5 млн. дол. США (18 % від загального обсягу прямих інвестицій), в підприємствах торгівлі та ремонту автотранспортних засобів – 19623,8 млн. дол. США (10,4 %), у сільськогосподарських підприємствах – 17137,3 млн. дол. США (9,1 %).

Негативними рисами інвестиційного клімату в Україні є: політична, законодавча та економічна нестабільність у країні, нерегульованість ринку та господарської діяльності; слабкий законодавчий захист прав інвесторів; прояви корупції та бюрократизму у владних органах; не завжди прихильне ставлення до іноземних інвесторів з боку влади; обмеженість системи поширення інформації щодо можливостей інвестування, існуючих потенційних об'єктів, що потребують вкладання коштів; високий рівень темпу інфляції; складні процедури одержання ліцензій та інших дозволів в ході реалізації інвестиційних проектів;

високий рівень оподаткування підприємств; низький рівень розвитку інфраструктури; низька купівельна спроможність населення; високий рівень ризику [2, с. 66].

Таким чином, інвестиційне середовище не сприяє пожвавленню інвестиційної діяльності в Україні. У той же час прямі іноземні інвестиції сьогодні для України є надзвичайно необхідними для становлення нової інституційної структури ринкової економіки, зміцнення господарських зв'язків між економічними суб'єктами [1].

На нашу думку, ключовим чинником активізації іноземного інвестування в економіку України є створення та підтримка сприятливого інвестиційного клімату. Тому основними пріоритетними напрями роботи на шляху збільшення обсягів іноземних інвестицій в економіку України є:

- підвищення стабільності та прозорості політичної системи України, зменшення рівня її корумпованості;
- забезпечення стабільності законодавчої бази (стосовно умов іноземного інвестування зокрема), її наближення до міжнародних стандартів;
- розробка чіткої державної стратегії залучення іноземних інвестицій, реалізація насамперед тих проектів, які є економічно корисними як для іноземних інвесторів, так і для національної економіки;
- вдосконалення системи оподаткування, виходячи з обсягів, форм інвестування, а особливо пріоритетів держави в інвестуванні окремих галузей;
- впровадження дієвих механізмів залучення іноземних інвестицій на регіональному рівні (спеціальні економічні зони, кластери, концесії);
- сприяння виходу українських підприємств на зовнішні ринки капіталу;
- регулювання вивозу капіталу за кордон, створення комплексної і цілісної системи валютного контролю міжнародних розрахунків українських резидентів;
- створення бази даних про інвестиційні проекти українських підприємств та про іноземних інвесторів з метою моніторингу їх діяльності і для потреб корекції економічної політики;
- формування позитивного іміджу України, що базувався як на світовому досвіді, так і на усвідомленні українських реалій.

Висновки. Незначний позитивний вплив прямих іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток України на сучасному етапі обумовлюється, перш за все, недоліками механізму залучення іноземного капіталу, непослідовністю ринкових трансформацій, відсутністю в економіці країни високотехнологічного іноземного капіталу. Реалізація запропонованих вище напрямів державного регулювання інвестиційної діяльності дозволить підсилити інвестиційний потенціал української економіки, що є важливою умовою економічного зростання та забезпечення міжнародної конкурентоспроможності її національного господарства. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є питання удосконалення механізму залучення іноземних інвестицій у посткризовий період.

Список використаних джерел:

1. Горшков А. В. Прямые иностранные инвестиции как фактор экономического роста [Электронный ресурс] / А. В. Горшков. – Режим доступа: www.lib.csu.ru/vch/074/002.pdf
2. Малютін О. К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні // Фінанси України. – 2008. – №11. – С. 64-74.
3. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Підлісна О. Ефективність залучення інвестицій в Україну: інноваційно-інвестиційні системи / О. Підлісна // Економіст. – 2005. – № 4. – С. 80-83.
5. Стельмашук А. М. Іноземні інвестиції як чинник економічного зростання внутрішнього ринку України / А.М. Стельмашук // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 5(8). – С. 240-247.

6. Феняк Л. А. Вплив іноземних інвестицій на економіку України [Електронний ресурс] / Л. А. Феняк. – Режим доступу: <http://intkonf.org/fenyak-la-sidletskiy-ayu-vpliv-inozemnih-investitsiy-na-ekonomiku-ukrayini/>

Удод Г. С.,
студентка економічного факультету,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Частиною менеджменту підприємства, що пов'язана з трудовими ресурсами є управління персоналом, яке, поряд з цим, розглядається як наука. Управління персоналом являє собою багатогранний і комплексний процес, із рядом особливостей та закономірностей для кожного підприємства, який, водночас, має універсальні засади побудови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Управління персоналом розглядається науковцями загалом як функція управлінської діяльності, спрямована на певні трудові, соціальні групи людей, і в свою чергу передбачає ряд функціональних складових: планування, підбір, відбір персоналу, розміщення працівників в межах організаційної структури, їх розвиток, професійне навчання, просування по кар'єрній драбині, забезпечення комфортних умов, належної мотивації та стимулювання праці тощо. Зокрема, Никифорова В.Г. трактує управління персоналом як комплексну прикладну науку про організаційно-економічні, адміністративно-управлінські, технологічні, правові, групові і особистісні фактори, способи і методи впливу на персонал підприємства для підвищення ефективності в досягненні цілей організації [1, с.131]. В останні роки в науковій літературі та практиці широко використовуються і інші поняття: управління трудовими ресурсами, управління працею, управління кадрами, управління людськими ресурсами, управління людським фактором, кадрова політика, кадрова робота та ін., що так, чи інакше відносяться до трудової діяльності людини, управління його поведінкою на виробництві [2, с.404].

Постановка завдання. Зважаючи на притаманність управлінню персоналу чітких ознак системності, завданням дослідження є встановлення методичних основ побудови системи управління персоналом підприємства.

Виклад основного матеріалу. Системний підхід передбачає врахування взаємозв'язків між окремими аспектами проблеми для досягнення кінцевих цілей, визначення шляхів їх вирішення, створення відповідного механізму управління, що забезпечує комплексне планування та організацію системи [3, с.325]. Система управління передбачає упорядковану сукупність взаємозв'язаних елементів, які відрізняються функціональними цілями, діють автономно, але спрямовані на досягнення загальної мети.

Відносно системи управління персоналом головним елементом є власне працівники, які одночасно можуть бути як об'єктом, так і суб'єктом управління. Саме тому, доцільно розмежовувати поняття керованої та керуючої систем в управлінні. Керуюча система (суб'єкт) – це сукупність органів управління й управлінських працівників з певними масштабами своєї діяльності, компетенцією та специфікою виконуваних функцій. Керуюча система представлена лінійними керівниками, які розробляють комплекс економічних й організаційних заходів щодо відтворення і використання персоналу [4, с.287]. Керована система (об'єкт) – це система соціально-економічних відносин з приводу процесу відтворення й використання персоналу.

У зв'язку з тим, що управління персоналом є складовою менеджменту підприємства його цілі корелюють із цілями функціонування конкретного господарюючого суб'єкта. Цілями функціонування системи управління персоналом підприємства є: своєчасне

забезпечення організації персоналом достатньої якості у достатній кількості, ефективне використання, професійний і соціальний розвиток персоналу, забезпечення передбачених трудовим законодавством прав і обов'язків громадян; підвищення конкурентоспроможності і прибутковості підприємства.

Представники керуючої системи, у процесі побудови структури управління персоналом на підприємства повинні дотримуватися певних принципів. Колектив авторів на чолі з Кібановим А.Я. трактує принципи управління персоналом як правила, основні положення і норми, яким повинні слідувати керівники і спеціалісти в процесі управління персоналом [5, с.28]. Принципи, покладені в основу ефективного управління персоналом, досить різноманітні і носять багаторівневий характер. На нашу думку доцільно виділити наступні з них:

Науковість: пізнання і використання в практиці управління об'єктивно діючих економічних законів, які повинні диктувати логіку поведінки.

Плановість: при формуванні системи управління персоналом необхідно враховувати всі фактори, що впливають на систему управління, а також узгоджувати окремі групи завдань і рішень [6, с.50].

Ієрархічність та зворотній зв'язок: в будь-яких вертикальних розрізах системи управління персоналом повинна забезпечуватись ієрархічна взаємодія між ланками управління на основі зворотного зв'язку.

Економічність: забезпечення якнайбільшої економії затраченого часу та сил на побудову, утримання організаційної структури управління.

Узгодженість: взаємодія між ієрархічними ланками по вертикалі та відносно самостійними підрозділами по горизонталі повинна бути в цілому узгоджена з цілями організації та синхронізована у часі.

Багатоаспектність: управління персоналом як по вертикалі, так і по горизонталі може здійснюватися по різних каналах: адміністративно-господарському, економічному, правовому та ін. [7, с.61].

Індивідуалізація роботи з персоналом: врахування побажань конкретного працівника, оплата за результатами праці тощо [8, с.25].

Демократизація роботи з персоналом: урахування колективної думки працівників при прийомі найважливіших кадрових рішень, конкурсне заміщення вакантних посад, демократичність в методах управління і стилі керівництва тощо.

Програмно-цільовий підхід: окремі види діяльності в рамках управління персоналом здійснюються не самі по собі, а у взаємозв'язку з цілями управління.

Імітація: тимчасове вибуття окремих працівників не повинно переривати процес здійснення функцій управління. Для цього кожен працівник системи управління персоналом повинен вміти імітувати функції вищестоящого, нижчестоящого співробітника і одного чи двох працівників свого рівня [5, с.31].

Побудова комплексної оцінки ефективності управління трудовими ресурсами підприємства передбачає виділення функціональних підсистем управління персоналом, спрямованих на розробку та реалізацію, як стратегічних, так і тактичних інструментів роботи з персоналом (рис. 1).

Кожна функціональна підсистема, спрямована на реалізацію певних завдань, залежно від свого призначення, і проявляється на практиці у виконуваних нею функціях (табл. 1).

Реалізація кожної із зазначених функцій, а також найбільш повна реалізація встановлених цілей багато в чому залежать від вибору варіантів побудови самої системи управління персоналом підприємства, пізнання механізму її функціонування, вибору найбільш оптимальних технологій і методів роботи з людьми, способів впливу на колектив та окремих працівників.

Функції підсистем системи управління персоналом підприємства*

Функціональна підсистема	Функція
Стратегічне управління та кадрове планування	Розробка плану та стратегії управління персоналом
	Аналіз чисельності та прогнозування потреби у персоналі
	Планування та контроль ділової кар'єри
	Робота з кадровим резервом
Найм, відбір і прийом персоналу	Організація залучення персоналу
	Обробка резюме
	Проведення співбесід
Підбір та розстановка кадрів	Оцінювання кандидата на вакантну посаду
	Розстановка персоналу та формування команди
	Оцінювання ділових та особистих якостей персоналу
Оцінка та атестація персоналу	Оцінювання результативності праці персоналу
	Оцінювання професійного портрету співробітників
Адаптація персоналу	Проходження випробувального строку
	Професійна і соціально-психологічна адаптація працівників
Безпека праці персоналу	Дотримання вимог охорони праці і техніки безпеки
	Дотримання вимог психології і фізіології праці
Звільнення персоналу	Скорочення кадрів
	Аналіз причин звільнення
Навчання персоналу	Перепідготовка та підвищення кваліфікації
Мотивація та стимулювання	Нормування праці
	Використання засобів морального заохочення
	Управління мотивацією
Управління трудовими відносинами	Діагностика організаційної культури
	Аналіз і регулювання відносин всередині колективу

**Складено автором на основі [3; 9]*

Реалізація вказаних методів здійснюється через застосування наступних процесів:

- планування – визначення цілей управління, засобів їх досягнення, моделювання та прогнозування об'єкта управління;
- організація – робота з комплектування кадрів: профорієнтація, профвідбір, розстановка по робочих місцях, професійна підготовка, вдосконалення організації праці, поліпшення умов праці тощо;
- регулювання – міжцеховий, між професійний і кваліфікаційний рух робочої сили, зміна чисельності персоналу, рівня заробітної плати тощо;
- контроль – контроль чисельності, раціональності використання персоналу, відповідності займаних посад, виконання кадрових наказів і т.д.;
- облік – отримання інформації про зміну складу кадрів, ведення державної та внутрішньої звітності по кадрах і т.д. [1, с.101-102].

Загалом методи управління персоналом поділяються на три основні групи: адміністративні (прямий централізований вплив суб'єкта на об'єкт управління), економічні (система мотивів і стимулів до праці) і соціально-психологічні (пов'язані з соціальними відносинами, з моральним та психологічним впливом).

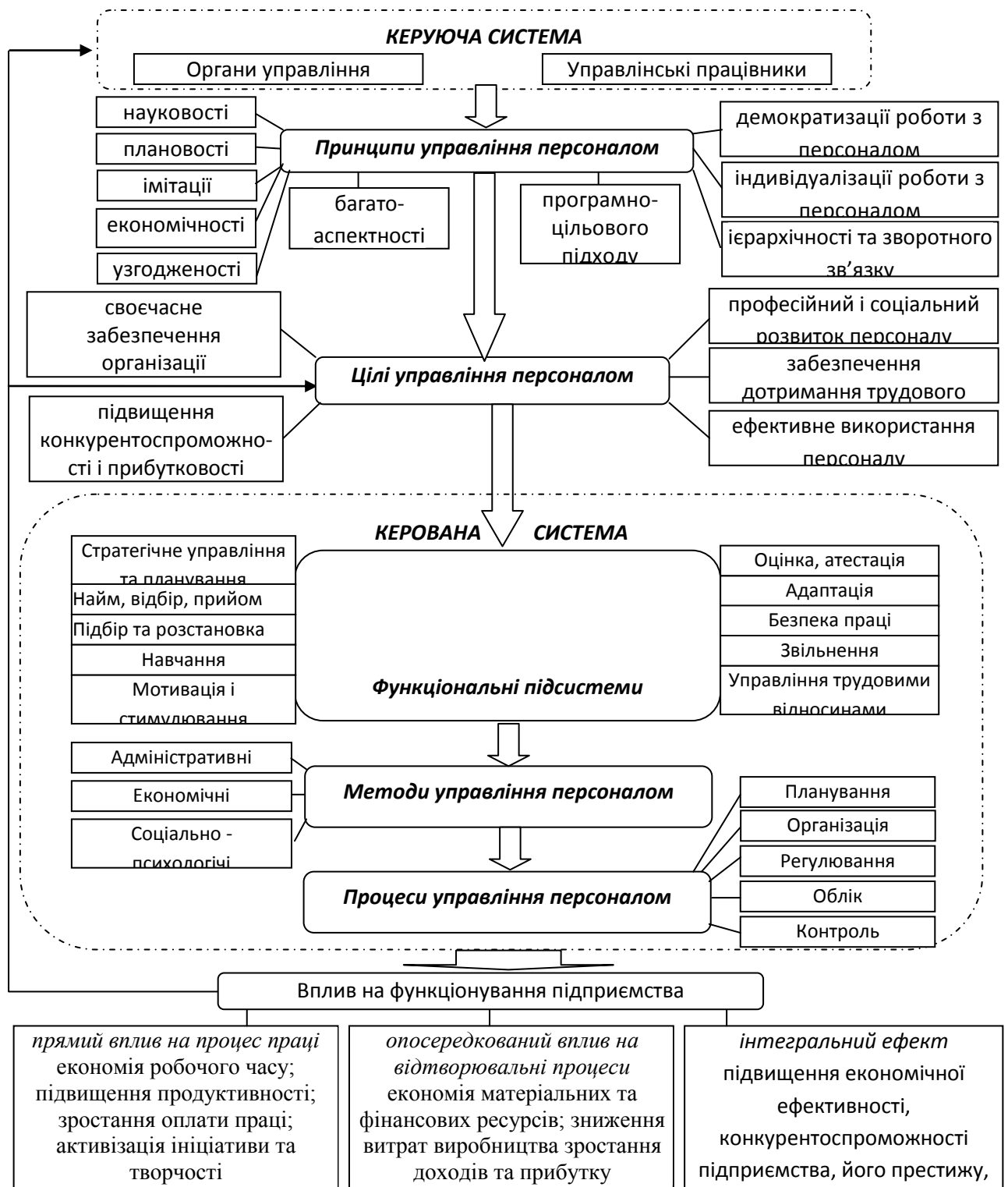

Рис.1. Система управління персоналом підприємства *

* Побудовано автором на основі [1; 3; 5; 6; 7; 9]

Як видно зі схеми на рис. 1 система управління персоналом здійснює вплив на функціонування підприємства. Цей вплив включає:

- **прямий вплив на процес праці** (економія робочого часу, затрат праці, покращення умов праці, підвищення продуктивності праці, зростання рівня оплати праці, активізація ініціативи та творчості);
- **опосередкований вплив на відтворювальні процеси** (економія матеріальних та фінансових ресурсів, зниження витрат виробництва, зростання доходів та прибутку);

■ інтегральний ефект (підвищення економічної ефективності господарювання, конкурентоспроможності підприємства, його престижу, авторитету та ділової репутації).

В свою чергу зазначені потенційні наслідки від застосування системи управління персоналом здійснюють вплив на зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства, а отже і на цілі управління персоналом. Таким чином, аналізована система замикається.

Висновки. Будь-яка соціальна група потребує управління і персонал підприємства не є винятком, тому кожна організація повинна будувати ефективне управління персоналом, яке може розглядатися як система, як структура і як процес. Побудова комплексної оцінки ефективності управління трудовими ресурсами підприємства передбачає виділення функціональних підсистем управління персоналом, спрямованих на розробку та реалізацію, як стратегічних, так і тактичних інструментів роботи з персоналом.

Список використаних джерел:

1. Никифорова В.Г. Управління персоналом : [навч. посіб.] / Никифорова В.Г. – Одеса : Атлант, 2013 р. – 275 с.
2. Мурашко М.І. Менеджмент персоналу : [навч. посіб.] / М.І. Мурашко. – К. : Знання, 2008. – 435 с.
3. Балабанова Л.В. Управління персоналом : [навч. посіб.] / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. – К. : Професіонал, 2006. – 512 с.
4. Палеха Ю.І. Менеджмент персоналу : [навч. посіб.] / Ю.І. Палеха – К. : Ліра-К, 2010. – 338 с.
5. Управление персоналом организации / под ред. А.Я. Кибанова. — 3-е изд., доп. и перераб. — М. : ИНФРА-М, 2005. — 638 с.
6. Управління персоналом фірми : [навч. посіб.] / під ред. В.І. Крамаренко , Б.І. Холода – К. : ЦУЛ, 2003. — 272 с.
7. Маслов Е. В. Управление персоналом предприятия : [учеб. пособие] / под ред. П. В. Шеметова. – М. : ИНФРА-М; Новосибирск: НГЭУ, 2001. – 312 с.
8. Менеджмент персоналу : [навч. посіб.] / В. М. Данюк, В. М. Петюх, С. О. Цимбалюк та ін.; за заг. ред. В. М. Данюка, В. М. Петюха. – К. : КНЕУ, 2004. – 398 с.
9. Богиня Д. П. Основи економіки праці : [навч. посіб.] / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. — 3-тє вид. — К. : Знання-Прес, 2002. — 387 с.

Хлистун О. А.,
викладач кафедри економіки
підприємства, фінансів та фінансово-економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СКЛАДОВОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність дослідження нових підходів корінного перетворення системи забезпечення агропродовольчої сфери фінансовою складовою економічної безпеки зумовлена неоднозначним та складним трансформаційним характером посткризової економіки України, що диктує нестабільні та динамічні умови функціонування в середовищі постійного існування загроз фінансовій діяльності.

На відміну від провідних тенденцій розвитку економіки світу, переважній більшості сучасній вітчизняній агропродовольчій сфері притаманні слабкі ринкові позиції, нераціональне використання виробничих потужностей, застарілість виробничої технології та технічного складу та нестійкий фінансовий стан, в зв'язку з чим виникає нагальна потреба в удосконаленні організаційно-економічного механізму управління фінансовою складовою економічної безпеки агропродовольчої сфери.

Теоретичним дослідженням з питань економічної безпеки агропродовольчих підприємств присвячено багато наукових праць таких відомих економістів, як: Алексєєнка І.В, Барановського О.І, Бланка І.О, Васильчак С.В, Гришової І.Ю, Дем'яненко М.Я, Ковтуненко, К.В, Маліка М.Й, Сахацького М.П, Філіппової С.В, Франчука В.І, Хоми І.Б. та ін. [1-9] Проте, віддаючи належне фундаментальності та важливості їх наукового доробку, теоретико-методологічні засади фінансової безпеки підприємств агропродовольчої сфери, як чиннику ефективного розвитку їх економічної безпеки, досліджені недостатньо. Тому, виникає необхідність поглиблення та конкретизації теоретичних та практичних положень даної тематики.

Постановка завдання. Основним завданням дослідження є удосконалення організаційно-економічного механізму формування фінансової складової економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери, що шляхом поєднання ресурсної та вартісної концепції забезпечує фінансову стабільність підприємства та нарощення його ринкової вартості в умовах посткризової економіки.

Виклад основного матеріалу. Головною метою реалізації заходів із забезпечення економічної безпеки підприємства є гарантування стабільного та максимально ефективного його функціонування шляхом забезпечення ефективного використання ресурсів; запобігання руйнівному впливу зовнішнього середовища; зміцнення фінансової стійкості та платоспроможності; охорони комерційної таємниці та інформації; досягнення безпеки персоналу підприємства, майна і капіталу.

Серед функціональних складових економічної безпеки підприємства фінансова складова є ключовою, оскільки пріоритетні фінансові інтереси власників бізнесу пов'язані з економічним простором їх реалізації, а в системі економічних інтересів підприємства вони є домінантами, від успішності реалізації яких залежить ефективність розвитку підприємства.

При цьому фінансова складова характеризує стан захищеності фінансових інтересів підприємства в процесі їх реалізації, а питання фінансового забезпечення підприємства в умовах відновлення посткризової економіки набуває першочерговості та пріоритетності у вирішенні проблем економічної безпеки підприємства. Виходячи з цього, можна стверджувати, що фінансова складова економічної безпеки підприємства та фінансова безпека підприємства – це ідентичні поняття. [5]

Аналізуючи поняття фінансової безпеки доведено доцільність використання поточкових підходів при формуванні та реалізації системи економічної безпеки підприємства, використання яких: встановлює сприятливий фінансовий клімат, як систему нормативних та економічних умов здійснення фінансової діяльності автономними суб'єктами господарської діяльності, [1] що істотно впливають на рівень доходності та ризику, створюючи контури функціонування фінансових потоків; забезпечує впорядкований рух фінансових ресурсів, що відповідає меті та критеріям їх формування в умовах економічної невизначеності посткризового відновлення агропродовольчої сфери.

В умовах панування нестабільності економічного простору найсуттєвішими етапами формування системи фінансової складової економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери є: визначення пріоритетних фінансових інтересів власників бізнесу; визначення форм прояву фінансових загроз економічної безпеки підприємств, що перешкоджають реалізації пріоритетних фінансових інтересів власників бізнесу; розробка та впровадження внутрішніх механізмів забезпечення економічною безпекою підприємств у розрізі фінансової складової (рис. 1).

Головним фінансовим інтересом в даній системі виступає прагнення власників максимізувати ринкову вартість бізнесу, а пріоритетними фінансовими інтересами - зростання рівня рентабельності джерел формування фінансових потоків; забезпечення підприємства необхідним обсягом сформованих фінансових потоків; забезпечення фінансової стабільності та платоспроможності підприємства.

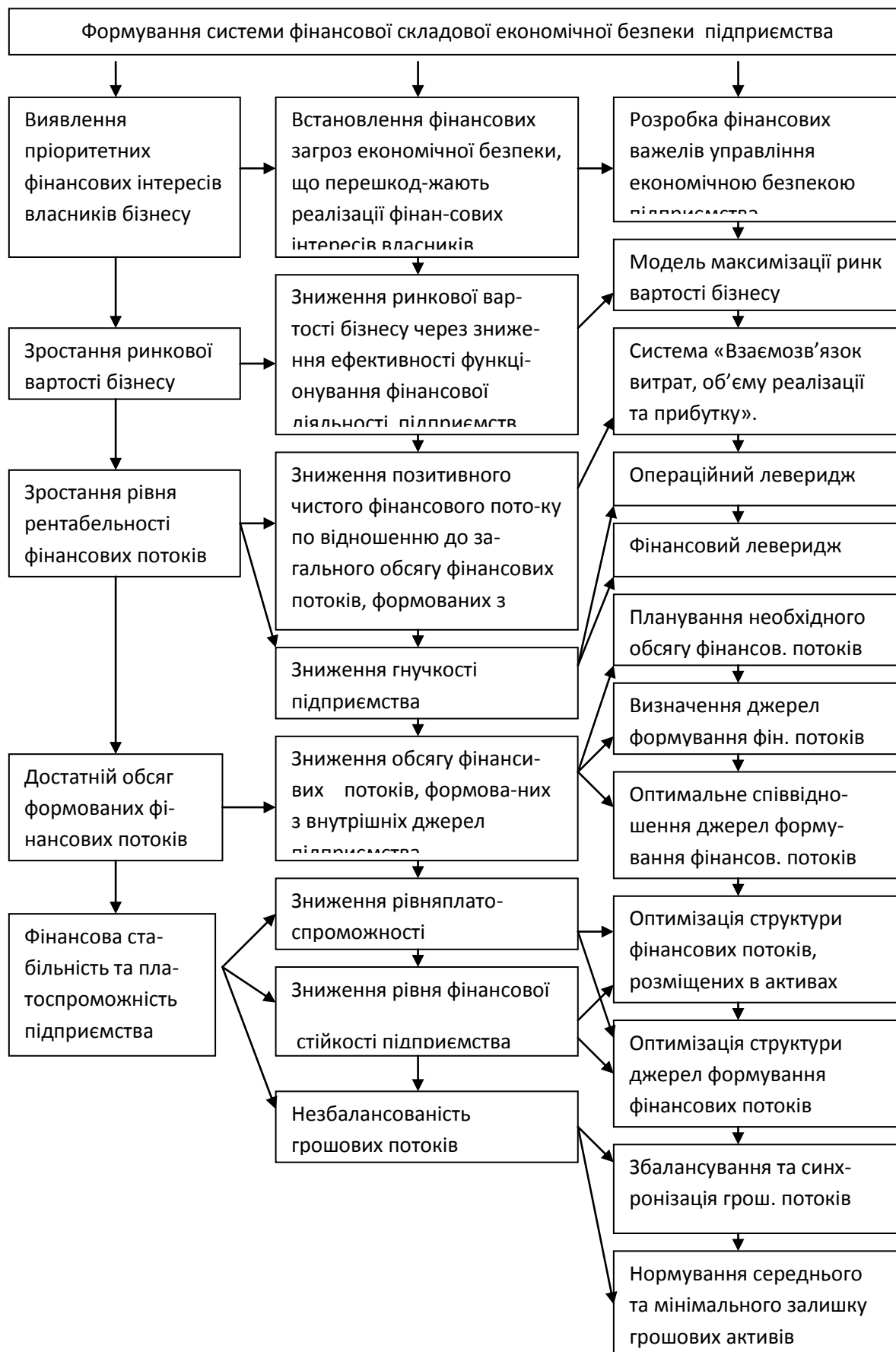

Рис.1. Головні етапи формування системи фінансової складової економічної безпеки підприємства

Загрозами, що здійснюють негативний вплив на пріоритетні фінансові інтереси власників підприємств агропродовольчої сфери є: зниження ринкової вартості бізнесу; зниження чистого фінансового потоку; зниження гнучкості підприємства; зниження власних джерел формування фінансових потоків; зниження рівня платоспроможності; зниження рівня фінансової стійкості; розбалансованість грошових потоків.

Виходячи з цього, систематизовані фінансові важелі управління економічною безпекою агропродовольчої сфери, включають в себе: систему «Взаємозв'язок витрат, об'єму реалізації та прибутку»; операційний леверидж; фінансовий леверидж; планування необхідного обсягу фінансових потоків; визначення джерел формування фінансових потоків; оптимізація структури фінансових потоків, розміщених в активах, та структури джерел формування фінансових потоків; збалансування та синхронізація грошових потоків; нормування середнього та мінімального залишку грошових активів.[7]

Використання потокових підходів при формуванні системи фінансової складової економічної безпеки підприємства зумовлює пошук нових критеріїв оцінки її рівня, до яких необхідно віднести збалансованість та ефективність використання фінансових потоків.

При цьому методичний інструментарій оцінки рівня фінансової безпеки агропродовольчої сфери ґрунтується на аналізі ефективності управління фінансовими потоками за усіма сферами діяльності підприємств, де узагальнюючим показником виступає коефіцієнт фінансової безпеки, що характеризує здатність підприємства попереджати та нейтралізувати фінансові загрози економічної безпеки, забезпечувати реалізацію пріоритетних фінансових інтересів власників бізнесу за рахунок приросту позитивного обсягу чистого фінансового потоку, ефективного формування й використання фінансових потоків та їх синхронізації за обсягом та часом.

Висновки. Згідно проведеного аналізу наведено теоретико-методологічне узагальнення системи формування фінансової складової економічної безпеки та нове вирішення науково-практичного завдання щодо розробки механізму реалізації фінансової безпеки підприємств агропродовольчої сфери.

Одержані науково-практичні результати дослідження дали можливість сформулювати такі основні висновки:

1. Встановлено, що серед функціональних складових економічної безпеки підприємства фінансова складова є ключовою, що характеризує стан захищеності фінансових інтересів підприємства в процесі їх реалізації, а питання фінансового забезпечення підприємства в умовах відновлення посткризової економіки набуває першочерговості та пріоритетності у вирішенні проблем економічної безпеки підприємства. Обґрунтовано та доведено, що фінансова складова та фінансова безпека – це ідентичні поняття. [4]

2. Доведено доцільність використання потокових підходів при формуванні та реалізації системи економічної безпеки підприємства, використання яких: встановлює систему нормативних та економічних умов здійснення фінансової діяльності автономними підприємствами машинобудування, що істотно впливають на рівень доходності та ризику та створюють контури функціонування фінансових потоків; забезпечує впорядкований рух фінансових ресурсів, що відповідає меті та критеріям їх формування в умовах економічної невизначеності та специфічних особливостей функціонування галузі.

3. Конкретизовані фінансові важелі управління економічною безпекою підприємств агропродовольчої сфери, до яких відноситься: система «взаємозв'язок витрат, об'єму реалізації та прибутку»; операційний леверидж; фінансовий леверидж; планування необхідного обсягу фінансових потоків; визначення джерел формування фінансових потоків; оптимальне співвідношення власних та позикових джерел формування фінансових потоків; визначення напрямків підвищення рівня фінансової безпеки машинобудівних підприємств; оптимізація структури фінансових потоків, розміщених в активах; оптимізація структури джерел формування фінансових потоків; збалансування та синхронізація грошових потоків; нормування середнього та мінімального залишку грошових активів.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью / И.А. Бланк. - М.: Изд - во «Никацентр», Эльга, 2013. - 776 с.
2. Гладченко Т. М. Науково-методичні основи створення механізму державного управління і регулювання системи безпеки підприємницької діяльності : регіональний аспект : автореф. дис.канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 «механізми державного управління» / Таїсія Миколаївна Гладченко ; [Донецька держ. академія управління]. – Донецьк, 2004. – 20 с
3. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384с.
4. Гришова І. Ю. Методичний інструментарій фінансового потенціалу переробних підприємств АПК. Актуальні питання розвитку сучасної економіки. Колективна монографія. Частина 2. / Ред. А. Непочатенко, Ю. А. Нестерук. - Харків: Видавець «Сочинський», 2011. - С.94 -104.
5. Євдокимов Ф. І. Узагальнююча оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки підприємства / Ф. І. Євдокимов, О. В. Мізіна, О. О. Бородіна // Екон. пр. 77ДонНТУ. – Сер. екон. – Вип. 47. – Донецьк : Вид-воДонНТУ, 2002. – С. 6.
6. Ильяшенко С. Н. Оценка составляющих экономической безопасности предприятия / Сергей Николаевич Ильяшенко // Науч. тр. ДонНТУ. – Донецк, 2002.- № 48. – С. 16-22.
7. Хайлова Т. В. Формування державного механізму управління економічною безпекою підприємництва : автореф. дис. канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 «механізми державного управління» / Тетяна Володимирівна Хайлова ; [Донецький держ. ун-т управління]. – Донецьк, 2004. – С.9-10.
8. Гришова І. Ю. Зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства / І. Ю Гришова, Т. С. Шабатура // Облік і фінанси №1, 2013.- С.99-105
9. Крюкова І. О., Кужель В. В., Лебедева В. В. Система фінансової безпеки та механізм нейтралізації ризиків економічної діяльності. Матеріали Науково-практичної конференції «Наука та суспільство» 21-22 березня 2013р. – Лондон, 2013

Швець Т. Г.,
здобувач кафедри процесів і обладнання переробки продукції АПК,
Національний університет біоресурсів та природокористування України.

РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ.

Постановка проблеми. Процеси інтеграції України до світового співтовариства диктують нові вимоги до професійної діяльності вітчизняних харчових підприємств із забезпечення якості і безпечності харчової продукції.

Підвищення якості і конкурентоздатності продукції – необхідна умова забезпечення стабільного розвитку економічного росту. Міжнародний досвід свідчить, що тільки завдяки зведенню проблеми якості на рівень національної ідеї можна не тільки перебороти економічну кризу, але і поступово зайняти ведучі позиції на світовому ринку. Сьогодні багато країн визнають проблему якості одним із пріоритетних напрямків планування своєї діяльності.

Це знайшло своє відображення в гармонізації і запровадженні в Україні визнаних міжнародних стандартів ISO серії 22000, які спрямовані на побудову системи управління безпечності харчової продукції на основі 7-ми принципів HACCP.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З найбільш визнаних на Заході нормативних документів, що встановлюють вимоги до системи HACCP і призначені для цілей сертифікації, є: Данський стандарт DS 3027:2002(Менеджмент безпеки харчових

продуктів на основі системи НАССР – Вимоги до системи менеджменту виробників і їх постачальників); Стандарти Великобританії: Британського консорціуму роздрібної торгівлі BRC та Британського інституту пакування BRC-IOP; - IFS (International Food Standard) Міжнародний стандарт виробництва харчових продуктів. У РФ чинним є ГОСТ Р 51705.1-2001 «Управління якістю харчових продуктів на основі принципів НАССР. Загальні вимоги», а в Україні прийнято національний стандарт ДСТУ 4161-2003 «Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги», на відповідність яким і відбувається сертифікація системи НАССР.

На вимогу суспільства Технічний комітет Міжнародної організації зі стандартизації ISO/TS 34 «Харчові продукти» у 2001 році почав розробку стандарту, який розвинув роль НАССР в системах менеджменту безпеки харчових продуктів і отримав надалі назву ISO 22000, запроваджений як міжнародний у 2005 році та відомий на сьогодні, як стандарт ISO 22000:2005 «Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга».

Останніми роками зростає число країн, які законодавчо зобов'язують впровадження системи НАССР на підприємствах-виробниках харчової продукції. Обов'язкове виконання вимог НАССР підприємствами харчової промисловості юридично встановлене в більшості країн Європейського Союзу і прийняте у ряді країн місцевим законодавством. Такими заходами вводиться чітка система контролю безпеки харчової продукції на рівні підприємства, здійснюваного під наглядом уповноважених державних органів.

Система НАССР - «Аналіз ризиків і критичних контрольних точок» (Hazard Analysis and Critical Control Points) - є системою оцінки і контролю небезпечних чинників продовольчої сировини, технологічних процесів і готової продукції, яка повинна забезпечити високу якість і безпеку харчових продуктів. Аналіз ризиків і точок критичного контролю НАССР – це застережлива система безпеки, яка використовується в харчовій промисловості як гарантія збереження продуктів. Ця система визначає систематичний підхід до аналізу обробки продуктів харчування, розпізнавання будь-яких можливих ризиків хімічного, фізичного і біологічного походження і їх контролю.

Постановка завдання. Контроль виконання вимог НАССР в окремих країнах є обов'язковим для урядових органів. Виконавські органи низки країн на сьогодні визнають сертифікацію, проведену третьою стороною, як документальне підтвердження виконання підприємством вимог НАССР. Сертифікація системи НАССР необхідна також компаніям, які експортують свою продукцію в країни, де така сертифікація є обов'язковою.

Перевага системи НАССР в тому, що вона передбачає заходи, що забезпечують необхідний рівень показників безпечності продукції в процесі її виробництва, причому саме в тих критичних точках технологічного процесу, де може виникнути загроза появи небезпечних чинників. Для України впровадження системи НАССР є дуже перспективно, оскільки в ній розглядаються не тільки елементи ідентифікації і аналізу ризику, а й елементи управління критичними точками з оцінкою результатів цього управління.

Виклад основного матеріалу. В основному із-за неправильної думки керівництва підприємства до своїх проектів створюється велика кількість відмінних між собою і погано зроблених документів, які по суті призначені для рішення лише одної задачі – регламентації бізнес-процесів підприємства для цілей ефективного управління. Служби по якості продукції повинні описувати і регламентувати бізнес-процеси в своєму форматі для цілей впровадження єдиної системи якості чи системи менеджменту якості. Для підприємства і його власників таке положення справ означає неефективне, навіть бездарне витрачання ресурсів: фінансових, матеріальних, людських, ресурсів часу.

Замість до досягнення конкурентних переваг і поліпшення керованості, підприємство розтрачує в пусту капітал і час, створює хаос в управлінні і поступово втрачає свої позиції на ринку уступаючи більш ефективним конкурентам. В зв'язку з цим було доречніше створювати на підприємстві свою єдину систему управління бізнес-

процесами системи управління безпечністю харчових продуктів (СУБХП), яка комплексно дозволить рішати основні задачі управління і подальшого розвитку підприємства.

На відміну від системи контролю якості і безпечності продукції, яка існує в Україні і базується на періодичних випробуваннях, НАССР передбачає заходи, що забезпечують необхідний рівень показників безпечності продукції в процесі її виробництва, причому саме в тих критичних точках технологічного процесу, де може виникнути загроза появи небезпечних чинників. Система дозволяє виділити всі потенційно небезпечні чинники у харчовому продукті та запобігти їх виникненню.

Є і інші чинники, які сприяли виникненню проблеми безпеки харчових продуктів як одна з проблем суспільної охорони здоров'я. Зростання урбанізації приводить до підвищення попиту на транспортування, зберігання і приготування харчових продуктів. Підвищення добробуту, міський спосіб життя, а іноді і відсутність відповідної інфраструктури означає, що людям доводиться часто харчуватися зовні дома. У країнах, що розвиваються, їжа часто готується вуличними продавцями. У розвинених країнах до 50% засобів, які відводяться на живлення, витрачаються на їжу, приготовану зовні дома. Всі ці зміни породжують ситуацію, в якій будь-яке одне єдине джерело зараження може мати повсюдні і навіть глобальні наслідки. Країни, що розвиваються, зазнають швидкі зміни, пов'язані з їх медико-санітарними і соціальними умовами. Тягар, який лежить на їх обмежених ресурсах, посилюється подальшою урбанізацією, посиленням залежності від запасів харчових продуктів і недостатнім доступом до безпечної харчової води і устаткування по приготуванню безпечних харчових продуктів.

Порівняно з іншими системами якості НАССР має низку переваг, зокрема, вона:

1. дає змогу підприємствам змінити підхід до безпечності та якості харчових продуктів від ретроспективного до превентивного;
2. дає змогу однозначно визначити відповідальність за досягнення безпечності харчових продуктів;
3. надає споживачам документально підтверджену впевненість щодо безпечності харчових продуктів;
4. забезпечує системний підхід, який включає всі характеристики безпечності харчових продуктів від сировини до кінцевого продукту;
5. дає змогу економно використовувати ресурси для управління безпечністю харчових продуктів;
6. надає додаткові можливості для інтеграції з ISO 9000;
7. відповідальність за виконання умов, які гарантують якість продукції, покладає безпосередньо на виробника;
8. зменшує перешкоди на шляху до міжнародної торгівлі.

Впровадження такої системи на підприємстві дає змогу визначати, наскільки добре воно контролює процес виготовлення й оцінити його рівень із досягнення рівня безпеки харчової продукції відповідно до встановлених стандартів.

Систему НАССР застосовують під час поточного автоматизованого виробництва на більшості закордонних харчових підприємств. Її постійно розвивають - уточнюють допуски на контрольовані показники, підвищують точність методів аналізу. У результаті досліджень, проведених Інститутом харчової промисловості Англії, систему суттєво удосконалено і поєднано з технологічним циклом виробництва. Нову систему PRO-G FOOD було представлено на Лондонській виставці 1994 року і нині впроваджують у країнах Європи. В Україні система НАССР відома лише вузькому колу фахівців і досі не знайшла застосування через невисоку оснащеність автоматичними методами аналізу харчових виробництв. Впровадження системи НАССР є дуже перспективним для нашої країни, оскільки в ній розглядаються не тільки елементи ідентифікації і аналізу ризику, а й елементи управління критичними точками з оцінкою результатів цього управління. Це створить на підприємствах реальну можливість для організації і підтримання в порядку ефективної і функціональної системи безпечності харчових продуктів.

Ефективність системи НАССР визначають сімма принципами, на яких базується її використання: аналіз небезпечних чинників, визначення критичних контрольних точок, визначення критичних меж, розроблення системи моніторингу, розроблення та застосування корегувальних дій, розроблення процедур перевірки, розроблення процедур перевірки, документування процедур і реєстрація даних.

Згідно із законодавством України, харчові продукти повинні відповідати мінімальним параметрам безпечності та специфікаціям якості, встановленим відповідними органами державного контролю. Згідно із Законом, суб'єкти господарювання - виробники молока, молочної сировини та молочних продуктів зобов'язані, серед іншого, забезпечувати контроль якості та безпечності продукції та вести в установленому законодавством порядку документацію, яка підтверджує забезпечення належної якості та безпечності продукції. Законодавчо-нормативні вимоги щодо безпечності харчової продукції на території країн ЄС є значно жорсткіші і не обмежуються тільки сертифікацією, яка є обов'язкова для підприємств харчової промисловості.

Законодавство України не вимагає сертифікації систем НАССР. Будь-яка ініціатива з боку виробника отримати сертифікацію системи НАССР на відповідність тому чи іншому національному або міжнародному стандарту є винятково приватним рішенням самого виробника.

Висновки: коефіцієнт гармонізації національних стандартів становить 0.56 що є незадовільним. Необхідно прискорити гармонізацію національних стандартів з міжнародними ISO серії 22000, особливо стосовно програм обов'язкових попередніх заходів із забезпечення безпечності харчових продуктів до будь-яких організацій харчового ланцюга.

Список використаних джерел:

1. Салухіна Н.Г. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг: Підручник / Н.Г. Салухіна, О.М. Язвінська. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 426 с.
2. Гуменюк Г. Сучасний стан стандартизації сільськогосподарської та харчової продукції / Г. Гуменюк, Ю. Слива // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2011. - №6. – С. 19 – 23.
3. Європейські системи з якості та безпеки харчових продуктів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Europreserses.info/special/aether/>.
4. Закон України «Про безпечність та якість харчової продукції» від 23.11.97 № 771/97. Редакція від 11.08.2013. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>
5. План заходів щодо розроблення, впровадження і функціонування систем управління якістю, екологічного управління та інших систем управління, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.06.2013р. №492-р // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. - - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/492-2013-%D1%80>.

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання інноваційна діяльність виступає потужним каталізатором розвитку економіки, надійною гарантією високоефективного бізнесу. Однією з основних умов успіху фірми в конкурентній боротьбі є її здатність до постійних інновацій, тобто вміння розробляти та впроваджувати на ринок нові товари. Інновації забезпечують розширення пропозиції виробленої продукції, зростання якості продуктів і послуг підприємств, досягнення високої продуктивності, реалізації стратегічних планів фірм та сприяють підвищенню кваліфікаційного рівня кадрів. Однією з основних причин гальмування процесу формування й реалізації інноваційної моделі економічного розвитку в Україні є нерозвиненість системного функціонування наукової та інноваційної сфери на регіональному рівні. Для вирішення цих проблем потрібне втручання держави, її відповідальна політика.

Аналіз останніх досліджень. В Україні питанням особливостей розвитку інноваційної діяльності та її державного регулювання останнім часом присвячується велика кількість досліджень. Зокрема, Л.Федулова та М.Паршута визначили стан державного регулювання інноваційних процесів та запропонували заходи державної інноваційної політики. У роботі за редакцією О.І.Волкова, М.П.Денисенка проаналізовано сучасний інноваційний потенціал та систему управління інноваціями на різних рівнях, зокрема – на державному. Значний внесок у загальну теорію та методологію державного управління, зокрема державного регулювання розвитку підприємництва зробили Ю.Авксентьев, О.Амосов, Ю.Бажал, Ю.Чернецький та ін.

Постановка завдання. Під інноваціями розуміють прибуткове використання нововведень у вигляді нових технологій, видів продукції й послуг, організаційно-технічних і соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного, адміністративного або іншого характеру. Водночас у вітчизняних та зарубіжних джерелах не до кінця досліджено питання ефективного державного регулювання інноваційною діяльністю, що дає можливість наступним дослідникам й надалі вивчати феномен державного регулювання інновацій у підприємстві та розглядати його через призму різних наук.

Виклад основного матеріалу. В Україні за останні півтора десятка років спостерігається технологічне відставання від розвинених країн, і, як наслідок, зниження конкурентоспроможності економіки нашої країни, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, зниження якості робочої сили. Причина цього полягає у непослідовності проведення науково-технологічної та інноваційної політики та низькій ефективності і якості міжвідомчої координації. Збереження таких тенденцій в подальшому може призвести до остаточного вибуття України із числа економічно розвинутих країн світу. У сучасному світі якість управління інноваційними процесами стає визначальним фактором конкурентоспроможності національних економік.

Інноваційна діяльність підприємства – це такий вид діяльності, який сприяє перетворенню досягнень науково-технічного прогресу на реальні нові технології, товари, послуги, методи організації та управління виробничими процесами підприємств [2, с.28].

Необхідність постійної інноваційної діяльності зумовлена скороченням життєвого циклу товарів і послуг, яке відбувається в результаті посилення конкуренції, підвищення швидкості звикання споживачів до нових товарів, удосконалення систем масової комунікації, стрімкого розвитку науки та зміни технологій.

Різновидами основних видів інноваційної діяльності можуть бути:

- підготовка та організація виробництва, у тому числі придбання виробничого обладнання й інструменту, зміни в них, а також у процедурах, методах і стандартах виробництва та контролю за якістю, необхідних для здійснення нового технологічного процесу;
- перед виробничі розробки, які охоплюють модифікацію продукту й виробничого процесу, перепідготовку персоналу з метою використання нових технологій та обладнання;
- маркетинг нових продуктів, що передбачає види діяльності, пов'язані з постачанням нової продукції на ринок, що включає попереднє дослідження ринку, адаптацію продукту до різних ринків, проведення рекламної кампанії;
- придбання нематеріальної технології зі сторони у формі патентів, ліцензій, ноу-хау, торговельних марок, конструкцій, моделей і послуг технічного зберігання;
- придбання матеріальної технології – машин та обладнання;
- виробниче проектування, що включає підготовку планів і креслень з метою визначення виробничих процедур, технічних специфікацій [3, с.314].

Інноваційна діяльність підприємств на сьогодні здійснюється на базі більше ніж 100 різноманітних нормативно-правових актів, ухвалених за роки незалежності, головним з яких можна виділити Закон України «Про інноваційну діяльність», відповідно до якого, основними принципами державної інноваційної політики є:

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційної діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності [4, с.30].

Водночас, аналіз інноваційного розвитку підприємництва України дає змогу виділити низку чинників, які як перешкоджають, так і сприяють її розвитку. Всі ці чинники можна розподілити на організаційно-економічні, фінансово-кредитні, політико-правові, управлінські та соціально-психологічні.

До організаційно-економічних чинників, що створюють проблеми на шляху інноваційного розвитку економіки України, відносяться: нерозвиненість ринку, дефіцитність товарів, нестача інвестиційних ресурсів для фінансування інноваційних розробок і проектів, відсталість матеріальної і науково-технічної бази, відсутність резервних потужностей, домінування спрямованості економічних інтересів підприємця на поточне виробництво.

До основних фінансово-кредитних чинників, що заважають розвитку інноваційної діяльності, належать: недоступність фінансових ресурсів, недосконалість системи оподаткування інноваційної діяльності, існуючі високі відрахування з фонду оплати праці [1, с.345].

Основними політико-правовими чинниками, які справляють негативний вплив на розвиток інноваційного підприємництва є: мінливість і нестабільність вітчизняної законодавчої бази, існування обмежень з боку податкового, патентно-ліцензійного законодавства, блокування дії деяких статей Законів України «Про інноваційну діяльність», «Про оподаткування прибутку підприємств».

Управлінськими чинниками, які негативно впливають на розвиток інноваційної діяльності в нашій країні є: недосконала структура управління, переважання вертикальних потоків інформації, орієнтація виробників лише на вже існуючі ринки і короткострокову окупність інвестицій, неузгодженість інтересів учасників інноваційних процесів.

Нарешті, соціально-психологічними чинниками, що перешкоджають підвищенню активності інноваційного підприємництва, є: страх і опір змінам, що можуть спричинити негативні наслідки для колективу підприємства, небажання змінювати існуючі способи діяльності, робочі місця, поведінку і традиції, боязнь невизначеності, невдач.

Посилення значення науково-технічних, а саме інноваційних складових господарського зростання як чинників якісного вдосконалення суспільного виробництва відповідно до визначальних тенденцій світового економічного розвитку є основою здійснення в Україні економічних реформ та побудови якісно нової економічної системи.

Головною метою державної інноваційної політики в Україні визначено створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку і використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсощадних технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [2, с.48].

З огляду на важливість ролі держави у створенні сприятливого інституційного середовища для активізації інноваційної діяльності малих і середніх підприємств в Україні необхідно реалізувати комплекс дієвих заходів, зокрема:

- забезпечення фінансування інноваційного процесу, збільшення частки фінансування витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи;
- розроблення та реалізація системи заходів з активізації інвестиційної діяльності комерційних банків, їх зацікавлення у довгостроковому кредитуванні, а також застосування поряд з кредитами нетрадиційних способів фінансування інноваційних проектів – фінансінгу, лізингу, факторингу та 0, що створить необхідні умови для переміщення доходів з низько технологічних сегментів економіки у високотехнологічні та сприятиме переходу до моделі інноваційного розвитку;
- збільшення потоків іноземних інвестицій у вітчизняні інноваційні процеси;
- формування належного правового середовища для розвитку інноваційної та науково-технічної діяльності, підвищення мотивації підприємця до високопродуктивної і високоякісної діяльності через вдосконалення системи економічного стимулювання шляхом внесення змін до податкового, митного законодавства, прийняття Закону про корпорації;
- розробка і впровадження урядової програми, яка забезпечить додаткове фінансування з державного бюджету витрат авторів на патентування науково-технічних розробок;
- сприяння розвитку високорозвиненого фондового ринку, венчурного підприємництва, загалом інвестиційно-фінансового сектора економіки; забезпечення державної підтримки інноваційного підприємництва через створення венчурних фондів, капітал яких на 30-40% формуватиметься за участю держави;
- удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності через узгодження вітчизняної нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності з міжнародними стандартами;
- сприяння розвитку малих та середніх вітчизняних інноваційних підприємств, що забезпечить поширення інноваційного підприємництва, розгортання в його середовищі економічної конкуренції;
- забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури, створення регіональних інноваційних центрів;
- розроблення системи експертизи імпортованих технологій за чіткими критеріями; запровадження санкцій для підприємств, які використовують імпортні технології, що

погіршують стан довкілля, особливо, якщо є вітчизняні аналоги з нижчим рівнем небезпеки для навколишнього середовища;

- формування інноваційної культури суспільства: підтримка наукових видавництв, наукових та науково-популярних видань, розширення освітніх програм, підвищення рівня навчального і наукового процесу тощо [5, с.234].

Висновки. Отже, для реалізації державної політики щодо поліпшення соціально-економічного стану в країні на основі інноваційної моделі розвитку підприємництва потрібно широко застосовувати довготермінові механізми та інструменти державної політики, які б стимулювали підвищення інноваційної активності економіки. Стратегія втілення цієї політики має здійснюватись на системній і послідовній основі. У реалізації зазначеної взаємодії і створенню таким чином економіки, заснованої на знаннях мають бути зацікавлені всі учасники інноваційного процесу, але роль державної влади має бути стрижневою.

Список використаних джерел:

1. Економіка і організація інноваційної діяльності [Навчальний посібник] / за ред. О.І.Волкова, М.П.Денисенка. – К. : ВЦ «Професіонал», 2004 – 960 с.
2. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки [Навчальний посібник] / О. І. Ковтун. – Львів : «Новий Світ-2000», 2006. – 432 с.
3. Інноваційні процеси в Україні [Навчальний посібник] / за ред. М.С.Ковалевського. – К., 2012. – 426 с.
4. Шарко М. Модель формування національної інноваційної системи України [Текст] / М.Шарко // Економіка України. – 2009. – № 8. – С.25-30/
5. Швайка Л. А. Державне регулювання [Навчальний посібник] / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – 435 с.

Андрусь М. І.,
студентка економічного факультету
ВНЗ «Ужгородський національний університет»

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЯ

Основним напрямом державної політики, як внутрішньої, так і зовнішньої, Україна обрала європейський вибір, кінцевою метою якої має бути повноправне членство в Європейському Союзі. Для України євроінтеграція – це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, в тому числі і на ринок фінансових послуг.

Слід наголосити, що Європейський вибір означає, насамперед, економічні та соціальні перетворення. Цілями та завданнями України при цьому є глибокі та якісні перетворення у всіх сферах суспільного життя, що передбачає адаптацію та гармонізацію національного законодавства з нормами й стандартами правової системи Європейського Союзу, які потребує формування розвиненого ринку страхування, сприяння економічній діяльності всіх ринкових суб'єктів, розширення правової бази, застосування регулюючих методів впливу держави на страховий ринок. Важливим моментом для України є вивчення та перебирання досвіду партнерів у цих напрямках, саме тому розглянуте питання щодо зарубіжного досвіду з забезпечення життя є актуальним.

Страхування життя – один з різновидів особистого страхування, що передбачає відповідальність страховика в наступних основних випадках: смерті страхувальника (застрахованої особи) у період дії договору та дожиття застрахованої особи до обумовленої в договорі події або до закінчення дії договору.

Страхування життя отримало широкий розвиток у зарубіжних країнах, на нього доводиться близько половини всіх страхових премій, що збираються страховими

організаціями. В економічно розвинених державах з цього виду страхування страхові внески на душу населення коливаються від 1000 до 4000 доларів, а страхові надходження становлять 4 – 10 % ВВП. У розвинених країнах даний сектор особистого страхування населення в силу своєї специфіки та виконуваних функцій є стратегічним сектором економіки. За щільністю страхування та співвідношенням платежів, що припадають на душу населення, до ВВП провідних країн світу, показники ринку страхування життя залишаються стабільно високими. За рівнем проникнення страхування життя на душу населення перше місце посідає Швейцарія (4 421\$), далі Японія (4 138\$), Голландія (3 858\$), Фінляндія (3 788\$), Люксембург (3 748\$), Швеція (3 382\$), Велика Британія (3 347\$), Нідерланди (1870 доларів США) [1, с. 51].

Найнижчий показник внесків по забезпеченню життя на душу населення, серед країн Європи становить 4 долари США і припадає на платежі зі страхування життя в Україні. У такому ж діапазоні знаходиться тільки Росія (8 \$ на душу населення). Можна констатувати, що у всьому світі аналогічна ситуація щодо щільності досліджуваного ринку зафіксована лише у таких країнах Азії, як Пакистан (4 \$) і Бангладеш (5 \$), і це при тому, що у цих країнах кількість населення перевищує населення України у два рази, а ВПП є майже таким самим. Нижчий, ніж в Україні, цей показник тільки у таких країнах Африки, як Нігерія (2 \$), Алжир та Ангола (3 \$ на душу населення) [1, с. 52].

Саме страхування життя в розвинених країнах світу є важливим інструментом соціального захисту населення і могутнім джерелом інвестування національних економік. Формування ринку страхування життя має інституціональне значення в розвитку економіки. Виконуючи функцію накопичення грошових коштів страхування життя акумулює внутрішні інвестиційні ресурси суспільства і сприяє поліпшенню економічного стану країни. Загальновідомо, що у розвинутих країнах частка страхових компаній в інвестуванні економіки становить біля 30%.

Одним із найважливішим різновидів забезпечення життя виступає пенсійне страхування, яке виступає як альтернатива солідарній системі пенсійного забезпечення, що доводить в останні роки свою неефективність і підлягає реформуванню. Недержавне пенсійне забезпечення займає вкрай важливе місце в системі соціального захисту працюючої частини населення. Саме цей вид особистого накопичувального страхування повинен стати дієвим інструментом досягнення балансу інтересів між державою та громадянами у сфері їх пенсійного забезпечення по досягненні пенсійного віку [2]. Загальне спрямування пенсійної реформи сьогодні ніким не заперечується і активно поширюється країнами Європи. Однак щодо конкретних напрямів її проведення єдиної думки у світі немає. Тому було вироблено чотири основних підходи [3]:

1) контроль зростаючих зобов'язань держави, тобто скорочення щедрості пенсійних виплат у рамках розподільчої системи і збільшення віку виходу на пенсію (таким шляхом пішли Франція та Німеччина);

2) ослаблення «соціального контракту»: поступова передача відповідальності від держави до громадянина, запровадження податкових пільг (Швеція та США) для вирішення головної проблеми – обов'язковості пенсійних внесків. Без цього пенсійні системи розвиваються повільно (Іспанія, Італія);

3) «звільнення активів» – усунення перешкод для інвестування пенсійних резервів для підвищення їхньої прибутковості. Приміром, у Бельгії в 1999 р. скасовано вимогу обов'язкового інвестування 15% активів у державні цінні папери, дозволено для депозитарних послуг залучати організації (у т.ч. банки) будь-якої країни Євросоюзу. Можливо, саме завдяки такій політиці Бельгія лідирує за показником прибутковості пенсійних активів. У Данії та Португалії з 1998 р. значно розширені можливості інвестування в акції. В Іспанії пенсійним фондам дозволено до 20% активів передавати для управління іноземним компаніям;

4) доповнення розподільчої системи ринковими механізмами (Угорщина, Польща, Італія, Швеція, ряд країн Латинської Америки), тобто відрахування працівниками частини

свої зарплати в недержавні пенсійні фонди та компанії ubezpieczenia (страхування) життя. Перевагами цього підходу є системність і ясність відносно ціни реформи. Наприклад, в Угорщині для тих, хто має трудовий стаж, перерахування коштів у недержавний пенсійний фонд здійснюється на добровільних засадах, але для тих, хто тільки-но починає трудову кар'єру, такі внески є обов'язковими. У Чехії і Словаччині подібні відрахування добровільні, а у Швеції, Австралії та Чилі – обов'язкові.

Накопичувальні добровільні пенсійні схеми побудовані на можливості створення відповідних резервів для майбутніх доходів їх учасників. На відміну від перерозподільних пенсійних програм, за якими фінансові ресурси спрямовуються в основному на поточні пенсійні виплати, накопичувальні добровільні передбачають вкладання коштів їх учасників у різноманітні прибуткові інвестиційні проекти. Саме прогнозований інвестиційний дохід має захищати пенсійні заощадження від інфляції, компенсувати накладні витрати, пов'язані з обслуговуванням пенсійних активів і створити фінансове підґрунтя для гідної старості.

Як висновок варто додати, що подальший успішний розвиток ринку ubezpieczenia життя в нашій країні залежить від переймання зарубіжного досвіду щодо розширення видів страхових послуг, підвищення їхньої конкурентоспроможності, розширення їхньої інфраструктури, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності відповідних компаній, подальшої інтеграції України у міжнародні структури, співвідношення між обов'язковим і добровільним страхуванням, залучення ринку страхування життя до вирішення найважливіших питань соціального страхування.

Список використаних джерел:

1. Привалова О. Страхування життя у системі соціального захисту населення // ВІСНИК КНТЕУ. – 2013. – № 2. – С. 48 - 57
2. Шелехов К. В. Додаткова пенсія – пріоритетний напрям розвитку соціального захисту працівників // Нефть и газ. 2009. № 6. С. 46–51.
3. Залетов О.М. Роль та місце компаній зі страхування життя в системі недержавного пенсійного забезпечення // Економічний часопис – XXI. – 2006. – № 3-4. – С. 38–41

Баранець С. О.,
магістрант економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
Гарник О. А.,
к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

В умовах інноваційного розвитку економіки України відбувається перегляд теоретичних засад управління персоналом підприємства та зміна загальної парадигми: персонал починає розглядатися як основний ресурс підприємства, визначальний чинник успіху діяльності організації. Зважаючи на це, постають нові вимоги як до управлінських працівників загалом, так і до процесу управління персоналом зокрема. Адаптація підприємства до умов мінливого зовнішнього середовища потребує змін стилів управління та максимальної мобілізації зусиль для побудови інноваційної моделі розвитку підприємства.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що дослідники під поняттям «сучасне управління» розуміють специфічний вид управлінської діяльності, що оточує людину з метою зробити людей здатними до оптимальної взаємодії, надати їх зусиллям ефективності, розвиваючи потенційні схильності та здібності [1, с.128]. Але, в центрі будь-якої концепції управління знаходиться людина, яка розглядається як вища цінність будь-якої організації.

Системи управління націлені на пробудження різноманітних можливостей і здібностей працівників для того, щоб вони максимально були задіяні в процесі виробництва і кожен прагнув би процвітання тієї організації, де працює [2].

Зарубіжні дослідники в сучасній моделі управління виділяють чотири блоки, а саме:

- 1) Персонал організації.
- 2) Ретельний облік знань і здібностей працівників.
- 3) Стиль і культура ділових і міжособистісних взаємин співробітників.
- 4) Довгострокові цілі розвитку організації.

Виходячи з вищезазначеного можна стверджувати, що сучасне управління послідовно орієнтується на людину та активізацію її можливостей. Отже проблема управління персоналом та вдосконалення кадрової роботи є важливою і актуальною для будь-яких організацій у різних сферах діяльності людини.

Інноваційна трансформація сучасних виробничих процесів вимагає відповідного перегляду цілей, принципів, форм та методів управління персоналом, які б гарантували пріоритетність інноваційної поведінки працівників, надавали б можливість досягнення високої ефективності виробництва внаслідок реалізації креативних ідей і рішень.

Підприємство повинно постійно дбати про нарощування інтелектуального потенціалу працівників і всіляко заохочувати їх до цього. Такого динамізму можна досягти завдяки новим підходам до функціонування підсистеми управління розвитком персоналу підприємства. Як правило, у цій підсистемі на перший план висувуються дві складові: підвищення рівня освіченості та кар'єрне зростання працівників [3]. Але нині цих параметрів вже недостатньо.

На відміну від класичного, управління персоналом підприємства в умовах інноваційного розвитку має характерні особливості. До характерних рис інноваційного управління персоналом належать:

- орієнтація на висококваліфікований персонал;
- особливі вимоги до психологічних характеристик працівників;
- високий рівень плинності кадрів;
- наявність у персоналу творчих здібностей;
- відповідна система відбору працівників;
- можливість реалізації потреб вищого рівня.

Інноваційне управління персоналом повинно бути спрямоване на перетворення знань на виробничі, управлінські та соціальні технології. В цьому контексті під інновацією ми розуміємо комерціалізацію знань з управління персоналом.

Неабияке значення для розвитку інтелектуальних здібностей персоналу має соціально-психологічна мотивація, власні переконання й прагнення працівників: усвідомлення необхідності удосконалення існуючих форм функціонування виробництва, прагнення пошуку альтернативних варіантів їх відпрацювання; стійке переконання у важливості творчого підходу до виконання своїх функціональних обов'язків; врахування переваг інноваційної поведінки не тільки заради підвищення матеріального добробуту, але й для зміни соціального статусу, досягнення високого рейтингу й забезпечення позитивного іміджу [4].

Важливе місце у побудові управління персоналом на інноваційних засадах займає ресурсне забезпечення цього процесу. Йдеться передусім не про фінансові ресурси та про наявність відповідних працівників-управлінців, що мають схильність до ризику та його аналізу, здатні допомагати підлеглим у правильному сприйнятті змін зовнішнього середовища, переконувати їх у необхідності інновацій та створювати належні умови для їх реалізації.

Отже, формування інноваційної економіки характеризується виключним динамізмом, швидкими темпами морального старіння отриманих результатів та, відповідно, постійною появою і реалізацією нових ідей. Зважаючи на це, підприємства, що хочуть

досягти успіхів у господарській діяльності, повинні враховувати швидкозмінні умови функціонування ринку та будувати свою діяльність на інноваційних засадах.

Інноваційний тип сучасного виробництва зумовлює необхідність формування особливої системи управління персоналом, а також пошуку і залучення спеціалістів, які розуміють специфіку діяльності інноваційних організацій та здатні вирішувати завдання управління конфліктами, мотивації до праці, адаптації працівників, а також – регулювати групові та міжособистісні стосунки у швидкозмінній інноваційній системі.

Список використаних джерел:

1. Шпалінський В.В. Психологія управління: навчальний посібник / В.В. Шпалінський, К.А. Помазан // – Х.: Веста; Ранок – 2002.
2. Пожуєва Т.О. Стратегія управління персоналом – один з основних засобів підвищення продуктивності праці / Т.О. Пожуєва // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_43_30.pdf
3. Ядранський Д. М. Використання системи BSC в обліку персоналу / Д. М. Ядранський // Економіка і регіон. – 2012. – № 1 (32). – С. 105 – 110.
4. Марчук Л.П. Про удосконалення механізму управління персоналом в умовах інноваційного розвитку виробництва / Л.П. Марчук // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.mnau.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/540/1/Tezy_Marchuk.%20Про%20удосконалення%20механізму%20управління%20персоналом.pdf
5. І.О. Продан О.І. Становлення системи управління персоналом підприємства на інноваційних засадах / І.О. Продан // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/26296/1/11-61-66.pdf>

Білошкурський М. В.,
к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА НБУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Інфляційні процеси об'єктивно існують і динамічно розвиваються в умовах ринкової економіки. В економічній теорії інфляція розглядається як загальне підвищення цін на товари, роботи, послуги.

Офіційна статистика веде облік інфляції, проводячи розрахунки таких індексів: споживчих цін (індекс інфляції); цін виробників промислової продукції; цін на будівельно-монтажні роботи; тарифів на послуги пошти та зв'язку для підприємств, установ, організацій; тарифів на вантажні перевезення залізничним транспортом; тарифів на транспортування вантажів трубопроводами; цін реалізації сільськогосподарської продукції тощо [1].

Проведемо аналіз рівня базисних щомісячних індексів споживчих цін за період 2006-2014 рр. за даними, наведеними на рис. 1.

З даних рис. 1 видно, що у на кінець 2014 року, порівняно з кінцем 2005 року, ціни на споживання зросли у 2,6 рази. Є підстави вважати, що суттєвий вплив на інфляцію споживання чинить емісія національної грошової одиниці гривні, що є одним із напрямів монетарної політики Національного банку України (НБУ). Щоб оцінити вплив монетарної політики НБУ на інфляційні процеси в Україні, варто проаналізувати щомісячну динаміку готівки (грошовий агрегат М0 – готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями) протягом 2006-2014 рр. (рис. 2).

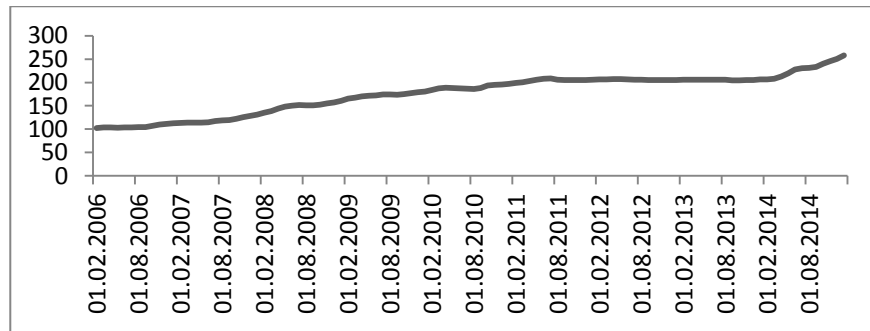

Рис. 1. Динаміка щомісячних базисних індексів споживчих цін, % до грудня 2005 року
Джерело: Сформовано та проведено розрахунки за даними офіційного сайту Державної служби статистики України [2].

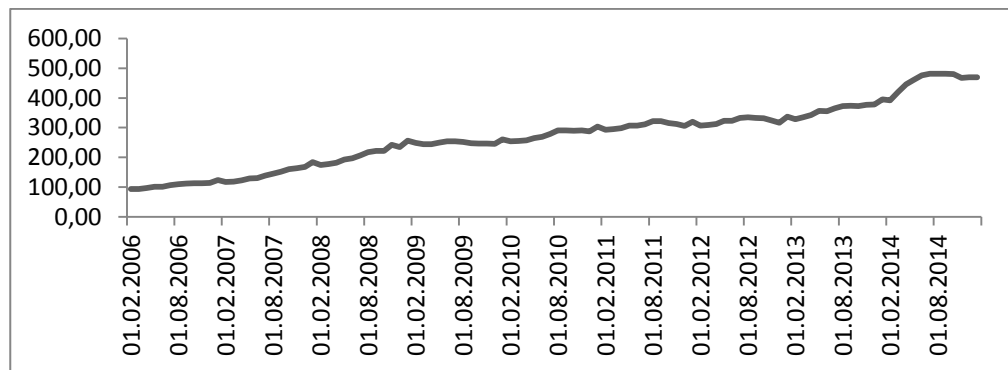

Рис. 2. Динаміка щомісячних базисних темпів приросту грошового агрегату М0 в Україні, % до грудня 2005 року
Джерело: Сформовано за даними офіційного сайту Національного банку України [3].

З даних рис. 2 видно, що протягом останніх 9 років обсяг готівки в обігу поза депозитними корпораціями (грошовий агрегат М0) збільшився у 4,7 рази, сягнувши близько 283 млрд. грн. (абсолютний приріст, порівняно з кінцем 2005 року, склав 222,7 млрд. грн.). Проведемо статистичну оцінку впливу щомісячних базисних темпів росту грошового агрегату М0 (незалежна змінна) на базисні щомісячні індекси споживчих цін (залежна змінна), взявши за базисний рівень показників станом на кінець 2005 року. Результати оцінки ілюструють дані рис. 3, де відображено рівняння 5 видів залежностей: експоненційної, лінійної, логарифмічної, поліноміальної та степеневі.

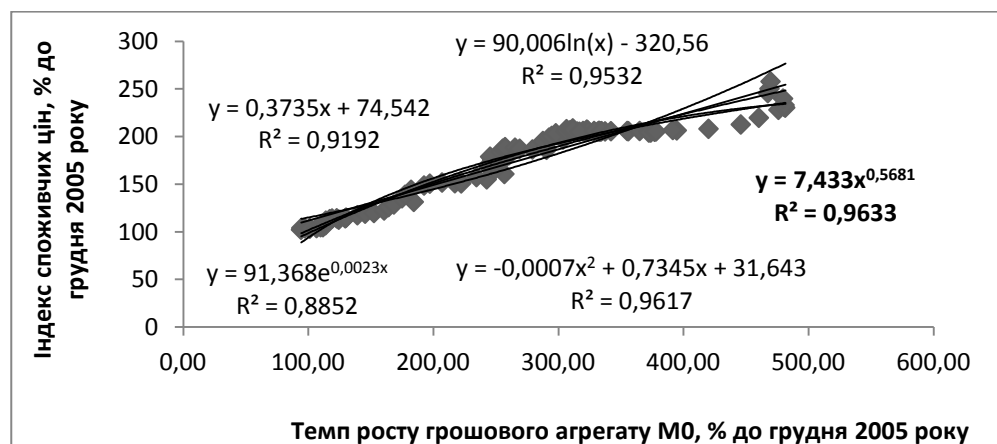

Рис. 3. Статистична залежність динаміки індексу споживчих цін від динаміки грошового агрегату М0

Джерело: розраховано автором за даними, наведеними на рис. 1 і рис. 2.

Результатом моделювання впливу щомісячної динаміки агрегату M0 на щомісячну динаміку індексу споживчих цін є степенева залежність (рис. 3), яка показує, що зростання обсягу готівки в обігу на 1% спричиняє інфляцію споживання на 0,57%% з достовірністю 96,3%.

Отже, згідно одержаної моделі, для регулювання інфляційних процесів в Україні необхідно вилучати готівку з обігу. Зрозуміло, що проблема регулювання інфляційних процесів є комплексною і потребує значної кількості заходів, одним з яких є запропонований автором.

Список використаних джерел:

1. Економічна статистика. Ціни [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cit.htm
2. Індекси споживчих цін у 1991-2014 рр. (до попереднього місяця) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/ct/cn_rik/isc/isc_u/isc_m_u_.htm.
3. Бюлетень Національного банку України (архів) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897.

Бондаренко М. О.,
магістрант економічного факультету,
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АУТСОРСИНГОВИХ КОМПАНІЙ

В умовах посилення конкуренції і розвитку процесів глобалізації ринків та сучасного бізнесу технології аутсорсингу набувають особливого значення. Наявність у компанії довгострокової аутсорсингової стратегії є, на думку провідних аналітичних агентств та відомих спеціалістів у цій галузі, необхідною умовою успішного розвитку конкурентного бізнесу і його адаптації до мінливих ринкових умов.

На сучасному етапі розвитку економіки підприємства, бажаючи оптимізувати свою діяльність і зменшити кількість виконуваних функцій, стикаються з необхідністю постійної і налагодженої співпраці з іншими суб'єктами господарювання. Також важливо звернути увагу й на посилення міжнародного розподілу праці. Спеціалізації країн, компаній на окремих бізнес - процесах стають усе більш важливими з погляду забезпечення їхньої життєздатності та конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі. На сучасному етапі однією з найбільш популярних моделей бізнесу є аутсорсинг.

Ця форма співпраці дає можливість зосередитися на виконанні стратегічно важливих функцій організації, уникнути додаткових витрат і збільшити прибутковість завдяки зменшенню кількості виконуваних функцій, скороченню штату співробітників, оптимізації організаційної структури і системи управління, таким чином – підвищити конкурентоспроможність підприємства на ринку. Фахівці провідних країн світу зазначають, що використання аутсорсингових операцій дає можливість знизити витрати у процесі господарської діяльності й тим самим збільшити дохідність. Однак на пострадянському ринку така діяльність недостатньо розвинута. Основною причиною цього є необізнаність менеджерів у питаннях переходу до нового способу ведення бізнесу, що передбачає використання аутсорсингу та оцінювання його ефективності. До того ж, за умов які наразі склалися в Україні, одним із успішних способів ведення бізнесу є аутсорсингова компанія, яка працює на замовника із ринків Північної Америки та Західної Європи.

Серед відомих українських аутсорсингових компаній можна назвати Soft Serve, Eleks, Miratech, Softengi [3].

Розмежують такі поняття, як аутсорсинг інформаційних технологій (ІТ-аутсорсинг) і аутсорсинг бізнес-процесів.

Що стосується поняття ІТ - аутсорсинг, то це є практика передачі компанії усіх або частини ІТ - функцій організації [1]. ІТ - аутсорсинг, тобто аутсорсинг інформаційних технологій, охоплює велику кількість сфер, зокрема: розробку різних видів програмного забезпечення; обслуговування технічних і програмних засобів; управління інформаційними системами, системами зв'язку і бізнес-процесами; web-дизайн; електронний бізнес; безпеку ІТ тощо.

Використання ІТ- аутсорсингу компанії забезпечує такі переваги:

- концентрацію усіх зусиль на основному бізнесі. Передача супутніх бізнес-процесів на аутсорсинг дає змогу направити зусилля на основну діяльність компанії;
- залучення чужого досвіду. Аутсорсингова компанія спеціалізується на визначеному виді діяльності та обслуговує велику кількість фірм, що дає можливість їй досконало володіти усіма поточними питаннями і використовувати напрацьований досвід;
- гнучкість масштабів бізнесу. За збільшення (скорочення) масштабів бізнесу підприємству необхідно буде наймати (скорочувати) працівників, нести витрати на їхнє навчання, обладнання робочого місця, платити додаткові податки, компенсації тощо, що потребує часу та додаткових витрат і може призвести до зниження мобільності бізнесу і зростання витрат;
- надійність і стабільність. Аутсорсингова компанія несе відповідальність за роботу, яку виконує згідно з договором на обслуговування та чинним законодавством;
- покращення результату бізнесу.

Аутсорсинг забезпечує скорочення витрат на виконання ІТ– процесів. Проте використання ІТ- аутсорсингу компанією несе певні ризики, зокрема:

- загроза невиконання умов конфіденційності. Аутсорсингова фірма гарантує, що витік інформації про замовника неможливий, але виконання цього пункту не може гарантуватися стовідсотково;
- загроза банкрутства аутсорсингової компанії. Аутсорсингова фірма потенційно може збанкрутувати, що породжує додаткові проблеми з пошуку іншої аутсорсингової фірми і передачі їй усіх справ;
- непередбачене збільшення витрат. Вартість аутсорсингу доволі часто може бути вища за вартість виконання робіт внутрішніми працівниками, особливо за незначних масштабів.

З розвитком сучасних технологій, потрібно щоб з відповідним темпом розвивалася юридична база. В Україні з цим є проблеми. Хоча ще в 2012 році Верховна Рада внесла зміни до податкового кодексу, що забезпечують підтримку ІТ- ринку. Завдяки поправкам, ІТ- компанії отримали право на звільнення від податку на додану вартість, а податок на прибуток для них скоротився до 5 відсотків. З іншого боку, учасники ринку відзначають бюрократизовану схему для отримання таких пільг.

Оподаткування для цієї сфери залишається болючою темою в суспільстві: ІТ- компанії нічим не відрізняються від інших в області оптимізації податків. Наприклад, часто зустрічається, що працівники оформлені як приватні підприємці. У підсумку, державний бюджет недоотримає величезні суми, а співробітники виявляються практично не захищеними соціально.

Діяльність аутсорсингових компаній набирає все більшого розмаху. Вони мобільні і легко пристосовуються до нових умов і нових ринків. Окремо можна виділити діяльність аутсорсингових компаній у сфері ІТ. Процеси глобалізації та розвиток сучасних комунікацій відкривають широкі можливості перед молодими компаніями. Навіть за умов сьогодення, українські аутсорсингові компанії входять в топ найкращих у світі.

ДИНАМІКА ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Основним результатом промислового виробництва в умовах ринкової економіки, який безпосередньо впливає на його ефективність, є збут продукції на ринку. Бажаним є стан, за якого вся вироблена продукція збувається, а якщо обсяг випуску перевищує обсяг реалізації, виробник втрачає частину прибутку, у зв'язку з чим погіршується його економічна ефективність. Порівняльний аналіз динаміки обсягів виробництва та реалізації продукції у грошовому вимірі дасть змогу дослідити диспропорції у результатах виробничо-господарської діяльності промисловості України.

Динаміку обсягів випуску та реалізації промислової продукції України ілюструє рис.1.

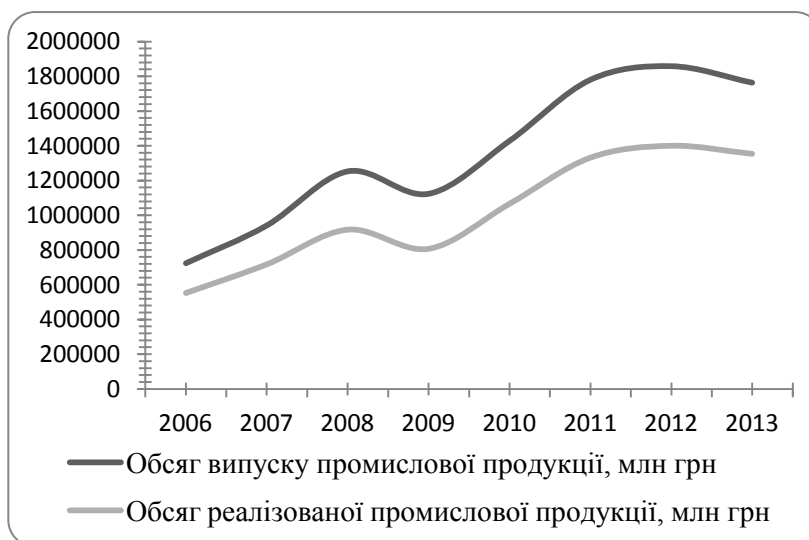

Рис. 1. Динаміка виробництва та реалізації промислової продукції в Україні у фактичних цінах

Джерело: сформовано на основі даних, наведених у [1; 2].

З даних рис. 1 видно, що промислове виробництво України протягом 2008-2013 рр. розвивалося різнонаправлено:

- в період світової фінансової кризи 2008-2009 рр. обсяг випуску промислової продукції скоротився на 20,3%, а обсяг реалізації – на 22%;
- в посткризовий період, у 2012 році, порівняно з 2009 роком обсяг виробництва збільшився на 65,5%, а реалізації – на 73,7%, у 2013 році, порівняно з 2012 роком, обсяг виробництва продукції промисловості зменшився на 5,1%, а реалізації – на 3,3%.

Проведемо аналіз змін у структурі виробництва і реалізації продукції (табл. 1).

З даних, наведених у табл. 1, видно, що найбільшу питому вагу у структурі виробництва та реалізації займає продукція переробної промисловості, частка якої у виробництві зменшилася у 2013 році, порівняно з 2008 роком, на 3,3%, а у реалізації – на 11,1%. Зростання питомої ваги виробництва, розподілення електроенергії, газу та води у реалізації промислової продукції на 9% відбувається внаслідок зростання залежності промисловості від імпортних енергоносіїв та їх транспортування.

Таблиця 1

Структура виробництва і реалізації промислової продукції у 2008-2013 рр., %

Вид промислової діяльності	Випуск промислової продукції за роками						Реалізація промислової продукції за роками					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Промисловість всього, у т. ч.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
добувна промисловість	8,0	7,8	9,1	8,8	10,0	10,5	9,3	8,3	10,0	11,0	10,5	11,4
переробна промисловість	84,7	85,1	84,2	82,9	82,3	81,4	72,9	69,4	67,2	65,2	63,5	61,8
виробництво, розподілення електроенергії, газу та води	7,3	7,1	6,7	8,3	7,7	8,1	17,8	22,3	22,8	23,8	26,0	26,8

Джерело: сформовано за даними, наведеними у [1; 2].

Іншим характерним аспектом посткризового періоду 2009-2013 рр. є збільшення розриву між випуском та реалізацією промислової продукції у 2009 році до 28,2% і поступове його зменшення до 23,2% у 2013 році. Тобто діяльність промисловості в посткризовий період характеризується кризою перевиробництва. Таким чином, державна регуляторна політика промисловості має бути спрямована на захист вітчизняного виробника та стимулювання попиту на промислову продукцію. Це стане основою для збільшення обсягів реалізації промислової продукції та скорочення дисбалансу між виробництвом і збутом.

Список використаних джерел:

1. Таблиця «витрати-випуск» (в цінах споживачів) [Електронний ресурс] : Архів / Офіційний сайт Державної служби статистики. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/vvp/vitr_vip/vitr_u/arh_vitr_u.html.
2. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності (річна інформація) [Електронний ресурс] : Архів / Офіційний сайт Державної служби статистики. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/orp_rik/arh_orp_rik_u.html

Власюк В. В., Крячковська Ю. А.,
студенти економічного факультету
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ВИДИ СТРАХОВИХ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ТУРИСТІВ

Медичне страхування є ризиковим видом особистого страхування, яке здійснюється на випадок втрати здоров'я. За формою проведення страхові медичні послуги є обов'язковими і добровільними. Суб'єктами обов'язкового медичного страхування є страховики, страхувальники, застраховані особи, медичні установи. Страховиками можуть бути: страхові компанії, які мають відповідну ліцензію; фонди обов'язкового медичного страхування.

Страхові медичні послуги для туристів регулюються чинними нормативно-правовими актами: Законом України «Про туризм», Законом України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України», Законом України «Про страхування». Страхувальниками можуть бути як фізичні особи, так і юридичні особи, зокрема туристичні фірми. Застрахованими особами є туристи, що виїжджають за кордон. Договір страхування укладається на строк перебування застрахованої особи за кордоном. Дія договору

страхування поширюється на іноземні держави і не діє на території країни постійного проживання. Основними чинниками, що впливають на розмір страхового тарифу, є: вік застрахованої особи; країна поїздки; тривалість і мета поїздки; спосіб продажу [1].

Існують короткострокові та довгострокові програми страхування туристів. При короткострокових програмах чітко вказується кількість днів перебування за кордоном. Довгостроковими програмами страхування користуються особи, які протягом року часто перебувають за кордоном. Дія страхувальника при настанні страхового випадку залежить від варіанта виплати страхового відшкодування. Тому страхування громадян, що виїжджають за кордон, здійснюється у двох формах:

1. Компенсаційній: страхове відшкодування виплачується після повернення у країну постійного місця проживання, а застрахована особа у країні тимчасового перебування самостійно вносить плату за отримані медичні послуги і при поверненні на батьківщину надає страховій компанії відповідні документи (поліс, заяву про страховий випадок та оригінали документів, що підтверджують факт настання страхового випадку) для отримання страхового відшкодування (компенсації).

2. Сервісній, яка набула нині більшого поширення: страхувальник одержує медичні послуги в країні перебування, а розрахунок здійснюється безпосередньо між сервісною (асистуючою) компанією та медичним закладом. Відносини й розподіл витрат між страховою та асистуючою компаніями визначаються на договірних засадах [2].

У міжнародній практиці негайне надання застрахованій особі допомоги у надзвичайних ситуаціях називається *assistance insurance* (страхування невідкладної допомоги). Якщо у класичному страхуванні передбачено відшкодування збитку, тобто виплату страхового відшкодування, то у страхуванні невідкладної допомоги — надання послуги у формі негайної допомоги. Наприклад, якщо застрахована особа захворіла, то компенсація витрат на її лікування буде предметом медичного страхування, а виклик лікаря вночі чи термінова госпіталізація — предметом *assistance insurance*.

На сучасному етапі, крім визначених законодавством страхових послуг туристам (щодо медичного страхування і страхування від нещасних випадків), українські страховики почали пропонувати й інші види послуг, зокрема: страхування відповідальності автотранспортних засобів «Зелена картка»; технічне обслуговування автомобіля туриста; юридичну підтримку і захист цивільних справ (наприклад, в арабських країнах є такі закони, які не зрозумілі європейським громадянам); страхування відповідальності туриста за завдану шкоду життю, здоров'ю та майну третіх осіб у країні перебування (особливий попит цей поліс має серед туристів, які надають перевагу активному відпочинку); страхування багажу туристів на випадок його втрати або розкрадання; страхування на випадок неможливості здійснення запланованої туристичної поїздки через смерть, нещасний випадок застрахованої особи або його близьких родичів [3, с.197].

Останнім часом набули поширення комплексні банківсько-страхові послуги, які передбачають здійснення страхового покриття для власників банківських платіжних карток.

Під час отримання страхового поліса турист має:

- звернути увагу на повноту заповнення поліса (відсутність дати народження застрахованої особи, нечітке формулювання об'єкта договору страхування — причини, що можуть призвести до відмови у виплаті страхового відшкодування);
- уточнити дату початку дії договору страхування — з моменту сплати страхового платежу чи з моменту подорожі;
- з'ясувати територію дії страхового поліса, наявність сервісної компанії у країні тимчасового перебування і можливість спілкування рідною мовою;
- звернути увагу на чіткість процедури дій при настанні страхового випадку

Таким чином, кожному виду діяльності характерні специфічні ризики, які зумовлюють необхідність у страховому захисті. Страховий і туристичний ринки виходять

на новий рівень відносин, що передбачає поєднання інтересів та взаємовигідне співробітництво.

Список використаних джерел:

1. Все про туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tourlib.net>
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua>
3. Плиса В. Й. Страхування: Довідник. — Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. — 197 с.

Вовк І. О., Назаренко І. В.,
студенти економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

За показниками розвитку Україна належить до індустріально-аграрних країн світу. Промисловість виступає провідною сферою економіки країни, визначає рівень її економічного розвитку, можливості участі у світовому господарському житті, забезпечує життєві інтереси країни, її економічну безпеку, соціальний та культурний рівень життя народу. Вона включає до 20 галузей (підгалузей): електроенергетику, нафтовидобувну, газову, вугільну, торф'яну, чорну металургію, кольорову металургію, хімічну та нафтохімічну, машинобудівну і металообробну, лісову, деревообробну та целюлозно-паперову, промисловість будівельних матеріалів, скляну та фарфоро-фаянсову, легку, харчову, мукомольно - круп'яну, комбікормову, мікробіологічну, поліграфічну та ін. Крім того, у промисловості розрізняють добувні (нафтова, газова, торф'яна, вугільна) і переробні, які займаються переробкою продукції добувних галузей та сільського господарства.

Понад 50 % ВВП створюється у промисловому виробництві України. У галузях промисловості зайнято близько чверті працездатного населення. На них припадає близько третини основних виробничих засобів. Підприємства добувної промисловості та сільського господарства утворюють сировинний комплекс країни. Галузевий поділ промислового виробництва є в основі галузевого державного регулювання.

Суб'єктами державного регулювання промислового виробництва є: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Міністерство енергетики та вугільної промисловості України; Державні комітети: промислової політики, енергозбереження, стандартизації, метрології і сертифікації; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

Об'єктами державного регулювання на макроекономічному рівні є міжгалузеві комплекси – єдині господарські системи, які складаються з групи взаємопов'язаних галузей і покликані забезпечити потребу національної економіки у певному виді кінцевої продукції (послуг). Кожен комплекс має низку спеціалізованих галузей, технологічно, економічно й організаційно пов'язаних між собою. До складу міжгалузевих комплексів промислового виробництва належать такі: паливно-енергетичний, металургійний, машинобудівний, хіміко - лісовий. Міжгалузевий народногосподарський комплекс – це єдина господарська система, яка включає в себе групу взаємопов'язаних галузей і забезпечує потребу народного господарства в певному виді кінцевої продукції (послуг).

Незважаючи на тривалий економічний спад, підсумки останнього періоду дають підставу вважати, що в тенденціях промислового виробництва поступово нагромаджується позитивний досвід, який виявляється в тому, що:

- 1) відмічається істотне пожвавлення порівняно з попередніми роками темпів зростання промислового виробництва;
- 2) має місце поступове зростання обсягів експорту промислової продукції;

3) намітилася тенденція поновлення господарсько-технологічних зв'язків у промисловому виробництві за новою схемою кооперування.

Державне регулювання промислового виробництва здійснюється залежно від галузей та форм власності у вигляді прямого державного управління об'єктами і регулювання підприємницької діяльності у сфері виробництва промислової продукції.

Пряме управління промисловим виробництвом передбачає: управління з боку галузевих міністерств об'єктами, які перебувають у сфері державного підприємництва (власності); управління монопольними виробництвами деяких видів промислової продукції; індикативне планування; контроль і розподіл державою промислової продукції, яка виробляється на підприємствах державного підпорядкування.

Державна потреба на промислову продукцію включає, насамперед, потреби на оборону, утримання державного апарату, охорону здоров'я, освіти тощо. Державна потреба в промисловій продукції забезпечується через державний контракт і державне замовлення.

Державне регулювання якості продукції здійснюється через систему стандартизації та сертифікації. Державна система стандартизації спрямована на забезпечення якості продукції відповідно до розвитку науки і техніки, потреб населення і народного господарства. Державну політику стандартизації розробляє Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації України. Державні стандарти розробляються на вироби загальномашинобудівного застосування, продукцію міжгалузевого призначення, продукцію для населення та народного господарства. На промислову продукцію при відсутності державних стандартів розробляються галузеві стандарти, а на продукцію, яка використовується лише на конкретному підприємстві, стандарти підприємства.

Гаврилюк Н. П.,
студентка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні світ перетворився у глобальну економічну систему, в якій практично не залишилося можливостей для сповідування стихійних ринкових відносин між державами. Світовий страховий ринок створений на основі інтеграції страхових ринків високо розвинутих країн світу, підштовхує менш розвинуті національні страхові ринки до адаптації місцевих стандартів до міжнародних. Щоб освоїти такі стандарти, необхідно створити відповідні інститути та механізми, а це не просто, бо пряме запозичення чужого досвіду неможливе[2, с. 26].

Становлення України як самостійної демократичної держави не могло не зумовити створення і розвиток страхового ринку. Процес демонополізації економіки, який охопив усі галузі економіки, одразу ж позначився і на такій сфері суспільних правових відносин, як страхування. Усунення монополії держави при вирішенні юридичних та економічних питань страхової справи і поява недержавних страхових компаній створили необхідну базу для організації ринкових відносин у страховій діяльності й передумови формування страхового ринку України.

У розвинених країнах страхування є одним із найважливіших секторів національної економіки і забезпечує перерозподіл 8-12 % валового внутрішнього продукту. Загальний обсяг надходжень до бюджетів цих країн від страхової галузі порівнянний з обсягом відповідних надходжень від банківської системи. Акумуляовані через страхування грошові кошти є джерелом великих інвестицій.

Сучасний страховий ринок в Україні формується в умовах поступового підвищення макроекономічних показників (зростання валового внутрішнього продукту, помірний рівень інфляції, стабільність національної валюти), що створює передумови розвитку

національного страхового ринку. За роки незалежності створено законодавчу та нормативну базу страхування, що дало змогу будувати страховий ринок на засадах конкуренції та постійному підвищенні якості надання страхових послуг. Тенденція зміни показників, що характеризують діяльність страхових компаній за 2012 – 2013 рр. свідчить про наявність хоча і не значних, але якісних зрушень на страховому ринку. В даний час, страховий ринок України перебуває на етапі становлення і не дивлячись на стрімкий розвиток окремих його сегментів, рівень страхового покриття залишається досить низьким – 5-10 %, в той час коли у розвинутих країнах Європи даний показник становить понад 94 %. Структура страхових премій за видами страхування станом на перше півріччя 2013 р. свідчить про розвиток в Україні лише класичних видів страхування[1, с.125].

Кількість страхових компаній в Україні продовжує поступово зростати, як у галузі страхування життя, так і у галузі ризикових видів страхування. І хоча Національний комітет, що здійснює державне регулювання фінансових ринків проводить політику отримання зростання кількості страхових компаній, на ринку припиняє свою діяльність менше страхових компаній, ніж створюється.

Розвиток ефективного страхового ринку України потребує розв'язання проблем, пов'язаних зі страхуванням життя, пенсійним, медичним страхуванням та страхуванням цивільної відповідальності власників транспортних засобів.

Для розширення можливостей проведення страхових операцій і підвищення ролі страховиків в інвестиційному процесі мають бути суттєво збільшені розміри власного капіталу страховиків. Тільки великі страхові організації можуть акумулювати у вигляді джерел інвестицій значні кошти та викликати довіру з боку потенційних клієнтів [3].

У перспективі страховому ринку, перш за все, варто очікувати позитивних законодавчих змін, які відкриють для страхових компаній нові можливості в їх бізнесі.

Підводячи підсумок вищесказаному, можемо зазначити, що в майбутньому найбільш перспективним напрямом розвитку страхового ринку має стати зміна державної політики у сфері страхування, прийняття відповідних нормативно-правових коригувань щодо активізації обов'язкових видів страхування (обов'язкове медичне страхування, обов'язкове страхування аграрних підприємств, страхування відповідальності нотаріусів тощо), а також введення кримінальної відповідальності за картелі і змови. Вирішення зазначених завдань з урахуванням перспективних напрямів розвитку страхового ринку в Україні зумовить не тільки підвищення ефективності функціонування та конкурентоспроможності галузі страхування, але й забезпечить підйом економіки в цілому[1, с. 107].

Список використаних джерел:

1. Базилевич В.Д. Страхова справа / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич// – К.: Знання, 2005. – 352 с.
2. Безугла В.О. Страхування: навч. пос. / В.О. Безугла, І.І. Постіл, Л.П. Шаповал // – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 582 с.
3. Рейтинг страхових компаній України за 2002-2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/>

Гринда В. С., Гринда О. С.,
студенти економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

РОЗВИТОК РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Постійний розвиток та ефективна діяльність фінансових установ на небанківському фінансовому ринку є важливими чинниками економічного зростання країни та забезпечення її національної безпеки. Ефективне функціонування страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, кредитних спілок та інших учасників ринку небанківських фінансових послуг сприяє мінімізації ризиків діяльності господарюючих структур,

подоланню проблеми дефіциту фінансових ресурсів, розширює можливості інвестування у різні сфери економіки. Від стабільного розвитку небанківських фінансових установ залежить ефективна діяльність підприємств реального сектору економіки та добробут населення країни.

Негативні тенденції розвитку економіки України, нестабільне політичне середовище та ведення бойових дій на сході України негативно впливають на розвиток фінансової системи в цілому. Зокрема і на розвиток небанківських фінансових послуг. Зміни відбулися і у сфері страхового бізнесу.

Станом на 01.07.2014 р. всього було зареєстровано 400 страхових компаній (СК), з яких: 58 – СК зі страхування життя (СК «Life») та 342 СК, що здійснюють інші види страхування, крім страхування життя (СК «non-life»). Загалом кількість страхових компаній, які мали ліцензії для здійснення страхової діяльності, протягом аналізованого періоду (I півріччя 2013 року – I півріччя 2014 року), зменшилась на 15 компаній. За результатами I півріччя 2014 року обсяг надходжень валових страхових премій у порівнянні з аналогічним періодом 2013 року зменшився на 22,98% (3294,0 млн. грн.) та склав 11040,3 млн. грн.. Обсяг чистих виплат збільшився на 5,6% (124,1 млн. грн.) та станом на 01.07.2014р. складає 2356,9 млн. грн.

Ринок послуг небанківських кредитних установ характеризується наступними змінами. Протягом I півріччя 2014 року, порівняно з аналогічним періодом 2013 року, кількість кредитних установ збільшилась на 20 одиниць та станом на 01.07.2014р. налічувала 745 кредитних установ. Протягом цього періоду Сукупний обсяг активів кредитних спілок зменшився на 15,74% (441,2 млн. грн.) та станом на 01.07.2014р. складає 2361,9 млн. грн. Обсяг наданих кредитів також зменшився на 14,86% (384,2 млн. грн.) та станом на 01.07.2014р. складає 2202,0 млн. грн. На 10,22% (133,4 млн. грн.) також відбулося зменшення обсягів внесків членів кредитних спілок на депозитні рахунки та станом на 01.07.2014р. складає 1171,5 млн. грн.

Ринок послуг факторингу за результатами аналізованого періоду показав наступні зміни. Кількість компаній, що мали право на надання факторингових послуг станом на 01.07.2014р. склала 175. Обсяг факторингових операцій протягом II кварталу 2014 року збільшився в 1,7 разу (3191,1 млн. грн.) та складає 5017,3 млн. грн. Кількість укладених договорів факторингу складає 4396 шт. Збільшення відбулося і також і ресурсної бази факторингових компаній, а саме в 1,8 разу (4414,3 млн. грн.) та станом на 01.07.2014 р. складає 6843,0 млн. грн.

Ринок послуг ломбардів продемонстрував наступні зміни. Протягом I півріччя 2014 року, порівняно з аналогічним періодом минулого року, кількість ломбардів збільшилась на 3 установи та складає 481 установу. Обсяг активів ломбардів протягом аналізованого періоду зменшився на 16,83% (257 млн. грн.) та станом на 01.07.2014р. складає 1270,0 млн. грн. Зменшення також відбулося і обсягів кредитування, а саме на 1/5 та складають 701 млн. грн.

Протягом звітного періоду ринок фінансового лізингу характеризувався наступними змінами. Так, протягом аналізованого періоду кількість договорів фінансового лізингу зменшилась на 1/3 та станом на 01.07.2014р. складає 3433,9 млн. грн. За цей період вартість договорів фінансового лізингу зросла лише за договорами транспортної галузі, в той час як фактично за всіма іншими галузями відбулося зменшення фінансування.

Щодо ринку недержавного пенсійного забезпечення, то обсяг сплачених пенсійних внесків, протягом аналізованого періоду, збільшився на 19,4% та станом на 01.07.2014р. складає 1722,8 млн. грн. При цьому 93,35% загальної суми пенсійних внесків надійшло від юридичних осіб. Метою інвестування пенсійних активів є, насамперед, збереження пенсійних заощаджень громадян. Тому стратегія інвестування недержавних пенсійних фондів є більш консервативною, ніж в інших фінансових установ.

Отже, як ми бачимо за звітними даними, показники використання активів небанківських фінансових установ зменшуються, що може негативно вплинути на подальший розвиток ринку небанківських фінансових послуг.

Подолання проблем в діяльності небанківських фінансових установ та прискорення їх розвитку буде сприяти більш повному задоволенню потреб суб'єктів економічної діяльності у додаткових фінансових ресурсах, забезпеченню ефективної трансформації капіталу та реалізації широкого переліку якісних фінансових послуг. Отже, серед основних шляхів удосконалення діяльності небанківських фінансових інститутів, є такі: забезпечення процесу формування нормативно-правової бази; забезпечення прозорості діяльності; запровадження системи нормативів; поступове підвищення рівня капіталізації.

Список використаних джерел:

1. Левченко В. П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг: монографія [текст]: монографія / В. П. Левченко – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
2. Аналітичний огляд ринку небанківських фінансових послуг. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://rurik.com.ua/our-research/branch-reviews/1191>

Гринда О. С., Жукова А. А.,
студенти економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СТРАХОВИЙ РИНОК ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фінансова система є фундаментальною підвалиною цивілізації. Як і держава, ринок, гроші, власність, релігія вона є ефективним знаряддям забезпечення життєдіяльності суспільства, і, насамперед, процесів розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту між різними верствами населення.

Фінансова система – це сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ (інституцій) за допомогою яких формуються, розподіляються і використовуються централізовані і децентралізовані фонди фінансових ресурсів і грошових засобів.

На сучасному етапі розвитку економіки України все більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку, здатного забезпечити потреби економіки в інвестиціях шляхом акумуляції тимчасово вільних фінансових ресурсів. На ринку фінансових послуг України сьогодні найактивнішими інституційними учасниками є комерційні банки, страхові компанії та фондові біржі, оскільки вони акумулюють найбільшу питому вагу фінансових ресурсів та справляють прямий вплив на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат та добробут населення [3].

Страховий ринок, як невід'ємна складова фінансового ринку країни, є чутливим до проблем будь-яких його сегментів. Водночас, він тісно пов'язаний з виробничою сферою, рівнем добробуту населення. Позитивні зміни в економіці, підвищення добробуту населення сприяють активності страхових компаній, а стабільний розвиток останніх створює умови для покращення стану економіки шляхом інвестування накопичених ними грошових коштів у різні її сфери та галузі.

У сучасних економічних умовах страхування – чи не єдина галузь економіки України, яка протягом останніх років має стабільний значний щорічний приріст обсягів наданих послуг.

Ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 30.06.2014 становила 400, у тому числі СК «life»¹ – 58 компанії, СК «non-life» – 342 компанії, (станом на 30.06.2013 – 415 компаній, у тому числі СК "life" – 62 компанії, СК «non-life» – 353 компаній) [2].

У I півріччі 2014 року відстежується тенденція зростання деяких показників страхової діяльності. Сукупний обсяг активів страховиків у I півріччі 2014 року порівняно з аналогічною датою минулого року зріс на 2 293,1 млн. грн. (+3,6%) до 66 156,7 млн. грн. частково за рахунок збільшення активів, визначених відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування», які збільшилися на 1,8% (до 36 554,3 млн. грн.). Частка інших активів, станом на 30.06.2014, складає 44,7% сукупного обсягу активів. Збільшення активів, визначених ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів, обумовлене в першу чергу збільшенням обсягів акцій на 7,5% (з 16 495,1 млн. грн. станом на 30.06.2013 до 17 738,2 млн. грн. станом на 30.06.2014), які складають близько 48,5% зазначених активів. Також, збільшення спостерігається по таким видам активів як банківські вклади (депозити) (на 6,9%), грошові кошти на поточних рахунках (на 4,9%), іпотечні сертифікати (на 182,0%). При цьому, в активах страховиків зменшилися обсяги облігацій (на 64,0%), нерухомого майна (на 7,3%) та цінних паперів, що емітуються державою (на 14,0%).

Отже, на основі наведених даних можна стверджувати, що в Україні спостерігаються активізація як страхової, так і пере страхової діяльності самих страховиків, так і активності споживачів страхових послуг.

Страховий ринок має великий потенціал розвитку, тому важливим є створення нових можливостей у розвитку страхового бізнесу, що забезпечить належний розвиток страхового ринку України.

Подальший розвиток економіки є не можливим без розвинутого, стабільного, надійного та ефективного фінансового ринку нашої держави. Таким чином, однією з найважливіших цілей нинішнього етапу розвитку економіки країни є втілення обґрунтованих та системних реформ у фінансовому секторі для забезпечення додаткових джерел фінансування економічного зростання.

Становлення страхового ринку як складової фінансового ринку України, подальший його успішний розвиток залежатиме від розширення переліку страхових послуг, підвищення їхньої конкурентоспроможності, розширення інфраструктури, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, підвищення вимог до порядку створення діяльності страхових організацій, подальшої інтеграції України у міжнародні структури, а також створення оптимальної структури співвідношення між обов'язковим і добровільним страхуванням, залучення страхового ринку до вирішення найважливіших питань соціального страхування.

Розвиток страхового ринку України забезпечить успішне здійснення економічних реформ, стабільний розвиток національної економіки, входження України до системи світових господарських зв'язків, розвиток світової економіки та міжнародних відносин.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
2. Підсумки діяльності страхових компаній за I півріччя 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00528.pdf>
3. Школьник І.О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку / І.О. Школьник : монографія. – Суми: ВВП “Мрія - 1” ЛТД, АБС НБУ, 2008. - 348 с.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування становить систему прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються через сплату страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом [1].

Держава є гарантом забезпечення застрахованих осіб та надання їм відповідних соціальних послуг.

Систему загальнообов'язкового державного соціального страхування відповідно до чинного законодавства складають державні позабюджетні цільові фонди, сфери діяльності між якими чітко розподілені. Донедавна таких фондів було чотири: Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України. З 1 січня 2015 р. відбулося об'єднання двох фондів – Фонду соцстрахування від нещасних випадків на виробництві та Фонду соцстрахування із тимчасової втрати працездатності та на їх основі Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування [2].

Зазначені фонди щороку обслуговують майже 14,7 млн. працездатних осіб, 13,8 млн. пенсіонерів, 320 тис. потерпілих на виробництві, понад 600 тис. безробітних. Поступово підвищуються розміри страхових виплат, збільшується обсяг надання соціальних послуг. Так, лише впродовж 2013 р. застрахованим особам фондами соціального страхування було виплачено 25,8 млрд грн. Тобто діюча система соціального страхування динамічно розвивається, підтвердила свою дієздатність, забезпечує зростання розмірів державних соціальних гарантій, позначається позитивними показниками і має перспективи стати надійним всеохоплюючим захисним механізмом у разі настання соціальних ризиків.

Водночас, незважаючи на позитивні результати функціонування фондів соціального призначення, на практиці мають місце певні диспропорції у формуванні відповідних джерел доходів, незбалансованість загальної величини страхових платежів. Відсутній належний рівень правової та економічної відповідальності фондів перед страхувальниками та застрахованими особами за несвоєчасність страхових виплат тощо.

Стан і тенденції розвитку системи соціального страхування України тісно пов'язані з суспільними процесами, що відбуваються у країні: соціально-політичними, економічними, демографічними. Основними чинниками, що впливають на формування фінансових ресурсів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування є: високий рівень тінізації національної економіки; постійні політичні втручання у систему соцстрахування; низький рівень заробітної плати; заборгованість із виплати заробітної плати; зменшення кількості платників страхових внесків при загальному збільшенні одержувачів страхових виплат тощо.

Оптимізацію фінансового механізму соціального страхування можна забезпечити шляхом реалізації комплексних фінансових, актуальних розрахунків та прогнозів. Доцільними є зміна методики планування та прогнозування доходів і видатків бюджету фондів соціального страхування; проведення комплексних актуальних розрахунків рівня та вартості ризиків, що покриваються за рахунок фондів соціального страхування; здійснення

відбору оптимальних варіантів компенсації втрати трудового доходу; встановлення пріоритетних соціальних виплат та концентрація основних фінансових ресурсів на їх покриття.

Потребує подальшого розвитку і удосконалення законодавство про соціальне страхування у частині забезпечення прозорості та публічності діяльності фондів; забезпечення системи контролю за фінансовими потоками; посилення державного нагляду за ефективним управлінням і цільовим використанням коштів фондів при здійсненні ними функцій страховика.

Назріла необхідність запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, що дасть можливість страхувати соціальні ризики, пов'язані зі здоров'ям людей, підвищити ефективність державного регулювання галуззю охорони здоров'я та гарантувати високу якість надання медичної допомоги.

Особливого пріоритету набуває питання запровадження обов'язкового накопичувального пенсійного страхування. Це може стати ключовим заходом, який сприятиме виведенню країни на новий рівень економічного розвитку, оздоровленню фінансової ситуації, підвищенню рівня соціального захисту громадян.

Реформування солідарної системи загальнообов'язкового пенсійного страхування має спрямовуватись на запровадження єдиних для всіх громадян правил пенсійного забезпечення виключно за рахунок страхових внесків.

Зростання обсягу надходжень страхових внесків до бюджетів фондів соціального страхування потрібно здійснювати шляхом легалізації доходів населення, збільшення розміру заробітної плати.

Отже, нині в нашій країні закладено прогресивні основи організації системи соціального страхування. Наявні проблеми зумовлюють необхідність удосконалення фінансової основи соціального страхування, координації та узгодження нормативної бази, адаптації до європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр>

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці: Закон України від 28.12.2014 № 77-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/77-19>

Еней Я. І.,
викладач кафедри економіки підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки,

Вовк І. О.,
студентка економічного факультету

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Україна – країна з одним із найбільш структурно розгалужених комплексів промисловості. Промислово-виробничий потенціал України є одним із фундаментальних системоутворювальних елементів національної економічної системи. На сьогодні близько 60% валового суспільного продукту України створюється у промисловості, де зайнято більш ніж 27% працездатного населення.

Промисловість виступає провідною сферою економіки країни, визначає рівень її економічного розвитку, можливості участі у світовому господарському житті, забезпечує

життєві інтереси країни, її економічну безпеку, соціальний та культурний рівень життя народу. Вона включає біля 20 галузей (підгалузей): електроенергетику, нафтовидобувну, газову, вугільну, торф'яну, чорну металургію, кольорову металургію, хімічну та нафтохімічну, машинобудівну і металообробну, лісову, деревообробну та целюлозно-паперову, промисловість будівельних матеріалів, скляну та фарфоро-фаянсову, легку, харчову, мукомельно-круп'яну, комбікормову, мікробіологічну, поліграфічну та ін. Крім того, у промисловості розрізняють добувні (нафтова, газова, торф'яна, вугільна) і переробні, які займаються переробкою продукції добувних галузей та сільського господарства.

Метою державного регулювання розвитку промисловості є створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво промислового комплексу, здатного в умовах інтеграції та глобалізації розв'язувати основні завдання соціально-економічного розвитку та утвердження України як високотехнологічної держави.

Об'єктами державного регулювання на макроекономічному рівні є міжгалузеві комплекси.

Для визначення шляхів подальшого розвитку необхідно проаналізувати сучасний стан української промисловості і визначити фактори уповільнення процесу економічної перебудови країни.

Державне регулювання промислового виробництва має два напрямки (залежно від типу галузей і форм власності):

- 1) пряме державне управління об'єктами (підприємствами);
- 2) регулювання їхньої підприємницької діяльності.

План промислового виробництва розробляється в тісному зв'язку з іншими розділами народногосподарського плану і будується таким чином, щоб забезпечити засобами виробництва АПК та його ведучу галузь – сільське господарство, транспорт, будівництво, і тим самим сприяти їх подальшому розвитку. На основі плану промислового виробництва формується обсяг та структура роздрібного товарообігу, показники розвитку матеріально-технічної бази житлового, комунального господарства, охорони здоров'я, освіти, культури та інших галузей невиробничої сфери.

Для досягнення максимального ефекту потрібно гармонізувати все різноманіття інтересів держави і господарюючих суб'єктів. З цією метою необхідно розробити і застосувати ряд методів регулювального, характеру сукупність яких утворить промислову стратегію. Серед таких методів можна виділити такі:

1. Розробка та впровадження моделі розвитку промислового виробництва, орієнтованого на наукоємні технології.
2. Вибір пріоритетів у вирішенні проблеми прискорення науково-технічного прогресу в Україні.
3. Розвиток внутрішнього ринку.
4. Упровадження нових форм господарських зв'язків [3, с. 133].

До запропонованих методів для вирішення проблем державного регулювання промислового виробництва можна віднести також комп'ютеризацію управління промисловим виробництвом та забезпечення вдосконалення форм зв'язку «наука – промислове виробництво» за рахунок упровадження комп'ютеризації управління промисловим виробництвом, підвищення ефективності наукових досліджень, розробки і використання нормативної документації.

Отже, використання запропонованого інструментарію буде сприяти розвитку промислового виробництва на основі підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому і внутрішньому ринках, що, у свою чергу, забезпечить всебічну інтеграцію українських товаровиробників до світового господарства.

Під розвитком промислового виробництва слід розуміти структурні зміни у виробництві, формування оптимальної номенклатури продукції та раціональних ресурсних пропорцій. Якісне вдосконалення складових виробничого процесу.

Для обґрунтованого прискорення розвитку промислового виробництва особливо важливе значення має прогнозування різних варіантів зміни темпів і пропорцій розширеного відтворення з врахуванням інерційності економічних процесів, що дає змогу визначити реальність альтернатив розвитку.

Список використаних джерел:

1. Підходи щодо оцінки державного регулювання економічного зростання промислових підприємств / Л.В.Пельтек // Економіка та держава. – 2009. – № 12. – с. 99-101.
2. Напрямки стратегічної орієнтації державного регулювання розвитку промислових галузей і організацій / Л.В. Пельтек // Економіка та держава. – 2009. – № 11. – с. 181-183.
3. Проблеми державного регулювання промислового виробництва в Україні та шляхи їх вирішення / В.В. Підгірний // Держава та регіони. – 2009. – № 3. – с. 128-134.

Еней Я. І.,

викладач кафедри економіки підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки

Омельчук В. С.,

студентка економічного факультету

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ**

Ефективним способом конкурентної боротьби в ХХІ ст. є зростання компанії внаслідок інноваційного розвитку, який передбачає активне впровадження результатів наукової діяльності у виробничо-комерційне використання. Розвиток національної економіки будь-якого типу визначається активністю інноваційних процесів, економічною ефективністю нововведень, тобто результативністю перетворення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт в інноваційний продукт, такий як нова техніка та прогресивні технології, які сприяють зменшенню собівартості продукції та підвищенню її конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Прагнення суб'єктів господарювання до економічного розвитку завжди нашоухується на необхідність розв'язання інноваційних завдань. І цілком очевидно, що у найближчій і довгостроковій перспективі максимізація саме інноваційного фактору стане вирішальною умовою стійкого розвитку економіки України.

Інноваційна діяльність в Україні та її регіонах потребує створення ефективного та дієвого механізму інноваційного розвитку. Це визначає важливість дослідження усіх його складових де провідне місце займає фінансовий механізм.

На сьогодні інноваційний шлях розвитку є невід'ємною або навіть визначальною складовою економічного зростання будь-якої країни світу. Досвід інших країн засвідчує, що лише за умови широкого впровадження інноваційних розробок можливо наповнити як український, так і світовий ринки конкурентоспроможною продукцією вітчизняного виробництва. Натомість, на даний момент спостерігається зовсім інша ситуація: замість високотехнологічної наукоємної продукції вітчизняний експорт здебільшого представлений напівфабрикатами низького рівня обробки та сировиною, що, у свою чергу, є найяскравішим доказом нераціонального використання природних багатств. У зв'язку з цим вкрай необхідним і доцільним є процес інноваційного заміщення на багатьох промислових підприємствах країни та навіть в цілих галузях, оскільки майбутній образ національної інноваційної системи багато в чому буде залежати від можливостей держави вчасно мобілізувати свій внутрішній інноваційний потенціал.

Інноваційною вважається діяльність, спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, яка зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [2].

До головних перешкод на шляху активізації інноваційного процесу на підприємствах України можна віднести:

1. Дефіцит фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок.
2. Недосконалість нормативно-правової системи регулювання і стимулювання інноваційної діяльності.
3. Невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні, головним вимогам інноваційного розвитку та ін.

Одним з базових елементів формування стратегії розвитку підприємств є створення дієвого організаційно-економічного механізму орієнтованого на інноваційний шлях розвитку і здатного забезпечити ефективність роботи і позитивні кінцеві результати. Універсальних алгоритмів для створення таких механізмів не існує, проте можлива розробка загальних принципів, інструментів і стратегій реформування підприємств на базі з'єднання технологічних і організаційних інновацій.

Під організаційно-економічним механізмом управління інноваціями слід розуміти єдину систему забезпечення взаємозв'язаної діяльності функціональних підрозділів інноваційного проекту в рамках встановленої організаційної структури управління, ефективне планування інноваційної програми і оптимальний розподіл ресурсів відповідно до обраного критерію оптимальності.

Такий підхід до визначення поняття обумовлює вимоги, що пред'являються до організаційно-економічного механізму управління інноваціями:

- забезпечення високої міри сприйнятливості виробництва до новацій;
- створення конкурентоздатної продукції;
- досягнення високого для даної галузі рівня рентабельності;
- відповідність ринковій системі організації економіки.

Розвитку інноваційної діяльності українських підприємств перешкоджають фінансові чинники, що, насамперед, пов'язано з браком коштів. Відсутніми є механізми залучення венчурного капіталу, залучення заощаджень населення для інноваційної діяльності, не розроблені механізми страхування інноваційних ризиків. Вкрай низькою є частка фінансування з держбюджету. Аналіз структури витрат фінансування технологічних інновацій підприємствами свідчить, що найбільшу частку цих витрат складають саме власні кошти підприємств. Однак, їх не вистачає і якість інноваційного процесу погіршується.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV–Електрон. ресурс /Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Марченко О. В. Визначення необхідних і достатніх умов для інноваційного розвитку підприємства / О. В. Марченко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 158-164.

Жукова А. А.,

студентка економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Усі сучасні дослідники-економісти визнають той факт, що саме експорт є тим двигуном, який вносить найбільший вклад до розвитку світової економіки. Нині на експорт припадає 20% світового ВВП, і ця частка постійно зростає у зв'язку з випереджаючим зростанням світової торгівлі порівняно з світовим виробництвом.

Для того щоб розглянути сучасний стан експортно-імпоротної політики в Україні необхідно теоретично визначити сутність експорту та імпорту товарів. Найбільш повне визначення даних понять зазначене у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Так, згідно статті 1 даного закону:

- експорт товарів – продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (у тому числі з оплатою в не грошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів [1];
- імпорт товарів – купівля (у тому числі з оплатою в не грошовій формі) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в іноземних суб'єктах господарської діяльності товарів з ввезенням або без ввезення цих товарів на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами [1].

Основною проблемою експортно-імпоротної політики залишається формування негативного зовнішньоторговельного сальдо. Для визначення основних причин, які сприяють цьому розглянемо сучасний стан експортно-імпорتنних операцій.

За результатами 2014 року в Україні експорт товарів та послуг склав 63067,1 млн. дол. США, імпорт – 66180,2 млн. дол. США. Розглянувши відповідний період 2013 року можна простежити, що експорт збільшився на 27,9% (на 13773,1 млн. дол.), а імпорт на 30,8% (на 15573,6 млн. дол.). Зовнішньоторговельне сальдо становило – 3113,1 млн. дол.

Серед надання послуг з України найбільше експортуються транспортні послуги (67,1% від їх загального обсягу) та різні ділові, професійні та технічні послуги (12,8%). Серед товарів найбільше експортуються недорогоцінні метали та вироби з них (33,7%), мінеральне продукти (13,1%) та механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення і звуку (11%).

Проаналізувавши обсяги ввезених та наданих іншими країнами послуг за 2014 рік можна виділити країни СНД (імпорт сягнув 30,6%), країни ЄС (обсяг імпорту сягнув 41,7%) та країни Азії (17,0 %). Основним імпортером послуг являється Кіпр (15%), Росія (14,5%). У загальному обсязі імпорту товарів найбільші надходження здійснювались з Російської Федерації – 36,5% (енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки, механічні машини, чорні метали), Китаю – 7,7% (механічні та електричні машини, взуття, одяг текстильний та трикотажний), Німеччини – 7,6%.

В Україні на даний час існує ряд структурних проблем вітчизняної зовнішньої торгівлі. До яких належать наступні: збільшення від'ємного сальдо зовнішньоторговельного обороту, низька диверсифікація товарного експорту, не вигідна спеціалізація України на світовому ринку, висока енергоємність експортованої продукції України, невідповідність значної кількості вітчизняної продукції міжнародним стандартам, зростання залежності вільної торговельної динаміки від коливань динаміки експорту недорогоцінних металів [3, с. 51].

Можна сказати, що Україна має перспективи розвитку зовнішньоторговельної політики. Головними напрямками підвищення здійснення експортно-імпоротної діяльності підприємств України мають бути:

- забезпечення функціонування механізмів кредитування і страхування експорту за участю держави, а також надання державних гарантійних зобов'язань щодо експортних кредитів;
- формулювання експортно-імпоротної стратегії;
- широке залучення українських ділових кіл до проведення спільних заходів щодо стимулювання експорту;
- створення системи зовнішньоторговельної інформації і інформаційно-консультативних служб, що включали б їх регіональні і закордонні представництва;
- лібералізація і поліпшення товарної структури імпорту;

- гнучка податкова, цінова, депозитна, кредитна, фінансова і валютна політика, що стимулює диверсифікацію експортно-імпортних операцій;
- сприяння заходів щодо інтеграції економіки в європейські і світові господарські об'єднання та організації [2, с. 61].

Серед пріоритетів імпоротної політики області на перше місце необхідно твердо і однозначно поставити ввезення сучасної техніки і технології, ноу-хау, інжинірингових послуг для створення високотехнологічного виробництва та сфери послуг.

Список використаних джерел:

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України N 960-XII (960-12) від 16.04.91 зі змінами від 23.12.2010. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Голованенко Н.В. Особливості експортно-імпортних операцій підприємства України / Н.В. Голованенко. – Вісник Черкаського університету. – 2008. – С. 60-65.
3. Лепеха С.Г. Методично-факторний аналіз експортної діяльності підприємств / С.Г. Лепеха. – Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2010. - №2. – С. 46-56

Зоіров Ж.,
студент економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Ринкова економіка потребує особливої уваги до налагодження в країні ефективної та потужної фінансової системи та еквівалентного цій системі законодавчого регулювання. У рамках фінансової системи має місце первісне нагромадження капіталу, продукування національного доходу і всього сукупного продукту, а також здійснюється їх розподіл та перерозподіл заради задоволення індивідуальних, приватних та суспільних проблем.

Інноваційний розвиток суспільства можливий лише за наявності потужної фінансової системи. В Україні фінансова система поки що не вирішує складних господарських та соціальних завдань. Саме тому створення ефективної фінансової системи потребує нових наукових досліджень, аналізу причин і наслідків створення та використання фондів фінансових ресурсів.

Фінансова система – сукупність різноманітних видів фондів фінансових ресурсів, які є у розпорядженні держави. Вона складається із внутрішньої будови та організаційної структури. Внутрішня будова складається із сфер та ланок, і представлена такими складовими: державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси та фінансовий ринок. До складу організаційної структури входять органи управління в сфері бюджету, контрольно-регулюючі, фінансові інститути та цільові фонди.

В Україні на шляху до ринкового типу фінансової системи накопичилося багато проблем, а саме: відсутність системного підходу до реструктуризації фінансової системи, надто повільний темп реформ, нечітка визначеність з конкретним напрямом реформ, відсутня стратегія і тактика, відсутність ефективності функціонування фінансової системи[3].

Фінансова система має бути гнучкою, динамічною, саморегульованою. Держава повинна знайти оптимальний підхід до реструктуризації, керувати розвитком і забезпечувати стабільність всієї системи.

Очевидно, що за умови вибору оптимальної стратегії й тактики перетворення економічних відносин не може не супроводжуватися падінням виробництва. Високе зростання цін — феномен, що властивий багатьом країнам у період економічних і політичних ускладнень. Негативним явищем є відсутність чіткої політики вищих органів влади, складна політична ситуація, зміна керуючих та посадових осіб.

Одним із основних питань є пошук шляхів збалансування фінансової системи. На національному рівні уже робилися спроби у частині затвердження та виконання бюджету, хоча вони приводили лише до формальної відповідності, а на практиці – дефіцит та зростання державного боргу. На регіональному рівні ситуація також складається не найкраще, оскільки в різних регіонах дохідна та видаткова частини не співпадають. Звітність та подання інформації до реєстру банками не має досконалих механізмів оперативності і прозорості, це зумовлює високий рівень несприятливого вибору і морального ризику, що впливає на розвиток фінансової системи [2].

Розвинена фінансова система є важливою умовою вирішення існуючих економічних проблем, серед яких особливо актуальною є необхідність оновлення надзвичайно застарілих основних фондів і створення заново всієї дорожньо-транспортної, житлово-комунальної та іншої інфраструктури життєдіяльності.

Найбільшій ефективності фінансова система держави досягає тоді, коли налагоджена та законодавчо закріплена діяльність кожної її ланки.

Основним джерелом фінансування для не фінансових інститутів, зокрема корпорацій, є банківські кредити. Фінансова система повинна сприяти ефективному акумулюванню ресурсів у економіку. Тут мова іде про розподіл не лише ресурсів, які сьогодні перебувають в розпорядженні фінансового сектора, але і тих, які потенційно можуть бути залученими через фінансову систему. Вона повинна слугувати важелем у зміцненні фінансового суверенітету.

В Україні сьогодні основні групи фінансових ресурсів, які могли б забезпечити зростання фінансової системи, розвинуті недостатньо і не можуть забезпечувати потреби інвестування економіки. Важливим механізмом зміцнення фінансової системи є капіталізація активів [1].

Отже, на розвиток фінансової системи впливає чимало факторів, які потрібно вирішувати, щоб не допустити застою і кризових явищ. По-перше – налагодити функціонування грошової, кредитної, банківської систем. По-друге – всі сфери фінансів і їх ланок, діяльність органів та інститутів, які функціонують в сфері фінансів необхідно вдосконалити. Стратегія і тактика реформування фінансів має полягати у поступовій реструктуризації, яка передбачатиме подальшу трансформацію. Слід звернути більше уваги на проблеми економічного розвитку та зростання, розробці законодавчо-нормативної бази. Єдиним способом збалансування фінансової системи є застосування системи міжбюджетних розрахунків, хоча в деяких випадках він неефективний.

Першочерговим завданням розвитку фінансової системи в Україні є нарощування фінансового потенціалу банківської системи, створити групу потужних банків, зменшити податковий тиск, упорядкувати фінансові потоки, розпочати структурно-інституційні перетворення банківської системи, ефективну реорганізацію підприємств. На це повинні бути спрямовані всі зусилля органів законодавчої та виконавчої влади.

Список використаних джерел:

1. Карпінський Б. А., Основи збалансованості фінансової системи держави / Б. А. Карпінський, О. В. Герасименко // Фінанси України. – 2012. – №1. – С. 77-79.
2. Крупка М. І. Вплив оперативної банківської інформації на розвиток фінансової системи України / М. І. Крупка, О. І. Скаско // Фінанси України. – 2012. – №11. – С. 107-110.
3. Опарін В. Трансформація та розвиток фінансової системи України / В. Опарін, В. Федосов // Ринок цінних паперів України. – 2009. – №1-2. – С. 13-14.
4. Стукало Н. В. Глобалізація та розвиток фінансової системи України / Н. В. Стукало // Фінанси України. – 2012. – №5. – С. 29-35.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІТЧИЗНЯНОГО ТУРИСТИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Сучасний ринок страхування пропонує великий спектр страхових продуктів, завдяки яким він має можливість співіснувати з іншими галузями економіки. Туристична діяльність за своєю економічною природою характеризується високим ступенем ризиковості, а тому її ефективне функціонування неможливе без страхування. Розвинуті країни вже давно запровадили страхування на туристичному ринку для успішного функціонування даної галузі та державної економіки в цілому. Страхування в туризмі на українському ринку є проблемним, оскільки відрізняється низькою поінформованістю та довірою населення, недостатньою увагою з боку державних органів [1,с.162].

Страхування в туризмі – система взаємозв'язків між страховою компанією і туристом по забезпеченню захисту життя, здоров'я та майнових інтересів громадян під час туристичної подорожі. Спектр страхових послуг на туристичному ринку можна поділити на дві групи: особисте (страхування життя, страхування від нещасного випадку, медичне страхування) та інші види страхування. Особисте страхування в туристичній діяльності має першорядне значення, оскільки страхування від нещасного випадку та медичне страхування регламентовано українським законодавством та має обов'язковий характер.

В залежності від видів страхування, які використовуються на ринку туристичного страхування, існує ймовірність ризиків, які можуть виникнути під час туристичної подорожі: фінансові, майнові, медичні, юридичні або адміністративні. Зазначені ризики залежать від конкретного страхового випадку та заздалегідь враховуються у страховому полісі. Для того, щоб оформити страховку, необхідно купити страховий поліс, який буде запропонований страховою компанією споживачу. Вартість полісу залежить від обраної програми та від терміну поїздки.

Незважаючи на те, що туризм – один із пріоритетних напрямків економіки України, сучасний стан страхування в туристичній галузі країни є незадовільним, оскільки:

- відсутність довіри до страхових компаній та агентів;
- політична нестабільність у країнах відпочинку туристів;
- відсутній національний туристичний продукт;
- відсутність попиту на страхові послуги;
- загальноекономічний стан як у країні проживання туриста, так і в країнах відпочинку;
- відсутня досконала система страхування на туристичному ринку [2,с.128].

Для покращення існуючих негативних факторів необхідно:

- раціональне використання страхових послуг;
- удосконалювати страховий ринок, який постійно інтегрується з іншими, не менш важливими ринками національної економіки;
- надавати відповідне медичне страхування при туристичних подорожах;
- підвищувати роль інших страхових продуктів, які стосуються захисту від майнових та фінансових ризиків, які виникають в українського туриста при виїзді за кордон.

Отже, страхування туризму відіграє значну роль для покупців та продавців туристичних послуг, оскільки воно забезпечує нормальне функціонування суб'єктів туристичного ринку, сприяє вирівнюванню фінансових витрат та регулюванню грошового обороту в країні.

Список використаних джерел:

1. Плиса В.П. Особливості становлення, проблеми та перспективи розвитку страхового ринку в Україні:навчальний посібник /В.П.Плиса/ – Львів: «Університетська книга», 2013. - С. 158-167.

2. Охріменко О.О. Проблеми формування страхового захисту підприємницької діяльності у сфері туризму в Україні: навчальний посібник /О.О.Охріменко/ –К.: Центр навчальної літератури, 2012.–С.126–131.

Капустей І. М., Сторожук С. С.,
студенти економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зовнішньоекономічна діяльність виступає джерелом валютних надходжень, створює підґрунтя для розвитку науково-технічного потенціалу національної економіки, залучення до міжнародного конкурентного ринкового середовища, створення та просування продукції, орієнтованої на експорт.

Тенденції, які формуються у сфері зовнішньоекономічної діяльності, не можна оцінювати однозначно. З одного боку, має місце покращення товарної структури експорту в залежності від ступеня промислової переробки та нарощування внутрішньогалузевої товарної торгівлі. З іншого – значні негативні тенденції у розвитку конкурентоспроможності: загальне зниження залежності формування ВВП від зовнішніх ринків; посилення ролі торгівлі з країнами СНД, особливо з Росією в енергетичній сфері; низький рівень інвестиційної привабливості виробництва; переважання надходження фінансового, а не промислового капіталу.

Основу системи зовнішньоекономічних зв'язків складає зовнішня торгівля. Тому першочергового значення набуває оптимізація паритетних умов торгівлі на основі врахування інтересів сторін, максимального використання економічного потенціалу та інтеграційних надбань. Ключовою проблемою розвитку зовнішньої торгівлі України протягом багатьох років є її від'ємне сальдо торгового балансу, яке спричинюється недосконалою структурою експорту та імпорту.

Ефективна зовнішньоекономічна діяльність сприяє відтворенню експортного потенціалу країни, підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках, формуванню раціональної структури експорту й імпорту, залученню іноземних інвестицій на взаємовигідних умовах, забезпеченню економічної безпеки України. На жаль, усі позитивні напрацювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності можуть бути зведені нанівець за умов загострення фінансової кризи. Економіка інтегрована у міжнародні економічні відносини і вже сьогодні відчуває значний торговий дисбаланс, який є результатом падіння попиту на вітчизняну продукцію.

Зовнішньоекономічна діяльність є важливим компонентом політики держави у галузі міжнародної політики. Саме тому державна політика має вагомий внесок у сфері міжнародних економічних відносин, а також впливає на активність господарюючих суб'єктів, що може позитивно вплинути на українську економіку та вивести її на якісно новий рівень розвитку.

Зважаючи на умови світової фінансової нестабільності, що склалися, на перший план виходить завдання пошуку внутрішніх ресурсів, які могли б бути спрямовані на оптимізацію обсягу та структури експорту, впровадження політики протекціонізму та покращення ситуації у високотехнологічних, наукомістких галузях машинобудування (верстати, літаки, ракети, судна, прилади, побутову техніку), галузях порошкової металургії, надтвердих матеріалів, кераміки, електрозварювання, сільського господарства, харчової промисловості тощо. Таким ресурсами могли б стати асигнування з бюджету, кошти пайових інвестиційних фондів, недержавних пенсійних фондів, страхових компаній та інших фінансових інститутів. Фінансова підтримка експортерам може надаватися шляхом пільгового оподаткування та з допомогою встановлення спеціального ввізного мита на конкуруючі товари.

За умови створення належної виробничої, соціальної і зовнішньоекономічної інфраструктури Україна може реально і стабільно розширювати свої позиції у світовій торгівлі, але для цього необхідні значні обсяги коштів та часу. Основними заходами державної політики, що сприятимуть розвитку підприємств-експортерів повинні стати: удосконалення законодавства України, що регулює зовнішню економічну діяльність; адаптація національного законодавства до норм СОТ; розробка та реалізація національної програми підвищення конкурентоспроможності виробників у важливих для України галузях економіки.

Дуже важливим є збільшення обсягів закупівель за кордоном ліцензій на новітні технології, машини, устаткування і прилади для подальшого створення нових конкурентоспроможних національних виробництв, набуття успішного досвіду іноземних країн в науково-технічних розробках, що зумовлює зменшення залежності України від імпоротної продукції. Потребує розширення та модернізації транспортний комплекс і транспортна інфраструктура України з метою реалізації транзитних операцій (з використанням трубопровідного, залізничного, автомобільного, морського і повітряного транспорту).

Впровадження та дотримання в Україні міжнародних стандартів та вимог сертифікації забезпечить відповідність національної продукції та послуг вимогам світової спільноти, а участь в міжнародних коопераційних проектах надасть пріоритетного розвитку багатьом галузям промислового комплексу.

Таким чином, має місце чимало перспективних шляхів розвитку зовнішньоекономічної діяльності України, які навіть в умовах світової фінансової кризи дозволять мінімізувати вплив зовнішніх негативних факторів та відкрити нові перспективи для розвитку суб'єктів господарювання України. Необхідні подальші наукові розвідки стосовно механізмів реалізації різноманітних напрямів залучення фінансових ресурсів з метою розвитку конкуруючих виробництв на виведення товарів національних виробників на міжнародний ринок.

Килимниченко І. А.,
студентка економічного факультету
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Важливою складовою частиною стабілізації господарської діяльності підприємств, фірм, усіх учасників ринкових відносин є зовнішньоекономічна діяльність - одна із сфер господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою та науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом товарів, послуг, виходом підприємств, організацій на зовнішній ринок. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності - це суттєвий фактор підвищення ефективності господарської діяльності як на рівні окремих підприємницьких структур, так і в масштабах усієї країни.

Питання функціонування зовнішньоекономічної діяльності підприємства широко висвітлені в працях таких фахівців, як Білий В., Губенко В., Зав'ялов П., Кредисов А., Лозенко А., Щербак В., Яковлев А., Якубовський М. та ін.

Актуальність даної проблематики пояснюється тим, що ефективна зовнішньоекономічна діяльність підприємств сприяє відтворенню експортного потенціалу країни та підприємств, підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках, формуванню раціональної структури експорту й імпорту, залученню іноземних інвестицій на взаємовигідних умовах, забезпеченню економічної безпеки України.

Реформа зовнішньоекономічної діяльності, насамперед, промислових підприємств є одним із істотних напрямів перебудови господарського життя країни. Вона характеризується децентралізацією зовнішньоекономічної діяльності і поступовою відмовою держави від монополії на зовнішню торгівлю. Закріплюються економічні, матеріальні та правові умови для посилення зацікавленості підприємств в експортній діяльності і підвищення її ефективності. Разом з тим, на сучасному етапі зовнішньоекономічна діяльність українських підприємств потребує вдосконалення.

У перспективі промислові підприємства повинні орієнтуватись у своїй зовнішньоекономічній діяльності на збільшення питомої ваги в експорті готових виробів, значне скорочення поставок сировини, палива, екологічно несприятливих продуктів. Особливе значення для розвитку зовнішньоекономічних зв'язків повинно мати нарощування експортного потенціалу за рахунок конверсії оборонних галузей промисловості, розвитку форм виробничого співробітництва із зарубіжними партнерами, створення умов для переливу міжнародного капіталу та робочої сили.

Підприємству, яке вирішило вийти на іноземний ринок, необхідно взяти до уваги існування безліч обмежень і перешкод у міжнародній торгівлі як у країні, на ринок якої воно збирається вийти, так і у своїй власній.

На сучасному етапі розвитку світової економіки вітчизняний товаровиробник спроможний вийти на світовий ринок лише за умови виробництва якісної продукції, яка б відповідала існуючим запитам і потребам споживачів. Розв'язання цієї проблеми можливе лише за умови вкладення капіталу та впровадження сучасних інноваційних розробок у пріоритетні галузі. У переважній більшості продукція вітчизняних товаровиробників характеризується низьким рівнем якості, що не відповідає світовим стандартам, а також високим рівнем витрат на її виробництво, що в кінцевому підсумку обумовлює низький рівень конкурентоспроможності на зарубіжних ринках.

Для вдосконалення системи підтримки національного товаровиробника на світових ринках та усунення загрози інтервенціоністських імпорتنих поставок можна запропонувати:

- стимулювати вітчизняне товаровиробництво, залежне від імпорту сировини, матеріалів та комплектуючих шляхом встановлення низьких чи «нульових» ставок ввізного мита;
- нарощувати потенціал зовнішньоекономічної діяльності підприємств шляхом модернізації виробництва;
- надавати державні гарантії щодо участі наших компаній у міжнародних тендерах;
- стимулювати вітчизняний машинно-технічний експорт, а також експорт харчової та сільськогосподарської продукції шляхом запровадження спеціальної системи кредитування обігових коштів виробників.

Отже, лише на основі всебічного вивчення кон'юнктури світових ринків, підвищення конкурентоздатності продукції, застосування сучасних технологій можна досягти позитивного ефекту від зовнішньоекономічної діяльності як на рівні підприємства, так і на макрорівні зокрема.

Список використаних джерел:

1. Губенко В. Конкурентоспроможність підприємства та стратегія просування на світовому ринку // Економіка України. - 2008. - № 9. - С. 56-59.
2. Якубовський М. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств в Україні // Актуальні проблеми економіки. - 2008. - № 6. - С. 9-14.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України - <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Місцевий розвиток в усіх сферах, що належать до компетенції місцевої влади: економічній, соціальній, культурній, забезпечується органами місцевого самоврядування. Функціонування місцевого самоврядування спрямовано на реалізацію його головного призначення – створення і підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади.

Чинна в Україні система місцевого самоврядування слабо відповідає зазначеним потребам суспільства через серйозні проблеми, що вимагають кардинальних кроків до їх розв'язання. Серед проблем Міністерством регіонального розвитку та будівництва України, яке безпосередньо відповідає за розвиток місцевого самоврядування, визначено такі:

- економічна неспроможність переважної більшості територіальних громад, органів місцевого самоврядування щодо здійснення власних і делегованих повноважень;
- недостатність ресурсів у бюджетах розвитку територіальних громад для інвестицій в інфраструктуру;
- криза комунальної інфраструктури, загрозлива зношеність теплових, водно-каналізаційних, водопостачальних мереж і житлового фонду;
- відсутність чіткого розподілу повноважень між рівнями, органами і посадовими особами місцевого самоврядування;
- відчуженість органів місцевого самоврядування від населення та їх корпоратизація, закритість і непрозорість діяльності, неефективне використання комунальної власності, земельних ресурсів, корупція, патерналізм у відносинах із населенням;
- криза кадрової політики, системи підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації по садових осіб, службовців органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад;
- нерозвиненість незалежного суспільного сектору соціальних ініціатив і соціальної економіки з виробництва соціальних, культурних, побутових, інформаційних та інших послуг для населення, невикористання ресурсного потенціалу цього сектору в місцевому розвитку;
- нерозвиненість форм прямої демократії, брак у жителів навичок безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення;
- соціальна дезінтегрованість територіальних громад і неспроможність жителів до солідарних дій захисту своїх прав і відстоювання інтересів у співпраці з органами місцевої влади та досягнення спільних цілей розвитку спільнот;
- складна демографічна ситуація в більшості територіальних громад і погіршення кількісних та якісних параметрів людських ресурсів [1].

Одночасно наведені виклики доповнюються проблемами правового та інституційного характеру, які посилюються в останні роки:

- конституційно-правовою невизначеністю територіальної основи місцевого самоврядування, диспропорціями радянської системи адміністративно-територіального устрою;
- надмірною централізацією повноважень, фінансових, матеріальних та інших ресурсів;
- неефективною державною регіональною політикою, яка не стимулює громади до саморозвитку та прояву місцевої ініціативи;
- дублюванням повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Міжнародна практика передбачає два принципово відмінні підходи до фінансування місцевого економічного розвитку, що їх умовно можна визначити як внутрішній, – використання ресурсів місцевого самоврядування для сприяння процесам розвитку території та зовнішній, що спрямований на залучення додаткових ресурсів [2, с. 6].

Фінансування місцевого економічного розвитку шляхом застосування внутрішнього підходу обумовлено високим рівнем адміністративної та фінансової автономії місцевого самоврядування в європейських країнах, що передбачає існування широкої бази для місцевих податків і зборів, а також достатні повноваження місцевої влади щодо адміністрування фіскальних надходжень. Відповідно місцева влада має у своєму розпорядженні значний обсяг фінансових ресурсів, які спрямовує на місцевий економічний розвиток.

На відміну від зарубіжних країн, в Україні значні обсяги надходжень від оподаткування спрямовуються до державного бюджету й адмініструються централізовано. За таких умов в Україні є більш поширеним зовнішній підхід до залучення місцевою владою додаткових ресурсів, який передбачає залучення коштів бюджетів вищих рівнів, грантових коштів, різних видів муніципальних позик, а також використання активів комунальної власності.

Також серед зовнішніх джерел наповнення місцевих бюджетів вагоме місце займають бюджети вищих рівнів. Зокрема, до бюджетних надходжень зовнішнього характеру належать цільові субвенції з державного чи обласного бюджету на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності в населених пунктах, субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту, а також субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів).

В останні роки в Україні набуває поширення використання змішаного варіанту щодо фінансування місцевого економічного розвитку, який поєднує елементи внутрішнього і зовнішнього підходів. Тобто органи місцевого самоврядування водночас залучають кошти місцевого бюджету, бюджетів вищих рівнів, приватних суб'єктів господарювання, благодійних фондів і донорських організацій для фінансування місцевого економічного розвитку. Проте, у переважній більшості, навіть акумульованих коштів недостатньо для розв'язання проблем економічного розвитку, що накопичилися на місцевому рівні.

Для того, щоб подолати проблеми у сфері фінансування місцевого економічного розвитку, необхідно забезпечити проведення реформи місцевого самоврядування в комплексі з реформою адміністративно-територіального устрою, що дасть можливість сформулювати економічно спроможні територіальні громади – первинний рівень місцевого самоврядування на основі нового територіального поділу.

Дослідивши діяльність уряду з реформування адміністративного і територіального устрою держави та місцевого самоврядування за часів незалежності України, можна назвати основні причини, які гальмують реформи:

- відсутність національної стратегії розвитку держави на довгостроковий період, у якій закріплено бачення перспектив становлення України;
- брак системного підходу до проведення реформ в Україні, зокрема програми реформ, яка законодавчо закріплена і є директивним документом;
- відсутність спадкоємності у прийнятті управлінських рішень при зміні політичних еліт;
- недостатня політична воля керівництва держави щодо проведення реформ;
- незацікавленість, а в багатьох випадках – негативне ставлення до проведення реформ учасників – представників органів місцевого самоврядування;
- неузгодженість бачень щодо шляхів реформування між суб'єктами;
- відсутність єдиного органу щодо реалізації державної політики реформування;
- відсутність джерел фінансування процесу реформування;

- недостатня участь у законотворчому процесі провідних наукових шкіл України;
- недостатня інформаційно-роз'яснювальна робота щодо зацікавлення суспільства у проведенні реформ [3, с. 73].

Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, яка прийнята на засіданні Кабінету Міністрів України в листопаді 2013 року, передбачено реалізацію наряду з стимулювання місцевого економічного розвитку, зокрема, запровадження і використання різноманітних інструментів та механізмів стимулювання, у тому числі програм соціально-економічного розвитку, кластерів, національних проектів, механізмів державно-приватного партнерств, а також розширення сфери дії фінансових інструментів: інвестиційних субвенцій, бюджету розвитку у складі місцевого бюджету, комунальних банків, філіалів банківських установ [4].

Список використаних джерел:

1. Пухир С.Т. Проблеми фінансового забезпечення місцевого самоврядування//Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 1(19). – с.102-107.
2. Брода М. Методи та механізми фінансування місцевого економічного розвитку : Звіт Центру громадської експертизи / М. Брода, А. Гінкул, К. Рубановський. – К. : Проект МЕРМ, 2012. – 106 с.
3. Пухир С. Т. Дискурс адміністративно-територіальної реформи в Україні та її вплив на формування державної регіональної політики / С. Т. Пухир // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Економічний простір України: регіоналізація та інтеграція в умовах суспільних трансформацій : (зб. наук. пр.) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень ; ред. кол. : відп. ред. Є. І. Бойко. – Львів, 2011. – Вип. 1 (87). – С. 67–74.
4. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.csi.org.ua/www/wp-content/uploads/2013/05/nsrdu2020_1.pdf.

Когут М. І.,
магістрант економічного факультету
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємства, оцінки його ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

Фінансовий стан є синтетичним показником операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суб'єкта господарювання, а також економічною категорією, що відображає фінансові відносини суб'єктів ринку і їх здатність здійснювати самофінансування своєї діяльності.

Фінансовий стан – найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства в зовнішньому середовищі. Він визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловій співпраці, оцінює, в якій мірі гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів з фінансових та інших відносин.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства, на думку Г.В. Савицької, – це складна економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу [3, с.571].

Досить повним є визначення сутності цього поняття у М.Я. Коробова. Він стверджує, що «фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. Фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями» [2 с.54].

На думку А.Г. Загороднього, Г.Л. Вознюка, Т.С. Смовженко [1, с.89], фінансовий стан – це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами. Дане визначення обмежується лише наявністю фінансових ресурсів, здійснення грошових розрахунків указує тільки на рух грошових коштів у процесі нормальної господарської діяльності.

Отже, фінансовий стан підприємства – це реальна (на фіксований момент часу) й потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою. Кількісно він вимірюється системою показників, на підставі яких здійснюється його оцінювання.

Аналіз фінансового стану є складовою частиною фінансового аналізу. Основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану є баланс підприємства. Аналіз фінансового стану є процесом дослідження форм фінансової звітності за декілька звітних періодів із залученням у разі необхідності додаткової аналітичної інформації. Зміст фінансового аналізу є ширшим за зміст аналізу фінансового стану підприємства, оскільки включає в себе, окрім аналізу фінансового стану, також визначення факторів, що вплинули на фінансові результати діяльності, та пошук резервів збільшення рентабельності, зменшення собівартості, підвищення ефективності діяльності за рахунок інших факторів.

За допомогою аналізу фінансового стану підприємства внутрішні користувачі та інші зацікавлені особи - інвестори, кредитори, менеджери, потенційні сенатори тощо (зовнішні користувачі) - мають можливість оцінити минулий, поточний та перспективний стан підприємства в ринковому середовищі і прийняти рішення, які впливатимуть на його подальшу виробничо-господарську діяльність.

Оцінка фінансового стану, включає в себе розгляд кожного показника, отриманого в результаті аналізу фінансового стану, з точки зору відповідності його фактичного рівня нормальному для даного підприємства рівню, ідентифікацію факторів, що вплинули на величину показника, визначення необхідної величини показника на перспективу та способів її досягнення.

За умов переходу економіки України до ринкових відносин своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств набула особливого значення, оскільки за її результатами здійснюються планування та підготовка управлінських рішень по всіх аспектах фінансової діяльності підприємства, тобто формується інформаційна система фінансового менеджменту, або фінансова інформація.

Для підтримання стійкого фінансового стану слід систематично проводити його аналіз та оцінку з метою своєчасного виявлення та вжиття заходів щодо запобігання поширення негативних тенденцій у фінансовій діяльності підприємства.

Пошук резервів, які можуть бути використані для покращення фінансового стану підприємства, проводиться шляхом ґрунтовного аналізу всіх складових його діяльності. Удосконалення фінансового стану підприємства можливе за рахунок збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків. Підвищення розмірів вхідних грошових потоків

можливе за рахунок: збільшення виручки від реалізації; продажу частини основних фондів; рефінансування дебіторської заборгованості.

Список використаних джерел:

1. Загородній А.Г. Фінансовий словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С.. – К.: Знання, 2007. – 587 с.
2. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – [3-тє вид., перероб. і доп.] – К.: Знання, КОО, 2005. – 294 с.
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навч. посіб.] / Савицька Г.В. – [2-ге вид., випр. і доп.] – К.: Знання, 2005. – 662 с.

Копайгородська Ж. С., Артеменко Я. О.,
студентки економічного факультету

Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини

РИНОК СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Страховання життя є одним з центральних видів страхування та має велике соціально-політичне значення. Страховання життя поєднує в собі можливість для громадян одержати страховий захист від існуючих ризиків та заощадити кошти. Відповідно до Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 р., під страхуванням життя розуміють вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, чи у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку [1].

Особливістю цієї сфери страхування є поєднання усіх видів страхування, що пов'язані зі страховим захистом життя й здоров'я особи, а також додатковим пенсійним забезпеченням. При цьому окремі види належать до довгострокового (накопичувального) страхування, а окремі – до інших видів страхування життя.

Незважаючи на те, що останнім часом спостерігається поступове зростання показників ринку страхування життя, є проблеми, які заважають розвитку страхування життя в Україні:

- відсутність відповідних традицій страхування життя;
- негативна історія страхування життя в Україні в пострадянський період;
- нестабільність політичної ситуації;
- відсутність надійних інвестиційних інструментів, а також відсутність гарантій збереження вкладених коштів;
- зміни в соціальній сфері, що у силу своєї невизначеності в даний час стримують розвиток страхування життя;
- інфляція, нестійкість національної валюти;
- відсутність вільних коштів у підприємств і населення;
- низька страхова культура населення, страхових посередників і деяких страховиків;
- велика кількість страхових компаній з низьким рівнем капіталізації;
- несприятливе податкове законодавство
- недостатня ємність страхового ринку.

Формування капіталу компаній зі страхування життя і його розміщення потребують суттєвих удосконалень, при чому як на макрорівні, так і на рівні самих страхових компаній[3].

Важливим чинником для розвитку страхування життя є рівень життя і заробітної плати населення. Формування добровільного ринку страхування життя в розвинутих країнах почався із заробітної платні на рівні \$500 на місяць. Якщо середньомісячна зарплата громадян становить менше зазначеної суми, то масового страхування життя не

відбуватиметься. В Україні цей показник не досяг навіть \$200. Тому для пересічного громадянина України платіж на страхування життя зазвичай належить до групи так званих відкладених потреб, які досить болісно дадуть про себе знати лише в майбутньому і часто не усвідомлюються сьогодні. [2, с.91].

Зараз Україна поступово відмовляється від обтяжливих соціальних гарантій та неефективної системи соціального забезпечення. Розвиток страхування життя має удосконалити соціальну політику держави в сфері соціального захисту населення та його пенсійного забезпечення. Відповідно до цього, в Україні буде перенесено частину соціального навантаження держави на страхові компанії.

Потребуючими пріоритетами у регулюванні ринку страхування життя, мають стати[3]:

- впровадження європейських принципів регулювання страхової діяльності;
- забезпечення прозорості страхового ринку, шляхом забезпечення достовірної та регулярної фінансової звітності;
- боротьба за чистоту страхового ринку, шляхом підняття стандартів та посилення відповідальності за їх невиконання;
- капіталізація сектора;
- своєчасна та широка адаптація українського страхового ринку до світових вимог фінансового регулювання та нагляду, активна співпраця з європейськими та міжнародними організаціями;
- розвиток страхового посередництва та посилення контролю за посередниками (брокерами, агентами і консультантами);
- впровадження системи мікрострахування для мало заможних верств населення, державну підтримку соціально значущих видів страхування;
- формування страхової культури громадян та підвищення фінансової грамотності учасників страхового ринку.

Ринок страхування життя в Україні необхідно реформувати, враховуючи при цьому її теперішній стан, соціальне значення, а також притаманний цій підгалузі потужний інвестиційний потенціал. Найближчими пріоритетами у регулюванні ринку страхування життя, мають стати: впровадження європейських принципів регулювання страхової діяльності; забезпечення прозорості страхового ринку, шляхом забезпечення достовірної та регулярної фінансової звітності; боротьба за чистоту страхового ринку, шляхом підняття стандартів та посилення відповідальності за їх невиконання; капіталізація сектора.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» (зі змінами і доповненнями) № 5459-VI (5459-17) від 16.10.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5459-17>
2. Ярошенко С.Л. Проблеми становлення та розвитку страхового ринку життя в Україні: Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності / С.Л. Ярошенко, Л.В. Куделя / Формування ринкових відносин в Україні. – № 4. –2012. – (83). –С. 86-93.
3. Фурман В.М. Страховий ринок в Україні: проблеми становлення та стратегія розвитку В.М. Фурман / [Електронний ресурс]:– Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/injde/38207.html>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вивчаючи сутність фінансових ресурсів як частини активів, та фінансових потоків як основоположної економічної категорії зведення фінансового потенціалу підприємства в довгостроковій перспективі необхідне наукове осмислення нових правових, економічних й соціальних векторів в процесах управління фінансовою діяльністю молокопереробних підприємств, що потребує розробки адекватних механізмів оцінки результатів їх діяльності.

Ринкова відокремленість підприємств спрямовує управління ними на нарощення фінансового потенціалу в довгостроковій перспективі, збереження їх майнових ресурсів і ефективне використання джерел їх формування. Управління фінансовими потоками, що інвестовано в оборотні активи, виступає визначальним і стратегічно важливим чинником підтримання й укріплення майнового стану та потенціалу розвитку молокопереробного підприємства.

Оцінка ефективності їх використання здійснюється за системою показників, моніторинг та аналіз яких уможливорює запобігання негативним тенденціям і зменшення ризику банкрутства, що є особливо актуальним на тлі значної кількості збиткових підприємств молокопереробної галузі України.

Найбільш теоретично та методологічно обґрунтованим є розуміння потокового підходу до управління фінансовими ресурсами з урахуванням їх вартісного впливу на результат діяльності Гришова І. Ю. та Шабатура Т. С., які визначають фінансові потоки як зміну фінансових ресурсів, спричинену їх цілеспрямованим рухом з урахуванням зміни етапів операційного процесу, яка покликана повністю забезпечити фінансування реалізації діяльності та оптимізувати джерела надходження фінансових ресурсів [1]. Дане визначення поєднує зміну обсягів, форм та способів руху фінансових ресурсів із фазами операційного процесу, адже на кожному етапі їх реалізації, відбувається об'єктивна зміна обсягів та джерел фінансових ресурсів, тобто враховується фактор їх часової належності. При цьому фінансові ресурси мають здатність змінювати не тільки свої обсяги, а й вартість у різні проміжки часу.

Таким чином, тлумачення поняття повністю враховує властиві ознаки фінансових потоків: рух, розмірність, ліквідність та фактор часу в поєднанні з змінами етапів та обсягів операційного та інноваційного процесів. На скільки обґрунтованою є практика застосування категорії фінансових потоків та її методичного забезпечення на переробних підприємствах молочної галузі визначають тенденції вартісних та структурних змін у складі фінансових ресурсів.

З точки зору формування ринкової вартості переробних підприємств, що втілюють фінансові потоки, аналіз свідчить про критичний рівень ризиків формування фінансових потоків та фінансової стійкості через значне перевищення залучених джерел формування фінансових потоків, що супроводжується втратою та перерозподілом власних джерел, неможливістю підвищити рентабельність власного капіталу за рахунок залучених джерел, втратою потенціалу фінансового розвитку за нестачі страхових резервів та можливої втрати репутації через неможливість розрахуватись за своїми зобов'язаннями.

Політика управління оборотним капіталом, що визначає фінансовий потенціал молокопереробного підприємства, повинна будуватись з урахуванням нових моделей ведення бізнесу, нових методологічних підходів, зокрема потоковому підході управління фінансовими ресурсами та визначати нарощення ринкової вартості молокопереробного підприємства в перспективі.

Список використаних джерел:

1. Гришова И. Ю. Аналитическое обеспечение управления структурой оборотных активов молокоперерабатывающих предприятий. / И. Ю. Гришова, М. Ю. Щербата. // Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. – Тольятти. Россия. - 2013. № 2 – С.23-26.
2. Гришова І. Ю. Розробка заходів управління ризиками фінансової безпеки підприємства. / І. Ю. Гришова, Т. С. Шабатура // Вісник Сумського національного аграрного університету: науково-методичний журнал. Серія: фінанси і кредит. №2 , 2012. – с.15-21.
3. Кужель В. В. Державна підтримка регіональних програм інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / В. В. Кужель, І. Ю. Гришова, В. А. Замлинський, // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 2 . – С. 201-206. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>
4. Кужель В. В., Непочатенко В. О. Ефективність державної політики агропромислового виробництва. / В. В. Кужель, В. О. Непочатенко // Економічний розвиток : теорія, методологія, управління. – Будапешт-Валенсія – Київ, - 2013. – С.310-316
5. Хлистун О. А. Фінансова захищеність економічної діяльності аграрних підприємств. / О. А. Хлистун // Агросвіт . – К., 2014 - №1 – С.50-56.
6. Крюкова І. О. Фінансова архітектура інноваційного розвитку молокопереробних підприємств / І. О. Крюкова // Облік і фінанси. – 2013. - № 2 (60). – С. 87-93
7. Крюкова І. О. Фінансове забезпечення розвитку молокопереробних підприємств / І. О. Крюкова // Інноваційна економіка. - 2012. - № 9 [35]. – С. 93-96.

Кульбіда О. В.,
магістранта економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Податок на додану вартість як один із видів універсальних акцизів має виражену фіскальну функцію, є найбільш суперечливим елементом сучасних податкових систем та основним джерелом надходжень у бюджет. Варіативність механізмів його адміністрування, неоднозначна оцінка впливу на економічні процеси визначили неоднозначне ставлення до цього податку науковців, платників, а також держави.

ПДВ набув широкого поширення - спочатку в країнах Європи (кінець 60-х - початок 70-х рр.) і дещо пізніше - в країнах Азії, Африки і Латинської Америки. На сьогодні даний податок стягується практично у всіх промислово - розвинутих країнах. Поряд з цим слід також відзначити, що даний податок й досі не запроваджений в таких країнах як Австрія, Швейцарія, США. У кінці 80-х - на початку 90-х рр. ПДВ було введено в країнах Східної Європи (Болгарія, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина, Чехія), а також в деяких країнах СНД (Білорусь, Казахстан). В Україні і Росії його запроваджено в 1992 році [2].

У сучасній економічній літературі сформувалася досить стійка система поглядів щодо визначення поняття «податок на додану вартість». Так, в Економічному енциклопедичному словнику визначено ПДВ як «податок, яким оподатковуються товари на суму вартості, доданої на кожному з етапів їх виробництва, обміну або перепродажу, а також робіт і надання послуг» [1].

П. А. Самуельсон і В. Д. Нордхаус розглядають додану вартість як різницю між вартістю вироблених товарів і вартістю матеріалів та сировини, що використані для їх виробництва. На їхню думку, додана вартість складається з заробітної плати, відсотків і прибутку, отриманих окремим підприємством чи галуззю [4].

У Податковому Кодексі України дане визначення наведено ще більш лаконічно: «податок на додану вартість – непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V ПКУ» [3].

Отже, податок на додану вартість – це непрямий податок, який є частиною новоствореної вартості товарів (робіт, послуг), яка формується на кожному етапі виробництва, обігу та включається до ціни товару і сплачується кінцевим споживачем. ПДВ представляє собою податок на внутрішнє споживання продукції, являючи при цьому, надбавку до ціни товарів (робіт, послуг), які споживаються на митній території України.

З фіскальної точки зору, податок на додану вартість має високу ефективність. Зокрема, широка база оподаткування цього податку забезпечує надійність та стабільність надходжень до Державного бюджету України. Стягнення цього податку на всіх етапах руху товару забезпечує рівномірний розподіл податкового тягаря між суб'єктами господарювання, які безпосередньо задіяні в процесі виробництва, реалізації товару. З точки зору прогресивності об'єкта оподаткування, ПДВ наближається до прямих податків завдяки оподаткуванню доданої вартості, створеної на конкретному етапі руху товару[5].

Дослідження впливу ПДВ на господарську діяльність підприємств є достатньо складним. Суб'єкти підприємництва є платниками ПДВ, купуючи товари, оплачуючи виконані роботи та отримані послуги. Водночас вони, реалізуючи товари, роботи, послуги, у складі виручки з реалізації продукції отримують на свої поточні рахунки передбачені чинним законодавством суми ПДВ, сплачені покупцями, а отже, підприємства є платниками ПДВ до бюджету. Сплата ПДВ при оплаті товарів, матеріальних цінностей, основних засобів і виконаних робіт та отриманих послуг визначає суму вхідного податку на додану вартість. На цьому етапі сплата ПДВ здійснюється за рахунок, як правило, оборотних коштів суб'єктів підприємництва, тобто має місце тимчасова їх іммобілізація. У цьому випадку необхідно врахувати такі чинники: умови оплати та обсяги придбання товарно-матеріальних цінностей, ставки й пільги щодо ПДВ, джерела та терміни відшкодування сплаченого ПДВ суб'єктам підприємницької діяльності.

Варто зазначити, що підприємством оподатковуються не одержані доходи, а його витрати пов'язані з процесом виробництва, при цьому в кінцевому варіанті суб'єкт господарювання сплачує лише різницю між сплаченим та одержаними сумами ПДВ, а решту платять покупці, які є кінцевими споживачами [5]. Тому, перш за все, для гармонізації податкової системи необхідно привести у відповідність назву податку та механізм його адміністрування. Що, відповідно, дасть змогу зменшити собівартість продукції, а відповідно і ціну товару, а також значно спростить процедуру бухгалтерського обліку зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ внаслідок спрощення розрахунків між підприємствами, які задіяні в процесі «виробництво-споживання». Це призведе також до звільнення від оподаткування заробітної плати, виробничих запасів, основних засобів, в тій частині, які не реалізуються.

Список використаних джерел:

1. Економічний енциклопедичний словник: у 2-х т. – Львів.: Світ 2006. – Т.2.– С. 112-113.
2. Копилов Є.В. Вплив податку на додану вартість на фінансові ресурси суб'єктів господарювання[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kopilov-ev-vpliv-podatku-na-dodanu-vartist-na-finansovi-resursi-subektiv-gospodaryuvannya/>
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755–VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Самюэльсон Пол Э. Экономика/Пол Э. Самюэльсон, Вильям Д. Нордхаус. – 18-е издание: Пер. с англ. – М. : ООО «И.Д. Вильямс», 2007. – 1360 с
5. Семенко Т.М. Податок на додану вартість як економічна категорія / Т. М. Семенко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка».–№4. – 2011. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=527>

Курмаєв П. Ю.,
д .е. н., професор кафедри економіки підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
Байрамов Е.,
аспірант кафедри економіки підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Основою побудови правової системи будь-якої країни виступає Конституція. Саме тому, вихідні правові передумови функціонування інституту «інноваційного підприємництва» закладено в Конституції України.

Відповідно до ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Стаття 54 гарантує громадянам свободу наукової і технічної, а також інших видів творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав. У цій же статті визначено, що держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством.

Поряд із базовими нормами Основного закону, законодавче врегулювання правовідносин у сфері економічної безпеки інноваційного підприємництва міститься у положеннях Господарського, Цивільного та Податкового кодексів України.

Так, Господарський Кодекс України [2] визначає підприємництво як самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Цивільний кодекс України [3] не містить конкретних положень щодо інноваційного підприємництва. Проте, окремі норми статей 50, 89 регламентують процес набуття права на підприємницьку діяльність, а положення глави 75 та Книги 4 присвячено унормуванню права інтелектуальної власності, порядку розпоряджання майновими правами у цій сфері.

Правові норми Податкового Кодексу врегульовують важливі питання обліку та оподаткування підприємницької діяльності, у тому числі в інноваційній сфері. До набуття чинності Закону України [4] п. 15 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України була передбачена можливість суб'єктам індустрії програмної продукції користуватися до 1 січня 2023 р. пільгами з оподаткування податком на прибуток.

Базовими Законами підприємницької діяльності у інноваційній сфері є наступні: «Про підприємництво» (1991), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (1991), «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» (1999), «Про інноваційну діяльність» (2002), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2003), «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (2006), «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2012).

Враховуючи інтеграційний вектор розвитку нашої країни, орієнтація на поглиблення міжнародної співпраці знайшла своє відображення в Угоді про партнерство і співробітництво з Європейськими співтовариствами 14.06.1994 року, яка набула чинності 01.03.1998 року, в «Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу», затвердженій Указом Президента України від 11.06.1998 року № 615/1998, а також у «Стратегії економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки», затвердженій Указом Президента України від 28.04.2004 року № 493/2004.

Вищезазначеними законодавчими та підзаконними актами, в Україні була сформована солідна нормативно-правова база, якою передбачалось не тільки загальна

орієнтація на інноваційний розвиток економіки, але й окреслювались основні механізми втілення в життя такого курсу державою. Проте, реальне функціонування більшості цих механізмів в Україні не відбулося [7].

Список використаних джерел:

1. Курмаєв П.Ю. Аналіз нормативно-правового забезпечення процесу управління соціально-економічним розвитком на регіональному рівні /П.Ю. Курмаєв //Економічний простір. – 2009. - №24. – С.38-44.
2. Господарський кодекс України[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 р. № 71-VIII
5. Коломієць Д. Законодавча складова інституційного забезпечення інноваційного розвитку України/Д. Коломієць//Вісник КНУ. – 2009. - №107-108. – С.56-59.
6. Гладка Т.І. Законодавче та нормативно-правове забезпечення інноваційного розвитку освіти в Україні / Т. І. Гладка // Актуальні проблеми державного управління . - 2010. - № 1. - С. 235-243.
7. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cstei.lviv.ua/upload/pub/Innov/1245607668_49.doc

Литвин Р. О.,
магістрант економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Податок на прибуток підприємств – один із найважливіших податків, який є основою податкової системи України. За значущістю у доходах Державного бюджету він посідає друге місце після ПДВ. За його допомогою можна стимулювати та підтримувати економічне зростання, інноваційний вектор розвитку держави, спрямовувати діяльність платників податків у суспільно корисних напрямках. Недоотримання вказаного податку викликає різноманітні негативні соціально-економічні наслідки [5]. Саме тому покращання сучасного стану податку на прибуток підприємства є однією із найважливіших соціально-економічних проблем, від швидкого вирішення яких значною мірою залежить подальший розвиток малого та середнього бізнесу в Україні [4, с. 191].

Податок на прибуток є прямим податком, який сплачують підприємства з прибутку, який дорівнює перевищенню суми доходів над собівартістю реалізованих товарів, виконаних робіт та наданих послуг, а також над сумою інших витрат звітного періоду, тобто прибуток = доходи – с/в реалізованої продукції – інші витрати [3].

Для системи оподаткування прибутку підприємств України характерна часта зміна об'єкта та ставки оподаткування. Так, у 1991 р. податок сплачувався з прибутку, в 1992 р. – з доходу, в 1 кварталі 1993 р. – з прибутку, починаючи з 2 кварталу 1993 р. та в 1994 р. – з доходу, в 1995 та з 1997 р. – з прибутку. Що стосується ставки податку на прибуток, то вона теж постійно змінювалася. Так, у 1991–1994 рр. ставка податку складала 35%, в 1995–2003 рр. – 30%, 2004–2010 рр. – 25%, з 01.04.2011 р. – 23%, з 2012 р. – 21%, з 2013 р. – 19%, з 2014 р. – 18% [1, с. 32]. Фіскальна вага податку на прибуток підприємств і податку з доходів фізичних осіб у бюджетних доходах держави є приблизно однаковою. Їх фіскальне значення в бюджетних доходах становить близько 1/3 бюджетних доходів держави.

Визначення об'єкта оподаткування прибутку підприємств протягом значного періоду змінювалося та вдосконалювалося. Невідповідність нормативно-правових актів та методики розрахунку призводила до отримання різної величини бухгалтерського та податкового прибутку, що унеможливлювало ефективність проведення контролю з оподаткування прибутку підприємств. З прийняттям Податкового кодексу України прибуток та його оподаткування зазнали революційних змін, які дали змогу усунути неузгодженість методики і підходів визначення бухгалтерського та податкового прибутку [1, с. 33]. Згідно Закону України №71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи)», який вступив у дію з 1 січня 2015 року, податок на прибуток обчислюється, виходячи з бухгалтерського фінансового результату (за П(С)БО чи МСФЗ), відкоригованого на різниці, передбачені Податковим кодексом. Базова (основна) ставка податку у 2015 році становить 18 відсотків. Водночас, платник податку, у якого річний дохід (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний (податковий) період не перевищує двадцяти мільйонів гривень, має право прийняти рішення про незастосування коригувань фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років), визначені відповідно до положень цього розділу, не більше одного разу протягом безперервної сукупності років в кожному з яких виконується цей критерій щодо розміру доходу. Про прийняте рішення платник податку зазначає у податковій звітності з цього податку, що подається за перший рік в такій безперервній сукупності років. В подальші роки такої сукупності коригування фінансового результату також не застосовуються (крім від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років) [2].

Податок на прибуток підприємств є одним із найбільш активних важелів державного регулювання соціально-економічного розвитку, інвестиційної активності, зовнішньоекономічної діяльності, структурних змін у виробництві, забезпечення прискореного розвитку пріоритетних галузей. Однак існуюча в Україні податкова система використовує його не на повну потужність, бо застосовуються не всі інструменти регулювання. Тому, вдосконалюючи податкову систему України, основну увагу необхідно сконцентрувати на зміні функціональної спрямованості податку на прибуток підприємств із фіскальної на регулюючу [3, с.16]. Проте зниження податкових ставок містить у собі загрозу скорочення бюджетних надходжень, що може призвести до порушення виконання державою покладених на неї функцій, зокрема у соціальній сфері.

Список використаних джерел:

1. Євтушевська О.О. Особливості визначення податку на прибуток згідно з Податковим кодексом України / О.О. Євтушевська // Економіка харчової промисловості. – № 1 (13). – 2012. – С. 32-34.
2. Закону України №71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи) від 28.12.2014. – Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 7-8, № 9. – ст.55. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
3. Морозова Н.А. Особливості оподаткування прибутку підприємств України / Н.А. Морозова // Управління розвитком. – 8 (171). – 2014. – С. 15-16.
4. Сторожук О. В. Податок на прибуток підприємств: вітчизняний та зарубіжний досвід / О.В. Сторожук, Ю.В. Панура // Науковий Вісник національного університету ДПС України (економіка, право). – 3(62). – 2013. – С. 191-196.
5. Шлафман Н.Л. Функціонування податку на прибуток підприємств в Україні / Н.Л. Шлафман, М.П. Волохова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2707/1/>

Літовкіна Т. В.,
викладач кафедри економіки підприємства, фінансів
та фінансово-економічної безпеки
Рибчак А. Л.,
студентка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВИ

Державний кредит за своєю економічною сутністю - це сукупність економічних відносин між державою в особі органів влади й управління, з одного боку, і фізичними та юридичними особами - з іншого, за яких держава є позичальником, кредитором і гарантом.

Будучи кредитором, держава за рахунок коштів бюджету надає на платній основі за умови обов'язкового повернення кредити юридичним і фізичним особам. У тих випадках, коли держава бере на себе відповідальність за погашення позик або виконання інших зобов'язань, взятих на себе фізичними чи юридичними особами, вона є гарантом. Оскільки державні гарантії, як правило, розповсюджуються на недостатньо надійних позичальників, то вони призводять до зростання витрат із централізованих грошових фондів. У сфері міжнародних економічних відносин держава може виступати як у ролі позичальника, так і кредитора.

Як економічна категорія державний кредит поєднує в собі фінансові та кредитні відносини. Як ланка фінансової системи він обслуговує формування і використання централізованих грошових фондів держави. Державний кредит є зворотним, терміновим і платним. Разом з тим, між державним та банківським кредитом, як класичною формою кредитних відносин, існують суттєві відмінності.

Коли ж мова йде про державний кредит, то отримані через державну позику кошти надходять у розпорядження органів державної влади, перетворюючись в їх додаткові фінансові ресурси. Вони використовуються, як правило, на покриття бюджетного дефіциту. Джерелом погашення державних позик і виплати процентів за ними виступають кошти бюджету.

Циклічність економічного розвитку визначає рівень використання державою позичених коштів. В умовах спаду економіки країна збільшує розміри позик. Але прямої залежності між державними позиками і станом економіки держави не існує. Високорозвинені країни навіть в періоди стабільного розвитку можуть збільшувати свої боргові зобов'язання.

На розвиток економіки України у 2014 році суттєвий вплив мали сформовані у попередні роки як зовнішні, так і внутрішні дисбаланси, пов'язані із погіршенням стану платіжного балансу та зменшенням валютних резервів, випереджаючим зростанням споживання та зменшенням інвестиційних можливостей підприємств, штучним утриманням тарифів на газ та тепло на рівні, суттєво нижчому за економічно обґрунтований.

Крім сформованих у попередні роки дисбалансів, на розвиток вітчизняної економіки у 2014 році мають суттєвий вплив негативний зовнішньоекономічний фон, несприятлива цінова кон'юнктура на зовнішніх ринках, продовження військового конфлікту на сході України, глибока девальвація національної грошової одиниці, анексія АР Крим і м. Севастополя та торговельні обмеження з боку Російської Федерації.

Обсяг капітальних інвестицій, освоєних підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування, за 9 місяців 2014 року порівняно з аналогічним періодом 2013 року скоротився на 23 відсотка і становив 135,5 млрд. грн.

За даними Державної служби статистики України, реальний ВВП у I кварталі 2014 року порівняно з відповідним кварталом 2013 року зменшився на 1,2 відсотка, у II кварталі - на 4,6 відсотка, а у III кварталі - на 5,3 відсотка.

З метою корегування накопичених у 2010 - 2013 роках зовнішніх дисбалансів, та з огляду на критично низькі обсяги валютних резервів, Національний банк України розпочав перехід до гнучкого обмінного курсу, в результаті чого середньозважений курс на міжбанківському ринку зріс з 8,15 грн. до долару США на початку року до 15,77 грн. за долар США станом на 18 грудня 2014 року.

За оперативними даними Національного банку України, за січень - листопад 2014 року загальний обсяг депозитів у національній валюті зменшився на 59,4 млрд. грн., або на 14,1 відсотка до 362,9 млрд. грн., у т. ч. депозити населення - на 51,1 млрд. грн., або на 20,2 відсотка до 202,4 млрд. грн.

Обсяг кредитів, спрямованих в економіку, у національній валюті зменшився на 56,5 млрд. грн., або на 9,5 відсотка до 540,3 млрд. грн., в тому числі наданих юридичним особам - скоротився на 44,1 млрд. грн., або на 9,3 відсотка до 430,9 млрд. грн.

Депозити та кредити в іноземній валюті збільшуються в поточному році лише статистично за рахунок девальваційних процесів: депозити - на 31,8 відсотка до 324,5 млрд. грн., кредити, спрямовані в економіку, - на 53,8 відсотка до 473,7 млрд. грн.

В результаті, загальний обсяг депозитів за січень - листопад 2014 року зменшився майже на 18,9 млрд. грн., або на 2,8 відсотка та становив 687,4 млрд. грн., а загальний обсяг кредитів в економіку України з початку року зріс майже на 109,2 млрд. грн., або на 12,1 відсотка до 1 014,1 млрд. грн.

Прогноз економічного та соціального розвитку України на 2015 рік, схвалений на засіданні Кабінету Міністрів України 22 грудня 2014 року, розроблений Міністерством економічного розвитку і торгівлі України. Прогноз передбачає певну активізацію економічної діяльності у II півріччі 2015 року в результаті реалізації економічних реформ, та побудований виходячи із припущень щодо: завершення військового конфлікту на сході України; вирішення проблеми з поставками газу в Україну за економічно обґрунтованою ціною; отримання донорської допомоги на відбудову територій, зруйнованих внаслідок військового конфлікту на сході країни; реалізації політики Національного банку України, спрямованої на підтримку економічного зростання; поглиблення співробітництва з Європейським Союзом, зокрема через укладання та реалізацію положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, включаючи положення про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі; інтенсифікації процесів стабілізації фінансової системи країни, проведення структурних реформ та покращення інвестиційного клімату в країні.

Список використаних джерел:

1. Романенко О.Р. Фінанси : Навч.-метод. посібник. / О. Р. Романюк, С. Я. Огородник, А. А. Зязюн. - К.: КНЕУ, 2003. — 387 с.
2. Державний кредит і державний борг [Електронний ресурс] : / Література для ВУЗів. - Режим доступу: <http://www.vuzl.org/books/finance/98-finance?start=15>
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80-19>
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

Літовкіна Т. В.,
викладач кафедри економіки підприємства, фінансів
та фінансово-економічної безпеки

Поліщук О. А.,
студентка економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

РОЛЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Сучасні глобалізаційні та інтеграційні процеси в умовах ринкової трансформації, поглиблення фінансової кризи спонукають Україну до пошуку ефективних шляхів забезпечення стійкого економічного розвитку.

Україна як незалежна держава ставить за мету створення стабільної, міцної податкової системи. Ставши головним методом акумуляції доходів державного бюджету, податки закріпили за собою роль основного джерела коштів для фінансування функцій держави та забезпечення її існування як у традиційному, так і у сучасному відношеннях. Запровадження в Україні податку на додану вартість можна вважати важливим кроком на шляху формування сучасної податкової системи, оскільки ПДВ вважається найбільш досконалою формою непрямого оподаткування і відіграє важливу роль у системі державних фінансів більшості країн світу [3].

Широке застосування ПДВ зумовлене численними його перевагами, серед них найголовнішим є те, що оподаткуванню підлягає переважно дохід, який спрямовується на споживання; інша його частина значною мірою використовується на нагромадження, яке опосередковано стимулює процес інвестування. Широка база оподаткування ПДВ сприяє вагомому зростанню доходів держави від податків на споживання. Вилучення податку на всіх етапах руху товарів сприяє рівномірному розподілу податкового тягаря між усіма суб'єктами підприємницької діяльності. Єдині ставки полегшують як обчислення податку безпосередньо для платників, так і контроль державних податкових органів за дотриманням платіжної дисципліни. Оподаткування власне доданої вартості, сплата податку пропорційно новоствореній вартості на відповідному етапі виробництва чи просування товарів наближають ПДВ до прямих податків із точки зору прогресивності оподаткування [2].

На нашу думку, фіскальна ефективність ПДВ - це можливість стабільного забезпечення очікуваного рівня надходжень, притаманного для країн, які перебувають у подібних соціально – економічних умовах. У кількісному вимірі фіскальна ефективність – це здатність ПДВ підвищувати податкове навантаження. У вузькому розумінні ефективність ПДВ вимірюється як частка надходжень цього податку у ВВП.

Питома вага ПДВ у макропоказниках України за останні роки засвідчує, що попри певні негативні чинники, які знижують його фіскальну ефективність, ПДВ формує половину всіх податкових надходжень та значну частку доходів Державного бюджету України.

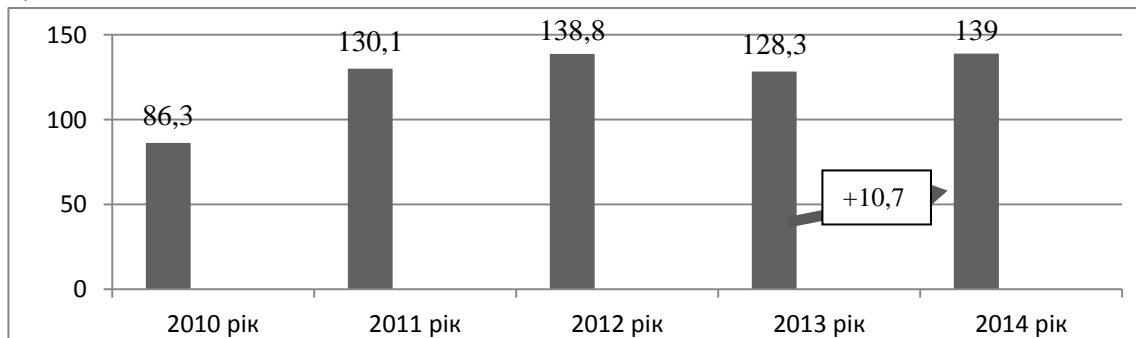

Рис. 1. Динаміка надходжень податку на додану вартість до Державного бюджету України у 2010-2014 роках

Як бачимо з рисунку 1, за 2014 рік надходження податку на додану вартість до державного бюджету становили 139,0 млрд. грн., що становить 97,3 відсотка плану. Порівняно із 2013 роком надходження зросли на 8,4 відсотка, або на 10,8 млрд. грн. [1].

Достатньо велика частка податку на додану вартість у ВВП України відображає його суттєвий вплив на систему перерозподілу національного доходу. Важливим аспектом, який суттєво знижує фіскальну ефективність податку на додану вартість розгалужена система пільг. Близько 70 % складають платники, які користуються пільгами з ПДВ, що призводять до втрат бюджету. Пільги з ПДВ наявні і в європейських країнах, але там вони мають переважно соціальну спрямованість і надаються кінцевим споживачам, що відповідає сутності ПДВ як податку на споживання. Система пільг щодо цього податку в Україні спрямована переважно на виробників. Надзвичайно розгалужена система пільг з ПДВ свідчить про необхідність їх скорочення. Усвідомлення цієї проблеми набуває прояву в неодноразових спробах провести через Верховну Раду законопроекти, які передбачають скасування окремих видів пільг. Також постають питання щодо ефективності та раціональності використання вивільнених коштів за окремими статтями [4].

ПДВ є обов'язковою умовою для вступу в ЄС нових членів, для того, щоб цей податок став універсальним фінансовим інструментом ринкової економіки України, необхідно вдосконалювати механізм оподаткування, виправляти недоліки, що присутні у даному законодавстві України з оподаткування ПДВ, оскільки воно не відповідає загальносвітовим стандартам. Основний фактор ігнорування недоліків цього податку в нашій країні призводить до зменшення надходжень коштів в державний бюджет.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що податок на додану вартість є важливим фіскальним інструментом податкової політики. ПДВ складає найбільшу частку серед податкових надходжень до Державного бюджету України, його фіскальна ефективність поступово збільшується. Водночас серйозною перешкодою для ефективного виконання фіскальної функції цього податку є проблеми у бюджетному відшкодуванні, низький рівень фіскальної віддачі від внутрішнього ПДВ, нестабільність податкового законодавства.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
2. ПДВ та його роль у формуванні доходів державного бюджету - №3 – 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Value_Added_Tax_and_its_role_in_creation_of_returns_of_State_Budget_14589.pdf
3. Ревун В.І. Про реформування й модернізація податкової системи / В.І. Ревун // Фінанси України -2006 - №1- С.82-89.
4. Роль ПДВ в державному бюджеті 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-2667-12.html>

Ліхачова Н. В.,
магістрантка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Ринок цінних паперів є багатофункціональною системою, яка сприяє акумуляції капіталу для інвестицій у виробничу і соціальну сфери, структурній перебудові економіки, позитивній динаміці соціальної структури суспільства, покращенню добробуту громадян за рахунок володіння і вільного розпорядження цінними паперами, підготовленості населення до ринкових відносин.

Ринок цінних паперів насправді є складною організаційно-економічною системою взаємодії багато чисельних учасників стосовно обігу цінних паперів.

Ринок цінних паперів є особливим сегментом фінансового ринку, на якому складаються відносини з приводу купівлі – продажу спеціальних документів (цінних паперів), які мають свою вартість, вільно обертаються і засвідчують відносини співволодіння, займу і похідні від них між тими, хто залучає ресурси, випускаючи цінні папери (емітентами), і тими, хто їх купує (інвесторами), опосередкований, як правило, участю особливих суб'єктів підприємницької діяльності – фінансових посередників.

На ринку цінних паперів складаються відносини з приводу володіння і кредитування специфічними фінансовими інструментами – цінними паперами. Цінні папери як грошові документи характеризуються наступними ознаками:

- документарним характером;
- матеріальною формою;
- наявністю певного набору взаємних прав і обов'язків, що витікають із власності на цінний папір.

Документарний характер цінного паперу має те ж саме значення, що і офіційний характер. Тобто, при випуску цінних паперів емітент офіційно заявляє про умови випуску, офіційно виявляє готовність взяти на себе певні обов'язки і офіційно надає інвесторам певні права.

Матеріальна форма цінного паперу означає форму або вид матеріального носія, на якому виконаний документ. Такий носій може бути паперовим або мати форму комп'ютерного запису [1, с. 32-33].

У Законі України «Про цінні папери і фондовий ринок» цінні папери визначаються як грошові документи, що засвідчують право володіння або боргові відносини, визначають взаємовідносини між особою, яка їх випустила, і їх власником, і передбачають, як правило, виплату доходу в виді дивідендів або процентів, а також можливість передачі грошових чи інших прав, які витікають з цих документів, іншим особам [2].

Цінні папери діляться на наступні групи:

- пайові цінні папери, за якими емітент не несе зобов'язання повернути грошові засоби, інвестовані в його діяльність, але які свідчать про участь у статутному фонді, надають їх власникам право на участь в управлінні справами емітента і отримання частини прибутку в виді дивідендів і частини майна у випадку ліквідації емітента;
- боргові цінні папери, за якими емітент несе зобов'язання повернути у визначений термін засоби, інвестовані в його діяльність, але які не надають їх власникам права на участь в управлінні справами емітента;
- похідні цінні папери, механізм обігу яких пов'язаний з пайовими, борговими цінними паперами, іншими фінансовими інструментами або правами у відношенні до них.

За спільними ознаками різноманітні види цінних паперів поєднуються у відповідні типи. Існують такі основні типи цінних паперів:

- іменні і на пред'явника;
- державні, муніципальні, корпоративні, фізичних осіб;
- процентні, безпроцентні, дивідендні, дисконтні;
- ринкові і неринкові;
- з вільним і обмеженим обігом;
- інші.

Цінними паперами на пред'явника визнаються такі, де не вказано ім'я власника, або які не мають власника, чиє ім'я занесене до реєстру емітента.

Державні цінні папери випускаються центральним урядом, місцевими органами влади з метою розміщення позик та мобілізації грошових ресурсів.

Муніципальні цінні папери випускаються за рішенням органів місцевої влади.

Емітентами корпоративних цінних паперів можуть бути корпорації, фінансові інститути, інші дієздатні юридичні особи.

Ринковими цінними паперами є такі, що беруть участь в обігу, з ними дозволяється здійснювати операції купівлі-продажу, що призводить до зміни власника цінного паперу.

Список використаних джерел:

1. Косик С. Становлення ринку цінних паперів / С. Косик // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – № 3. – С. 32-33.
2. Про цінні папери і фондовий ринок [Електронний ресурс] / Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

Мазур Б. А.,
студент економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ВЗАЄМОДІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ З БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ НА ІННОВАЦІЙНОМУ РИНКУ

З метою виживання в умовах конкурентної боротьби для таких учасників фінансово-кредитної сфери, як страхові компанії, необхідним є побудова партнерських відносин з іншими суб'єктами ринку, такими як банківські установи, компанії з управління активами, недержавними пенсійними фондами. Особливої актуальності в сучасних умовах набуває саме взаємодія страховиків із банками, адже банківський сектор займає монопольну позицію серед інших фінансових установ за обсягом надання послуг і капіталізації. Взаємодія банківських установ і страхових компаній може приймати різні форми, серед яких виділяють: комплексне страхування банківських ризиків, розміщення коштів страхових резервів на банківських депозитах, банківське страхування тощо.

Економічне зростання України та подальші структурні реформи залежать від динаміки розвитку інвестиційних процесів. Для активізації розвитку вітчизняного інвестиційного ринку необхідна злагоджена взаємодія між усіма його посередниками, основними завданнями яких є налагодження ефективної взаємодії між покупцями та продавцями інвестиційних ресурсів, акумуляція вільних коштів та трансформація їх у продуктивний капітал, що має інвестиційну спрямованість. Найбільшу роль в інвестиційному посередницькому процесі України відіграють банківські установи, але в той же час, останніми роками відбувається стрімке зростання кількості інвесторів небанківського типу [2, с.128].

Конкуруючи з приводу залучення інвестиційних процесів, банки і страхові компанії взаємодіють між собою, що забезпечує більш ефективне використання інвестиційних ресурсів. Страхові компанії мають право інвестувати тимчасові вільні грошові кошти, в першу чергу, в фінансовий сектор економіки. Провідні позиції серед дозволених активів українських страховиків займають: акції, облігації, іпотечні сертифікати; права вимоги до перестраховиків; грошові кошти на розрахункових рахунках банків; банківські депозити. Найтісніша взаємодія страхових компаній та комерційних банків спостерігається в сфері банківського кредитування. Банки, розуміючи, що ризики потрібно розділяти, залучають до співробітництва страхові компанії (як правило, в арсеналі одного комерційного банку знаходиться декілька страховиків). Страхові компанії вважають саме банківське страхування найбільшим каналом акумуляції грошових коштів. В той же час, для того, щоб страхова компанія мала право працювати з клієнтами комерційних банків, вона має пройти декілька етапів. Спочатку страхова компанія повинна здійснити комплекс заходів, спрямований на те, щоб бути відповідним чином представленою на ринку; потім - пройти відповідні процедури ризик-менеджменту; і тільки після цього вона отримає шанс бути акредитованою компанією. На основі договору між страховою компанією і банківською установою сплачуються комісійні платежі банку, який виступає своєрідним агентом по продажу страхових продуктів. Сьогодні українські страхові компанії надають обмежений

обсяг страхових послуг порівняно з західними установами. Наприклад, тільки деякі страховики займаються страхуванням життя, оскільки саме цей вид страхування передбачає залучення довгострокових інвестиційних ресурсів. Тому деякі банки і страхові компанії взаємодіють в цьому напрямку [1].

Банки зацікавлені в такому співробітництві, коли страховики не тільки покривають частину ризиків при кредитуванні, а й розміщують вільні грошові кошти на розрахункових рахунках та депозитах. Іноді страхові компанії користуються послугами банківських установ при придбанні акцій, облігацій тощо. Але із-за низької ліквідності цінних паперів та нестабільності розвитку фондового ринку, страхові компанії змушені використовувати банківські установи як інструменти збереження своїх грошових ресурсів. Незважаючи на те, що обсяг страхового ринку України із року в рік зростає, залучені грошові ресурси українських страхових компаній мають накопичувальний характер і осідають, в основному, на банківських рахунках. З метою подальшої взаємодії банківських та страхових установ в інвестиційному просторі доцільним слід визнати більш тісну організацію проникнення страхових компаній в банківські групи. Нинішній формат відносин між двома зазначеними установами не забезпечує інвестиційної складової вітчизняної економіки, тому сучасний страховий ринок має бути переформатований таким чином, щоб страхові резерви та банківські ресурси стали потужним джерелом довгострокових інвестицій, які сприятимуть структурним змінам в економіці держави [3].

Отже, враховуючи тенденції розвитку страхового сектора і банківської сфери в Україні, можна зробити висновок про достатньо великий потенціал для розвитку банківського страхування. На сьогодні більшість вітчизняних страховиків уклали угоди про співробітництво із банками і успішно реалізують страхові продукти через банківську мережу. Набувають подальшого розвитку розробка і реалізація спільних фінансових послуг, а також спеціально створених для конкретної банківської установи страхових послуг.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» №2121-III від 07.12.2000 із змінами і доповненнями. [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua
2. Пересада А. А. Фінансові інвестиції: підручник / А. А. Пересада К. : КНЕУ, 2006. – 728 с.
3. Єрмошенко А.М. Порівняння основних методів банківського страхування / А.М. Єрмошенко. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12874/5/Yer%20dis.doc>

Мартинов Є. Ю., Яровий Д. С.,
студенти економічного факультету

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Банківській діяльності залежно від виду здійснюваних операцій завжди притаманні різноманітні фінансові ризики: кредитні, інвестиційні, валютні, депозитні тощо. В умовах сучасних ринкових відносин, зростання конкуренції, посилення фіскального тиску на підприємницьку діяльність особливим завданням є забезпечення стабільності та ефективності діяльності банків, створення дієвої системи їх захисту від впливу можливих негативних факторів [2, с. 12].

Незадовільний фінансовий стан комерційних банків створює потенційну загрозу економічній безпеці держави. Це зумовлено як їх неготовністю надавати довгострокові кредити, так і нестійкістю функціонування підприємств, відсутністю структурних перетворень в економіці, а, отже, високими кредитними ризиками.

Одним із способів забезпечення виконання зобов'язань, які активно застосовуються в процесі здійснення кредитних операцій, є страхування кредитних ризиків, виникнення якого було пов'язане зі значним зростанням обсягів виданих банками кредитів. Проте особливої актуальності дана проблематика набуває на сучасному етапі, адже в умовах нестабільності ризику неповернення кредитів банкам зростають в декілька разів, що робить участь страхових компаній незамінною на даному сегменті ринку фінансових послуг.

Кредитний ризик - це вартісне вираження імовірності порушення позичальником взятих на себе зобов'язань перед кредитором, що полягає у неможливості дотримання обсягів та графіку повернення позикових коштів внаслідок дії зовнішніх та внутрішніх чинників, що спричиняє недоотримання кредитором запланованого рівня доходності від кредитної операції. Законом України про страхування передбачено два види страхування кредитних ризиків: страхування кредитів (у тому числі страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту) і страхування виданих та прийнятих гарантій [1].

У міжнародній практиці використовуються значно більше видів страхування кредитних ризиків: страхування товарних, фінансових кредитів, страхування нерухомих об'єктів і предметів іпотеки переданих у заставу тощо. Така відмінність у кількості видів страхування кредитних ризиків зумовлена більшим ступенем розвитку даного сегменту страхування за кордоном.

Взагалі, при розгляді особливостей страхування кредитів, треба відмітити, що даний вид страхування не є класичним видом страхового бізнесу. Це пов'язано з тим, що досить важко, а іноді неможливо оцінити ризики неповернення позики, особливо якщо банк страхує не окрему позичку, а цілий кредитний портфель. Тенденції до неповернення кредитів стали загрозливими у 2009 році.

Станом на 01.01.2013 р. обсяг неповернених кредитів становив 79 292 млн. грн. Отже, на практиці, відповідно до статистичних даних НБУ, спостерігається збільшення кількості неповернених кредитів банкам України, у зв'язку з чим банки втрачають частину своїх прибутків.

Незважаючи на вищенаведені дані, обсяги страхування кредитних ризиків в Україні є незначними, страхові виплати протягом 9 місяців 2014 року склали 288,6 млн. грн. проти 472,4 млн. грн. у 2014 році [5].

Виплати страхових премій по страхуванню кредитних ризиків за 9 місяців 2014-2015 рр. зросли на 61,3 % (з 154,1 млн. грн. до 348,5 млн. грн.) і на 31.09.2014 частка страхових премій із страхування кредитних ризиків становила 2% від загальної суми страхових премій, отриманих страховими компаніями України. За 9 місяців 2010 року відшкодування по страхуванню кредитних ризиків становили 81,0 млн. грн., а за 9 місяців 2011 року - 13,8 млн. грн., тобто зменшились на 83 % [5].

На нашу думку, на сьогоднішній день банки використовують альтернативні страхуванню (традиційні) форми забезпечення кредитів, адже вважають, що не отримають відшкодування від страхової компанії.

Також, зважаючи на збитковість страхування кредитних ризиків (співвідношення виплат та платежів) в Україні, страхові компанії здійснюють жорсткий відбір страхувальників. У середньому при погашенні кредитних ризиків задовольняється лише одне з п'яти звернень, адже проводиться детальний аналіз фінансово-економічних показників діяльності клієнта, його кредитної історії та контрагентів, їх позицій на ринку.

Отже, попри усі несприятливі фактори, що стримують розвиток страхування ризиків банків в Україні, за кордоном цей метод управління ризиками став одним із найефективніших, що дає підстави вважати страхування одним із найкращих засобів мінімізації ризиків. Страхування кредитних ризиків - це не лише запорука збільшення прибутку банку, але й покращення його іміджу, що також сприяє підвищенню фінансової стабільності і конкурентоспроможності банку на ринку.

Список використаних джерел:

1. Закон України про страхування від 07.03.1994 № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями). // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, 18,ст.
2. Ванца О.В. Сучасний стан розвитку страхування кредитних ризиків банків // Вісник університету банківської справи НБУ. - 2010. - №4. - С. 12-13.
3. Гарська Т.П. Страхування, як одна із форм забезпечення кредитів // Наукові праці Національного університету біоресурсів України. - 2011. - №9. - С. 34-37.
4. Каракулова І.С. Перспективи розвитку системи страхування кредитів в Україні // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. - 2010. - №120. - С. 32-35.
5. Сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/1060.html>

Мацук З. А.,
к. е. н., доцент кафедри фінансів
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

РОЗБУДОВА ІНСТИТУЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ФОНДОВОГО РИНКУ

Сьогодні значна увага приділяється питанням інституціональної економіки в наукових роботах, зокрема теоретико-методологічним засадам її дослідження, сучасним концепціям, механізму та інституціональним аспектам фінансової системи України [1]. Деякі автори обмежуються розглядом правил та норм, що регламентують, обмежують та регулюють діяльність учасників ринку, інші – розширюючи перелік, включають систему «..визначених інституційних потреб, виконання яких за допомогою загальноприйнятих, формальних та неформальних норм та правил забезпечують суб'єкту господарювання досягнення мети найбільш оптимальним способом» [2, с. 12]. З часом інституціональні потреби не співпадають з встановленими правилами та спонукають до «... формування нових параметрів взаємозгоди в межах яких будуть будувати свої взаємовідносини суб'єкти господарювання. Основою для розуміння суті інституту є відносини згоди, що виникають та встановлюються між суб'єктами в процесі їх життєдіяльності» [2, с. 10].

Відповідно до факторного підходу поряд з природним, людським, технічним, організаційним та інформаційним в системі факторів виділяють інституційний фактор, пояснюючи це наявністю залежності «суспільство-людина», яке набуває форму інституційного капіталу, який в свою чергу «... визначає поведінку, норми та цінності людини та спрямовує його в суспільно корисне русло» [2, с. 37]. Специфіка інституційного фактору визначає інституціональну інфраструктуру, яка є системою підтримки статусу інституціональних суб'єктів та в залежності від масштабів асоціації суб'єктів включає елементи, котрі забезпечують виконання інституційних потреб індивідами-членами асоціації, гарантуючи їм свободу дій в межах встановлених та погоджених обмежень, збереження правил та норм, контролюючи виконання прав та обов'язків сторін угоди, виконання контрактів.

Низький рівень розвитку фондового ринку та відсутність системності у ньому перетворюється в одну з основних проблем економіки, яка не дозволяє акумулювати на фондовому ринку надлишки заощаджень на капіталу, та відповідно, виключає можливість залучення на вітчизняному ринку фінансових ресурсів для їх подальшої трансформації в інвестиційний капітал. Безумовно, одна з головних причин криється в неефективній інституційній інфраструктурі фондового ринку (яка, на жаль, сьогодні, копіює американський аналог та не враховує можливі наслідки її використання), суперечить принципам та умовам розбудови ринкової економіки в Україні, а тим більше не може зберігатись актуальною й тоді, коли навіть США після фінансової кризи змушенні визнати її крах [3].

Ми пропонуємо дворівневу систему інституційної інфраструктури фондового ринку, яка включає тісно пов'язані між собою елементи котрі забезпечують функціонування фінансових послуг на ньому. При цьому частина інститутів безпосередньо бере участь в процесі руху фінансових ресурсів і в даному випадку є певним суб'єктом управління капіталом на фондовому ринку та обслуговує процес руху капіталу. І друга частина інституціональної інфраструктури є похідною та забезпечує ефективну діяльність інститутів фондового ринку. Звичайно ж, на практиці такий розподіл є досить умовним, оскільки одні і ті ж елементи (теоретично належать до різних груп), функціонують на різних рівнях:

✓ внутрішня інфраструктура, інститути, котрі безпосередньо на ринку надають послуги купівлі-продажу цінних паперів та інститути другого рівня, котрі забезпечують процес укладення та виконання угод на основі розмежування функцій та спеціалізації діяльності. Внутрішня інфраструктура безпосередньо бере участь у формуванні та організації ринку, реалізації угод на фондовому ринку, фіксуючи факт зміни прав власності на цінний папір, здійснюючи розрахунки між покупцем та продавцем;

✓ зовнішня інфраструктура, інститути, призначені для обслуговування внутрішньої інфраструктури та забезпечення її нормального функціонування. Інститути зовнішньої інфраструктури надають професійним учасникам фондового ринку різного роду послуги, безпосередньо не пов'язані з обігом цінних паперів, проте формують умови необхідні для реалізації даного обігу, приймаючи опосередковану участь у функціонуванні фондового ринку (інформаційні агентства, рейтингові агентства, тощо), знижуючи технічні ризики реєстраторів, формують рейтинг цінних паперів, який є інформацією, що дозволяє збалансувати рівень ризику та дохідності цінного паперу, розробляють програмні продукти для ефективного функціонування ринку, здійснюють підготовку та підбір кадрів, виготовлення бланків цінних паперів, тощо.

Трансформація ринкових перетворень та подальший розвиток економіки безпосередньо впливає на ефективність функціонування фондового ринку України та залежить від рівня розвитку та якості усіх його елементів, в тому числі інфраструктури. Тому, сьогодні пріоритетним напрямом розвитку фондового ринку України є розбудова його інституційної інфраструктури та заповнення вакууму, що сформувався в окремих його сегментах.

Список використаних джерел:

1. Федосов В.М., Опарін В.М., Львовичкін С.В. Інституційна фінансова інфраструктура України: сучасний стан та проблеми розвитку // Фінанси України. – 2008. - №12. – С.3-21
2. Иншаков, О.В. Институциональная теория в современной России: достижения и задачи развития: Препринт # WR/2001/12./ О.В. Иншаков, Н.И. Лебедева. Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2001. С.12.
3. Данилишин Б. Економіка України: життя після кризи? // Дзеркало тижня. – 2009. - №1. – 17-23.01.2009 // dt.ua

Мельник Д. В.,

студент економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ SPACE-АНАЛІЗУ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах динамічних змін зовнішнього середовища, глобалізації, загострення конкуренції, різкого підвищення значення маркетингової діяльності та ефективного використання ресурсів, стратегія стає інструментом створення і підтримки домінування підприємства, яке базується на спеціалізації і здатності створювати цінність у певній галузі на вищому рівні, ніж це роблять конкуренти.

Нині для оцінювання стратегічного положення підприємства усе частіше використовується SPACE-аналіз (Strategic Position and Action Evaluation). Це – комплексний метод, призначений для оцінювання ситуації та вибору стратегій. Його застосування дає можливість проаналізувати наявну стратегію організації навіть тоді, коли вона існує у неявному вигляді. Основоположним припущенням в рамках SPACE-аналізу є те, що підприємство завжди має певну стратегію, яка складається несвідомо, а тому, як правило, не обгрунтована належним чином. Більш того, керівники іноді приймають рішення, що суперечать їй, витрачаючи час та гроші на боротьбу «із самим собою», тоді як потрібно скористатися прийомами й методами стратегічного аналізу та управління [1, с.122].

Автори методу SPACE-аналізу пропонують застосовувати багатокритеріальний підхід, який дозволяє здійснювати ідентифікацію, пошук репрезентативної вибірки характеристик, їх об'єднання у групи, присвоєння їм конкретних оцінок (вагових коефіцієнтів) у межах присвоєної шкали.

У SPACE-аналізі виокремлюють чотири групи системних критеріїв оцінювання організації (табл. 1).

Таблиця 1

Фактори, що входять до системних критеріїв SPACE-аналізу

Найменування критерію	Найменування фактору (показника)
Економічний потенціал	норма прибутковості
	виробничі витрати
	рентабельність вкладеного капіталу
	рентабельність інвестицій
	обсяги заборгованості
	здатність до залучення капіталу із зовнішніх джерел
Конкурентні переваги	динаміку змін частки ринку
	структура асортименту продукції
	цінова політика
	рівень розвитку маркетингу (та інших важливих для даної галузі підсистем підприємства)
	рівень якості (конкурентоспроможності) продукції
	тип та тіснота зв'язків із споживачами
Привабливість галузі (бізнес-напряму)	кількість та основні характеристики конкурентів, рівень конкуренції
	загальну привабливість галузі (серед інших галузей)
	залежність розвитку галузі від загальної кон'юнктури ринку
	стадію «життєвого циклу» галузі
	стабільність прибутків та загальна норма прибутку галузі
	застосування виробів даної галузі в інших секторах економіки
Стабільність середовища (зовнішні умови бізнесу)	темпи зростання (занепаду) економіки країни
	вплив іноземного капіталу на розвиток галузі
	вплив науково-технічного прогресу на розвиток галузі
	ступінь впливу держави на галузь (регулювання діяльності)
	ступінь залежності галузі від іноземних ринків сировини
	ступінь залежності галузі від розвитку інфраструктури

Джерело: сформовано на основі даних, наведених у [1].

Наведені як приклад критерії не вичерпують перелік складових, що використовуються для побудови матриці SPACE-аналізу. Під час формування критеріїв оцінювання необхідно враховувати специфічні особливості конкретного підприємства, його цілі та стратегії, наявний виробничий потенціал, досвід роботи тощо. Кожному з обраних критеріїв у межах однієї групи виставляється експертом оцінка за обраною шкалою. Це може бути 10-ти або 5-бальна шкала. «Вага» визначає значущість кожного критерію щодо

всієї сукупності критеріїв та міститься в діапазоні від 0 до 1, сума значень при цьому має становити 1. Після обчислення значень оцінок за кожним критерієм (оцінка перемножується на «вагу»), визначається сумарна оцінка за кожною групою.

Отримані результати розрахунків наносяться на прямокутну систему координат, в якій кожна піввісь є поданням загального критерію за групою. Кожний із вихідних критеріїв зображується як точка на відповідній півосі. Після цього утворюється точка з координатами $P(x, y)$ в одному з квадрантів вибраної системи координат. У результаті сполучення цієї точки з початком координат утворюється вектор, що вказує на наявний чи доступний у перспективі тип стратегії.

Щоб дістати обґрунтовані результати за допомогою SPACE-аналізу, необхідно пройти кілька етапів:

1. Підготовчий етап, на якому формується відповідна група фахівців для проведення досліджень.
2. Розробка критеріїв оцінювання та проведення відповідних розрахунків.
3. Узгодження стратегій розвитку.

Отже, зіставлення об'єктів аналізу під час оцінювання рівня конкурентоспроможності дає змогу зосередити увагу на більш або менш глибокому проникненні у функціональні підсистеми конкурента. Аналіз конкурента має дати відповідь про напрямки діяльності та способи ведення конкурентної боротьби, проте це пов'язано з певними труднощами, оскільки галузь може характеризуватись діяльністю десятків або сотень підприємств. Практика стратегічного аналізу довела необхідність використовувати групування підприємств для підвищення якості здобутих аналітичних даних.

Список використаних джерел:

1. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : [підручник] / З. Є. Шершньова. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.

Метельська А. В., Морозова О. С.,
студентки економічного факультету,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку глобалізації трудова міграція виступає своєрідним каталізатором цього процесу, адже вона є одночасно причиною (консолідації культур, релігій) та наслідком («стирання кордонів» між етносами, державами) глобалізації. Однак, українська трудова міграція не є явищем, пов'язаним лише із світовими тенденціями. Особливістю мотивації до переселення наших громадян на нові місця проживання та працевлаштування за кордоном є кризові економічні чинники всередині держави.

Явище трудової міграції населення стає визначальним для подальшого функціонування української держави. Виділяють такі передумови цього процесу:

- боротьбу з бідністю, невідповідність заробітної плати умовам проживання, розшарованість суспільства і сповільнення темпів скорочення числа зайнятих, відсутність гідної плати;
- безробіття;
- соціальну незахищеність;
- відсутність перспектив у персональному та кар'єрному зростанні населення;
- кризові явища, пов'язані з культурним розвитком;
- корупцію та ін. [1, с. 530].

Зважаючи на динаміку трудової міграції, можна виділити наступні її наслідки. До позитивних можна віднести:

1. Інвестиції в розвиток української економіки (прямі та непрямі);

2. Накопичення професійного досвіду у країнах з вищим рівнем розвитку сфери обслуговування і можливість поділитися ним у країні-донорі;

3. Сприйняття інших культурних особливостей країни - реципієнта, що позитивно відображаються на формуванні системи цінностей мігранта;

4. Можливість «рекламувати» українську культуру у світі, створювати нові осередки української діаспори [2, с. 79-80];

Однак, безперечно, у трудовій міграції є певні негативні риси, що можуть загрожувати ефективному функціонуванню економіки та загалом стабільності внутрішнього клімату держави. Перш за все, це залежність економіки держави від зовнішніх валютних надходжень. За даними Світового банку, загальна сума переказів у 2014 р. перевищувала \$430 млрд., з яких \$6,5 млрд. в Україну. Національний Банк України наводить цифру у \$7,5 млрд., що дорівнює 4% ВВП України, неофіційні трансфери становлять близько 14 % загального потоку [1, с. 537]. Іншим негативним наслідком є від'ємні демографічні показники, адже відбувається зменшення кількості населення за рахунок виїзду за кордон та народження дітей у країні - реципієнті. Соціальні зміни у суспільстві йдуть не на користь державі. Розповсюдження набуває соціальне сирітство, адже діти зростають і виховуються без прямої опіки батьків.

Тенденція розвитку трудової міграції не є втішною для українських соціологів, бо не зважаючи на труднощі, з якими зіштовхуються наші трудові під час економічної кризи перебуваючи на території іншої держави, масового повернення додому не спостерігається, оскільки ситуація в країнах перебування загалом залишається сприятливішою, ніж в Україні [3, с. 130].

Для значної частини населення України зовнішні трудові міграції стали основним засобом забезпечення прийняттого рівня життя. Серед причин, що зумовлюють їх розвиток є низький рівень оплати праці, недостатня кількість робочих місць і обмеженні можливості працевлаштування, особливо у сільських місцевостях. Водночас з міграцією асоціюються негативні наслідки, такі як нелегальна міграція, використання українського людського потенціалу іншими країнами, уповільнення темпів соціально-економічного розвитку внаслідок відсутності частини працездатного населення в країні, яка подалася за кордон. Чим пояснити той факт, що Україна з її найкращими у світі чорноземами не може забезпечити зростання добробуту громадян, які виживають за рахунок закордонного заробітчанства. Очевидно, причина того є, але досі вона не розкрита у повному обсязі. Подальший перебіг міграційних процесів буде прямо залежати від економічної ситуації в країні та рівня життя населення.

Невідкладним завданням для України є розробка Національної міграційної стратегії, що передбачала б удосконалення нормативно-правової бази та впровадження необхідних законів у соціально-економічній сфері суспільства. Потрібно розробити обґрунтований механізм якісного вдосконалення управління міграційними процесами та збереження людських ресурсів України як визначального фактора конкурентоспроможності країни в умовах глобалізації. Виважена державна політика щодо збереження й розвитку людських ресурсів здатна змінити міграційні тенденції в Україні.

Список використаних джерел:

1. П'ятковська О. Потенціал діаспорних мереж та механізми їх використання для соціально-економічного та інноваційного розвитку держави походження / О. П'ятковська // Зб.матер. IV міжн. наук.-практ. конферен. «Світове українство як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті» – Львів: Львівська політехніка, 2013 – С.529-536

2. Стаканов Р. Д. Вплив зовнішньої трудової міграції на економічний розвиток України / Р. Д. Стаканов // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2012. – Вип. 72. – Ч. 1. – С. 76-82.

3. Ровенчак О. А. Міжнародна міграція крізь призму її причин та наслідків / О. А. Ровенчак // Вісник Львівського університету. – 2010. – Вип. 3. – С. 125-142.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Розвинута ринкова економіка передбачає функціонування багатьох ринків, одним з яких є ринок фінансових послуг, де головними учасниками є кредитні спілки.

Історичний розвиток кредитних спілок зароджується у другій половині XIX століття, правове регулювання відповідні відносини отримують значно пізніше, зокрема це стосується України. Розвиток українського законодавства з питань діяльності кредитних спілок, як і в цілому у інших сферах суспільних відносин, починається з юридичного факту отримання Україною статусу незалежної держави [1].

Незважаючи на відносно молодий вік кредитно-кооперативного руху в Україні, діяльність кредитних спілок як установ, головною метою яких є економічний та соціальний захист своїх членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування, з кожним роком привертає дедалі більше уваги як з боку науковців, так і з боку населення [4, С. 135].

Кредитні спілки, як форма самоорганізації населення, виникли як реакція на потреби у наданні швидких, недорогих і разом з тим конкурентоспроможних фінансових послуг. Забезпечення конкурентоздатності фінансових послуг, що пропонуються кредитними спілками, можливе за однієї обставини – надійності та стійкості фінансового посередника. Кредитні спілки можуть скласти конкуренцію комерційним банкам у таких сферах: – кредитування домогосподарств для задоволення споживчих і соціальних потреб; – залучення внесків фізичних осіб на депозитні рахунки; – кредитування фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності; – кредитування особистих селянських домогосподарств [4, С. 136].

Кредитні спілки створюються на підставі рішення установчих зборів. Чисельність засновників (членів) кредитної спілки не може бути менше ніж 50 осіб, які повинні бути об'єднані за однією з таких ознак: мати спільне місце роботи чи навчання; належати до однієї місцевої профспілкової організації; проживати в одному селі, селищі, місті, районі або області [2].

На сьогоднішній день кредитні спілки володіють такими конкурентними перевагами:

- термін внесків. На відміну від банків, кредитні спілки готові привертати середньострокові внески на термін до трьох років;
- високі депозитні ставки. Спілки дорожать своїми вкладниками, тому при повторному укладенні депозитного договору пропонують бонусні процентні ставки;
- порядок нарахування відсотків по кредиту;
- нижча ціна кредитів (в порівнянні з банківськими) і прозоре її формування;
- мінімальна маржа (різниця між депозитними і кредитними ставками), забезпечити яку кредитним спілкам дозволяє статус неприбуткових організацій;
- індивідуальний підхід до обслуговування клієнтів (безкоштовне консультування кожного потенційного позичальника) [1].

Як зазначає Прудніков А.О., розбудову системи кредитних спілок України стримує відсутність доступних механізмів підтримання фінансової стабільності та системи гарантування вкладів, що послаблює імідж і конкурентну позицію КС на ринку фінансових послуг, концентрація ринку в системі кредитних спілок (на частку менш як 57 КС з активами понад 10 млн. гривень припадає більш як 62,6% від загальних активів по системі, в той час як на частку більше 177 кредитних спілок з активами до 1 млн. гривень лише

2,4%), нестійкість і слабка здатність кредитно-кооперативного руху до протистояння несприятливим макроекономічним чинникам та значним ринковим коливанням, повна відсутність співпраці між учасниками системи кооперативного кредиту, недостатній рівень державної допомоги, підтримки й сприяння цьому сегменту ринку фінансових послуг та інші фактори [3, с. 112].

Проблеми розвитку сучасної кредитної кооперації в Україні повинні отримати суттєву підтримку держави на законодавчому і виконавчому рівнях, враховуючи чисельність задіяного населення та світову вагу цього сегменту фінансового ринку в розвинутих ринкових державах світу. Одним із засобів розв'язання проблеми розвитку системи кредитної кооперації в Україні є створення дворівневої системи. Перший рівень — кредитні спілки, що безпосередньо надають фінансові послуги споживачам — своїм членам. Другий рівень — кооперативні банки й об'єднані кредитні спілки, що забезпечують для кредитних спілок можливість доступу до необхідних фінансових ресурсів як шляхом їх перерозподілу у межах системи кредитної кооперації, так і залучення відповідних ресурсів із зовнішніх джерел [4, С. 138]. Також стимулювати розвиток кредитних спілок можливо за умови удосконалення законодавства, підвищення рівня захисту майнових прав членів установ, сприяння розвитку довгострокового кредитування, забезпечення фінансової надійності та платоспроможності спілок, створення умов для формування необхідної інфраструктури системи кредитної кооперації, поінформованості населення про діяльність фінансових установ тощо.

Список використаних джерел:

1. Олійникова Е.Ю. Особливості функціонування кредитних спілок в Україні / Е.Ю. Олійникова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2008/Economics/30488.doc.htm
2. Про кредитні спілки: Закон України від 20.11.2001 р. № 2908-III [Електронний ресурс] редакція від 07.07.2011 р. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>
3. Прудніков А.О. Порівняльний аналіз системи кредитних спілок України, США та Канади / А.О. Прудніков // Молодий вчений. – № 4 (07). – 2014. – С. 110-113.
4. Степанова В. О. Місце і роль кредитних спілок на фінансовому ринку України / В. О. Степанова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – № 2 (18). – 2012. – С. 135-139.

Можина Н. М.,
магістрантка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Для ефективної роботи системи та розвитку інструментарію банківського регулювання та нагляду необхідні базові зовнішні умови, які переважно знаходяться за межами прямої юрисдикції органів нагляду, хоча, за висновками міжнародних експертів, принципово впливають на результат [1, с. 9].

По-перше, це ефективна макроекономічна політика, що безпосередньо не входить до сфери банківського нагляду, але впливає на безпеку та ефективність роботи банківської системи. Зважена макроекономічна політика держави є підґрунтям стабільності економіки, її резистентності, стійкості до негативних чинників та запорукою розвитку банківської системи.

Другим чинником є розвиток законодавчої ринкової інфраструктури, що у широкому розумінні включає низку базових законодавчих актів з питань корпоративних відносин, контрактного права, захисту прав споживачів, прав власності, порядку вирішення

конфліктів. До цієї групи також належать нормативно-правові вимоги щодо впровадження міжнародних правил обліку та звітності, незалежного аудиту, надійності та ефективності платіжно-клірингової системи. Також суттєву роль відіграють розвиток підходів до нагляду за всіма учасниками фінансового ринку, повноваження відповідних наглядових органів щодо втручання в діяльність підзвітних установ.

Наступна суттєва компонента ефективності банківського нагляду пов'язана зі ступенем розвитку важелів ринкової дисципліни. Система підтримки включає адекватну систему інформації учасників ринку, своєчасне надання позичальникам, кредиторам, інвесторам та зацікавленим особам точної, важливої, прозорої, необхідної та достатньої для прийняття кваліфікованого рішення інформації. До цієї категорії також можна віднести фінансові стимули добре керованих установ, захист інтересів інвесторів [2].

Для ефективного банківського нагляду необхідна прийнятна законодавча база. Насамперед це стосується врегульованих питань надання дозволу на діяльність банківських установ, здійснення нагляду, застосування заходів реагування на проблеми, що загрожують безпечній та надійній роботі системи. Законодавством повинні визначатися повноваження наглядового органу з вимогами необхідної інформації від банківських установ.

Підвищення ефективності досягається також шляхом покращення фактичної прозорості діяльності наглядових органів. Під прозорістю діяльності слід розуміти можливість отримання клієнтами об'єктивної, повної та достовірної інформації в межах повноважень відповідних служб, у певні строки без створення конфліктної ситуації та із забезпеченням прав власності суб'єктів.

З метою посилення транспарентності у процедурі ухвалення рішень органу регулювання та нагляду необхідно підвищити рівень відкритості та прозорості діяльності. Для системи нагляду за банками з позицій контролю фінансових інструментів необхідне створення стратегічного документа розвитку каналів комунікацій, вдосконалення механізму роз'яснювальної роботи щодо мотивів і наслідків цих рішень.

Політика банківського нагляду повинна бути прозорою та позитивно сприйнятою з боку банківської спільноти. Неадекватний контроль та вимоги здатні загальмувати розвиток системи, ускладнити приплив капіталу, приховати інформацію щодо проблемних активів. У той же час недостатня керованість системи унеможливорює впровадження державної економічної політики.

Дієва система нагляду повинна достатньою мірою оцінювати якість менеджменту банків, кваліфікацію керівників та відповідність управління діючому законодавству. Рівень прозорості інформації має бути достатнім для оцінки адекватності заходів внутрішнього контролю, взаємовідносин з інсайдерами, систем ідентифікації та вивчення клієнтів. Саме недостатня прозорість діяльності окремих банків часто провокує погіршення якості їх активів та стає спусковим механізмом загального погіршення стану системи.

Для своєчасного і адекватного реагування на проблеми в діяльності банків, здатності застосування жорстких заходів, визначених законодавством, органи регулювання і нагляду повинні мати достатню інституційну, організаційну та фінансову незалежність як запоруку пріоритетності суспільних цілей у реалізації наглядової стратегії і тактики [3, с. 36].

Досвід розвитку банківського нагляду в Україні, особливо в період фінансової кризи 2008-2009 років, свідчить про необхідність законодавчих змін для передумов щодо підвищення його ефективності [4].

Отже, згідно з нормами законодавства банківський нагляд у системі Національного банку України має в цілому достатній рівень незалежності, хоча під час фінансової кризи визначилися деякі проблемні питання щодо інституційної та функціональної незалежності.

Список використаних джерел:

1. Консультації щодо підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=84101>.

2. Крилова В. В. Визначення ролі центрального банку в системі регулювання та нагляду за фінансовим сектором / В. В. Крилова, А. О. Крилова // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 2. – С. 27–32.

3. Гамза В. А. Управление банковскими рисками: Базель-2: революция идеи и эволюция действий / В. А. Гамза, В. Н. Вяткин. – М. : Агрохимбанк, 2006. – 210 с.

4. Грудзевич Я. В. Законодавче забезпечення незалежності Національного банку / Я. В. Грудзевич // Фінанси України. – 2003. – № 5. – С. 106–111.

Морозова О. С., Метельська А. В.,
студенти економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Важливою умовою ефективного функціонування держави є її міцна економічна безпека, в той час як фінансова безпека є його складовою та відображає фінансовий стан держави.

Зв'язок економіки України зі світовою економікою, її експортна орієнтація та від'ємний платіжний баланс створюють значні небезпеки для вітчизняної фінансової сфери, наслідки реалізації яких були яскраво продемонстровані під час світової фінансової кризи, що і спричинило надзвичайно важкий стан для економіки країни в цілому. Сьогодні перед Україною постає нагальне завдання створення адекватної сучасним вимогам системи попередження про наближення стану фінансової небезпеки, розроблення системи заходів, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки держави, зокрема – в кризових умовах.

У забезпеченні фінансової безпеки країни важливу роль відіграє ефективність валютно-курсової політики, яка, впливаючи на економічну систему держави загалом, виступає одним із комплексних її індикаторів. Це зумовлено впливом курсу національної грошової одиниці на фактори, які становлять виклики і загрози стабільності фінансово-кредитної сфери, зокрема на рівень цін та темпи інфляції, обсяг валютних резервів, динаміку експортно-імпортних операцій і рух капіталу, а відповідно – і сальдо платіжного балансу та ін.

Пріоритетні напрямки зміцнення фінансової безпеки України визначаються, насамперед, на основі оцінки рівня показників фінансової безпеки держави. Індикатори фінансової безпеки відображають специфіку певного рівня управління або таких її складових, як безпека грошового обігу, інфляційна, валютна, бюджетна, боргова й інвестиційна безпека.

Пріоритетом зміцнення фінансової безпеки держави є забезпечення успішного розвитку банківської системи та підтримання банківської безпеки в допустимо прийнятних межах.

Згідно з офіційною статистикою Національного банку України, станом на 01.05.2014 року в Україні працює 180 банківських установ, які мають ліцензію НБУ на здійснення банківської діяльності, з них 51 банк створений за участі іноземного капіталу, у тому числі 19 з них мають 100 % іноземний капітал. Загальні та оцінні показники, які характеризують рівень банківської безпеки України за 2009–2013 рр., згруповано у табл. 1.

За 2013 рік балансовий капітал банківських установ в Україні збільшився на 26,0 млрд. грн. до 204,9 млрд. грн. Показник адекватності регуляторного капіталу (H2), тобто частка капіталу в пасивах банківської системи становить 18,3 %, при рекомендованому значенні не менше 10 %. Значення цих показників свідчать про достатню капіталізацію банківської системи України.

Не менш важливою складовою фінансової безпеки держави є бюджетна складова. У процесі прийняття й виконання державного бюджету пріоритетне значення має збалансованість його доходів та витрат, що породжує, у свою чергу, таке економічне явище,

як дефіцит бюджету. Як видно із представлених даних (таблиця 2), дефіцит бюджету України не є досить великим та критичним, однак він присутній.

Таблиця 1

Загальні показники банківської безпеки України за 2009 – 2013 рр.

Показник	Роки					Оптимальне значення
	2009	2010	2011	2012	2013	
Достатність (адекватність) регуляторного капіталу (н2), %	18,08	20,83	18,90	18,06	18,26	Не менше 10-15
Частка іноземних банків у загальній кількості банківських установ, %	28,8	28,0	31,3	30,1	30,1	Не більше 30
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	35,8	40,6	41,9	39,5	34,0	30-40%
Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальному обсязі кредитів, %	9,4	11,2	9,6	8,9	7,7	Не більше 5
рентабельність активів, %	-4,38	-1,45	-0,76	0,45	0,12	Тенденція до зростання
рентабельність капіталу, %	-32,52	-10,19	-5,27	3,03	0,81	Тенденція до зростання

Таблиця 2

Загальні показники бюджетної безпеки України за 2009 – 2013 рр.

Показник	Роки					Оптимальне значення
	2009	2010	2011	2012	2013	
відношення дефіциту держаного бюджету до ВВП, %	3,9	6,7	1,7	3,6	4,4	Не більше 3-4
рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	30,04	29,17	31,11	31,58	30,63	Не більше 30
видатки на утримання оборони та армії, % ВВП	1,02	1,05	1,03	1,03	1,03	Не менше 2
обсяг трансфертів з державного бюджету, % до ВВП	8,32	7,23	6,84	8,88	10,03	Не більше 15

Фінансова безпека країни забезпечується за умови стійкості її економіки до внутрішніх та зовнішніх впливів, за умови ефективного використання запозичень та оптимального їх співвідношення, що не загрожує суверенітету держави та її фінансовій системі, тобто знаходження в межах граничних значень індикаторів боргової безпеки.

Таким чином в сучасних умовах економічного розвитку України в першу чергу слід рухатися в напрямку вдосконалення системи фінансової безпеки, а саме: встановлення межі іноземної участі в капіталі вітчизняних організацій; введення галузеві обмеження; розробка дієвих систем контролю залучення і використання коштів іноземних запозичень.

Фінансова безпека є важливим компонентом національної безпеки країни і від її рівня залежить в цілому благополуччя держави. Задля досягнення найвищого рівня фінансової безпеки державі необхідно виробити механізм забезпечення фінансової безпеки, а також впровадити ефективну інфраструктуру, яка забезпечить фінансову безпеку.

Список використаних джерел:

1. Головай Н.М. Обліково-інформаційне забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства / Н.М. Головай, Л.І. Пославська // Інноваційна економіка. – 2012. – № 10 (36). – С. 302–304.
2. Данилишин Т.Р. Фінансова безпека як складова економічної безпеки підприємств / Т.Р. Данилишин, Ж.В. Галак // Економікс. – 2010. – № 12. – С. 13–15.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСПОРТНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ

У відповідності до змін Податкового кодексу України розширена база оподаткування податком на майно та передбачено запровадження з 1 січня 2015 року транспортного податку. Це стосується виключно дорогих автомобілів з об'ємом двигуна 3 літри і терміном експлуатації до 5 років.

Платниками транспортного податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні згідно з чинним законодавством власні легкові автомобілі [1].

Встановлено щорічну сплата податку на майно в розмірі 25 тис. грн. Це означає, що всі, хто у 2015 році буде купувати нове авто з двигуном об'ємом 3 літри і більше, повинні будуть заплатити додатковий податок. Кожен рік, поки автомобілю не виповниться 5 років, власник повинен буде сплачувати до бюджету 25 тис. грн. За 5 років володіння автомобілем доведеться викласти додатково 125 тис. грн. Тобто, по суті, автомобіль автоматично стає дорожче на 125 тис. грн. Податок також повинні будуть платити, ті, хто вже володіє авто з двигуном від трьох літрів і менше п'яти років.

Оподаткування податком на майно транспортних засобів торкнеться лише 1,3% автомобілів. Ця стосується лише 17300 автомобілів в країні при загальній кількості зареєстрованих авто в країні понад 1,3 млн. Згідно зі статистикою 2013 року, із 8 тис. проданих в Україні автомобілів преміум класу, що становить лише 4% від загальних продажів, під критерії даного законопроекту підпадає лише 9,9%.

Ступінь розкоші автомобілів вирішили визначати за об'ємом двигуна. У результаті такого підходу виявилось, що за межами оподаткування залишилися такі престижні марки авто, як BMW X5, Mercedes-Benz ML, Porsche Macan, Cayenne, Panamera, Range Rover Sport. У всіх цих автомобілів об'єм двигуна не перевищує 3000 куб. см. Такий підхід є неправильним, оскільки на ринку є багато преміальних моделей автомобілів, вартістю далеко за 50 000 євро, які абсолютно легко обійдуть дане оподаткування через те, що у них двигун менше 3 л, але при цьому вони є предметом розкоші. Отже власники таких авто не платитимуть податок на багатство, і, відповідно, будуть вважатися небагатими.

Введення транспортного податку лягає на плечі споживачів і може стати причиною не купувати дорогий автомобіль, оскільки це призводить до суттєвого зростання витрат на його утримання. Податок на розкішні автомобілі в Україні відрізняється від аналогічних податків в інших країнах, оскільки його буде регулярно сплачувати власник автомобіля протягом перших 5 років експлуатації машини, а гроші спрямовуватимуть безпосередньо до місцевого бюджету.

Ще проблемним моментом є той факт, що деякі предмети розкоші можна зареєструвати в інших країнах, і вони вже не потрапляють під українське оподаткування.

Таким чином, встановлення критерію для стягнення річного податку на розкішні автомобілі у розмірі 25 тис. грн. є недоцільним, оскільки під таке оподаткування потрапляє сегмент автомобілів середнього класу. Для введення щорічного податкового збору необхідно було обрати інший критерій «розкішності» автомобіля, наприклад ціну або його потужність.

Можна скористатися досвідом сертифікованих оцінювачів автомобілів для того, щоб встановити реальну вартість будь-якої машини. Такий підхід значно більше відповідав би міжнародній практиці.

Пропонується також внести зміни до Податкового кодексу України щодо оподаткування легкових автомобілів, які можна розцінити як розкіш. Так, об'єктом

оподаткування є легкові автомобілі, які використовувалися до 5 років і мають потужність двигуна від 169 кВт. Ставка податку залежатиме від потужності двигуна. Для автомобілів з двигуном потужністю від 169 до 198 кВт. потрібно буде платити 12 тис. грн. Якщо ж в авто буде встановлений двигун, від 199 до 220 кВт., власнику доведеться сплачувати 18 тис. грн. 25 тис. грн. доведеться платити за автомобіль із двигуном потужністю від 221 до 256 кВт. Розкішний двигун, від 257 до 330 кВт. оцінюють в 35 тис. грн. Найбільше доведеться платити податку власникам автомобільних транспортних засобів із двигунами потужністю понад 330 кВт. – 50 тис. грн. [2].

Запровадження транспортного податку – нового місцевого податку на легкові автомобілі має збільшити наповнення місцевих бюджетів, однак коливання курсу гривні відносно долара та євро та висока сума податку може вплинути на зменшення обсягів купівлі автомобілів, в результаті чого скоротяться й податкові надходження.

Отже, спроба зробити так, щоб багаті сплачували дійсно більше є, але вона може залишилася без результату. Втім, у довгостроковій перспективі деякі податки на автомобілі можуть бути виправданими. Сама концепція оподаткування великих, дорогих та потужних авто заслуговує на існування. Однак механізм реалізації податку треба змінити, бажано за критерій «розкішності» автомобіля взяти його потужність.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування легкових автомобілів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54088

Охріменко Н. В.,
студентка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Упродовж усієї історії людства трудова міграція, або міграція робочої сили, відігравала значну роль у суспільному розвитку. Однак сьогодні вона увійшла в якісно новий етап свого становлення і стала одним з головних чинників соціально-економічних трансформацій і розвитку всіх регіонів.

Сучасні глобалізаційні процеси характеризуються суттєвою активізацією міжнародної міграції. При цьому її структура та обсяги дедалі дієвіше впливають на стан національного людського капіталу. За роки державної незалежності Україна перетворилася на вихідний пункт потужної трудової міграції, ставши країною-донором робочої сили для країн Європи та інших континентів. Пожвавленню цьому процесу сприяла лібералізація перетину кордонів, особливо із центральноєвропейськими країнами.

Фактори, які зумовлюють зовнішню трудову міграцію українців, передусім мають економічний характер. Якщо в період 1994 – 2000 років мотивом трудових мігрантів з України була насамперед неспроможність знайти будь-яку роботу, то на сьогодні. – бажання поліпшити рівень добробуту у зв'язку із значним подорожчанням життя в Україні. Міжнародна міграція робочої сили зумовлена чинниками внутрішнього економічного розвитку країни і зовнішніми чинниками – станом міжнародної економіки в цілому.

Обстеження трудової міграції, проведеного у 2014 р. виявило 1,2 млн. осіб, або 3,4 % населення у віці 15-70 років, які працювали або шукали роботу за кордоном. Серед населення працездатного віку частка трудових мігрантів у цьому періоді складала 4,1 % (в 2010 році – 5,1 %). Серед загальної кількості трудових мігрантів майже половину (48,5 %) складали короткострокові трудові мігранти, понад третину – особи, що повернулися до

України і лише кожний сьомий трудовий мігрант працював за кордоном 12 місяців та більше [1].

Серед внутрішніх чинників, які мають як загальнодержавний, так і регіональний аспекти, виділяють наступні:

- високий рівень галузевого та регіонального безробіття, довготривале зниження попиту на окремі спеціальності;
- суттєве зниження рівня добробуту більшої частини населення;
- потреба в коштах на придбання житла, освіти дітей, які неможливо реально і легально заробити в Україні;
- нерівність між оплатою праці і фактичною вартістю життя в Україні;
- монопольне становище роботодавців, які зацікавлені у збереженні низької оплати праці, тінізації значного сегменту ринку праці в Україні, незабезпеченні соціальних гарантій для працівників;
- неефективна політика держави щодо формування конкурентних переваг національного ринку праці, створення умов для легальної зайнятості, формування потреби в соціальних гарантіях на основі реальної оплати праці.

Зовнішні чинники визначають особливості зовнішнього ринку праці:

- зростання попиту на низько кваліфіковану працю в будівництві, сільському господарстві, сфері послуг у більшості країн Європи;
- значно вищі рівні оплати праці, ніж в Україні та вигідні умови праці;
- наявність різного за обсягом тіньового сектору економіки в країнах-реципієнтах, що робить можливим поширення нелегальних форм трудової міграції (в Росії, Греції, Іспанії, Італії, Португалії, Німеччині, країнах Центральної та Східної Європи);
- можливість легалізації на перспективу подальшої зміни місця постійного проживання;
- сталий попит на українських заробітчаних на ринку як нелегальних, так і легальних трудових мігрантів в приймаючих країнах (професійні, культурні, ментальні ознаки)[2,с.659].

Соціально-економічні наслідки міжнародної трудової міграції мають, як позитивні, так і негативні сторони. Перевагами для країни-експортера трудових ресурсів є:

1. Валютні перекази своїм рідним значних коштів, зароблених за кордоном, які можуть формувати специфічний вид інвестування економіки країни (щодо України, то за різними оцінками такі надходження становлять від 1 до 5 млрд. дол. щороку);
2. Використання надлишкового трудового потенціалу, зменшення рівня безробіття та соціального напруження на національному ринку праці;
3. Підвищується кваліфікація іммігрантів, які повернулись назад.
4. Формування нових осередків української діаспори [3, с. 31-32].

Негативними наслідками та загрозами національним інтересам є:

- погіршення вікової структури населення - зростає чисельність населення похилого віку і скорочується чисельність молоді. Демографічний прогноз на 2010 р. зазначає, що для України кількість громадян, старших 65 років, досягне 22,8 % кількості осіб віком 15-64 роки.
- погіршення співвідношення між працездатним і непрацездатним населенням. Зменшується чисельність економічно активного населення.
- порушується морально-психологічний клімат у суспільстві та підривається такий важливий соціальний інститут, як сім'я.
- «відплив інтелекту», що є проблемою у контексті перспектив НТП.
- нестача на вітчизняному ринку висококваліфікованих фахівців.
- приватні трансфери мігрантів є інфляційним чинником за рахунок значного припливу іноземної валюти.

Тому міграційні процеси перебувають під постійним контролем як національного рівня – заходи окремої держави у здійсненні міграційної політики, так і міжнародного рівня

– система заходів щодо регулювання міграції робочої сили на рівні світової економіки. Визначення обсягу та структури міграційних потоків дедалі більше виконують міністерства соціальної політики, внутрішніх та закордонних справ, а також спеціально створені державні та міждержавні органи.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Баланюк Д.М. Особливості участі України в міжнародному русі робочої сили у контексті глобалізації економічного розвитку // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 40. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2008. – С. 655-663.
3. Краузе О. Зовнішня трудова міграція населення України / О.Краузе // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 2 (27).– С. 26-34

Пастух І. В.,
магістрантка економічного факультету
Міщук О. В.,
к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства,
фінансів та фінансово – економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Інвестиційна діяльність в Україні реалізовується через налагоджену систему фінансових інститутів, але ключову роль тут відіграє банківська система. Вона перебуває у постійному розвитку і пропонує нові види фінансових послуг що спонукає до активнішої взаємодії між собою фінансових інститутів, представників реального й фінансового секторів економіки і сприяє, тим самим, активізації підприємницької діяльності та розвитку економіки в країні. Доцільно зауважити, що банк виступає як автономне, незалежне комерційне підприємство, яке є основною ланкою, що постачає народне господарство додатковими грошовими ресурсами [1].

Інвестиційна діяльність комерційних банків трактується по-різному. На думку, деяких дослідників (М. Паласевич, В. Блонська, С. Шевченко), банківська інвестиційна діяльність трансформує інвестиційний потенціал банків до їх доходу. Банк виконує ці операції з метою одержання прибутків від діяльності з цінними паперами, а також для забезпечення участі в статутному капіталі інших підприємств і контролю над їх власністю. Н. Приказюк розглядає інвестиційну діяльність як практичні дії банків для реалізації інвестицій різних видів і форм [5, с. 6].

На погляд Б.Л. Луціва, є два аспекти інвестиційної діяльності банків: перший – це власне інвестиційна діяльність банку, спрямована на збільшення доходів банку, а другий – інвестиційна діяльність із позицій розвитку економіки, спрямована на забезпечення безперервності процесу відтворення основних засобів і отже, – на процес суспільного відтворення загалом. Між цими двома аспектами інвестиційної діяльності банків існують відповідні канали взаємозв'язків, що дає підстави розглядати ці аспекти як єдине ціле [4].

Основні причини низької ефективності інвестиційної складової банківської системи України можна умовно розділити на дві групи – внутрішні і зовнішні [3].

До внутрішніх факторів, що стримують нарощування обсягів банківських інвестицій є проблема недостатньої ресурсної бази, бажання банків максимізувати віддачу підвищенням процентної ставки за кредитами, високі вимоги банків до забезпеченості інвестиційних кредитів; залишаються невирішеними на законодавчому рівні питання захисту прав кредитора і скасування мораторію на примусову реалізацію основних

виробничих фондів державних підприємств, що виступають об'єктом застави за банківськими кредитами.

До зовнішніх причин низької ефективності інвестиційної діяльності банків України, що обумовлює слабку активність довгострокових вкладень у цінні папери, в першу чергу слід віднести: нерозвиненість інфраструктури фондового ринку України та непрозорість ринку капіталу; нерозвиненість ринку корпоративних цінних паперів, що не дозволяє банкам розглядати вкладення в акції й облігації акціонерних товариств як ліквідні та низька ліквідність вторинного ринку цінних паперів; високий рівень інфляції, який негативно впливає на інвестиційну якість цінних паперів і знижує привабливість вкладень у них; недосконалість законодавства [1, 3].

Водночас, незважаючи на стримуючі фактори, банки з метою розширення своєї діяльності, просування банківського продукту здійснюють інвестиції у відкриття нових філій та відділень. Мережа філій, яка розташована у безпосередній близькості до клієнтів з висококваліфікованим персоналом, є важливим джерелом залучення депозитів і центром прибутків комерційного банку. Що стосується банківського зовнішнього реального інвестування, то спектр напрямів цього процесу значно ширший і зачіпає різні аспекти діяльності банків як за їх власний рахунок, так і шляхом виконання посередницьких функцій: довгострокові інвестиційні кредити, лізингове кредитування, іпотечні кредити, проектне фінансування тощо [2, с. 194].

На нашу думку, з метою активізації інвестиційної діяльності банків необхідно на державному рівні сформувавши цільову структурну модель банківської системи України, яка б передбачала виділення сегмента інвестиційних банків. Також доцільно розглянути можливість запровадження обґрунтованих заходів щодо підвищення ефективності діяльності банківських установ на інвестиційному ринку та розробити заходи, які стримують активізацію діяльності банків у напрямку акумулювання довгострокових фінансових ресурсів та їх ефективного перерозподілу до підприємств реального сектору економіки.

Список використаних джерел:

1. Болдова А.А. Інвестиційна діяльність банків України / А.А. Болдова, Г.І. Романова // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – № 1. – 2013 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
2. Гришук А. М. Теоретичні основи інвестиційної діяльності банків / А.М. Гришук, А.Р. Шарко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.10. – С. 190-194.
3. Козлова Ю. В. Перспективи розвитку інвестиційних банків в Україні / Ю. В. Козлова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. – 2013. – Випуск 37. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?..
4. Луців Б.Л. Інвестиційна політика банків : навч. посібн. / Б.Л. Луців, А.О. Тимків. – Тернопіль : Вид-во «Терно-граф», 2011. – 317 с.
5. Паласевич М. Б. Суть, ознаки та структура банківської інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] / М. Б. Паласевич, В. І. Булонська, С. Г. Шевченко // Науковий вісник. – 2005. – Вип. 15.3. – С. 269–278. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/portal/>
6. Приказюк Н. В. Інвестиційна діяльність комерційних банків на ринку цінних паперів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Н. В. Приказюк. – К., 2007. – 20 с.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Управління фінансово-економічною безпекою переробних підприємств потребує постійного здійснення певного роду фінансово-економічних розрахунків, пов'язаних безпосередньо з потоками грошових коштів в різні періоди часу. Основну роль в таких розрахунках відіграє оцінка вартості грошей у часі.

Останніми роками питання управління фінансово-економічною безпекою переробних підприємств стало досить актуальним. Очевидно, що сталому економічному розвитку переробних підприємств та успішному їх функціонуванню передують удосконалення, моніторинг та постійний контроль за їх системою фінансово-економічної безпеки, розробка заходів та методичного інструментарію для її покращення.

Управління фінансово-економічною безпекою переробних підприємств потребує постійного здійснення різного роду фінансово-економічних розрахунків, які безпосередньо пов'язані з потоками грошових коштів в різні періоди часу. Основну роль в таких розрахунках відіграє оцінка вартості грошей в часі. [1]

Концепція вартості грошей у часі полягає в тому, що вартість грошей з плином часу змінюється з урахуванням прибутку на фінансовому ринку, в якості якого зазвичай виступає норма позичкового відсотка. В процесі порівняння вартості грошових коштів, зокрема при плануванні їх потоків в довгостроковому періоді часу використовується два поняття: майбутня вартість грошей та їх теперішня вартість. Майбутня вартість грошових коштів являє собою суму грошових коштів, що є інвестованими в даний момент часу, в яку вони перетворюються через певний проміжок часу з урахуванням певної ставки відсотка. Теперішня вартість грошових коштів являє собою суму майбутніх грошових коштів, яка наведена з урахуванням відповідної ставки відсотка до теперішнього періоду часу.

Основними причинами зміни вартості грошей є :

- інфляційні або дефляційні процеси в економіці;
- комерційна надійність бізнес-партнерів.

Методичний інструментарій оцінки вартості грошей при дискретних потоках платежів по простим відсоткам застосовує найбільш спрощену систему розрахункових алгоритмів. При розрахунку суми простого відсотка в процесі нарощування вартості використовується наступна формула:

$$I = P \times n \times i, \text{ де}$$

I – сума відсотка за обумовлений період часу;

P – початкова сума грошових коштів;

n – кількість інтервалів, по яких здійснюється розрахунок відсоткових платежів;

i – використовувана відсоткова ставка, виражена десятковим дробом.

Методичний інструментарій оцінки вартості грошей по складним відсоткам використовує більш обширну і ускладнену систему розрахункових алгоритмів. При розрахунку майбутньої суми вкладу вартості грошових коштів в процесі його нарощування по складним відсоткам використовується наступна формула:

$$Sc = P \times (1 + i)^n, \text{ де}$$

Sc – майбутня вартість вкладу(грошових коштів) при його нарощуванні по складним відсоткам;

P - початкова сума вкладу;

i – використовувана відсоткова ставка виражена десятковим дробом;

n – кількість інтервалів, по яких здійснюється розрахунок відсоткових платежів.

Концепція вартості грошей у часі відіграє головну роль у практиці покращення стану фінансово-економічної безпеки переробних підприємств, зумовлює необхідність врахування фактора часу в процесі здійснення будь-яких довгострокових фінансових операцій шляхом оцінки і порівняння вартості грошей на початку фінансування з їх вартістю при поверненні у вигляді майбутнього прибутку, амортизаційних відрахувань, основної суми боргу.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью / И.А. Бланк. - М.: Изд - во «Никацентр», Эльга, 2013. - 776 с.
2. Хома І. Б. Формування аналітичного інструментарію діагностики рівня фінансово-кредитної захищеності промислового підприємства: монографія / І. Б. Хома. – Розділ 3.16 – С. 149-157 // Аспекти соціально-економічного розвитку транзитивної економіки. – Частина 2. / Під ред. д.е.н., проф. О. О. Непочатенко. – Умань: Видавець «Сочинський», 2011. – 278 с.
3. Гришова І. Ю. Методичний інструментарій фінансового потенціалу переробних підприємств АПК. Актуальні питання розвитку сучасної економіки. Колективна монографія. Частина 2. / Ред. А. Непочатенко, Ю. А. Нестерук. - Харків: Видавець «Сочинський», 2011. - С.94 -104.
4. Євдокимов Ф. І. Узагальнююча оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки підприємства / Ф. І. Євдокимов, О. В. Мізіна, О. О. Бородіна // Екон. пр. 77ДонНТУ. – Сер. екон. – Вип. 47. – Донецьк : Вид-воДонНТУ, 2002. – С. 6.
5. Гришова І. Ю. Зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства / І. Ю. Гришова, Т. С. Шабатура // Облік і фінанси №1, 2013.- С.99-105
6. Гришова І. Ю. Повышение финансовой безопасности предприятий птицеводства / И. Ю. Гришова, В. В. Бутенко // Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. – Тольятти. Россия. - 2013. № 1 – С.88-90.

Письменюк О. О.,
магістрант економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

В умовах ринкової економіки мале підприємництво (МП) відіграє важливу роль у зростанні добробуту населення, вирішенні соціально-економічних проблем країни [1, с.37]. Водночас на фоні посилення світової економічної конкуренції, кризових явищ в економіці України, надзвичайно важливим завданням є створення режиму максимально комфортного бізнес - середовища та сприятливого клімату для залучення інвестицій та фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва. Поліпшення умов ведення бізнесу, підтримка підприємницької ініціативи громадян, стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого підприємництва, зміцнення їх фінансового стану у цілому здатні надати нові імпульси для виведення вітчизняної економіки з кризи [1, с.122].

Серед основних першопричин, що заважають розвитку МП, є: обмеженість фінансових ресурсів у суб'єктів МП на діяльність; наявність адміністративних бар'єрів у частині проходження дозвільних процедур, сертифікації і стандартизації товарів і послуг, здійснення надмірного державного контролю у сфері господарської діяльності та відсутність відповідної підтримки суб'єктів МП у частині інформаційного, консультативного та методичного забезпечення підприємницької діяльності. Підприємницька активність є тим фактором, що визначає темпи та якість економічного зростання. Саме тому розвиток МП в усіх секторах економіки вважається однією з найбільш важливих економічних тенденцій.

Фінансове забезпечення, як форма стимулювання та підтримки МП, часто розглядають науковці як індивідуальну систему або ж підсистему, тобто складову системи державної чи регіональної політики, що спрямовані на покращення діяльності малих підприємств. При цьому більшість науковців акцентують у своїх працях увагу на окремих підсистемах чи елементах системи фінансового забезпечення, усуваючи вплив інших. Визначальне місце у системі фінансового забезпечення займають підсистеми (кредитування, інвестування, державна фінансова підтримка, венчурне фінансування тощо), через які здійснюється процес фінансування суб'єкта малого бізнесу і зазвичай вони проявляють себе через побудову систем чи механізмів окремих форм його забезпечення [3, с.273].

Система фінансових механізмів розвитку малого підприємництва в Україні складається з бюджетного, кредитного та механізму самофінансування (власних коштів підприємців). На регіональному рівні підтримка розвитку малого підприємництва здійснюється через реалізацію регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва. Головним завданням програм у сфері фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки є об'єднання фінансових можливостей всіх джерел підтримки малого підприємництва в регіоні та створення механізмів ефективного цільового використання виділених фінансових ресурсів [1, с.122].

До прямих та опосередкованих методів підтримки малого підприємництва відносять: прямі субсидії та дотації, гарантування кредитів, пільгове кредитування, податкові пільги, спрощена система оподаткування, прискорена амортизація основних засобів, участь малих підприємств у держзамовленнях тощо. До методів корпоративної підтримки відносять: венчурне фінансування, франчайзингові системи, лізинг, субпідряд, кредитні кооперативи підприємців тощо. У високорозвинених промислових країнах спостерігаються тенденції до підвищення значення саме корпоративної фінансової підтримки, тоді як державна фінансова підтримка має першочергове значення на початковій стадії розвитку суб'єкта малого бізнесу [2, с. 11-13].

Важливим напрямом фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва є сприяння участі малих підприємств у ринках акціонерного капіталу, ринках похідних цінних паперів, які встановлюють простіші вимоги до них, ніж офіційні ринки першого рівня. Прикладом може слугувати система NASDAQ в США, яка дозволяє отримати автоматичне котирування малих підприємств. Проте застосування таких інструментів потребує розвинутих фінансових ринків та фінансово-кредитної інфраструктури, установ, які займаються акумуляцією тимчасово позичених грошових ресурсів і перетворюють їх на кредити, а саме: банки, фондові та валютні біржі, інвестиційні фонди та компанії, кредитні, страхові й гарантійні установи, кредитні спілки, фонди громадських об'єднань.

Потребує впровадження якісно нова система фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва, яка базується на економічній ефективності та дотриманні принципів справедливості, рівності, прозорості, адресності.

Отже, як зазначає Куцик О.І. фінансове забезпечення суб'єктів малого підприємництва має бути зорієнтоване на створення системи спеціальних форм та методів фінансової підтримки задля сприяння розширеному виробництву та підвищенню їх ділової активності [3, с. 276]. Серед основних завдань активізації малого підприємництва є: удосконалення правового забезпечення сфери підприємницької діяльності, покращення регуляторної політики у сфері МП і кредитування сфери малого підприємництва, упровадження дієвих заходів з обмеження тонізації економіки.

Список використаних джерел:

1. Варцаба В.І. Проблеми фінансового забезпечення розвитку малого бізнесу / Варцаба В.І., Кампо Г.М. // Науковий вісник Ужгородського університету: серія Економіка. – Випуск 3 (44). – 2014. – С. 122 –125.
2. Дорофеева О.Н. Совершенствование механизма финансовой поддержки малого предпринимательства (на примере Республики Коми) : автореф. дисс. на соискание учен.

степени канд. екон. наук: спец. 08.00.05 – «Экономика и управление народным хозяйством (региональная экономика)» / О.Н. Дорофеева. – Сыктывкар, 2002. – 20 с.

3. Куцик О. І. Системний підхід до формування фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва / О. І. Куцик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.2 – С. 272 – 277.

4. Ломачинська І. А. Формування джерел фінансового забезпечення розвитку суб'єктів малого підприємництва / І. А. Ломачинська // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечнікова. – 2012. – Т. 17. Вип. 3-4. – С. 37 – 43.

Плець І. І., к. е. н., викладач кафедри фінансів,

Щур Р. І., к. е. н., викладач кафедри фінансів

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Активізація проектного фінансування є передумовою динамічного розвитку регіонів України, оскільки саме обсяги інвестицій визначають темпи економічного зростання в економіці на основі формування сприятливого інвестиційного клімату. Тому вирішення даного питання сприяє впровадженню та розвитку проектного фінансування як перспективної схеми фінансування інвестиційних проектів в Україні.

Проектне фінансування почало широко використовуватись у кінці 70-х – початку 80-х років ХХ ст. у великих експортно-імпортних та інвестиційних операціях [1]. Спершу світовий ринок проектного фінансування був поділений між небагатьма американськими, канадськими, німецькими та японськими банками. Пізніше, внаслідок бурхливого розвитку нафто- та газовидобутку в Північному морі до них приєднались комерційні банки Великої Британії. Далі активну участь на світовому ринку проектного фінансування виявили банки Франції, Швейцарії, Голландії, Бельгії, Італії тощо.

Використання цієї форми фінансування, яка передбачала широке залучення зарубіжних інвесторів, створювало можливість ініціаторам інвестиційних проектів знизити витрати з погашення боргів, встановити довгострокові відносини з постачальниками сировини й матеріалів, зменшити ризики, пов'язані з поставкою обладнання, з введенням об'єктів в експлуатацію, забезпечити фінансовані об'єкти підтримкою національної монетарної влади та міжнародних кредитних організацій.

Специфіка проектного фінансування передбачає, що проекти реалізуються на основі наступних принципів [2; 3]: чітко визначені або відокремлена економічна діяльність у межах проекту; грамотне управління ризиками і наявність системи функціональних гарантій учасників проекту; наявність розробленої фінансової моделі, що є базою для інвестування й фінансування; професійне управління проектом.

Переваги проектного фінансування порівняно з іншими формами фінансування полягають у тому, що воно дозволяє [4; 5]: більш достовірно оцінити платоспроможність позичальника; розглянути весь інвестиційний проект з точки зору його життєздатності, ефективності, можливостей реалізації, забезпеченості ресурсами, ризиків; прогнозувати результат реалізації інвестиційного проекту.

Розвитку проектного фінансування в Україні, в першу чергу, перешкоджає інвестиційний клімат, який залишається несприятливим для залучення капіталу, спричиненою багатьма факторами, серед яких найпомітнішими є слабкість законодавчої бази, недостатність ресурсного забезпечення, брак досвіду реалізації інвестиційних проектів за принципами проектного фінансування. За таких обставин розв'язання проблеми розвитку проектного фінансування вимагає комплексного підходу, що враховує інтереси різних сторін. Важливими складовими цього підходу є посилення ролі держави через надання гарантій страхування проектних ризиків, включаючи надання гарантій банкам, які беруть участь у фінансуванні інвестиційних проектів і програм, охоплених системою

державних пріоритетів, податкове стимулювання механізмів інвестування, розвиток міжбанківського співробітництва у сфері спільного фінансування інвестиційних проектів.

Істотного значення для розвитку проектного фінансування в Україні набуває вивчення можливостей адаптації досвіду світової практики до вітчизняних умов, аналіз різних схем проектного фінансування, що використовуються у розвинутих країнах, та можливостей їх застосування в Україні.

Мобілізація коштів при проектному фінансуванні може відбуватись як в межах банківських установ, так і поза ними. Банки можуть об'єднувати капітали з метою фінансування певного інвестиційного проекту, утворюючи банківський консорціум. Така співпраця створює певні переваги: по-перше, акумулювання значної суми коштів; по-друге, розподіл ризику і можливість працювати в межах відповідних нормативів; по-третє, обмін необхідною інформацією між банками-учасниками, що особливо корисно в умовах недостатньої інформаційної бази [6].

Проектне фінансування як спосіб мобілізації коштів для фінансування інвестиційних проектів є достатньо дорогим методом. Однією з причин високої вартості позичкового капіталу при проектному фінансуванні є необхідність проведення всеохоплюючого попереднього аналізу інвестиційного проекту. Проводиться технологічний, правовий аналіз, аналіз фінансової стабільності, ефективності та ризиків. Витратність даного процесу обґрунтовується зниженням ймовірності невдалої реалізації інвестиційного проекту, що є однією з основних переваг проектного типу фінансування [7].

Сьогодні проектним фінансуванням активно займаються Укргазпромбанк, Інтербанк, Український кредитний банк, «Хрещатик» та ін. Проте з позиції класичного підходу схеми фінансування, яка запропонована українськими банками, зауважує О. Ляхова [8], здебільшого обирають метод проектного кредитування зі збереженням його принципів та особливостей. Частіш за все вітчизняні банки приймають участь у проектному фінансуванні тільки тих проектів, які реалізуються на приналежних або підконтрольних їм підприємствах, бюджет яких перебуває в діапазоні 500 тис. – 5 млн. дол. США, строк реалізації обмежується 5 роками, а власна участь спонсорів у фінансуванні становить від 15% до 30%. Фінансування з частковим регресом на ініціаторів, а тим більше, без регресу, коли забезпеченням виступає тільки сам проект, застосовуються в сучасних вітчизняних умовах тільки як виняток, а більшість банків віддає перевагу проектному фінансуванню з повним регресом.

Проектне фінансування дає можливість акумулювати необхідну для реалізації великого інвестиційного проекту суму коштів, диверсифікувавши джерела капіталовкладень. Можлива інтеграція зусиль банків у реалізації інвестиційних проектів у формі консорціумів (синдикатів), а також об'єднання капіталів банківського та промислового походження, ймовірний варіант залучення іноземних інвесторів та участь держави у реалізації інвестиційних проектів. Така консолідація зусиль дасть додаткову вигоду у вигляді трансферу ризиків. Отже, проектне фінансування, володіючи широким спектром джерел і схем фінансування, здатне стати вагомим альтернативним традиційному довготерміновому кредитуванню.

Отже, проектне фінансування виділяється в окремий вид діяльності фінансово-кредитних установ, залучених до процесу організації фінансування інвестиційних проектів реального сектору економіки, що за суттю стає новою комплексною банківською послугою, котра за змістом є активно-комісійною, а банк відповідно тим суб'єктом, який готовий надавати не тільки окремі традиційні продукти, а й новітні послуги для фінансування інвестиційної діяльності.

Як було зазначено, використання цієї форми фінансування, яка передбачає широке залучення зарубіжних інвесторів, створювало можливість ініціаторам інвестиційних проектів знизити витрати з погашення боргів, встановити довгострокові відносини з постачальниками сировини й матеріалів, зменшити ризики, пов'язані з поставкою

обладнання, з введенням об'єктів в експлуатацію, забезпечити фінансовані об'єкти підтримкою національної монетарної влади та міжнародних кредитних організацій.

Список використаних джерел:

1. Пересада А. А. Проектне фінансування : підручник / А. А. Пересада, Т. В. Майорова, О. О. Ляхова. – К. : КНЕУ, 2005. – 736 с.
2. Стешин А. И. Оценка коммерческой состоятельности инвестиционных проектов / А. И. Стешин. – М.: Статус-Кво 97, 2001. – 280 с.
3. Четыркин Е. Н. Финансовый анализ производственных инвестиций / Е. Н. Четыркин. – М.: Дело, 1998. – 256 с.
4. Куриленко Т. П. Проектне фінансування : підручник / Т. П. Куриленко. – К. : Кондор, 2006. – 208 с.
5. Катасонов В. Ю. Проектное финансирование: организация, управление риском, страхование / В. Ю. Катасонов, Д. С. Морозов. – М.: Анкил, 2000. – 270 с.
6. Куклік К. А. Проектне фінансування як транскордонна фінансова операція та перспективи його використання у вирішенні окремих економічних проблем / К. А. Куклік // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : Збірник наукових праць. – 2009. – № 26. – С. 191 – 202.
7. Бугай В. З. Проектне фінансування як інструмент залучення інвестиційних ресурсів / В. З. Бугай, М. С. Євтушенко, А. В. Комісарова // Вісник Запорізького національного університету. Серія “Економічні науки”. – 2010. – № 2 (6). – С.205-210.
8. Ляхова О. Проектне фінансування як новий метод організації фінансування інвестиційних проектів / О. Ляхова // Вісник Національного банку України. – 2004. – №10. – С. 20-22.

Полич І. Б.,
студент економічного факультету
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

НОВА АРХІТЕКТУРА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Наразі система бюджетних відносин в Україні є однією із найслабших ділянок державних фінансів. Без наявності чіткого та системного плану дій провести глибокі та ефективні реформи в даній сфері за тих складних умов, у яких сьогодні перебуває Україна, практично неможливо.

Новий Бюджетний кодекс містить обмежений перелік потенційно досить ефективних інструментів економічної політики. Водночас головні завдання бюджетної політики за сучасних умов та у середньостроковій перспективі є досить різними.

Серед актуальних проблем бюджетної системи, які залишилися невирішеними, слід навести такі:

- відсутність регламентації функціонування Стабілізаційного фонду;
- невирішеність питання щодо підвищення ефективності інвестиційних видатків бюджету;
- нерегульованість фінансових потоків між державним бюджетом, державними бюджетними фондами та іншими квазіпублічними структурами сектору державних фінансів;
- недостатня бюджетна децентралізація;
- дезінтегрованість системи соціально-економічного та бюджетного планування;
- значна неузгодженість бюджетної та податкової системи.

Грунтуючись на завданнях, які стоять перед бюджетною системою в умовах посткризового відновлення економіки, аналізі проблем, які їй сьогодні властиві, слід

виокремити такі практичні кроки щодо подальшого реформування бюджетної системи України.

1. Розподіл державного бюджету на поточний та бюджет розвитку. Ідея двох бюджетів базується на тому, що планування, фінансування та контроль за видатками на поточну діяльність та на проекти розвитку потребують різних методологічних підходів. Поточний бюджет має бути збалансованим, відповідно поточні видатки держави – відповідати її постійним доходам.

2. Структуризацію загального фонду державного бюджету. Оскільки соціальні трансферти є механізмом вирівнювання доходів різних верств населення, цілком логічним є те, що їх розмір має залежати від рівня добробуту населення. Недоцільно спрямовувати на соціальні трансферти доходи від акцизного збору на імпорту та виробництво нафтопродуктів, який сплачується власниками транспортних засобів, як це відбувається в Україні у поточному році.

3. Продовження процесу бюджетної централізації. Для того, щоб цей механізм запрацював, недостатньо передати кошти на рівень місцевої влади, одночасно розширивши обсяг делегованих повноважень. Необхідно передусім надати місцевим органам влади відповідальність та повноваження, які зобов'язуватимуть їх ефективно витратити бюджетні кошти. Це потребує чіткої структуризації та перегляду власних та делегованих повноважень, що реалізують місцеві органи влади. Для фінансування власних повноважень має бути розширений кошик доходів органів місцевого самоврядування, а також держава повинна максимально стимулювати розвиток місцевого господарства, для формування та зміцнення його фінансової бази, розбудови інституційного середовища.

4. Запровадження системи збалансованих автономних фондів сектору державних фінансів. Україна має законодавчо закріпити принцип збалансованості позабюджетних фондів та квазіпублічних структур. Проблеми таких структур, як Пенсійний фонд України, НАК «Нафтогаз України», «Укрзалізниця» мають вирішуватися через оптимізацію та реформування відповідно пенсійної системи, газового ринку та ринку залізничних перевезень, а не за рахунок коштів платників податків. Система вертикальних трансфертів має зводитися до покриття державою збитків таких структур, які вони отримують через державну політику пільг та субсидій окремим категоріям населення.

5. Запровадження механізмів стримування динаміки видатків соціального спрямування. Розмір соціальних стандартів має індексуватися на рівень інфляції плюс зростання ВВП чи продуктивності праці. Ця формула змусить уряд концентруватися на зростанні ВВП, оскільки саме від його динаміки залежатиме динаміка соціальних видатків, а також дасть змогу уникнути ризику відновлення політики соціального популізму.

6. Перегляд механізмів перерозподілу загальнонаціональних податків. Для того, щоб мінімізувати суб'єктивний вплив на процес перерозподілу державних коштів та забезпечити більшу обґрунтованість даного процесу, потрібно поширити практику формульного розрахунку трансфертів, а також переглянути окремі діючі формули.

Список використаних джерел:

1. Педченко Н.С., Заворотній С.І. Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава, - Бюджетний федералізм у фінансовій системі держави: моделі та принципи.

2. Чугунов І. Я. Інституційна архітектура бюджетної системи / І. Я. Чугунов // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 3–10.

3. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : [моногр.] / Л. В. Лисяк. – К. : ДНУ АФУ, 2009. – 600 с.

4. Молдован О. О. Стратегія реформування системи державних фінансів України: завдання, пріоритети, механізми : аналіт. доп. / О. О. Молдован. – К. : НІСД, 2014. – 48 с. – (Сер. «Економіка», вип. 17).

ДИНАМІКА ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Найважливішою ознакою сьогоденної економічної дійсності є інтенсивний розвиток інтеграційних процесів на всіх рівнях. Економічна взаємозалежність держав. Міжнародна економічна інтеграція є вищим рівнем розвитку міжнародних економічних відносин, коли інтернаціоналізація господарського життя проявляється у переплетінні національних господарств та проведенні ними узгодженої торговельно-економічної політики.

Бурхливий розвиток між фірмових зв'язків породжує необхідність міждержавного (а в деяких випадках наддержавного) регулювання, спрямованого на забезпечення вільного переміщення товарів, послуг, капіталів і робочої сили між країнами в рамках даного регіону, на узгодження і проведення спільної економічної, науково-технічної, фінансової і валютної, соціальної, зовнішньої й оборонної політики. У результаті створюються цілісні регіональні господарські комплекси з єдиною валютною інфраструктурою, загальними економічними пропорціями, фінансовими загальними фондами, наднаціональними або міждержавними органами управління [1].

Ефективність міжнародної економічної інтеграції досягається за рахунок усунення бар'єрів між країнами; стандартизації та уніфікації у виробничій сфері; динамічного ефекту розширення ринку і економії на масштабах виробництва, забезпечення достатнього рівня конкуренції.

У світовому просторі розрізняють декілька форм міжнародної економічної інтеграції, які відрізняються ступенем ефективності:

✓ найпростішою формою економічної інтеграції вважається зона вільної торгівлі, за якої всі члени угруповання взаємно скасовують мито на товари та послуги, що надходять у сферу зовнішньої торгівлі країн-учасниць;

Митний союз вважається поглибленою формою економічної інтеграції, крім скасування мита, угруповання виробляє і застосовує єдиний митний тариф у торгівлі з іншими країнами;

✓ спільний ринок передбачає «чотири свободи», тобто вільний рух товарів, робочої сили, капіталу, а також вільне створення центрів підприємницької діяльності.

✓ зона преференційної торгівлі являє собою зону з пільговим торговельним режимом, коли дві або кілька країн зменшують взаємні тарифи по імпорту товарів, зберігаючи рівень тарифів у торгівлі з іншими країнами;

✓ найвищою формою міжнародної економічної інтеграції вважається економічний і валютний союз, а зарубіжні вчені виокремлюють ще й п'яту форму – «повну економічну інтеграцію». Вона передбачає відмову від більшості суверенних прав.

Отже, чим більше економічної інтеграції, тим менше політичного суверенітету. Сучасним процесам міжнародної економічної інтеграції притаманні певні особливості, а саме: динамізм процесів міжнародної економічної інтеграції в цілому; нерівномірність розвитку і реалізації форм міжнародної економічної інтеграції; розвиток поряд з інтеграційними дезінтеграційних процесів; переважний розвиток регіональних міжнародних економічних угруповань; формування реальних умов світової економічної інтеграції [2].

Розвиток процесів міжнародної економічної інтеграції зумовлений такими факторами:

- економічним розвитком країн, груп і регіонів світу в умовах нерівномірності розподілу ресурсів;
- закономірностями НТП;

- тенденціями демографічної ситуації;
- наявністю і необхідністю вирішення глобальних проблем;
- швидким розвитком транспортно-комунікаційних мереж;
- ринкова «уніфікація» економічного розвитку [3, с. 118].

На думку науковців, існує декілька негативних наслідків економічної інтеграції: для більш відсталих країн вона приводить до відтоку ресурсів (факторів виробництва), йде перерозподіл на користь більш сильних партнерів; олігопольна змова між ТНК країн-учасниць, що підвищує ціни; ефект утрат від збільшення масштабів виробництва при дуже сильній його концентрації.

Незважаючи на негативні наслідки, кожна сучасна розвинена країна зацікавлена у створенні інтегративного об'єднання, адже міжнародна економічна інтеграція сприяє: досягненню найбільш високої ефективності виробництва; можливості регулювання соціально-економічних процесів на регіональному рівні; насичення ринку товарами; забезпеченню економічної і політичної консолідації та міжнародної воєнної безпеки.

Отже, міжнародна економічна інтеграція сприяє ліквідації відокремленості країн і розмиває відмінності між ними, що склалися історично. Інтеграцію можна розглядати як уніфікацію (тобто зведення воедино) господарств різних країн. Економічна інтеграція в умовах ринкової економіки, означає вільний рух капіталів, товарів, послуг і робочої сили у межах певного угруповання країн.

Список використаних джерел:

1. Буковинська бібліотека / Суть, етапи та розвиток міжнародної економічної інтеграції - №1 – 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://buklib.net/books/33959/>
2. Rusnauka.com / Проблеми міжнародної економічної інтеграції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68452.doc.htm
3. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підруч. для студ. вузів. – К.: Знання, 2008. – С. 34-125.

Попова А. М., Процишен С. І.,
студенти економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СУТНІСТЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСІВ ДОМАШНІХ ГОСПОДАРСТВ У СУЧАСНІЙ ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі функціонування фінансової системи України одним із пріоритетних напрямів є вдосконалення та розвиток фінансів домашніх господарств. Фінанси домашніх господарств постійно взаємодіють з іншими сферами фінансової системи держави, що об'єктивно сприяє створенню відповідних передумов для подальшого розвитку фінансового і не фінансового секторів економіки, формуванню та розподілу ВВП країни, державних і місцевих бюджетів.

Домашнє господарство є окремою економічною одиницею, на діяльність якої впливають безліч соціальних, економічних, політичних, психологічних чинників. Домашнє господарство є тим елементом, який утворює фундамент, над яким надбудовуються інші функціональні елементи, утворюючи складну соціально-економічну систему. Функціонування й розвиток даної системи безпосередньо залежить від існування домашнього господарства.

На сучасному етапі взаємодія домашніх господарств відбувається, перш за все, через формування та використання їхніх фінансів, що припускає регулювання доходів, витрат та заощаджень домогосподарств, а останні у свою чергу виступають фінансовим базисом для розвитку практично всіх елементів фінансової системи держави.

Формування перших держав дало поштовх для розвитку початкових фінансових систем. Саме доходи домашніх господарств були первинним джерелом наповнення

бюджетів за рахунок грошових і натуральних повинностей, що були направлені на фінансування армії й державного апарату.

Велику роль в само зайнятості населення відіграє оформлення підприємництва. Така форма зайнятості дозволяє не тільки істотно поліпшити економічне становище домогосподарств, а й реалізувати інтелектуальний, трудовий потенціал членів сімей у зручному режимі. Підприємництво становить собою діяльність з виробництва матеріальних благ та послуг. Для існування домогосподарств-підприємців необхідні певні передумови, зокрема економічні, політичні, юридичні та психологічні. Але згідно з діючим законодавством не всі домогосподарства та їх члени можуть бути підприємцями.

Домашнє господарство – це окреме господарство, яке складається з однієї особи або сукупності осіб, що має загальну територію мешкання і сумісне господарювання, що ухвалює самостійні економічні рішення з приводу формування і використання економічних ресурсів, загального бюджету, направлені на максимальне задоволення поточних і довгострокових потреб і відтворення умов життєдіяльності.

Домашнє господарство можна зіставити з малим підприємством. Фінанси підприємств знаходилися у сфері розповсюдження фінансових відносин ще з командно-адміністративної економіки та залишаються за ринкової. Фінанси домашніх господарств і фінанси малого підприємства характеризується рядом загальних рис.

Об'єктом фінансового управління у домашніх господарств і малих підприємств виступає їх фінансова діяльність. Суб'єктами управління фінансами в домашніх господарств є їх члени, у малих підприємств – їх засновники, тобто фізичні особи, які у свою чергу є членами певного домогосподарства.

Фінанси підприємств, як і фінанси домогосподарств, прямо не знаходяться в управлінні конкретних фінансових органів або інститутів.

Частина фінансів домашніх господарств, що є фінансами індивідуальних підприємців, вступає у відносини з іншими підприємствами, страховими компаніями, банками, найманими робітниками, інвесторами, а також бере участь у внутрішньогосподарчих відносинах при формуванні і використанні фінансових ресурсів даного господарства.

Фінанси домашніх господарств і фінанси малого підприємства для організації підприємницької діяльності використовують власні ресурси, частка ж позикових ресурсів займає мінімальну питому вагу, і вони ж отримують дохід, беручи участь у відтворювальному процесі.

Спеціальних методик і рекомендацій щодо використання доходів не існує, проте на сучасному етапі розроблені 20 спеціальні комп'ютерні програми з розподілу і використання доходів домашнього господарства, так звана домашня бухгалтерія, яка дозволяє раціонально використовувати кошти, що поступають. На державному рівні регулювання доходів і витрат домогосподарств здійснюється через ухвалення відповідних законів, нормативних актів.

Таким чином, домашнім господарствам, як і малим суб'єктам підприємництва властиво управління і взаємодія з різними економічними структурами при організації фінансових відносин. Ринкові перетворення у фінансовій системі держави все ще не відповідають національним потребам і світовим стандартам, що не дає змогу повною мірою розкрити фінансовий потенціал домашніх господарств України. Держава повинна реалізувати систему заходів, включаючи зміни в законодавстві, які в сукупності можуть забезпечити підвищення добробуту домашніх господарств, збільшити інвестиції в людський капітал, створити умови для зміцнення фінансової безпеки домашніх господарств, підвищити значення фінансів домашніх господарств у фінансовій системі країни.

Список використаних джерел:

1. Лондар С. Л. Фінанси: Навч. посібн. / С.Л.Лондар, О.В.Терещенко. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 384 с.

2. Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Юрій С. І. Фінанси домогосподарств: теоретичні підходи до трактування сутності [Текст] / С. І. Юрій, Т. О. Кізіма // Фінанси України. – 2008. – № 8. – С. 3–10.

Потапова К. В.,
студентка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ АВТОСТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Відправляючись в туристичну чи екскурсійну поїздку, на відпочинок або оздоровлення, на маршрут вихідного дня або у всесвітню подорож, турист стикається з цілою низкою проблем, які при збігу обставин можуть призвести до негативних наслідків для його здоров'я та майна, погано вплинути на настрій та враження від поїздки. Оскільки транспортні засоби є джерелами підвищеної небезпеки, питання безпеки туристів повинні бути центральними у плануванні відпочинку.

Закон України «Про страхування» регулює відносини у сфері страхування і спрямований на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів, зокрема туристів, а також туристичних підприємств та їх працівників [1]. Розвиток міжнародного туризму зумовлює необхідність впровадження різних форм та методів страхового захисту осіб, які виїжджають за кордон.

До обов'язкових видів страхування відповідно до чинних в Україні законів належать: – страхування цивільної відповідальності власників автотransпортних засобів («Зелена карта»); – страхування транспортних подорожей. У міжнародній страховій діяльності страхування відповідальності власників автотransпорту відоме під назвою «Зелена картка» – система міжнародних угод про обов'язкове страхування громадянської відповідальності автовласника, ця система гарантує вільне пересування транспортних засобів у межах кордонів близько 45 держав.

Розрізняють страховий поліс «Зелена картка – уся Європа» та «Зелена картка – Східна Європа». В Україні членство в міжнародній системі страхових автомобільних послуг «Зелена картка» забезпечує МТСБУ. Тільки повні члени МТСБУ мають право укладати договір міжнародного страхування «Зелена картка». У світовій практиці поряд із міжнародною системою «Зелена картка» діють ще декілька систем, найбільш розвинуті з яких «Помаранчева картка» – члени Арабської страхової федерації та система «Коричнева картка» – деякі члени Економічної Співдружності держав Західної Африки – ECOWAS.

Страхові виплати на ремонт автомобіля, відновлення здоров'я людей, постраждалих через провину страхувальника, здійснюються в межах встановлених лімітів у країнах-членах міжнародної системи авто страхування «Зелена карта». Різниця перевищення лімітів покривається страхувальником, франшизи та інші обмеження у виплатах відсутні.

Транспортні подорожі розглядаються як самостійний вид туризму. Найбільшою популярністю користуються автобусні, авіаційні і залізничні подорожі (близько 88% від загального обсягу транспортних подорожей). При плануванні своєї подорожі турист враховує ряд фактори: швидкість доставки до мети поїздки, комфорт подорожі, вартість, умови харчування, можливість широкого огляду під час поїздки, наявність несприятливих екологічних факторів і, звичайно, безпека. Нормативні документи з питань безпеки окремих видів туристичних подорожей та окремих категорій туристів розробляються на міжнародному, регіональному й національному рівнях. Забезпечення безпечної поїздки можливе за рахунок страхування цивільної відповідальності та транспортних засобів. Водночас не врегульовано питання фінансування заходів під час евакуації туристів з районів стихійного лиха, військових сутичок, терористичних актів. Такі заходи фінансують

зазвичай з державного бюджету та за рахунок благодійної допомоги міжнародних організацій і приватних осіб [2, с. 312].

Набуває поширення страхування асистанс-системи «Асистанс», яка забезпечує туристів або спеціалістів, відряджених за кордон, допомогою на місці в технічній, ремонт автомобіля, грошовій або іншій формі. Українські страховики: «Укрінмедстрах», «АСКА», «Пан-Україн», «Остра-Київ», «ТАС» та інші активно співпрацюють із всесвітньо відомими асистанс-компаніями CORIS, GESA та ін. Сервісна форма страхового обслуговування передбачає також юридичний та інформаційний асистанс – забезпечення правової підтримки мандрівникам у разі адміністративних або цивільних порушень, а також гарантія отримання необхідної інформації про найбільш зручні маршрути, що є доречним для туристів що подорожують караванами [3].

Ринок автотранспортного страхування у туризмі виходить на якісно новий рівень, який передбачає поєднання інтересів та взаємовигідне співробітництво. Проблеми, що склалися перед вітчизняними страховими компаніями, котрі надають послуги страхування автотранспортних ризиків у міжнародній туристичній діяльності потребують розроблення та впровадження специфічних страхових продуктів. Перспективи розвитку страхування автотранспортних ризиків у міжнародній туристичній діяльності вимагають, перш за все, змін у системі підготовки та забезпечення кадрами учасників страхового ринку, зокрема, збільшення кількості висококваліфікованих спеціалістів (актуаріїв, сюрвеєрів, андеррайтерів, страхових агентів і брокерів, аварійних комісарів).

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-vr>.
2. Козинець В. Безпека життєдіяльності у сфері туризму: Навчальний посібник / Віталій Козинець; Київський ун-т туризму, економіки і права. – К.: Кондор, 2006. — 575 с.
3. Статут Ліги страхових організацій України. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.uainsur.com.ua/about/statdoc>.

Процишен С. І., Попова А. М.,
студенти економічного факультету,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Україна виступає на міжнародній арені з позицій великої європейської держави, яка має чималий потенціал саморозвитку. Держава домагається взаємовигідного, рівноправного партнерства в двосторонніх відносинах, активно виступаючи проти всяких спроб дискримінації і тиску. Становлення зовнішнього сектору економіки України припадає на період, коли світові ринки не тільки сформувалися, але й поділені між основними суб'єктами світової господарської діяльності. За цих умов країні непросто знайти свою ринкову нішу й посісти гідне місце у світовому економічному співтоваристві.

Тому важливими напрямками зовнішньоекономічної політики України є [2]:

- захист національних економічних інтересів;
- захист інтересів національного товаровиробника на зовнішніх ринках;
- вдосконалення структури зовнішньої торгівлі;
- національне державне регулювання, стимулювання експорту і контроль імпорту;
- протидія товарній експансії і агресії;
- протидія демпінгу з боку зарубіжних товаровиробників;
- раціональне використання транзитних можливостей країни;
- стимулювання розвитку виробництва, імпорт заміennих товарів і технологій;

- посилення державного контролю і регулювання зовнішньоекономічних відносин регіонів і суб'єктів господарювання.

Визначаючи зовнішньоекономічну стратегію, Україна має виходити з двох найважливіших реалій:

- 1) з потреб і тенденцій розвитку міжнародної економіки;
- 2) з рівня розвитку й структури національної економіки.

Інтеграція України у світові економічні структури потребує певного часу і відбуватиметься в міру формування внутрішніх і зовнішніх передумов. Основними з них є [1, с. 163]:

- розвиток власних галузей, що мають конкурентні переваги у світовій економіці;
- створення могутнього внутрішнього ринку — основи для завоювання міжнародних ринків і закріплення на них;
- забезпечення фінансової стабільності, розвитку підприємництва та сприятливого інвестиційного клімату;
- досягнення повної конвертованості національної грошової одиниці;
- постійна гармонізація національного зовнішньоекономічного законодавства з вимогами і нормами СОТ.

Найбільш прийнятною для України є експортно-орієнтована модель економічного розвитку з реалізацією політики імпортозаміщення, яка повинна спиратися на комплексну і динамічну державну зовнішньоекономічну політику.

Вирішення питання про входження до міжнародної економіки потребує від України чіткого визначення стратегічних і тактичних цілей зовнішньоекономічної політики. З огляду на економічну і політичну ситуацію, що склалася у світі, стратегічні цілі формування зовнішнього сектору економіки України визначаються як орієнтація країни на подальше багатовекторне співробітництво з країнами СНД, а також на європейські інтеграційні структури, які розвиваються на основі ЄС. Таким чином, до першочергових завдань належать [3]:

- посилення співробітництва в рамках СНД;
 - набуття Україною членства в ЄС;
 - ефективніше використання потенціалу взаємозв'язків України з розвиненими країнами світу;
 - реструктуризація економічних взаємовідносин з країнами, що розвиваються;
 - поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими інституціями;
- регульований з боку держави процес відкриття вітчизняного ринку.

Сьогодні головним завданням української держави сьогодні є визначення нові напрямків, форми, засобів та етапів реалізації зовнішньоекономічної стратегії. Реструктуризація народного господарства країни має бути здійснена з урахуванням внутрішніх можливостей і зовнішніх факторів для того, щоб, використавши існуючі та розкривши потенційні конкурентні переваги національної економіки, сприяти реалізації національних економічних інтересів, зростанню добробуту народу.

Список використаних джерел:

1. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. - К.: Центр навчальної літератури. - 2008. - 384 с.
2. Мисик Г. І. Проблеми ефективної зовнішньоекономічної діяльності України / Г. І. Мисик, Л. М. Римареві. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/2_83625.doc.htm
3. Підчоса О. В. Аналіз ефектів від вступу України до зони вільної торгівлі з ЄС та до Митного Союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном / О. В. Підчоса. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/apmv/apmv_2013_114_01.pdf#page=149

БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ І ЙОГО ВПЛИВ НА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ

Розвиток економіки незалежної України відбувається в умовах постійного дефіциту бюджету, що сприймається частиною фахівців як одна з головних перешкод на шляху сталого економічного зростання.

Проблема державного боргу та бюджетного дефіциту існувала з появою держави та початком виникнення грошових відносин у суспільстві. Ця проблема є актуальною не тільки для України, так як в усьому світі налічується близько 240 держав і лише 8-10 країн, які мають бездефіцитний бюджет.

Так, відповідно до Бюджетного кодексу України дефіцит бюджету – це перевищення видатків бюджету над його доходами. Розмір державного боргу безпосередньо залежить від обсягу бюджетного дефіциту. Наявність бюджетного дефіциту спричиняє зростання державного боргу, що, у свою чергу, зумовлює потребу в додаткових бюджетних витратах на його обслуговування і тим самим призводить до збільшення бюджетного дефіциту. Під бюджетним дефіцитом розуміють перевищення видатків бюджету над його доходами, він є показником негативних явищ в економіці, що зумовлюють інфляцію грошової одиниці.

Дефіцит бюджету не можна однозначно оцінити позитивно або негативно, оскільки все залежить від природи походження дефіциту та способу його фінансування.

Причинами бюджетного дефіциту можуть бути:

- 1) значні інвестиції в розвиток економіки. Такий бюджетний дефіцит є наслідком не кризових явищ, а певної політики уряду, який проводить значні структурні зрушення в народному господарстві;
- 2) негативні, руйнівні наслідки непередбачених подій, таких як війна, катастрофа, стихійні лиха;
- 3) криза в економіці, яка знаходить відображення в тому числі в бюджетному дефіциті. Такий бюджетний дефіцит важче всього подолати, для цього були вжиті заходи по фінансовому оздоровленню економіки, лише при цій умові можна розраховувати на збалансування бюджету.

Бюджетний дефіцит є важливим показником, за допомогою якого можна визначити, в якому економічному стані перебуває країна. Наприклад, якщо розмір дефіциту державного бюджету перевищує 3% від рівня ВВП країни, це свідчить про наявність кризової ситуації в економіці країни. Бездефіцитний бюджет є об'єктивною вимогою економічного розвитку держави. Однак, нині в більшості країн світу дефіцит бюджету становить від 15% до 2% валового внутрішнього продукту при середньосвітовій його величині 4,5%.

За останні 6 років дефіцитні бюджети спостерігаються у більшості країн світу. Деякі країни ЄС вже давно не дотримуються визначеного рівня бюджетного дефіциту, який у більшості випадків є вищим за рівень 3%; - дефіцит державного бюджету України, починаючи з 2011 року демонструє зростаючу динаміку.

Україна має загалом помірний рівень державного боргу, який є нижчим за 60% від ВВП. Показник відношення державного боргу до ВВП в Україні у 2-9 разів нижчий за аналогічний показник у розвинених країнах світу. Динаміка державного боргу України зображена на рисунку 1.

Протягом 2010-2012 років структура державного боргу свідчила про значне переважання зовнішнього боргу над внутрішнім. Проте, з 2013 року ситуація змінилася і більшу частину боргового навантаження держави припадає саме на внутрішній борг, що є позитивним явищем для фінансової системи України; - незважаючи на той факт, що обсяг погашення боргу зростає, досить велика частина коштів витрачається на обслуговування боргу.

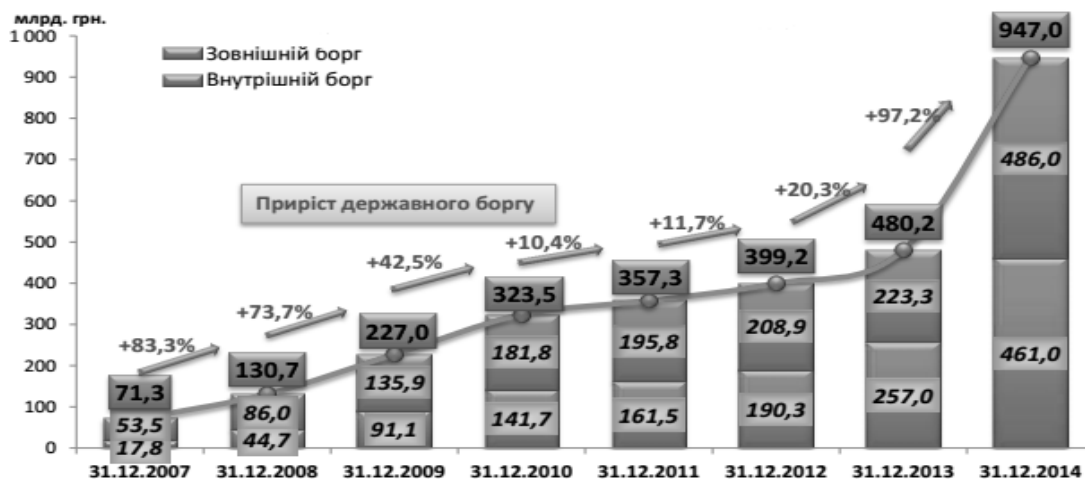

Рис. 1. Динаміка державного боргу України

Значний рівень дефіциту державного бюджету та не виважена політика надання державних гарантій суб'єктам господарювання за зовнішніми запозиченнями стали основними чинниками нагромадження і зростання боргових зобов'язань держави та видатків на обслуговування боргу. Ці чинники стали наслідком виникнення боргової проблеми у бюджетно-фінансовій системі України, а звідси зобов'язання держави щодо погашення основної суми державного боргу та його обслуговування.

В умовах ринкових відносин бюджетний дефіцит може бути знижений або за рахунок збільшення доходів держави, або шляхом державних запозичень. На наш погляд, найбільш оптимальним засобом боротьби з бюджетним дефіцитом є збільшення доходів держави. Таким чином, стратегічним завданням під час вирішення проблем збалансування бюджету має стати підвищення ефективності суспільного виробництва, яке сприятиме зростанню обсягів фінансових ресурсів суспільства, що є основним джерелом доходів бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Деменюк О.В. Бюджетна безпека України як складова фінансової: стан та перспективи / О.В. Деменюк, В.І. Глухова // Наука й економіка. - 2010. - № 1 (17). – С. 16-21.
2. Невінчаний І.С. Основні шляхи подолання бюджетного дефіциту в Україні / І.С. Невінчаний // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. - № 6. С. 98-101.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

Рибчак А. Л., Река Ю. Ю.,
студентки економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

Фінансова політика є однією з складових частин економічної політики, мета якої спрямована на досягнення економічної стабільності та прогресу в умовах оптимального рівня основних макроекономічних показників.

Науковий загаль найчастіше розглядає фінансову політику як економічну категорію, яка відображає систему цілеспрямованих заходів з досягнення державою певної мети. Так, В.М. Федосов [3] відстоює думку, що через фінансову політику відбувається вплив фінансів

на економічний і соціальний розвиток суспільства. О.Д. Василик [1] вважає, що фінансова політика держави – це «досить складна сфера діяльності законодавчої і виконавчої влади, яка включає заходи, методи і форми організації та використання фінансів для забезпечення її економічного і соціального розвитку».

Метою фінансової політики є оптимальний розподіл ВВП між галузями народного господарства, соціальними групами населення, територіями. Саме на цій основі забезпечується стійке зростання економіки, удосконалення її структури, створення умов для розвитку державних установ, господарських суб'єктів і населення. Василик О.Д. [1] вказує, що своє конкретне вираження фінансова політика знаходить в чинній системі мобілізації фінансових ресурсів та їх використанні для задоволення різноманітних потреб держави, підприємницьких структур і населення. До того ж він виділяє її складові частини: бюджетну, податкову, кредитну, грошову, інвестиційну політику, не обходячи увагою деякі напрямки в галузі страхування, державного боргу, фондового ринку та співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями.

При визначенні економічної сутності фінансової політики акцентують увагу на тому, що фінансова політика, з одного боку, є складовою економічної політики держави, у якій конкретизуються головні завдання економіки країни, визначається загальний обсяг фінансових ресурсів держави, а з іншого боку, фінансова політика є відносно самостійною сферою діяльності держави, найважливішим засобом реалізації політики держави у будь-якій сфері суспільної діяльності.

І.О. Петровська та Д.В. Клиновий зазначають, що фінансова політика – це спосіб впливу фінансових відносин на економічний і соціальний розвиток суспільства, який знаходиться в безпосередній залежності від характеру виробництва і сутності виробничих відносин, проявляється в системі форм і методів мобілізації фінансових ресурсів та їх розподілів. Ковальов В.В. вважає, що фінансова політика – сукупність цілеспрямованих дій з використанням фінансових стосунків (фінансів), тобто сукупність державних заходів по використанню фінансових стосунків для виконання державою своїх функцій.

І. Запатріна [2] визначає сутність фінансової політики як елементу забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни та зазначає, що вирішальним для формування фінансової політики держави є визначення таких її параметрів, як розмір держави (частка перерозподілу ВВП через видатки державного бюджету і позабюджетні фонди), дефіцит бюджету та частка державного та гарантованого боргу у ВВП.

Основа фінансової політики – стратегічні напрями, які визначають довгострокову і середньострокову перспективу використання фінансів і передбачають рішення головних завдань, що витікають з особливостей функціонування економіки і соціальної сфери країни. Одночасно з цим держава здійснює вибір поточних тактичних цілей і завдань використання фінансових відносин. Усі ці заходи тісно взаємозв'язані між собою і взаємозалежні.

Завданнями фінансової політики є: забезпечення умов для формування максимально можливих фінансових ресурсів; встановлення раціонального з точки зору держави розподілу і використання фінансових ресурсів; організація регулювання і стимулювання економічних і соціальних процесів фінансовими методами; вироблення фінансового механізму і його розвиток відповідно до цілей, що змінюються, і завдань стратегії; створення ефективної системи управління фінансами.

Таким чином, фінансова політика держави – це визначений відповідними фінансовими інститутами напрямок діяльності, що передбачає цілісну сукупність організаційних, правових, інформаційних, інших заходів, спрямованих на ефективне формування фінансових ресурсів, їх розподіл, раціональне використання і контроль відповідних фінансових потоків за допомогою використання потенціалу фінансової системи та забезпечення функціонування фінансових механізмів.

Список використаних джерел:

1. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2001. – 416 с.

2. Запатріна І. Фінансова політика та її вплив на економічне зростання / І. Запатріна // Економіст. – 2006. – № 3. – С. 27-31.

3. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні : проблеми і напрями: монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін; за наук. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.

Сергеева Т. В., Гордєєв М. В.,
студенти економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У стратегії інвестиційної діяльності важливу роль відіграють науково обґрунтоване визначення пріоритетних напрямів інвестування, їх відповідність державним інтересам, програмним цілям національного відродження України, швидкого подолання економічної кризи і досягнення стабілізації та зростання народного господарства.

Що таке міжнародні інвестиції і які місце вони посідають в економіці України? За останні часові періоди інвестиції стали відігравати особливу роль у житті будь-якої країни пострадянського періоду.

Коли є кошти, їх можна інвестувати в основні фонди або в оборотні кошти, та якщо продукція має достатній ринок збуту, то можна жити досить респектабельно навіть в умовах нестабільної економіки. Але де знайти кошти в час, коли така слабка стабільність як в економіці, так і законодавстві?

Згідно з визначенням гроші є у інвесторів, але більшість їх знаходиться за кордоном, де фінансисти грають за своїми правилами. Вони готові вкладати гроші тільки в ті проекти, які принесуть їм найбільшу користь.

Іноземні інвестиції сьогодні особливо необхідні у тих сферах економіки, активізація яких допоможе вивести її з кризового стану, зняти соціальне напруження в суспільстві. Це насамперед виробництво продуктів харчування, товарів широкого попиту та послуг, ліків та іншої життєво важливої продукції [3, с.90-92].

Ситуація економічного розвитку, яка склалась зараз в Україні, дуже складна. Серед сукупності причин, що сприяли економічній кризі та утримують перехід України на траєкторію економічного зростання, чи не найголовнішою є низька інвестиційна активність. За останні роки сильно скоротився обсяг ВВП. При цьому абсолютна більшість відтворювальних ресурсів ледве покриває фізичне зношування виробничого апарату, а чистого нагромадження (приріст основного капіталу) практично немає. Ця тенденція тісно пов'язана з явищами щорічного падіння обсягів капітальних вкладень, постійним зменшенням бюджетного фінансування народного господарства. У 2014 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 2 млрд. 451,7 млн. дол. прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Про це свідчать дані Державної служби статистики України [2].

Для України як держави з перехідною економікою важливо розглядати залучення іноземних інвестицій у контексті структурних змін і економічного зростання. Офіційно визначеними пріоритетними завданнями, які покликані розв'язати іноземні інвестиції, є:

- ✓ структурна реформа економіки;
- ✓ технологічне оновлення виробництва;
- ✓ виробництво товарів широкого споживання;
- ✓ подолання залежності країни від імпорту.

Заборгованість українських підприємств за кредитами та позиками, торговими кредитами та іншими зобов'язаннями (борговими інструментами) перед прямими іноземними інвесторами на 31 грудня 2014 р. становила 8 млрд. 568,0 млн. дол. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу та боргових інструментів) на 31 грудня 2014 р. становив 54 млрд. 484,0 млн. дол.[2].

Певна річ, капітальні вкладення становлять лише частину інвестицій, однак є підстави твердити, що статистика явно занижує величину іноземних капітальних вкладень.

Державна інвестиційна політика в Україні консервувала неефективну, zdeформovanу структуру економіки, що є однією з головних причин погіршення економічної ситуації. При структурній перебудові національної економіки неможливо уникнути того, що неефективні виробництва, нежиттєздатні види економічної діяльності, засновані на державному замовленні, державному постачанні й державному фінансуванні, опиняться за бортом, збанкрутують.

Інвестиційна ситуація в Україні характеризується несприятливим інвестиційним кліматом, зумовлений такими перешкодами, як: складна система ліцензування, високий рівень оподаткування та ін. [1, с.282-284].

Підводячи підсумки, слід зазначити, що аналіз надходження іноземних інвестицій в Україну свідчить, що на сьогодні ця молода незалежна держава ще не створила належної бази для залучення капіталів з-за кордону. Тому найважливішими умовами залучення інвестицій є стабілізація макроекономічного середовища, а також удосконалення законів і нормативних актів. Але, водночас, дані питання не можуть бути розв'язані без загальної соціально-економічної стабілізації в країні.

Список використаних джерел:

1. Ткаленко С. І. Інвестиційна безпека в умовах глобалізації фінансових потоків / С. І. Ткаленко // Збірник наукових праць Національного університету ДПС України. – 2010. – №1. – С. 282–292.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/
3. Майорова Т.В. Залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації / Т.В. Майорова // Вісник КЕФ КНЕУ імені В. Гетьмана. – 2011. – №1. – С. 89–101.

Сидоренко С. С., Маковецька І. С.,
студенти економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Сучасний ринок страхування пропонує великий спектр страхових продуктів, завдяки яким він має можливість інтегруватися з іншими галузями економіки. Туристична діяльність за своєю економічною природою характеризується високим ступенем ризиковості, а тому її ефективне функціонування неможливе без страхування. Усі розвинуті країни вже давно запроваджують страхування на туристичному ринку для успішного функціонування цієї галузі та державної економіки в цілому. Питання страхування у туризмі на українському ринку є проблемним, оскільки відрізняється низькою поінформованістю та довірою населення, недостатньою увагою з боку державних органів.

Страхування у туризмі – це система взаємозв'язків між страховою компанією і туристом щодо забезпечення захисту життя, здоров'я та майнових інтересів громадян під час туристичної подорожі. Спектр страхових послуг на туристичному ринку можна поділити на дві групи: особисте (страхування життя, від нещасного випадку, медичне страхування) та інші види страхування.

Особисте страхування у туристичній діяльності має першорядне значення, оскільки страхування від нещасного випадку та медичне страхування регламентовано українським законодавством та має обов'язковий характер. Так, стаття 16 Закону України «Про туризм» передбачає, що «Страхування туристів (медичне та від нещасного випадку) обов'язкове і здійснюється суб'єктами туристичної діяльності на основі угод зі страховими компаніями, які мають право на здійснення такої діяльності» [3].

Попит на страхові послуги у сфері туризму в Україні залежить, перш за все, від обов'язковості того чи іншого виду страхування, а також від рівня ризиків потенційних

страхувальників. На жаль, у теперішній час основним пріоритетом страхувальника при виборі страховика є найнижча ціна, а потім вже перелік страхових послуг, фінансова надійність страховика, досвід та партнери. При цьому низька ціна зазвичай забезпечує невисоку якість сервісу і мінімальні фінансові ліміти.

Ризик появи негативних явищ є частиною людської діяльності. У туризмі такий ризик ускладнюється тим, що у разі отримання шкоди, заподіяної здоров'ю та майну туриста, він перебуває у незнайомій країні, де, як правило, ніхто без страхового поліса не надасть безкоштовної допомоги та не відшкодує збитків.

Різноманітність видів страхових послуг на ринку туристичного страхування, обґрунтована неоднорідністю ймовірних ризиків, які можуть виникнути під час туристичної подорожі. Характер таких ризиків може бути різним: фінансовим, майновим, медичним, юридичним або адміністративним. Зазначені ризики залежать від конкретного страхового випадку та заздалегідь враховуються у страховому полісі. Для того, щоб оформити страховку, необхідно купити страховий поліс, який буде запропонований страховою компанією споживачу. Для більш комфортного обслуговування клієнтів існують різноманітні страхові програми (поліси) [1].

Страхування туристів може здійснюватися шляхом складання договору страхування безпосередньо між туристом та страховою організацією або за участю суб'єкта туристичної діяльності, що забезпечує страхування туристів на основі відповідної угоди зі страховою організацією. Угода має бути складеною зі страховою організацією, що має відповідні ліцензії на право здійснення діяльності, пов'язаної з організацією медичного страхування та страхування від нещасного випадку.

Забезпечують отримання відповідного страхового покриття та укладають договори страхування великі та середні туристичні фірми. Дрібні туристичні фірми, які не мають майна та стоять перед вибором щодо подальших напрямів ведення діяльності – перейти в категорію туристичних агентів чи взагалі залишити туристичний ринок, не бачать необхідності здійснювати страхування власних ризиків. Це заважає розвитку страхової справи, є безперечним недоліком та відбувається через недосвідченість українських туристичних фірм у галузі страхування [2].

Незважаючи на те, що туризм було проголошено одним із пріоритетних напрямків економіки України, сучасний стан туристичної галузі країни не можна назвати задовільним, оскільки практично відсутній національний туристичний продукт, а разом з ним відсутня досконала система страхування на туристичному ринку. Як показують дослідження, рівень розвитку вітчизняного страхового ринку не дає змогу повною мірою враховувати потреби потенційних страхувальників у захисті. Оскільки в країні відсутні єдині стандарти щодо страхування подорожуючих, залишаються неврегульованими питання надання сервісних послуг.

Аналіз останніх тенденцій на туристичному ринку України свідчить про позитивну динаміку та значні перспективи розвитку цієї галузі країни. Із формуванням туристичного сектора зростає актуальність та необхідність у якісних страхових послугах щодо захисту майнових інтересів суб'єктів туристичного ринку.

Страхування стане дієвим інструментом розвитку сфери туризму на безпечній основі за умови посилення вимог законодавства щодо якісного наповнення страхових продуктів для туристів.

Отже, страхування туристичних ризиків відіграє значну роль для покупців та продавців туристичних послуг, оскільки воно забезпечує нормальне функціонування суб'єктів туристичного ринку, сприяє вирівнюванню фінансових витрат та регулюванню грошового обороту в країні.

Список використаних джерел:

1. Власова Н. М. Нові технології в індустрії туризму [Електронний ресурс] / Н. М. Власова, К. О. Вейнберг // Проблемы материальной культуры – географические науки. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/176/knp176_82-84.pdf.

2. Охріменко О. О. Страхування туристів: інноваційна модель страхового продукту [Електронний ресурс] / О. О. Охріменко // Экономика Крыма. – 2005. – № 15. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ekonk/2005_15/012_ohrimenko.pdf.

3. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>

Сірак С. О.,
магістрантка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ОПЛАТИ ПРАЦІ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Визначальним критерієм успіху комплексних ринкових реформ в Україні, що відбуваються і у сфері соціально-трудових відносин, є формування ефективної зайнятості, конкурентоспроможності працівників, підприємства та сталого соціально-економічного розвитку регіонів.

Зайнятість населення в умовах ринку реалізується через конкретні форми включення працівника в економічну систему. В Законі України «Про зайнятість населення» зайнятість визначається як не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно. Згідно зі ст. 5. цього закону, держава гарантує одержання заробітної плати (винагороди) відповідно до законодавства у сфері зайнятості. [1]

Заробітна плата є основною формою розподілу доходів для найманих працівників. Вона являє собою ціну, що виплачується за використання праці. Згідно з чинним законодавством, заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [2]. Вона має виконувати наступні функції:

- ✓ відтворювальну (забезпечувати відтворення робочої сили шляхом задоволення основних потреб життєдіяльності працівника);
- ✓ мотиваційну (забезпечувати мотивацію до ефективної праці, розвитку конкурентоспроможності шляхом залежності оплати праці від трудового внеску, кінцевих результатів, кількості та якості праці, рівня освіти та кваліфікації);
- ✓ регулюючу (здійснювати перерозподіл робочої сили між галузями економіки, підприємствами з урахуванням попиту і пропозиції на ринку праці);
- ✓ соціальну (забезпечувати соціальну справедливість в оплаті праці).

Однак, тенденції в оплаті праці дозволяють стверджувати, що жодна з функцій оплати праці не виконує своєї ролі і не є достойною оцінкою праці робітника та відображенням ступеня його задоволення своїм становищем на виробництві та на ринку праці.

Водночас заробітна плата певною мірою виконує інші функції, зумовлені особливостями теперішнього часу, а саме: збереження зайнятості, попередження безробіття ціною зниження реальної зарплати; зростання нелегальної діяльності і вторинної, навіть третинної зайнятості; підвищення мобільності робочої сили.

Нинішнє штучне применшення вартості робочої сили розглядається як чи не головне гальмо на шляху до піднесення економіки України. Інфляційні процеси непомірного зростання цін на продукти харчування та непродовольчі товари і різні послуги призводять до того, що навіть у випадку зростання номінальної зарплати, реальна – знижується.

Все це безперечно впливає на поглиблення негативних процесів у сфері зайнятості. Рівень оплати праці в Україні є надто низьким для того, щоб зайнятість була запорукою

більш-менш пристойного рівня життя. Безпосереднім результатом такої ситуації є орієнтація широких верств населення на незареєстровану діяльність, а відповідно поширення неформального, тіньового та кримінального секторів.

Масовим явищем у сфері оплати праці стало порушення строків виплати заробітної плати трудящим, що є грубим порушенням прав людини, які надані Конституцією та законами України.

Низький рівень заробітної плати у народному господарстві та нерегулярна її виплата послаблюють мотивації і стимули до праці, зменшують бажання працівників до підвищення свого фахового рівня. Негативною є тенденція до фактичної деградації кваліфікованої робочої сили.

Заробітна плата так і не стала ні формою оплати праці, ні перетвореною формою вартості робочої сили. Праця ще залишається відносно дешевим фактором виробництва. Ситуація ускладнюється ще й тим, що нова техніка коштує дорого і дорожчає значно швидше, ніж робоча сила. Внаслідок чого технологічна модернізація виробництва і відповідно покращання умов праці стає у принципі не вигідним. Отже, дешевизна робочої сили відсторонила всілякі стимули до залучення нової техніки, яка заощаджує працю, що є справжнім гальмом на шляху науково-технічного, економічного і соціального прогресу.

Організаційно-економічний механізм співвідношення витрат і результатів праці робітника з величиною належного йому заробітку в нашій державі повинен відповідати новим ринковим відносинам і стимулювати кожного робітника до найбільш повного розкриття своїх здібностей і досягнення найвищих результатів праці.

Ціна робочої сили повинна формуватися на ринку праці. Як грошовий вираз вартості робочої сили, вона визначає рівень оплати праці робітників і її диференціацію на підприємстві, в галузі, регіоні тощо, а також служить основою при виробленні конкретних умов оплати праці при укладанні контракту між кожним окремим робітником і роботодавцем.

Таким чином, ситуація, що склалася в економіці України, загострює проблему забезпечення взаємозв'язку регулювання заробітної плати та зайнятості і вимагає комплексного підходу, ефективної державної політики зайнятості, зарплат і трудових доходів у контексті загальної соціально-економічної політики.

Список використаних джерел:

1. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
2. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>

Соловійов Ю. Ю., Кернос О. С.,
студенти економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ У МІЖНАРОДНІЙ ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах сьогодення міжнародна туристична діяльність пов'язана з великою кількістю ризиків. Це можна пояснити особливістю туристичного продукту, наявністю різноманітних факторів ризиків, що впливають як на туристів, так і на діяльність туристичного підприємства. Саме тому в сучасних умовах для підприємств туристичної галузі ідентифікація, оцінювання та оптимізація ризиків є важливим завданням.

Виділяють такі основні фактори ризику в міжнародній туристичній діяльності: нестабільність попиту на туристичні послуги; неналежне виконання зобов'язань контрагентами, що беруть участь у створенні туристичного продукту (підприємства гостинності, перевізники, екскурсійні бюро, страхові компанії та ін.); залежність від

природно-екологічної ситуації; політична нестабільність у країнах відпочинку туристів; загальноекономічний стан як у країні проживання туриста, так і в країнах відпочинку.

Серед методів мінімізації ризиків, що використовуються туристичними підприємствами, вагоме значення має страхування. Законом України «Про страхування» передбачено обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за збиток, нанесений життю, здоров'ю або майну туриста. Страховими подіями для цього виду страхування є пожежі, вибухи, аварії, руйнування, конфлікти з місцевою владою, рекет та інші ситуації, що призвели до збитків майну, здоров'ю, життю туриста. Закон України «Про туризм» передбачає фінансове забезпечення цивільної відповідальності туроператора та тур агента гарантією банку або іншої кредитної установи з метою забезпечення прав і законних інтересів громадян – споживачів туристичних послуг [1].

Страхові компанії пропонують також послуги страхування фінансової відповідальності туристичних агенцій перед туроператорами та туристами. Страховими випадками за такими видами страхування є неможливість вчасно та в повному обсязі здійснити перерахування коштів, передбачених агентською угодою, з визначених причини.

Останнім часом набуло популярності страхування специфічних туристичних ризиків. Одночасно з програмою медичного страхування турист може вибрати додаткові програми: програма страхування від нещасного випадку, програма додаткового медичного страхування, програма страхування багажу та інші. Деякі страхові компанії пропонують туристам спеціальний страховий пакет, що призначений для людей, які займаються зимовими видами спорту – «Сніжний поліс». Цей пакет включає медичне страхування, страхування від нещасних випадків, програму реабілітації в країні постійного проживання, страхування інвентаря лижника та страхування цивільної відповідальності лижника (тільки за умови поїздки за кордон) [2].

Специфічною страховою послугою для України є програма страхування ділових подорожей від СК «Європейське туристичне страхування». Ця страхова послуга призначена для компаній, працівники яких здійснюють систематичні поїздки у країни Шенгенської угоди.

Страхові компанії пропонують страхування туристів на випадок відмови від здійснення оплаченої поїздки. Особливо актуально це при попередньому бронюванні (за декілька місяців) дорогих турів та у випадку можливості відмови в отриманні візи в іноземному посольстві. На українському страховому ринку даний вид страхування пропонують такі страхові компанії як «Провідна», «Інго-Україна», Українська страхова група», «Європейське туристичне страхування», «АКБ Гарант» та інші. Страховими випадками за даним видом страхування можуть бути: необхідність з'явитись на судові засідання; настання форс-мажорних обставин (революцій, військових дій, епідемії, карантину, несприятливих погодних умов); хвороба, нещасний випадок або смерть застрахованої особи, запізнення клієнта в поїздку та інші.

Отже, враховуючи сучасні тенденції міжнародної туристичної діяльності, а також зростання рівня ризиків, важливим завданням є застосування ефективних методів управління ризиками. Страхові компанії пропонують для туристичної галузі понад десять видів послуг страхування, при цьому спостерігається зростання популярності страхування специфічних туристичних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
2. Кифяк В. Ф. Безпека туризму та страхування [Електронний ресурс] / Кифяк В. Ф. Режим доступу до ресурсу: http://tourlib.net/books_ukr/kyfjak_11.htm.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Одним із найважливіших стратегічних завдань економіки України та її конкурентоспроможності на світовому ринку є збільшення темпів структурно-інноваційного відновлення, розширення застосування досконалої техніки і технологій, заснованих в першу чергу на інноваціях.

Інноваційний процес є процесом, який органічно поєднує науку, технології, техніку, економіку, підприємництво й управління з метою гарантованого досягнення нового результату, що має комерційний успіх. Він охоплює комплекс відносин від розробки ідей і технологій до виробництва, обміну і споживання кінцевого продукту. Розвиток інноваційних систем у розвинених країнах свідчить, що на певному етапі значно підвищується ступінь впливу держави на інноваційну сферу, що сприяє прискоренню її зростання.

У більшості країн світу основними джерелами інноваційної діяльності є бюджетні кошти, що лімітуються у законодавчому порядку [2], в Україні ж характерною є зовсім інший підхід з мінімальною участю держави (табл. 1).

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні

Роки	Загальна сума витрат, млн. грн.	У тому числі за рахунок коштів, млн. грн.			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2009	7949,9	5169,4	127	1512,9	1140,6
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	104399,4	100474,8			3924,6

Збільшення обсягів фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств можна досягти через вирішення ряду проблем становлення інноваційного сектора в Україні, зокрема: комерціалізації інноваційної продукції; надвисоких ризиків інноваційної діяльності; нецільового та неефективного використання фінансових ресурсів, спрямованих на підтримку інноваційної діяльності; спекулятивного використання державних пільг.

Отже, основним джерелом фінансування інновацій в Україні протягом 2000-2012 рр. залишаються власні кошти підприємств, на частку яких у 2012 р. приходиться 63,9 % загального обсягу витрат на інновації, частка яких скоротилася з 79,6 %. Значними за обсягами фінансування є інші джерела, частка яких коливається в межах 9-46 % та іноземних інвесторів – 0,4-30 % в різні роки.

Державне фінансування інноваційного розвитку відбувається через підтримку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання за рахунок бюджету та позабюджетних фондів.

Резервом інноваційного розвитку є також фінансування через венчурні фонди та регіональні фонди розвитку, які необхідно організувати на рівні всіх областей України. Венчурний капітал є особливою формою капіталу. Інвестори, беручи участь у фінансуванні, фактично виступають як замовники майбутніх нововведень, якщо вони виявляються успішними – як співвласники новоутвореної фірми. Венчурне фінансування виконує роль попередньої оплати видатків виконання замовлень на новацию. Ця оплата не підлягає

поверненню, з неї не утримуються проценти. Відповідно, вкладені грошові кошти втрачають форму позики, а процент припиняє виконувати функцію «ціни капіталу». Венчурне фінансування в перспективі стане одним з основних напрямів підтримки інноваційної діяльності. Тому вже зараз треба передбачити в законодавстві можливість утворювати венчурні фонди з використанням коштів Державного інноваційного фонду, банків, розробників і споживачів науково-інноваційної продукції, інших зацікавлених підприємств, а також коштів місцевих бюджетів

Необхідно об'єднувати кошти зацікавлених інвесторів: створювати регіональні венчурні фонди для підтримки нововведень. У світі такі фонди надзвичайно поширені. Підприємства зацікавлені в інвестуванні коштів в ці фонди, оскільки частина прибутку, що спрямована на розв'язання інноваційних проблем, звільняється від оподаткування. Такі регіональні венчурні фонди інноваційного розвитку в Україні повинні охоплювати всі основні науково-технічні проблеми.

Сучасна ситуація у вітчизняній економіці характеризується відсутністю повного, вичерпного розуміння суспільством необхідності структурних реформ в економіці пов'язаних з переходом на інноваційну модель розвитку, яка стримується на різних рівнях управління, відмічається пасивністю щодо популяризації та активної позиції влади, підприємців та споживачів.

Фінансове забезпечення розвитку інноваційної сфери повинно стати пріоритетним завданням інноваційної політики, що має ґрунтуватися на системі стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку зі скороченням їхньої кількості та збереженням тих, в яких Україна має суттєвий науковий здобуток і перспективи. Необхідно розробити та запровадити комплексну систему фінансової підтримки інноваційної діяльності, зокрема щодо механізмів здешевлення кредитів і заохочення банків до кредитування інноваційних проектів. Такі заходи сприятимуть стимулюванню збільшення інвестицій у наукові установи і від інших недержавних джерел.

Список використаних джерел:

1. Ландик В. Внутрішні джерела фінансування інвестиційної діяльності підприємства / В. Ландик // Економіка України. – 2001. - №12. - С.4.
2. Наука та інновації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Ризики та перспективи розвитку України у період посткризового відновлення : монографія / А.І. Даниленко, В.В. Зимовець, В.І. Сиденко та ін. ; за ред. чл.-кор. НАН України А.І. Даниленка. – К. – 2012. – 348 с.
4. Економіка України за 1991-2009 роки / за заг. ред. акад. НАН України В. М. Гейця [та ін.] ; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. – К. : Держкомстат України. – 2010. – 112 с.

Ткаченко Я. О.,
учениці 11-ого класу,
Уманський навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня школа-інтернат І-ІІ ступенів ім. Ю. О. Гагаріна –
педагогічний ліцей» Уманської міської ради Черкаської області

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Події на Сході України - як результат політичного конфлікту, давно вийшли за рамки народного хвилювання. Військові дії, артилерійські обстріли, біженці, тисячі загиблих, в тому числі і мирних громадян. Але чи можна уявити якої шкоди ці події несуть для економіки України.

Актуальність даної теми полягає в тому, що один день війни коштує Україні 80 млн. гривень, не рахуючи податки, які не піднімаються з Донецька та Луганська. А відновити

регіони буде коштувати державі - 8 млрд. грн. Саме стільки необхідно для повернення Донбасу до мирного життя.[1] Зруйновано 4,5 тисяч житлових будинків; 4,7 тисяч об'єктів енергопостачання; 132 промислових об'єкти; 290 шкіл зруйновано або пошкоджені. Станом на 1 жовтня 2014 року 45 медичних закладів були виведені з ладу, приблизно 70% медичних працівників виїхали з зони АТО. Вже 400 тисяч людей залишилися без роботи, майже 600 компаній знищено, важко навіть уявити, як треба виживати людям в зоні конфлікту. [2]

Не враховуючи непрямих збитків, які несе українська економіка, вперше за кілька десятиріч довелось імпортувати енергетичне вугілля для забезпечення потреб теплових електростанцій. Забезпечити ТЕС вугіллям власного видобутку сьогодні практично неможливо через бойові дії на сході країни, де розташована велика частина діючих шахт. Близько 47% електроенергії, що виробляється в Україні, генерують АЕС, решту – виробляють ТЕС шляхом спалювання газу і вугілля, а також гідроелектростанції й «зелена» енергетика. Нестача газу і зупинка 80% шахт привели до дефіциту енергоносіїв і, як наслідок, електроенергії. Згідно з повідомленням, на державних шахтах було видобуто 608,9 тис. тонн вугілля, що в 3,3 рази менше, ніж у вересні 2013 року. Видобуток вугілля в січні-вересні 2014 року скоротився на 13% порівняно з аналогічним періодом минулого року – до 53,4 млн. тонн. З цього обсягу державні шахти видобули 15,354 млн. тонн вугілля, що на 12,3% менше за результат 9 місяців 2013 року [3]

Згідно консенсус-прогнозу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України динаміка ВВП України зменшиться на 6,1 процентного пункту, тобто впаде в 2015 році на 4,6%. Оновлена редакція держбюджету на поточний рік побудована на прогнозі зниження ВВП на 3% при інфляції до 14%, МВФ очікує падіння ВВП в Україні на 5%. Найбільш песимістичний прогноз дає ЄБРР - падіння ВВП на 7%. А в той же час, директор аналітичного центру «Нова соціальна та економічна політика» прогнозує, що у разі відсутності стабілізації в Луганській та Донецькій областях ВВП України знизиться більш ніж на 10%. [4]

Не кажучи вже про обвал гривні на ринку валюти. Курс долара з 10 гривень, підскочив до 25, що безумовно вплинуло на українців, тим самим погіршивши і не без того низький рівень життя. Різке зростання цін на паливо змусило поставити свої автомобілі в гараж багатьох водіїв. [5]

Також проблема газу в Україні. Вона не зникає і не пом'якшується, а лише часом переходить зі стану кризи в стан гострої кризи. Державі необхідно 51 млрд. куб. м., з яких 21 – на промисловість, 8 – підприємства теплоенергетики (опалення), 1 – бюджетні установи, 17 – населення, 4 – обслуговування ГТС.[7]

Налагодженого імпорту все ще немає, хоча вже ось-ось починається опалювальний сезон. По всій країні масово починається «утеплення». Учням і студентам продовжують зимові канікули заради економії тепла та електрики.

Дефіцит державної скарбниці змусить затягнути пояси і «бюджетників», в тому числі вчителів, інвалідів, пенсіонерів, держслужбовців, студентів і т.д. Про перспективу росту соціальних виплат можна навіть і не думати, а навпаки очікувати підвищення комунальних витрат, цін, інфляції.

Але найбільш вражаючі, і водночас жорсткі й жахливі наслідки – це людські втрати. Безліч загиблих і величезна кількість поранених, включаючи життя військових, цивільного населення, і навіть дітей. Щонайменше 23 невинних дітей стали жертвами війни проти України.[7] Постраждали і не причетні до конфлікту люди (малайзійський літак Boeing 777). З початку збройного конфлікту на сході України загинули 3627 людей, ще 8447 отримали поранення. Про це йдеться в новій доповіді Управління ООН з координації гуманітарних питань. В зоні конфлікту проживають понад 5 млн. осіб, 379 тисяч осіб були вимушені переїхати в інші регіони України, понад 426 тисяч - в сусідні країни.[9]

Список використаних джерел:

1. Информационное агентство [Електроний ресурс] Режим доступу: <http://112.ua/ekonomika/vvp-ukrainy-v-2014-godu-snizitsya-na-4-6-konsensus-prognoz-minekonomrazvitiya-71233.html>
2. Бизнес Вести [Електроний ресурс] Режим доступу: <http://business.vesti.ua/67851-obval-grivny-udaril-po-pолоvine-ukrainskih-semej>
3. Сегодня UA [Електроний ресурс] Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/economics/finance/dollar-na-chernom-rynke-ne-upadet-nizhe-145-grn-ekspert-557585.html>
4. Лига.net [Електроний ресурс] Режим доступу: http://www.liga.net/infografica/180973_neshchadno-zhzhem-skolko-platyat-i-na-chto-tratyat-gaz-ukraina-i-evropa-.htm
5. Ukraine Crisis Media Center [Електроний ресурс] Режим доступу: <http://uacrisis.org/ru/children-hostages-donbas-war/>
6. ТСН [Електроний ресурс] Режим доступу: tsn.ua/ukrayina/v-on-oprilyudnili-svoyi-dani-pro-zigiblih-na-shodi-ukrayini-3627-zagiblih-8447-poranenih-372122.html

Томша В. І.,
магістрантка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку України зумовлюють спрямованість зусиль вітчизняної економічної думки на пошук шляхів забезпечення конкурентоспроможності підприємств, галузей, регіонів та економіки країни в цілому. Конкурентоспроможність є узагальнюючою характеристикою, для забезпечення якої використовуються різні підходи, але, незважаючи на їх різноманіття, всі дослідники виходять з того, що забезпечення конкурентоспроможності, як сукупності заходів, повинне мати системний характер.

Як відомо, конкуренція виникає лише в тому випадку, якщо на ринку пропонується багато товарів з близькими споживчими властивостями, призначеними для задоволення однієї і тієї ж потреби. Предметом конкуренції є матеріальний товар або послуга, за допомогою якого суперники (підприємства) прагнуть завоювати визнання споживача, а об'єктом конкуренції є споживач.

Отримання економічними агентами самостійності у виборі видів товарів, їх якості та обсягу виробництва саме і сприяло виникненню ринкової конкуренції в Україні. Суть конкурентної боротьби полягає в збереженні і примноженні позиції підприємства на ринку. Для цього необхідно, щоб товар найбільшою мірою відповідав потребам покупців і мав менші витрати на їх задоволення, тобто товар повинен бути здатним витримати конкуренцію порівняно з аналогічним товаром на певному ринку.

Конкурентоспроможність у найширшому сенсі означає здатність випереджати інших у досягненні поставленої мети в ході боротьби за зміцнення позицій на внутрішньому і на зовнішньому ринках.

Конкурентоспроможність підприємства – це здатність виробляти й реалізовувати швидко, дешево, якісно, продавати в достатній кількості, при високому технологічному рівні обслуговування. Конкурентоспроможність підприємства – це можливість ефективно розпоряджатися власними й позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку.

Конкурентоспроможність товару це його корисність у якості споживчої вартості в конкретних умовах [3, с. 107]. Споживачів хвилює здатність товару задовольняти конкурентну потребу. Враховуються при цьому і технічні характеристики товару, і ціна, і

престиж підприємства - виробника, а також здатність підприємства організовувати ефективну систему після продажного обслуговування.

Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції – це сукупність споживних властивостей, що характеризує їх відмінність від аналогічної продукції іншого товаровиробника за ступенем відповідності у задоволенні потреб споживачів до розміру, забарвлення, смакових та інших параметрів якості та вартості (ціни, собівартості) [2]. Вона формується у процесі виробництва, зберігання, транспортування та товарної доробки продукції, а визначається на ринку в процесі її купівлі-продажу з допомогою цін [4]. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції залежить від природних, організаційно-економічних, технологічних та маркетингових чинників.

Конкурентоспроможність підприємства і конкурентоспроможність його продукції знаходяться у прямій залежності. Чим вища конкурентоспроможність продукції, тим вищий попит на цю продукцію, і тим більший економічний ефект отримує підприємство від його реалізації.

Виробництво й реалізація конкурентоспроможної продукції – обов'язкова умова конкурентоспроможності фірми. Розуміння чинників конкурентоспроможності є основою при прийнятті ефективних управлінських рішень для посилення ринкових позицій як на рівні підприємств, так і на галузевому рівні.

Підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств є пріоритетним та найбільш проблемним завданням національної економіки. Особлива увага при цьому належить забезпеченню збалансованого поєднання державного регулювання та підприємницької ініціативи, удосконаленню організаційно-економічного механізму господарювання; врахуванню міжнародних норм і стандартів виробництва у зв'язку із членством у СОТ; створенню належної ринкової інфраструктури, підвищенню ефективності операційної діяльності аграрних підприємств та ін.

Постала нагальна потреба розробки та реалізації національних проектів у сільськогосподарській сфері, що покликані сприяти розвитку рослинництва і тваринництва, впровадженню сучасного обладнання і технологій, зростанню конкурентоспроможності продукції підприємств аграрного сектору економіки, підвищенню якості життя на селі.

Список використаних джерел:

1. Арестенко Т. В. Державна підтримка сільськогосподарських підприємств та їх конкурентоспроможність / Т. В. Арестенко, В. В. Арестенко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2(5). – С. 22-28.
2. Григоренко А. І. Конкурентоспроможність продукції садівництва / А. І. Григоренко // Агро – 2005. – № -12. – С. 26-29.
3. Иванов Ю. Конкурентоспособность предприятия в условиях формирования рыночной экономики: монография / Ю. Б. Иванов. – Х.: РИО ХГЭУ. – 1997. – 246 с.
4. Россоха В. В. Діагностика конкурентоспроможності продукції / В. В. Россоха, М. П. Канінський // Вісник НАУ. – Вип. 62. – 2003. – С. 84-89.

Трохимець І. Л.,
магістранта економічного факультету
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ І СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ

Характерною ознакою сучасного етапу розвитку фінансової системи України є її тісна взаємодія з фінансовими системами інших країн в умовах глобалізації. Участь України у глобалізаційних процесах передбачає розширення діяльності іноземних банків, вихід вітчизняних банківських установ на ринки банківських послуг інших країн, залучення

капіталу на міжнародний фінансовий ринок, адаптацію банківського законодавства до міжнародних стандартів, загострення конкуренції як у вітчизняному, так і у світовому фінансовому просторі. Тому особливої актуальності набуває дослідження функціонування ринку банківських послуг як однієї з найдинамічніших складових фінансової системи та головного фінансового посередника, що задовольняє потреби реального сектору економіки й населення у фінансових ресурсах.

На думку, В.О. Ткачука, «Ринок банківських послуг – це специфічна сфера економічних відносин, функцією яких є балансування попиту і пропозиції на банківські продукти» [5, с.67]. А.В. Головач висвітлює дане питання так: «Ринок банківських послуг – це специфічна сфера товарних відносин, де основними операціями є акумулювання грошових коштів та їх нагромадження, надання кредитів, здійснення грошових розрахунків, емісія грошей і цінних паперів, операції з іноземною валютою тощо» [1, с.45].

Зокрема, прибічники так званого грошового підходу вважають банківським продуктом грошові кошти. При цьому вони пов'язують банківські послуги із забезпеченням переміщення грошей з рахунку на рахунок й утворенням грошових фондів [2, с.89]. За такого трактування поняття «банківський продукт» автоматично стає більш значущим і масштабним порівняно з поняттям «банківська послуга».

Всупереч такому підходу, деякі дослідники вважають, що банківська послуга є підсумком діяльності співробітників банку із задоволення потреб клієнта і результатом виконання банківських операцій. При цьому банківський продукт трактується як конкретний спосіб, яким банк надає свої послуги, конкретне втілення банківської послуги, наділене певними значеннями ринкових параметрів: ціни, якості, додаткового сервісу, термінів та інших умов надання [3, с.58].

Тобто, з одного боку, банківський продукт є формою виразу банківської послуги, а з іншого, – складається з упорядкованої сукупності банківських операцій.

Очевидно, що розробка адекватних теоретичних підходів до визначення низки базових дефініцій банківської діяльності є однією із необхідних умов формування правильної стратегії практичної оптимізації роботи банківських установ.

Ринок банківських послуг – це сукупність економічних відносин, що забезпечують реалізацію попиту на різні послуги з боку клієнтів, їх пропозицію банківськими установами та формування ціни.

Ринок банківських послуг є невід'ємним сегментом загального ринку і в основному діє по його законам, хоча і має свої особливості функціонування і розвитку.

Функціонування ринку банківських послуг має певні особливості, найважливішими серед яких, на думку науковців, є такі:

- 1) регулювання і регламентація відносин на ринку нормами міжнародного права і внутрішнім законодавством;
- 2) тісне поєднання державного і ринкового регулювання з метою підтримки його стабільності;
- 3) прозорість інформації про стан ринку та його учасників;
- 4) необмежена кількість учасників ринку;
- 5) широкий асортимент і диверсифікація банківських продуктів;
- 6) функціонування ринку лише у грошовій формі та існування прямої залежності його еволюції від розвитку ринків, які він обслуговує.

Ринок банківських послуг може сегментуватися за групами споживачів на: оптовий; роздрібний; міжнародний; державний; посередницький.

На ринку банківських послуг за останні десятиріччя змінились пріоритети: від кількісних характеристик банківського обслуговування (кількість виконаних банками операцій і послуг для всіх типів клієнтів) до якісних показників банківських послуг. Конкуренція всередині банківській системи, а також між банками та небанківськими інститутами відрізняється від промислової конкуренції і характеризується інтенсивним розвитком, тому реалізація політики банків можлива лише за чіткого розуміння значущості

якості обслуговування клієнтів. У таких умовах важливим фактором ефективного та успішного розвитку банківських установ стає наявність і ефективне використання його нематеріальних переваг.

Список використаних джерел:

1. Головач А. Банківська статистика: навчально-методичний посібник / А.Головач, Б.Захожай, Н.Головач. К.:КНЕУ. – 2003. – 161 с.
2. Головин Ю.В. Банки и банковские услуги в России: вопросы теории и практики / Ю.В. Головин – М.: Финансы и статистика, 2009. – 416 с.
3. Масленченков Ю.С. Технология и организация работы банка: теория и практика / Ю.С. Масленченков. – М.: Изд. – консалтинговая компания «Дека», 2004. – 431 с.
4. Руденко М.В. Застосування міжнародних принципів управління якістю в банківській сфері / М.В. Руденко / Трансформаційні процеси в економіці держави та регіонів: зб. матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф., 2012 р., 18-19 жовтня, м. Запоріжжя. – З.: Запорізький нац. ун-тет, 2012. – С.278-280.
5. Ткачук В. Маркетинг в банку: навчальний посібник / В.Ткачук. – Тернопіль: «Синтез-Поліграф». – 2009. – 225 с.

Трусов М. М.,

магістрант економічного факультету,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

КРИПТОГРАФІЧНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

Проблеми захисту інформації на підприємствах складають одну з найбільших частин ризиків для фінансово- економічної діяльності установ та організацій. Все частіше ми стаємо свідками хакерських атак як на малі організації, так і на великі корпорації. Згадаймо атаки на MasterCard, вдалі атаки на Американський банк JPMORGAN CHASE, чи атаку на Нью-Йоркську фондову біржу і до яких фінансових втрат це призвело. Все це спонукає до пошуку ефективних механізмів протидії зловмисникам і найбільш дієвим засобом є криптографічний метод захисту інформаційних систем.

Підприємець, установа чи організація в виборі чи то програмного забезпечення, чи то вузькоспеціалізованої апаратури для шифрування повинно керуватись наступними діями: оцінкою інформаційних ризиків; пошуком слабких місць в захисті інформаційного середовища підприємства/установи/організації; оцінкою криптостійкості алгоритму, його уразливістю до крипто аналітичних атак; оцінкою складності і компактності вибраного алгоритму та можливістю його реалізації на доступному користувачу програмному забезпеченню; вартістю апаратури, яка реалізовує алгоритм, співвідношення «ціна – якість».

Але якими б не були захищені інформаційні системи користувача/бази, вони часто становляться жертвою успішних атак. Причиною тому є неможливий в повній мірі захист каналу зв'язку між користувачем-користувачем, чи користувачем-базою. Тобто зловмисник основною ціллю ставить перехоплення зашифрованого тексту і робить спроби по його дешифруванню.

Найбільш застосовані види крипто аналітичних атак, які застосовує зловмисник, можна умовно поділити на такі види: метод грубої сили, статистична атака, атака по зразку, атака при знанні попереднього зашифрованого повідомлення, атака з вибіркою вихідного повідомлення, атака з вибором зашифрованого повідомлення, диференціальна атака, лінійна атака, «бандитська» атака, DDoS-атака, атака «людина посередині»

Тепер визначимо, які криптографічні системи являються найефективнішими і можуть використовуватись в організаціях, установах чи у бізнесі. Умовно криптографічні системи розділяються на такі категорії:

- симетричні криптографічні системи;

- асиметричні криптографічні системи, або системи з відкритим ключем.

Розглянемо найбільш відомі алгоритми більш детально, паралельно оцінюючи їх криптографічну стійкість і можливість їх використовувати в сучасних умовах для ведення діловодства.

Симетричний блоковий алгоритм DES. Суть цього виду шифрування полягає в перетворенні символів вихідного тексту в двоїчну послідовність, потім – розділення її на блоки (наприклад, розміром 64 біт), і шифрування за певним правилом. Алгоритм використовує елементи булевої алгебри, зокрема операцію «додавання по модулю 2».

Основні області застосування DES-алгоритму:

- зберігання даних на комп'ютерах (шифрування файлів, паролів);
- електронна система платежів (при операціях з широкою клієнтурою та між банками);
- електронний обмін комерційною інформацією (обмін даними між покупцями, продавцем і банкіром, захищений від змін і перехоплення).

Основні переваги засобу DES:

- ✓ високий рівень захисту даних проти дешифрування і можливої модифікації даних.

Найістотнішим недоліком DES фахівці визнають розмір ключа, що вважається занадто малим. Стандарт в нинішньому вигляді не є невразливим, хоча і є дуже тяжким для розкриття (досі не були зареєстровані випадки дешифрування інформації, зашифрованою з використанням засобу DES).

Ще один недолік засобу DES полягає в тому, що окремі блоки, які містять однакові дані (наприклад, пропуски) будуть мати однаковий вигляд в зашифрованому тексті, що з точки зору крипто аналізу невірно.

Стандарт асиметричного шифрування RSA. Даний алгоритм широко використовує елементи алгебри та теорії простих чисел. Розробникам цього алгоритму вдалося ефективно втілити ідею односпрямованих функцій з секретом. Стійкість RSA базується на складності факторизації великих цілих чисел.

До переваг даного алгоритму можна віднести те, що не потрібно передавати секретний ключ по каналу зв'язку; тільки одній стороні відомий ключ шифрування, який потрібно тримати в секреті; система потребує набагато меншу множину ключів, ніж у симетричних системах.

До основних недоліків відносять низьку швидкість шифрування і велику довжину ключів. Але, незважаючи на недоліки, алгоритм має високу криптостійкість і тому широко застосовується в програмному забезпеченні Microsoft, Apple, Sun; для електронного підпису; в фінансових організаціях, установах для шифрування документів електронної звітності (MEDOC, 1С).

Нині перспективними з точки зору програмної реалізації є алгоритми шифрування ГОСТ 28147-89, IDEA, DSA. В кожного з них є свої переваги та недоліки, але всі вони мають високу криптостійкість і вже починають апробуватись в деяких програмних продуктах електронної звітності.

Підсумовуючи, зауважимо, що добре підібраний високостійкий криптоалгоритм не надає можливості комп'ютерним хуліганам зламати ваш сервер і не дозволяє конкурентам мати доступ до ваших конфіденційних документів. Роль криптографії в комп'ютерних системах та у бізнесі і так нині дуже значна, а в перспективі буде життєво важливою, так як бізнес, комерція, системи управління і комунікації будуть все частіше пов'язуватись з комп'ютерними системами.

ФАКТОРИНГОВІ КОМПАНІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Новим явищем для української економіки є ринок факторингу, його поява була визначена певними економічними умовами. Проте через нестабільність економічної ситуації та інфляційні процеси він не набув належного розвитку. Зважаючи на те, що фінансове ресурсозабезпечення економічного розвитку в умовах ринкової економіки неможливе без використання сучасних форм та інструментів розрахунково-платіжних відносин, дослідження розвитку факторингових послуг в Україні сьогодні надзвичайно актуальне. Факторинг є однією з таких послуг. На українському ринку факторингові послуги пропонують спеціалізовані факторингові інвестиційні компанії та банки.

Факторинг – придбання права на стягнення боргів, на перепродаж товарів і послуг з подальшим отриманням платежів по них. Іншими словами, факторинг є різновидом посередницької діяльності, при якій фірма посередник (факторингова компанія) за певну платню одержує від підприємства право стягати і зараховувати на його рахунок тих, що належать йому від покупців суми грошей (право інкасувати дебіторську заборгованість). Одночасно з цим посередник кредитує оборотний капітал клієнта і приймає на себе його кредитний і валютний ризики [1] У факторингових операціях можуть брати участь факторингові компанії або банк; постачальник товарів; покупець (дебітор). Відносини між суб'єктами факторингу регулюються договором, який укладається у письмовій формі між фактором та постачальником. Предметом договору факторингової послуги може бути право грошової вимоги строк платежу за якою настав (наявна вимога), а також право вимоги, яке виникне у майбутньому (майбутня вимога).

Основними споживачами факторингових послуг залишається середній і малий бізнес, який потребує постійного поповнення оборотних коштів.

Сьогодні ринок факторингових послуг в Україні знаходиться все ще на стадії свого становлення. На відміну від розвинених країн в Україні найбільшими учасниками даного ринку є не спеціалізовані компанії, а банки (понад 90% ринку). Одним з перших послуги з факторингових операцій в 2001 році почав надавати Укрсоцбанк. За даними компанії «Простобанк Консалтинг», основними операторами ринку факторингових послуг в Україні є «UniCredit Bank», «Укрэксимбанк», «ПриватБанк», «Swedbank», «Райффайзен Банк Аваль», компанії «Арма Факторинг», «Перша Факторингова Компанія» і «Факторинг». Перша трійка лідерів займає 60- 65% ринку. Слід зазначити, що на сьогодні АКБ «UniCredit Bank» займає позицію лідера на факторинговому ринку, його частка на ринку складає 36%.

Станом на 30.09.2014 в Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 181 фінансову компанію, які мають право надавати послуги факторингу. Протягом 9 місяців 2014 року фінансові компанії уклали 12855 договорів факторингу на загальну суму 14288,9 млн. грн., виконали 14196 договорів на суму 8408,8 млн. грн. Діючими на кінець 3 кварталу 2014 року залишалися 6082 договори факторингу [2]

Загострена боротьба між фінансовими компаніями і банківськими установами не вирішує проблем на ринку факторингових послуг в Україні, які гальмують розвиток факторингу на фінансовому ринку. Перш за все, це неготовність переважної більшості вітчизняних банків до розвитку факторингового обслуговування це найбільш суттєва проблема розвитку факторингових послуг.

Другою причиною є неготовність українських банків до середньострокових інвестицій у нову для них галузь діяльності. А якщо взяти сьогоднішню ситуацію в країні, то їм це є економічно невигідно.

І третя причина – це недостатньо підготовлена законодавча база. Факторинговий бізнес потребує серйозних інвестицій, до яких в Україні поки що мало хто готовий.

Факторингові активи найдовші за термінами, оскільки вони постійно перебувають в обігу капіталів. Отже, такий бізнес зможе вести тільки компанія з великими фінансовими ресурсами. Організація цього висотехнологічного бізнесу потребує надійного правового захисту.

Головною перевагою факторингу для клієнта полягає в зменшенні кредитного платіжного ризику, своєчасній інкасації дебіторської заборгованості, прискоренні оборотності оборотного капіталу, можливості планувати платіжний оборот та покращенні кредитоспроможності підприємства. У багатьох країнах на фінансовому ринку основну роль сьогодні відіграє невелика кількість факторингових компаній, які охоплюють практично весь ринок і нерідко пов'язані з великими комерційними банками.

Таким чином, можна враховувати той факт, що вже через декілька років в Україні популярність цього комплексу послуг буде набагато ширша, особливо якщо Україна збереже хорошу динаміку зростання і зможе поліпшити інвестиційний клімат. Факторинг сприятиме економічному зростанню, адже він забезпечує вищий рівень платоспроможності підприємств і збільшення об'ємів продажів за рахунок можливості відстрочення платежу.

Список використаних джерел:

1. Факторингові компанії на фінансовому ринку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://msoffice.com.ua/moreinfo_13870_faktorynhovi_kompanii_na_finansovomu_rynku.html
2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>

Форос Є. Р., Гордєєв М. В.,
студенти економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ АПК

За нинішніх умов економічна безпека суб'єктів господарювання лежить в основі розвитку підприємницької діяльності в Україні, є важливим елементом національної безпеки держави. Економічна безпека – комплексне поняття, яке включає в себе всю сукупність взаємозв'язків різноманітних елементів управління підприємствами різних галузей економіки, в т.ч. і агропромислового комплексу (АПК). Сучасний етап розвитку людства характеризується безперервним збільшенням обсягу виробництва продовольства, що донедавна розглядалося як єдиний критерій успішного ведення сільського господарства.

АПК – сукупність взаємопов'язаних галузей народного господарства, об'єднаних своєю ціллю функцією (забезпечення населення продуктами харчування і предметами народного споживання сільськогосподарського походження), які розвиваються відповідно з конкретними природо та соціально-географічними особливостями території.

Ринкова економіка України перебуває в стані трансформації та розвитку, усі взаємозв'язки між її елементами ще повністю не відрегульовані, що зумовлює виникнення на перетині інтересів елементів загроз економічній безпеці певного елемента або їх групи. Будь-яке підприємство АПК під час здійснення власної діяльності від моменту його створення постійно зіштовхується з різного роду загрозами, які погіршують фінансову стійкість, конкурентоспроможність, ефективність виробництва та, в результаті, можуть призвести до припинення функціонування даного суб'єкта господарювання.

Донедавна гарантії економічної безпеки АПК хоч і не дуже ефективно, але все ж надавалися Урядом України. Зараз ситуація змінилась, і всі питання доводиться розв'язувати на рівні галузей та підприємств, котрі ще недостатньо до цього підготовлені, оскільки практично немає необхідних спеціальних методичних розробок з даної проблеми.

Послаблення економічної безпеки в АПК призвело до того, що тут реформи майже призупинились, а якщо і відбуваються, то не дають очікуваних позитивних результатів.

Недосконалість механізму економічної безпеки призводить до того, що в багатьох випадках найкращі цілі діяльності перетворюються на свою протилежність і замість виграшу завдають шкоди при експорті й імпорті товарів. Розвиток виробництва і зовнішньоекономічної діяльності АПК серйозно гальмуються внаслідок як глобального протекціонізму, так і локальної експансії. Під впливом зростання обсягів експорту, який не узгоджується належним чином з внутрішнім ринком, протягом останніх років внутрішній ринок все більше занепадає і «відкривається» для імпорتنих товарів. Досить високі ціни на імпорتنі товари підштовхують до зростання цін на вітчизняні вироби. Високі ціни на споживчому ринку обмежують попит на товари, створюють перешкоди на шляху розвитку власного виробництва і процес цей відбувається спіралеподібно.

На нашу думку, існує декілька способів вирішення проблеми з агропромисловим комплексом. В першу чергу, державі потрібно врегулювати їх на законодавчому рівні. Якщо буде сприятливий інвестиційний клімат і спрощена система реєстрації іноземних підприємств, а також для українських громадян, які хочуть зайнятися даним видом діяльності, то це дасть прилив коштів, які будуть зміцнювати економіку України. Не менш важливе питання – це питання корупції, що міцно вкоренилась і стала кісткою, який буде дуже важко зломити.

Проблема України в боротьбі з корупцією може критися в тому, що борються не з причинами хабарництва, а з його наслідками, намагаючись залатати то ті, то інші дірки в законодавстві і в суспільстві. Потрібно взяти до уваги досвід таких країн, як: США, Японія, Китай, Німеччина, Норвегія, Сінгапур та Польща. Щодо Польщі, то можна сміливо сказати, що в ній корупція за останні роки суттєво зменшилась, а довіра населення до влади суттєво збільшилась. Крім цього державі потрібно застосовувати політику протекціонізму: якщо вона буде підтримувати свого виробника, то це дасть можливість створювати робочі місця і населення буде зайняте у виробництві.

Таким чином, при врахуванні зарубіжного досвіду необхідно включати і досягнення вітчизняного аграрного виробництва. Так, варто перейти до державного регулювання цін на соціально значущі продукти харчування, на паливно-енергетичні ресурси природних монополій, виробити ефективний механізм формування заставних і пирогових цін, а також цілових цін, що гарантують стабільний рівень доходів сільськогосподарських товаровиробників. З урахуванням зарубіжного досвіду, де це необхідно, ввести погектарне субсидювання, що враховує природно-кліматичні зони, в яких розміщене аграрне виробництво.

Хрипта В. С., Бабій О. Г.,
студенти економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СТРАХОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

Актуальність проблеми страхування в туризмі в останній час є дуже важливою, тому що в процесі страхування туристичних послуг визначається якість цих послуг та формується імідж всієї туристичної галузі. Тож, страхування є повноцінним складником будь-якої туристичної подорожі, та саме за допомогою страхування відбувається захист, як туристів, так і їх майна.

Перш за все, сьогоденний ринок страхування туристів – це високо конкурентний ринок. Попит на страхові послуги у сфері туризму в Україні залежить, перш за все, від обов'язковості того чи іншого виду страхування, а також від рівня ризиків потенційних страхувальників.

Потребують відповідного страхового покриття та укладають договори страхування великі та середні туристичні фірми. Дрібні туристичні фірми, які не мають майна та стоять перед вибором щодо подальших напрямів ведення діяльності - перейти в категорію туристичних агентів чи взагалі залишити туристичний ринок, не бачать необхідності здійснювати страхування власних ризиків, що теж заважає розвитку страхової справи, є безперечним недоліком та відбувається знов таки через неосвітленість українських туристичних фірм у галузі страхування [1].

Найбільш типовими випадками, які трапляються з туристами є такі:

- одержання платної медичної допомоги у результаті нещасного випадку, раптового захворювання або загострення хронічного захворювання, що призвело до реальної загрози погіршення здоров'я застрахованого або смерті;
- непередбачена ненавмисна втрата працездатності застрахованим (нещасний випадок);
- непередбачена ненавмисна втрата багажу, документів та засобів існування;
- непередбачені витрати, пов'язані з виникненням загально цивільної та авто цивільної відповідальності;
- неможливість здійснити туристичну поїздку через нещасний випадок, раптове захворювання, смерть близьких та рідних застрахованого, пошкодження майна в особливо великих розмірах;
- дострокове завершення туристичної подорожі у результаті нещасного випадку або хвороби;
- невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язань туристичних організацій перед туристами [2, с. 231].

Серед факторів, що впливають на розмір страхових тарифів є такі:

- умови страхування (набір послуг, програма страхування);
- тип візи;
- термін дії договору страхування;
- розмір страхової суми;
- розмір франшизи;
- розмір та характер медичних витрат та послуг асистентів;
- місце дії договору страхування (країна перебування);
- вік застрахованої особи;
- кількість осіб, у відношенні яких укладається договір страхування;
- мета поїздки: вид активного відпочинку;
- професія (для працюючих за кордоном);
- кількість виїздів, застрахованої особи, протягом одного календарного року [3,с. 145].

Щодо популярності ризиків серед туристів, то це безперечно страхування непередбачених медичних витрат та від нещасних випадків під час перебування за кордоном. З урахуванням тенденцій вітчизняного туриста перспективним є страхування неможливості здійснити поїздку, страхування багажу та страхування непередбачених медичних витрат в Україні.

Загалом, суб'єкти страхової галузі, туристичної, та держава повинні об'єднати зусилля по удосконаленню системи страхування і управління страховими виплатами в туристичній діяльності, програм управління ризиками із залученням професіоналів для того, щоб ринок туристичних послуг, а разом з ним і страховий ринок вийшли на якісно новий рівень, який передбачатиме поєднання інтересів та взаємовигідне співробітництво.

Для того, щоб уникнути випадків необхідної із некваліфікованими страховими агентами, треба покращити та укріпити захист споживачів – створити державні заклади з питань страхування та запровадження ліцензування страхових агентів, які б здійснювали завдання по створенню та підтримці надійної статистичної бази даних по страховому ринку.

Щоб уникнути типових проблем між суб'єктами туристичної діяльності у страховому покритті, а також проблем, з якими вони стикаються при укладанні договорів страхування, треба запровадити:

- комбіновані дисконтні платіжні картки, на яких буде зазначене комплексне страхування: страхування депозиту, платіжної картки, особисте медичне страхування, страхування від нещасного випадку і обов'язкове страхування всього комплексу туристичних послуг;
- обов'язкове створення розподілу зобов'язань по страхових виплатах на декілька членів даного співтовариства;
- створення мінімального розміру фонду страхового відшкодування для страхових компаній тих, що працюють в даному напрямі.

Список використаних джерел:

1. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tourlib.net/>
2. Козинець В. Безпека у сфері туризму: [Навчальний посібник] // В. Козинець, Київський ун-т туризму, економіки і права. – К.: Кондор, 2009. – 575с.
3. Борисов К. Г. Международный туризм и право: [Учеб. пособ.] // К. Г. Борисов. – М.: НИМІ, 2010. – 410с.

Хрищенко В. Т.,
студентка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

МОНІТОРИНГ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Моніторинг економічної діяльності підприємств аграрної сфери є найбільш актуальним механізмом для здійснення основних функцій управління. Універсальність, цільова спрямованість щодо об'єктів спостереження, високий рівень адаптації, економічність, ефективність та можливість автоматизації виокремлюють моніторинг від інших інструментів прийняття управлінських рішень.

Система моніторингу економічної діяльності, це механізм для здійснення постійного спостереження за важливими поточними показниками та визначальними факторами економічної діяльності об'єкта, в умовах постійно мінливої ринкової кон'юнктури з урахуванням наукового впровадження інновацій, моделювання, прогнозування та системного аналізу економічних процесів і подій. Через недосконалість процесів приватизації в ході переходу до ринкових умов відбувся розрив взаємовідносин між сільським господарством та сферою виробничого обслуговування, що негативно впливає на діяльність партнерів по агробізнесу.

Саме тому, найважливішою проблемою є впровадження економічно обґрунтованих і виважених механізмів для узгодження інтересів усіх суб'єктів послуг аграрної сфери.

Не менш важливою є проблема щодо відсутності системності у визначенні стратегічної орієнтації підприємств аграрної сфери та застосуванні відповідних маркетингових інструментів, недостатній рівень підготовки кадрів щодо ефективного управління різними напрямками діяльності.

Успіх в аграрній сфері залежить від рівня розвитку та впровадження досягнень науково - технічного прогресу. Тому інновації охоплюють широкий спектр галузей, зокрема і пошук нових, нетрадиційних, економічних, екологічних рішень у розвитку сільськогосподарського виробництва.

Сучасний етап розвитку вітчизняної економіки неможливо уявити без ефективного управління інноваційними процесами у всіх галузях аграрної сфери.

Сучасні підходи щодо управління економічними об'єктами передбачають залучення інформаційних технологій, створення автоматичних систем спостереження та контролю за виконанням стратегічних програм розвитку підприємств і економіки країни в цілому.

Моніторинг економічної діяльності підприємств аграрної сфери підтримує зворотній зв'язок між системою управління та об'єктом управління шляхом постійних і комплексних спостережень за основними параметрами його розвитку, ґрунтуючись на використанні наступних принципів: ефективність – задоволення інформаційних потреб систем управління економічним об'єктом; економічність – забезпечення високого рівня якісних характеристик при мінімальній вартості функціонування і побудови системи моніторингу; керованість – передбачає своєчасне реагування системи моніторингу на зміни умов її функціонування; узгодженість роботи системи моніторингу і управління економічним об'єктом; використання в моніторингу передусім сучасних інформаційних технологій, які здійснюють вирішальний вплив на ефективність роботи системи моніторингу.

Для функціонування системи моніторингу економічної діяльності слід передбачити в її складі наступні підсистеми: наукову, методологічну, математичну, технічну, інформаційну, організаційну, правову.

Узагальнюючи, визначимо основні та найважливіші функції моніторингу економічної діяльності підприємств аграрної сфери: оцінювання значень показників розвитку; розрахунок і прогнозування обсягу ресурсів; підтримка і прийняття управлінських рішень шляхом моделювання їх наслідків; коригування та оптимізація параметрів функціонування підприємств аграрної галузі.

Подальші наукові дослідження у цій галузі потрібно орієнтувати на особливе застосування моніторингу в аграрних підприємствах, формування відповідної предметної сфери та розробку механізму здійснення моніторингу на базі автоматизованих систем управління.

Пропозиціями щодо покращення функціонування моніторингу економічної діяльності є, перш за все, ситуаційний аналіз сучасного стану діяльності аграрної сфери та середовища її функціонування, розробка концептуальної моделі, що є ключовим елементом для координації діяльності аграрної галузі.

Саме це дасть змогу визначити найбільш перспективні напрями розвитку економічної діяльності аграрної сфери та покращити стан економіки країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Гайдуцький П. І. Аграрний сектор: від реформи до стратегії розвитку (питання власності та господарювання) / П. І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2003. - №2. – С. 29-32.
2. Малік М. Й. Підприємництво у розвитку аграрного ринку / М. Й. Малік // Економіка АПК. – 2007. – № 11. – С. 138-149.
3. Месель - Веселяк В. Я. Розвиток форм господарювання в аграрному секторі України (результати, проблеми) / В. Я. Месель - Веселяк // Економіка АПК. – 2006. – №12. – С. 34-41.
4. Микитюк В. М. Розвиток підприємництва у сільській місцевості [текст]: довідник / В. М. Микитюк, О. В. Скидан, О. Д. Ковальчук та ін.. – К. : Центр учбової літератури. – 2012. – 320 с.
5. Моніторинг економічного і соціального розвитку підприємств і організацій АПК.: стат. зб. / підгот.відділом економ. аналізу; Департамент економічного розвитку і аграрного ринку. – К. – 2012. – с.15-72.

Чвертко. Л. А.,
к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;
Петрів П. П.,
магістрант економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

Ефективність роботи підприємства визначається ефективністю використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, що знаходяться у його розпорядженні. В умовах нестабільності економічної ситуації досягнення позитивних результатів у нових напрямках розвитку, насамперед, пов'язують з кадровою складовою виробництва.

В останні роки значно зріс інтерес українських менеджерів до удосконалення роботи з персоналом. Велика увага приділяється комплексному підходу управління персоналом, що враховує організаційно-економічні, соціально-психологічні, правові й інші аспекти в їхній сукупності та взаємозв'язку. Усе більш виразним стає розуміння того, що людський капітал і його використання на підприємстві є стратегічним фактором і життєво необхідною умовою конкурентоздатності та процвітання.

Система управління персоналом охоплює всі процеси і стадії виробництва, праця працівників усіх категорій і професійних груп, безпосередньо впливає на ефективність функціонування інших систем управління.

Управління персоналом, як і будь-який комплексний управлінський процес, складається з ряду окремих процесів, а саме: планування, організації, регулювання, контролю й обліку. Так, повноцінне рішення задач управління багато в чому залежить від науково обґрунтованого визначення перспективної і поточної потреби в кадрах необхідних спеціальностей і кваліфікацій. При цьому планування потреби в кадрах не повинне зводитися тільки до визначення кількості працюючих і їхніх функцій на підприємстві. В теперішніх умовах усе більше значення мають якісні характеристики працівників. Підприємствам України необхідні працівники, здатні творчо підходити до справи, орієнтовані на нововведення, націлені на досягнення оптимального кінцевого результату. В інтересах гнучкої кадрової політики при плануванні потреби в кадрах варто враховувати також можливості заміни та переміщення працівників.

Важливе місце в управлінні персоналом займає процес організації персоналу, включаючи загальний професійний добір, залучення робочої сили на підприємство, організацію прийому нових працівників, розміщення їх по робочих місцях, професійну підготовку і перепідготовку, підвищення кваліфікації, удосконалення умов праці зайнятих. Кожне підприємство й організація повинні надавати першочергового значення системам розвитку і навчання персоналу. Оскільки капіталовкладення у професійний розвиток, крім безпосереднього впливу на фінансові результати підприємства, сприяє створенню оптимального психологічного клімату на виробництві. Одним з напрямків удосконалення організації управління персоналом є створення радикальної системи кадрових резервів.

Процес регулювання складається з переміщення працівників (управління кар'єрою), звільнення, регулювання їхньої заробітної плати, системи мотивації праці. Постійне вивчення руху кадрів і оцінка діяльності персоналу є одним з головних елементів кадрової політики, оскільки воно призначене для приведення в рівновагу потреби щодо заміщення вакантних робочих місць і потреби в праці відповідної якості, у виявленні потенціалу кожного працівника, у просуванні працівників по «службових східцях» і т.д. Адже згідно концепції трудового відтворення населення виробнича сфера є основною сферою

відтворення якісних структур трудового потенціалу, де якісні характеристики населення відтворюються безпосередньо в процесі праці.

Потреби управління персоналу визначають необхідність удосконалення форм мотивації трудової діяльності. Стрижнем управління на основі мотивації є вплив певним чином на інтереси учасників трудового процесу для досягнення найкращих результатів діяльності. У свою чергу, створення дієвого механізму мотивації впливає на зниження плинності кадрів, вирішення протиріч між потребами й інтересами працівників, а також конкретними можливостями їх задоволення.

Закінчується управлінський цикл процесами контролю й обліку. Під обліком розуміють роботу щодо одержання, обробки, аналізу і систематизації відомостей, виражених кількісно. Облік персональних і кваліфікаційних навичок персоналу супроводжується формуванням банку даних. Контроль забезпечує перевірку відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятим раніше рішенням, що дозволяє вчасно виявляти й усувати відхилення у системі управління персоналом.

Активізація людських ресурсів і науково-технічний прогрес обумовлюють необхідність для підприємств не тільки безперервно удосконалюватися, дуже швидко та гнучко реагувати на зміни в діловому середовищі, але й шукати нові ефективні механізми управління персоналом.

Ефективність управління персоналом, на думку дослідників, це «стан системи управління персоналом, який за рівнем досягнення короткострокових та стратегічних бізнес-цілей відповідає балансу інтересів зацікавлених сторін та витраченим на це засобам»[1, с. 201].

Власниками підприємств, вищим керівництвом, службами персоналу для визначення основних напрямків, форм та методів роботи з персоналом, загальних і специфічних вимог до них розробляється кадрова політика. У процесі її розробки має сенс звертання до зарубіжного досвіду формування трудового колективу, зокрема – способам залучення робочої сили, способам адаптації новачків, забезпечення сприятливих взаємин у колективі, заходам, спрямованим на максимальне використання резервів підвищення мотивації персоналу й т. ін., а також новітніх технологій управління персоналом, таких, як психогеометрія, нейролінгвістичне програмування, центри оцінки організаторських і професійних здібностей, лізинг персоналу, тощо.

Орієнтація економіки України на ринкові відносини докорінно змінює підходи до рішення багатьох економічних проблем і, у першу чергу, тих, котрі пов'язані з використанням трудових ресурсів, головної продуктивної сили суспільства. Очевидно, що в сучасних умовах розвитку досягнення високої ефективності функціонування підприємства, у значній мірі, може бути забезпечено удосконаленням системи управління персоналом.

Список використаних джерел:

1. Крамаренко А. В. Ефективність управління персоналом: поняття, принципи та види / А. В. Крамаренко // Економічний простір. - 2013. - № 73. - С. 194-202.

Чернов С. С.,

магістрант економічного факультету

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кредит, як і кредитні відносини є однією зі складових економічної системи України. Кредитний ринок безпосередньо пов'язаний з потребами розвитку виробництва. Ринок кредитних ресурсів забезпечує умови для цілеспрямованого руху кредитних коштів саме у ті сфери економіки, в яких вони можуть бути використані найефективніше. Обслуговуючи інтереси господарських суб'єктів, кредит опосередковує зв'язки між державою, банками,

товаровиробниками та населенням. Основною метою кредитних відносин є допомога в подоланні економічної кризи та забезпечення розвитку товарного виробництва. Він є важливим джерелом поповнення фінансових ресурсів підприємств, капітальних вкладень.

З економічного погляду, кредит – це форма позичкового капіталу (в грошовій або товарній формах), що надається на умовах повернення і обумовлює виникнення кредитних відносин. Кредитні відносини функціонують у системі в основі якої лежить рух позичкового капіталу. Кредитні відносини – це відособлена частина економічних відносин, пов'язана з наданням вартості (коштів) у позику і поверненням її разом із певним відсотком [1]. Кредитні відносини виникають і діють між двома суб'єктами: кредитором, який надає позику, і позичальником, який отримує позику. Рушійним мотивом надання позики у тимчасове користування є одержання доходу у формі позичкового відсотка. Метою кредитора є одержання прибутку (відсотка); метою позичальника – задоволення тимчасової потреби у додаткових грошових ресурсах.

На сучасному етапі розвитку економіки при організації кредитних відносин використовується значна кількість підходів та методів щодо визначення оцінки кредитоспроможності позичальника. Серед існуючих вітчизняних та зарубіжних методів і моделей оцінки кредитоспроможності позичальників виділяють наступні:

- класифікаційні (статистичні) методи оцінки, до яких належать рейтингові (бальні) системи оцінки та моделі прогнозування банкрутств;
- моделі комплексного аналізу (на основі «напівемпіричних» методологій, тобто які базуються на експертних оцінках аналізу економічної доцільності надання кредиту): «правило п'яти Сі», PARTS, CAMPARI, MEMO RISK, PARSER, система 4FC [2].

Економічна ситуація, що склалася із кредитним забезпеченням реального сектора банківською системою України, а саме підприємств малого та середнього бізнесу, на сьогодні не відповідає потребам активізації підприємницької діяльності і стимулювання розвитку виробництва. Тому, для удосконалення практичної реалізації механізму кредитного забезпечення підприємницької діяльності на сьогодні вкрай актуальним залишається питання організації кредитних відносин комерційних банків із суб'єктами підприємницької діяльності на засадах взаємовигідного партнерства. З цієї точки зору, становлення якісно нового рівня кредитних взаємин є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності комерційних банків в кризових умовах господарювання.

Найбільш вагомими макроекономічними чинниками, котрі перешкоджають діяльності комерційних банків, знижують ефективність їх функціонування у механізмі кредитного забезпечення підприємницької діяльності, нині залишається економічна нестабільність в країні, недосконалість податкового законодавства і нормативно-правового регулювання банківської діяльності, а також високий ступінь ризику кредитного забезпечення реального сектора економіки.

Отже, у кризових умовах, які нині мають місце в економіці України, слід виокремити наступні можливі шляхи удосконалення кредитних взаємовідносин, а саме:

- застосування відповідних заходів щодо стимулювання довгострокового кредитування банками суб'єктів підприємницької діяльності;
- оптимізація процентної політики банку щодо встановлення диференційованих підходів до кредитування підприємств малого та середнього бізнесу;
- удосконалення механізму зменшення або унеможливлення кредитних ризиків шляхом створення єдиної нормативної бази для визначення фінансового стану підприємств і системи рейтингів надійності позичальників, поліпшення умов забезпечення кредиту;
- створення належної інфраструктури кредитного ринку та розробка відповідних правових документів щодо захисту прав кредиторів;
- удосконалення юридичної основи реструктуризації заборгованості та відповідних економічних механізмів видозміни заборгованості;
- вдосконалення організаційної структури підрозділів банку та розмежування функцій у кредитному процесі.

Список використаних джерел:

1. Шестова О.О. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства в умовах ризикового ринкового середовища / О.О. Шестова // Вісник Сумського національного аграрного ун-ту : [науковий журнал]. – Серія «Економіка і менеджмент» / Сумський НАУ. – Суми, 2011. – Вип. 6/2(49). – С. 194-197.
2. Прушківська Е.В. Напрями вдосконалення, формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві / Е.В. Прушківська, М.А. Санакоєва // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3(7). – С. 256-262.

Швець О. А.,

студентка економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

В сучасних умовах нестабільного розвитку ринкових відносин підприємства аграрного виробництва потребують державної підтримки, адже вони є основою для переробної, легкої, харчової промисловості, здійснюють вплив на соціальну та економічну ситуацію в країні.

Державна підтримка підприємств аграрного виробництва в ринкових умовах господарювання є необхідністю. Аграрне виробництво, внаслідок властивих йому особливостей, не може за рахунок реалізації своєї продукції отримати дохід, достатній для відшкодування витрат виробництва. Державна підтримка - обов'язкова умова існування, зростання та подальшого розвитку сучасного аграрного виробництва на продовольчому ринку, про що свідчить успішний досвід провідних світових держав.

Можна виокремити такі механізми державної підтримки підприємств аграрного виробництва:

- ✓ бюджетний механізм підтримки, за рахунок бюджетів всіх рівнів надаються бюджетні послуги, розробляються та реалізуються програми регулювання галузі сільського господарства; позабюджетний вид державної підтримки полягає в здійсненні заходів економічної політики, що не вимагають витрачання засобів федерального або регіональних бюджетів, зокрема регулювання цін, тарифів, зовнішньоторговельне регулювання експорту та імпорту продукції, встановлення пільг, заборон і обмежень;
- ✓ короткостроковий - до одного року та довгостроковий механізм державної підтримки - більше одного року;
- ✓ регіональний, коли заходи державної підтримки розповсюджуються тільки в масштабах окремого регіону, та загальний, заходи підвищення ефективності аграрного виробництва діють на території всієї країни [3, с.32].

Підприємства аграрного виробництва України є непривабливими для потенційних інвесторів через високі ризики, пов'язані з незахищеністю права власності та ймовірністю неповернення коштів через недосконале управління.

З погляду ряду авторів, державна підтримка підприємств аграрного виробництва - це система заходів, спрямованих на виплату за рахунок державного бюджету грошових коштів безпосередньо сільськогосподарським товаровиробникам, з метою підвищення їх доходів.

Державна підтримка повинна полягати в наданні аграрним підприємствам необхідної матеріальної, фінансової допомоги, забезпеченні сприятливих умов виробництва. Причому вона повинна охоплювати не тільки сільське господарство, але й залежні від нього інші галузі та сфери аграрного сектора економіки.

Крім того, в сферу державної підтримки повинні потрапити організації інших галузей економіки, що забезпечують аграрно - промислове виробництво, мають додаткові витрати та підвищені ризики (банки, страхові, інвестиційні компанії). В зв'язку з цим

державна підтримка підприємств аграрного виробництва повинна складатися з наступних основних груп:

- забезпечення сприятливих умов для виробництва продукції ;
- заходів, пов'язаних з підвищенням доступності товаровиробникам матеріальних і фінансових ресурсів ;
- заходів, пов'язаних з підвищенням ефективності виробництва;
- підтримки доходів від сільськогосподарської діяльності;

Необхідність створення дієвого механізму державної підтримки підприємств аграрного виробництва впливає із значущості цього сектора для розвитку економіки та соціальної сфери країни. Важливість в забезпеченні життєдіяльності населення і специфіка агропромислового комплексу не дозволяють йому на рівних правах брати участь в конкуренції з іншими галузями економіки.

Таким чином, в процесі дослідження встановлено, що для ефективного розвитку підприємств аграрного виробництва в Україні та підвищення їх конкурентоспроможності, необхідно впорядкувати процес державної підтримки та фінансування підприємств аграрного виробництва, що відповідає як принципам ринкової економіки, так і підходам до державного стимулювання сільськогосподарського виробництва в інших країнах.

Список використаних джерел:

1. Крупський В.С. Можливості державної фінансової підтримки сільського господарства в Україні під час економічної кризи / В.С. Крупський // Науковий вісник НЛТУ України. - 2009. - Вип. 19.11. - С. 184-188.
2. Майстро С.В. Напрями державної підтримки аграрного сектора та її вплив на конкурентоспроможність продукції на світовому ринку [Електронний ресурс]:/С.В.Майстро.Режимдоступу:<http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/galuz/05msvpsr.pdf>.
3. Закон України „Про державний бюджет України на 2012 рік» [Електроннийресурс].- Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>.
4. УКАБ: підтримка сільського господарства досягла рекордно низького рівня [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/476952-ukab-pidtrimka-sil'skogo-gospodarstva-dosyagla-rekordno-nizkogo-rivnya.html>.
5. Головчук А.Ф. Державна підтримка галузі тваринництва / А.Ф. Головчук, Д.К. Семенда //Економіка АПК. – 2010. – № 10. – С. 47–50.
6. Нів'євський О., Кузнецова А. Німецько-український аграрний діалог / О. Нів'євський, А. Кузнецова // Агробізнес сьогодні. – 2012. – №5(228). – С. 20

Шерстка І. М.,
магістрантка економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОГО ЕЛЕМЕНТУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Одним з ключових завдань процесу регулювання відносин, що виникають між суб'єктами фінансової системи України, є створення безпечних умов їх функціонування. Після набуття незалежності країна зустрілася з багатьма якісно новими фінансовими проблемами. Вирішення яких ускладнюється тим, що сучасна національна фінансова система формується паралельно із трансформацією економіки та системою державного управління. До того ж в умовах відкритої економіки Україна потрапляє під вплив потужних зовнішніх чинників.

Як свідчить світовий досвід, забезпечення належного рівня фінансової безпеки – це гарантія незалежності держави, умова стабільності та ефективної життєдіяльності

суспільства, досягнення успіху державою на міжнародній арені. Тому лише створення потужної системи фінансової безпеки на всіх рівнях (національному, регіональному, підприємства, особи) дасть можливість уникнути настання негативних наслідків відкритості національної економіки, забезпечити її конкурентоспроможність.

Варто відзначити, що поняття економічної безпеки належить до числа тих, які, з одного боку, всім зрозумілі, а з іншого – важко визначаються у досить коректній та вичерпній формі.

У Концепції економічної безпеки України ця категорія розглядається як «спроможність національної економіки отримувати свій вільний, незалежний розвиток і утримувати стабільність громадянського суспільства та його інститутів, а також достатній оборонний потенціал країни за всіляких несприятливих умов і варіантів розвитку подій, здатність Української держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз» [4].

Єрмошенко М.М. вважає, що економічна безпека є ніщо інше, як «такий стан економічного механізму країни, який характеризується збалансованістю і стійкістю до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, його здатністю забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки і соціальної сфери» [3].

У Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» забезпечення економічної безпеки визначено одним із ключових завдань політики національної безпеки у внутрішній сфері [6].

Колектив авторів під керівництвом Геєця В. М у монографії «Моделювання економічної безпеки: держави, регіону, підприємства» виділяють наступні структурні складові елементи національної безпеки: енергетична безпека, фінансова безпека, соціальна безпека, інноваційно-технологічна, продовольча безпека, зовнішньо економічна, демографічна безпека, екологічна безпека [5].

Поняття фінансової безпеки так само широке, як, власне, й тлумачення фінансів як системи економічних відносин, що виникають у процесі створення та використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів. Отже, фінансова безпека являє собою надзвичайно складну багаторівневу систему, яку утворюють ряд підсистем, кожна з котрих має власну структуру і логіку розвитку.

Фінансова безпека охоплює: фінансову безпеку окремого громадянина, домашніх господарств, населення, підприємств, підприємств, організацій, установ, галузей господарського комплексу, регіонів, окремих секторів економіки, держави та різноманітних міждержавних утворень, а також світового співтовариства в цілому. Складовими фінансової безпеки держави є бюджетна, валютна, інвестиційна, інфляційна, цінова, курсова та боргова безпека.

Фінансову безпеку будь-якої держави визначає перш за все її фінансова незалежність. При цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових інституцій, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у національну економіку.

Рівень фінансової безпеки держави зумовлений і ступенем розвитку ринку капіталів, на якому обертаються акції великої кількості реально функціонуючих суб'єктів господарювання, діють численні фінансові інститути; мірою відкритості внутрішнього ринку; розмаїттям фінансових інструментів; схильністю населення до операцій з фондовими цінностями; концентрацією інтелектуальних ресурсів, задіяних у розвитку фінансового ринку. Багато в чому фінансова безпека держави визначається характером фінансово-кредитної політики, яку вона провадить. Причому як внутрішньої, так і зовнішньої.

Отже, чітке тлумачення категорій «економічна безпека держави» та «фінансова безпека держави» дасть можливість правильно ставити пріоритети в розвитку держави та її економіки зокрема. Це сприятиме забезпеченню безпеки держави на належному рівні, що у свою чергу

покращить як матеріальний стан громадян, так і міжнародні позиції країни у глобальному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека : монографія ; Інститут економічного прогнозування / О. І. Барановський. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
2. Губський Б.В. Економічна безпека держави: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б.В. Губський. – К.: ДП «Укрархбудинформ», 2001. – 121 с.
3. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М.Єрмошенко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2001. – 309 с.
4. Концепція економічної безпеки України [Текст] / НАН України, Ін-т екон. прогнозування ; підгот. В. М. Геєць [та ін.]. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
5. Моделювання економічної безпеки: держави, регіону, підприємства : Монографія / Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. та ін.; За ред. Гейця В. М. – Х.: ВД «Інжек», 2006. – 240 с.
6. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється», затверджено Указом Президента України від 12 лютого 2007 року № 105 (в редакції Указу Президента України від 8 червня 2012 року № 389/2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/105/2007#n10>

Щербенко О. В., Флора А. В.,
студенти економічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ СТРАХУВАННЯ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Туристичне страхування є однією з найбільш розповсюджених страхових послуг у світі. Перспективи його розвитку, враховуючи постійно зростаючу кількість мандрівників, досить значні. З точки зору ефективності надання страхового захисту від'їжджаючим за кордон громадянам країни потрібен моніторинг якості страхових послуг.

Сьогоднішній ринок страхування туристів - це високо конкурентний ринок. Попит на страхові послуги у сфері туризму в Україні залежить, перш за все, від обов'язковості того чи іншого виду страхування, а також від рівня ризиків потенційних страхувальників. На жаль, сьогодні, як і в багатьох інших видах страхування, основним пріоритетом при виборі страховика, є найнижча ціна, а потім вже набір послуг, фінансова надійність, досвід та партнери. Тому ціни на страхування зараз дуже низькі, а цей вид страхування високо ризикований. Як завжди, низька ціна забезпечує невисоку якість сервісу і мінімальні фінансові ліміти [1].

Незважаючи на песимістичні прогнози розвитку світової економіки загалом, та української зокрема, внаслідок системної фінансової кризи, за оцінками страховиків, потенційний ринок туристичного страхування в Україні становить 25 - 30 млн. дол. на рік. Поки що це недосяжні цифри: 60 -70% ринку ще не освоєно.

Страхові компанії також мають низку невирішених проблем, через які страждають і подорожани:

- небажання іноземних лікарів приймати гарантію оплати лікування від сервісних компаній;
- надання некваліфікованої лікарської допомоги за кордоном.

В останні роки статистикою відзначається помітне зростання числа особливо складних і витратних страхових випадків. Однією з причин цього є брак культури осіб, що виїжджають за кордон. Цю проблему частково могли б вирішити туристичні фірми, шляхом проведення з клієнтами більш докладного інструктажу.

За статистичними даними, лідером з кількості неприємностей, що трапляються з туристами, є Туреччина. Найпоширенішими проблемами подорожан у цій країні є

захворювання шлунково-кишкового тракту, застуди в будь-яких формах і проявах, травми. На другому місці – Єгипет, в якому періодично відбуваються численні спалахи різноманітних інфекцій. Третє місце за кількістю страхових випадків займають Іспанія і Кіпр. Останнім часом тут спостерігається зниження кількості інфекційних захворювань, проте збільшився травматизм через ДТП [3, с. 315].

Найменше неприємностей з туристами трапляється в європейських країнах. Страховики пояснюють це тим, що їх більше відвідують люди заможних верств населення, які віддають перевагу спокійному відпочинку в комфортних умовах.

Останнім часом спостерігається тенденція до збільшення кількості закордонних поїздок літніх людей, які мають іноді декілька хронічних захворювань. Вони ігнорують незадовільний стан особистого здоров'я та намагаються відвідати саме ту країну, клімат якої для них протипоказаний. Ще одна проблема – турпоїздка з дітьми двох-трьох років, причому без необхідних щеплень. Таке припустимо у випадку мешкання в готелі категорії «п'ять зірок», де харчування та умови проживання прийнятні для дитини зазначеного віку.

Певною мірою проблеми мандрівників пов'язані також з непрофесіоналізмом та недостатньою підготовкою працівників туристичних фірм, які забезпечують супроводження груп подорожан. Зростанню захворюваності на курортах, на думку страховиків, можна запобігти шляхом посилення лікарського контролю за здоров'ям туристів якістю продуктів і щепленнями.

Досвід європейських країн з вирішення проблем безпеки подорожуючих свідчить про те, що останнім часом виникає необхідність тотального страхування всіх потенційно-небезпечних подій в туризмі. Невипадково, в міжнародних туристичних організаціях зараз обговорюється ідея введення глобального туристичного страхування, яке буде вирішувати більшу частину проблем безпеки туриста [2, с. 76].

Отже, значну частину проблем безпеки туриста за кордоном покликане вирішити страхування. Досвід, набутий страховими компаніями, свідчить про те, що страховий поліс є договором, в якому визначені способи вирішення більшості можливих екстремальних ситуацій. Таким чином це забезпечує достатню особисту безпеку громадянина, що виїжджає за кордон.

Список використаних джерел:

1. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/kyfjak_11.htm.
2. Козинець В. Безпека у сфері туризму: Навчальний посібник / В. Козинець, Київський ун-т туризму, економіки і права. – К.: Кондор, 2012. – 575с.
3. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич. – К., 2013. – 425с.

Юрченко О. С., Рубнікович Р. Ю.,
студенти економічного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Страхування життя є одним з центральних видів страхування та має велике соціально-економічне значення. Саме страхування життя у розвинених країнах є важливим інструментом соціального захисту населення та могутнім джерелом інвестування національних економік. Цей вид страхування поєднує у собі можливість для громадян одержати страховий захист від існуючих ризиків та заощадити кошти.

Страхування життя – це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття

застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку. Умови договору страхування життя можуть також передбачати обов'язок страховика здійснити страхову виплату у разі нещасного випадку, що стався із застрахованою особою, та (або) хвороби застрахованої особи.

Страхування життя об'єднує сукупність накопичувальних видів страхування. Важливими різновидами довгострокового страхування життя є: страхування ренти, пенсійне страхування, довічне страхування, страхування життя дітей, страхування до вступу в шлюб (весільне) тощо.

На відміну від інших видів страхування, страхування життя в Україні і досі перебуває на етапі становлення. Рівень поширення страхування життя складає лише 0,01% – зовсім незначну частину порівняно з 3,06% в Німеччині або 1,04% в Польщі [1, с. 96].

Незважаючи на те, що останнім часом спостерігається поступове зростання показників ринку страхування життя, є проблеми, які заважають розвитку страхування життя в Україні. Насамперед це:

- нестабільність політичної ситуації;
- відсутність надійних інвестиційних інструментів, а також відсутність гарантій збереження вкладених коштів;
- інфляція, нестійкість національної валюти;
- низька страхова культура населення, страхових посередників і деяких страховиків;
- суперечливе страхове законодавство.

Основною причиною стримування розвитку страхування життя є недовіра населення до страхових компаній. Після розвалу радянського Держстраху та Ощадбанку, громадяни України втратили величезні гроші, які були заощаджені ними в карбованцях через банківську систему та систему страхування. Як наслідок, у суспільстві сформувався досить значний рівень недовіри до страховиків і його дуже складно подолати.

До факторів, що визначають розвиток ринку страхування життя належить відсутність платоспроможного попиту на страхові послуги внаслідок низького рівня життя населення та обмеженості корпоративних фінансів.

Більшість керівників підприємств, установ та організацій України недооцінюють важливість страхування життя. Хоча, як показує практика, послуги зі страхування життя вже давно взяли на озброєння західні і найуспішніші вітчизняні менеджери. Програми страхування життя персоналу є фінансово надійним інструментом формування ефективного «соціального пакета» співробітників. Адже вони дають змогу дуже тонко враховувати і заохочувати матеріальні та соціальні інтереси працівників, підвищуючи таким чином прибутковість бізнесу [2, с.183].

Для вирішення проблем розвитку страхування життя в Україні потрібно вжити ряду заходів щодо виведення цієї галузі з того становища, у якому вона зараз знаходиться. Зокрема, необхідно:

1) Запровадити податкові пільги для страхових компаній при інвестуванні коштів страхувальників, що дозволило б страховикам пропонувати більш привабливі програми нагромадження капіталу.

2) Запровадити податкові пільги для страховиків, що пропонують програми пенсійного страхування. Такі страхові компанії повинні знаходитись у таких же умовах, як і державний Пенсійний фонд України.

3) Створити податкові пільги для юридичних осіб, котрі укладають договори страхування життя своїх працівників.

4) Законодавче врегулювати питання захисту заощаджень громадян по довгостроковому страхуванню життя і пенсійному страхуванню.

5) Забезпечити використання полісу по страхуванню життя як заставу при одержанні кредитів під покупку квартир, автомобілів, побутової техніки тощо.

б) Забезпечити укладання договорів із наданням можливості страхувальнику вибору напрямків інвестування резервів [3, с.88].

Отже, страхування життя є досить важливим кроком до забезпечення себе у майбутньому, а також у матеріальному захисті своїх близьких у разі настання непередбачуваних ситуацій.

Галузь страхування життя в Україні потрібно серйозно реформувати, враховуючи її теперішній стан, а також соціальне значення та притаманний цій галузі потужний інвестиційний потенціал.

Список використаних джерел:

1. Адамович В. В. Проблеми розвитку страхування життя як соціально значимого виду страхування : навчальний посібник. / В.В. Адамович, О.С. Васильчишин / К. : Альтерпрес, 2010. – 118 с.
2. Козоріг Г. Г. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні / Г.Г. Козоріг // Регіональна економіка. – 2011. – № 2. – С. 182-191.
3. Ярошенко С. Л. Проблеми становлення та розвитку страхового ринку життя в Україні: Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності / С.Л. Ярошенко, Л.В. Куделя / Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 4 (83). – С. 86-93.

Яценко І. В., Шевела А. О.,
студенти економічного факультету

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

НЕОБХІДНІСТЬ СТРАХУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність проблеми страхування в міжнародному туризмі в останній час є дуже важливою, адже в процесі страхування туристичних послуг визначається якість цих послуг та формується імідж всієї туристичної галузі. З різних причин міжнародна туристична діяльність пов'язана з великою кількістю ризиків та страхових випадків. Тому слід зазначити, що безпека для туриста - це найголовніше, а залежить вона перш за все від якісного страхування.

Страхування - це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Страхування в міжнародному туризмі - це основна форма гарантування страховими компаніями безпеки туристів у країні тимчасового перебування, покликана при настанні страхових випадків компенсувати можливу шкоду, заподіяну здоров'ю чи майну туристів, за рахунок страхових внесків, що сплачуються ними [1, с. 425].

Перш за все, сьогоdnішній ринок страхування туристів - це високо конкурентний ринок. Попит на страхові послуги у сфері міжнародного туризму залежить, перш за все, від обов'язковості того чи іншого виду страхування, а також від рівня ризиків потенційних страхувальників. На жаль, сьогодні, як і в багатьох інших видах страхування, основним пріоритетом при виборі страховика, є найнижча ціна, а потім вже набір послуг, фінансова надійність, досвід та партнери. Адже, не всі потенційні туристи розуміють важливість страхування.

Ризик появи негативних явищ є частиною людської діяльності, а у туризмі такий ризик ускладнюється тим, що у разі появи шкоди, заподіяної здоров'ю та майну

туриста, він опиняється у незнайомій країні, де ніхто без страхового поліса не надасть безкоштовної допомоги або не відшкодує збитків через спричинену шкоду [2].

Найбільш типовими випадками, які трапляються з туристами є:

- одержання платної медичної допомоги у результаті нещасного випадку, раптового захворювання або загострення хронічного захворювання, що призвело до реальної загрози погіршення здоров'я застрахованого або смерті;
- непередбачена ненавмисна втрата багажу, документів та засобів існування;
- дострокове завершення туристичної подорожі у результаті нещасного випадку або хвороби;
- невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язань туристичних організацій перед туристами [3, с. 139].

Найбільшою популярністю серед туристичних фірм користується мінімальний набір послуг, який включає організацію та сплату послуг екстреної медичної допомоги, необхідного транспортування до лікувального закладу, дострокового повернення на територію проживання та репатріацію у випадку смерті. Досвід європейських країн з вирішення проблем безпеки подорожуючих свідчить про те, що останнім часом виникає необхідність тотального страхування всіх потенційно-небезпечних подій в туризмі. Невипадково, в міжнародних туристичних організаціях зараз обговорюється ідея введення глобального туристичного страхування, яке буде вирішувати більшу частину проблем безпеки туриста [4, с. 368].

Як бачимо з вищезазначеного, значну частину проблем безпеки туриста за кордоном покликано вирішити страхування. Загалом, суб'єкти страхової, туристичної галузі та влада держав повинні об'єднати зусилля по удосконаленню системи страхування і управління страховими виплатами в міжнародній туристичній діяльності, програм управління ризиками із залученням професіоналів для того, щоб ринок туристичних послуг, а разом з ним і страховий ринок вийшли на якісно новий рівень, який передбачатиме поєднання інтересів та взаємовигідне співробітництво. Саме тому для підприємств туристичної галузі ідентифікація, оцінювання та оптимізація ризиків є важливим завданням на сьогодні. Страхування є повноцінним складником будь-якої туристичної подорожі, та саме за допомогою страхування відбувається захист, як туристів, так і їх майна.

Список використаних джерел:

1. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич. – К., 2008. – 425с.
2. Офіційний сайт Державної служби туризму і курортів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua>.
3. Маринин М. М. Безопасность в туризме / М. М. Маринин. – М., 2002. – 139с.
4. Машина Н.І. Страхування для туристичних підприємств: [навч. пос.]/ Н.І. Машина – К : Центр навчальної літератури, 2006. – 368с.

ЕКОНОМІЧНИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць

Випуск 9

Відповідальний за випуск : Чвертко Л. А.

Технічний редактор: Харук М. П.

Друкується без редакторської правки

Підписано до друку 05.05.2014. Формат 60х90 1/32

Папір офсет.

Обл. – вид. арк. 10,5 Ум. друк. арк. 9,2

Тираж 300. Зам. №2457

Видавець та виготовлювач

ФПО Жовтий

20300, м. Умань, вул. Садова, 2
(УДПУ, навчальний корпус № 1)

Тел. 097 255 65 07

047 44 5 21 66

093 540 78 82

e-mail: nastek@meta.ua

www.foto-na.net.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК, №2444 від 22.03.2006 р.